

fundatia culturala
targu-jiu

COLUMNNA

anul XVI nr. 75/2

2015

ISSN 1453-7982

-serie nouă-

critică și
cronică:

Zenovie Cârlogea
Marin Colțan
Eugen Evu
Aureliu Goci
Lucian Gruia
George Sorescu
Ion Trancău
Andrei Zanca

proză:

Ani Gogălniceanu
Anita Pioară
Constantina Popescu

eseuri
și studii:

Petru-Ilie Birău
Mircea Bîrsilă
Constantin Cubleşan
Doru V. Fometescu
Gheorghe Grigurcu
Vasile Ponea
Al. Florian Țene
Constantin Ungureanu
Ileana Vulpescu

poezie:

Mircea Arjuna
Dorina Cioplea
Dumitru Dănău
Liviu Dănescu
Adrian Frățilă
Alex Gregora
Cecilia Gurgui
Luis Ionuț Popa
I.D. Sicore

Reportaj:

Ion Elena

interviu:

George Drăghescu
cu Grigore Lupescu

filosofie:

Cristian George Brebenel

restituiri
și evocări:

Ion Mocioi
Ion Predașanu
Valentin Tașcu
Dumitru Tâlvescu

cornică teatrală:

Adrian Ionescu

caietele COLUMNNA

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Înviază lumea pe pământ
roua cerului în rai se duce,
înviază cuiele pe cruce
și lumina-n fiecă cuvânt.

Trece peste ape Duhul Sfânt
sa-ncondeie lacrima pe masă,
vine Dumnezeu la noi în casa
să ne deie veșniciei rând.

Horia Bădescu

traduceri:

Paula Romanescu

grafică:

Florin Hutium

Cînd bordelul e o mînăstire

Ileana Vulpescu

A cui e vina? Vina este a noastră. Avem niște trimiși diplomatici în afară care nu-și fac datoria. Nu fac nici un fel de propagandă pentru poporul român, pentru ca se știe că româna e o limbă de origine latină. Eu am întâlnit o profesoară de franceză, care absolvise la Sorbona și care nu știa că româna e

o limbă romanică! M-am oferit să-i spun eu care sunt cele 10 limbi romanice, dacă la Sorbona tot nu învățase. S-a mirat: Da, dar e atât de înrudită cu slava! „Știți cât e de înrudită cu slava? Tot atât cât o să fie și franceza cu chineza, cînd vă vor ocupa chinezii!”.

(continuare în pag. 22)

Redacția revistei Caietele Columnna urează

tutror colaboratorilor și cititorilor săi

„La Mulți Ani cu sănătate / Primăveri nenumărate!

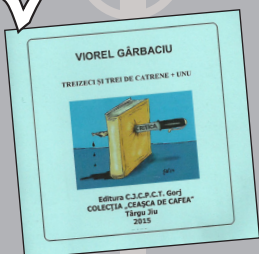
Hristos a Înviat!

semnal

S ✓

Negru pe alb
Costel Pătrășcan,
Buzeni, 2014, pag. 117

**Treizeci și trei
de catrene + unu**
Viorel Gărbaciu,
Ed. C.J.C.P.C.T. Gorj,
Colecția Ceașca de cafea,
Târgu Jiu, 2015, pag. 48

Din cușca... epigramistului
Ed. C.J.C.P.C.T. Gorj,
Colecția Hohote,
Târgu Jiu, 2015, pag. 104

simfoniile viselor pierdute...
George Călin, Ed. RAFET,
Râmnicu-Sărat, 2014, pag. 110

La prima lectură

Ion Trancău

Urmuz și posteritatea lui critică

Opera lui Urmuz a cunoscut momente de veritabil reviriment, mai ales în conștiința criticilor literari din secolul XX, interbelici și postbelici, apoi postdecembriști. Traiectul receptării, interpretării și evaluării critice a fost și rămâne ascendent.

Momentul de început este cel antebelic, culminând cu anii 1907-1908, când proza urmuziană a avut o audiență și o receptare limitată la mediul familial și al unor amici de cafea literară, cel mai remarcabil fiind, ca om de teatru, complet, dramaturg, regizor și actor, George Ciprian.

Momentul interbelic este decisiv prin afirmarea publicistică și editorială a prozatorului avangardist Urmuz. În perioadele literare, postbelică și postdecembrișă, hermeneutica insolită și evaluarea artistică a prozei urmuziene au cunoscut momente spectaculoase.

În dosarul de receptare, interpretare și evaluare critică a prozei lui Urmuz se disting câteva tipuri de opinii. Primul tip ar fi acela al opiniilor comprehensive, echilibrate, argheziene, referindu-se la psihologia prozatorului, pe când scria și urma să debuteze publicistic. Tudor Arghezi a surprins și a divulgat starea psihică, de extaz și de agonie, care-l domina pe Urmuz înaintea unui tensionat debut, încât *dorea tot atât de mult să fie publicat, cât și se înspaimânta de publicitate. În vreme ce știa că se culege proza lui în tipografie a trăit o săptămâna atroce.* După ce și-a văzut și a citit prima lui proză în revista *Cugetul românesc*, a avut o criză afectivă, jenantă, dubioasă și excentrică, față de generosul mentor, care mărturisește: *după tipărirea primei lui bucăți s-a simțit bine. Mi-a surâs, mi-a strâns mâinile tare și umbla să mă sărute. Mi-a dat o cutie de bomboane, și-a scos din butoniera lui*

o garoafă pe care a trecut-o parfumată cu scorțișoară în butoniera mea.

După sinuciderea absurdă a confratelui prozator, Tudor Arghezi a trăit acea *mâhnire ireparabilă*, convins că *optimismul* pe care i l-ar fi putut insufla *ar fi înviat în haosul lui cerebral candorile și puritățile care începeau să moară.*

Desigur, observațiile inconfundabilului poet tradiționalist și modernist, ca și ale romanțierului corintic Tudor Arghezi nu erau de domeniul teoriei și al criticii literare. Meritul lui incontestabil rămâne acela de a fi descoperit și de a fi avut curajul să promoveze în revista *Cugetul românesc*, accesibilă, cu prioritate, colaboratorilor politicieni și universitari, un talent avangardist excepțional pentru domeniul prozei.

În același sens, al receptării critice echilibrate, se pronunță Lucian Boz, într-un număr din aprilie 1931 al revistei *Excelsior*, afirmând că *Urmuz este unul dintre cercetătorii metafizicului personalității*, nefiind *un descreierat, ci un chinuit care se calcinează în căutarea esențialului.*

(continuare în pag. 25)

Fondator: Tudor Voinea

Redactor șef: Vasile Ponea

Redactori: Ion Popescu Brădiceni - redactor principal, Ion Trancău, Lazăr Popescu, Cristian George Brebenel, Aurel Antonie, Marius Iorga, Gelu Birău, Elena Roată, Alex Gregora, Florian Saioc

Tehnoredactare și procesare grafică:
Bogdan Chirimbu

Fundația Culturală "COLUMNA", Tg. Jiu,
tel: 0253 216529, 0740157280

cenaclucolumna.wordpress.com la rubrica "Revista"
vizualizare pe: www.targujiu.ro la rubrica "Cetățeni" și
Correspondență pe e-mail: ponea.vasile@yahoo.com

Opiniile exprimate în revistă aparțin exclusiv autorilor.
Materialele trimise să fie scrise cu diacritice și în
format digital, dar cele netipărite nu se restituie.

Consecvența unui spirit militant

Gheorghe Grigurcu

Bujor Nedelcovici are o biografie puternic marcată de regimul comunist care o circumscrie în mare parte. Absolvent al Facultății de drept din Capitală, funcționează o vreme ca avocat la Ploiești, fiind radiat din Barou din pricini politice (tatăl său a fost arestat). Urmează o perioadă de 12 ani în care muncește pe mai multe “șantiere ale socialismului” de la Bicaz, Brașov, București. Debutând în momentul “liberalizării” (cel dintâi roman, **Ultimii**, îi apare în 1970), se izbește din nou de vrăjmășia sistemului, când un alt roman, **Zile de nisip**, îi este ecranizat sub titlul **Faleză de nisip**, în 1981. Filmul este retras imediat din cinematografe. Vivificată în urma Tezelor din iulie, cenzura ține să-și arate mușchii. Violent criticat în 1983, la Conferința ideologică de la Mangalia, scriitorul e nevoit, în 1987, să solicite azil politic în Franța, unde inițial suportă umilitoare dificultăți: “După ce am rămas în exil, am lucrat într-un restaurant ca spălător de vase. La sfârșitul programului, patronul, un român, ne invita la masă și ne dădea ce rămăsese nevîndut. De obicei erau sarmalele. Eu mă săturasem de «mîncarea națională» iar el îmi reproșa că nu sunt patriot. De atunci să nu mai văd în farfurie sarmale pentru că devin... nepatriot”. A fost și portar de noapte într-un imobil de pe Avenue Montaigne. Cutezanța care l-a dus pe romancier să înfrunte atari situații îi uimește pe cei din jur, care-i pun în chestiune... normalitatea mintală. Pe cînd era portar, are parte de următorul di-

alog: “Colegul de echipă, Pierre m-a întrebat: «Eu lucrez aici de zece ani... Cred că ești portar pentru prima dată. Ce ai făcut înainte?» I-am povestit pe scurt și apoi i-am spus că sunt scriitor. M-a privit lung, s-a apropiat de mine, m-a privit în ochi și a zis: «Cum adică? Ai pierdut familie, casă, bibliotecă... ai pierdut totul pentru ideea de libertate? Dar tu ești cu adevărat nebun, dragă prietene!», și a ridicat mîna, a pus degetul arătător la tîmplă și l-a rotit zîbind. Am început să rîdem amîndoi”. Dar ajutat de o voință îndîrjită, Bujor Nedelcovici revine treptat la drumul către care a năzuit, ajungînd să desfășoare în mediul galic o bogată și prețuită activitate literară. Aceasta e încununată cu o serie de premii și distincții. Menționăm Premiul Libertății, acordat în 1986, pentru romanul, încă inedit în România, **Al doilea mesager**, apărut la Editura Albin Michel. Juriul, prezidat de Eugène Ionesco, era alcătuit din Georges-Emmanuel Clancier, Emmanuel Le Roy Ladurie, André Lwoff, Dimitri Stolypine și René Tavernier. Cum se socotește, la ora actuală, Bujor Nedelcovici: scriitor român sau francez? E clar că trauma suferită prin expatriere i-a atins și rădăcinile etnice. Lovit de interdicție în patria sa, se complăce acum în postura de apatrid: “În noaptea de 3 ianuarie 1987 cînd am plecat din țară, am rupt toate albumele de fotografii ale familiei pentru a nu cădea în mîinile celor care vor intra în casă. Atunci parcă mi-am rupt rădăcinile. Acum sunt un copac

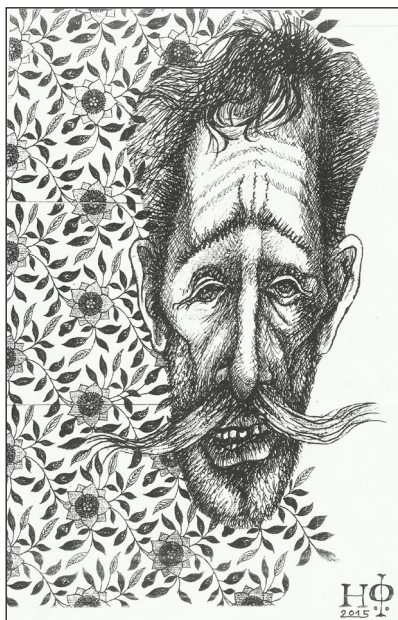
cu rădăcinile în cer și cu crengile și frunzele spre pămînt”. Sau cu încă un accent de amărăciune: “Nu sunt nici român și nici francez, sunt un *mètèque*, așa cum erau în Grecia pe timpul lui Socrate. Metecii («metecos») erau străinii care alături de femei și sclavi nu puteau să voteze în Agora. Eu pot să votez și aici și acolo, dar de mulți ani nu mai pot să las votul meu în Cutia Pandorei și a Inutilității”. Așa a acționat asupra unor autori abuzul totalitar! Din simțămîntul suferințelor produse de acesta a pornit însă pînă la urmă un impuls al reechilibrării morale: “Pot să iert... dar nu uit. Nu! Vreau să uit așa cum personajul Pascal din romanul **Jurnalul unui cîntăreț de jazz** și-a uitat chiar și numele. Aș vrea să mă fi născut ieri, dar știu că dacă un om nu a avut o copilărie și o adolescență fericită, trebuie să și-o construiască imaginar. Și eu asta fac, îmi imaginez că în fiecare zi am motive de bucurie și fericire. Și chiar reușesc”.

Dar nu e vorba de resignare ori de pasivitate. Bujor Nedelco-

☑ vici face parte din rîndul defel numeros al scriitorilor care au înțeles că înfățișarea ororilor din societatea nefastă a comunismului reprezintă o datorie a lor pe viață. Indignarea și revolta sa avînd ca obiect situația din România subjugată relativizează pînă aproape de anulare declarația de apatrid pe care am citat-o. Devenind unul din oponenții consecvenți ai comunismului, așa cum l-am suportat cu toții cei de-o anume vîrstă, Bujor Nedelcovici a devenit implicit o conștiință relevantă sub aspect civic a literelor noastre contemporane. A fost și este convins de falsa inocență a intelectualului apolitic. Iată, sub condeiul său, enumerarea ipostazelor protestatate pe care le poate adopta un om al scrisului: *Protestul*: omul revoltat camusian care revendică permanent libertatea de a gîndi, de a se exprima și independența de a acționa. Spiritul și gîndirea critică! *Complicitatea* cu puterea politică, «canaliile libertății», cum îi numea Voltaire, mercenarii cuvîntului, nevoia de supunere interesată și obediență. *Ambiguitatea*: cameleonul, machiavelicul, demagogul, manipulatorii de conștiință. *Compromisul*, «îți dau, îmi dai»; «Aici e țara lui Ion, a Fanarioților, a lui Soarbe-Zeamă, aici e ca la dugheană, ca la teighea, ca la obor», cum spunea Steinhardt. Ambiguitatea, trădarea conștientă sau inconștientă (*Trahison vertueuse*), versatilitatea, imparțial ca tot românul... și în special spiritul tranzacțional, disimularăea, gluma, deriziunea și în special... frivolitatea. Nimic nu e grav și nimic nu e tragic, rîsul,

batjocura, bășcălia... ca imn național”. Și opinia romancierului asupra nedemnității numeroșilor membri ai breslei noastre, care se dovedea din plin sub regimul comunist prin lașitatea ce-o manifestau cînd un autor cădea în dizgrația autorităților: “Cineva m-a întrebat dacă am simțit în acea perioadă solidaritatea de breaslă a scriitorilor. Ce înseamnă asta?! Dacă șeful statului s-a referit direct la un film, nimeni nu ar fi îndrăznit să ridice degetul, dar mă așteptam la semne tăcute de simpatie, priviri, gesturi...

Nimic! Solidaritate?! Uniune spirituală și de viață? Indiferență totală! Nu m-a surprins această atitudine! Mai mult! În perioada Conferinței de la Mangalia eram în vacanță la 2 Mai. În fiecare seară mă întîlneam cu un critic literar la umbra unei vițe de vie și discutam cu ardoare ce se întîmplase la Mangalia și articolele care apăreau în ziare. După mai mulți ani, colegul și scriitorul cu care am stat de vorbă se dovedise că era un colaborator al Securității și pe care l-am găsit în Dosarul de Securi-

tate (**Un tigru de hîrtie**). În acele zile a apărut în ziarul **Scînteia** un articol scris de un scriitor de la Cluj care analiza favorabil evenimentul de la Mangalia, după '89 a ajuns Președinte al Uniunii Scriitorilor”. Cele două nume amintite aluziv sînt ușor de stabilit. Refuzînd prin urmare ambiguitatea, versatilitatea, spiritul tranzacțional, trădarea a des-tui confrăți, Bujor Nedelcovici se apropie de pozițiile exemplare ale Monicăi Lovinescu, ale lui Virgil Ierunca, Ion Negoîtescu, Paul Goma, Dorin Tudoran. Natural că n-ar putea contrasemna disocierea dintre etic și estetic, cu pretenția ipocrită că trebuie urmărită doar opera: “Este o aberație care continuă să fie susținută”. Departe de scriitorii care s-au grăbit să sară în barca puterii iliesciene, de factura în bună măsură doar a unui comunism remaniat, Bujor Nedelcovici indică noul șir de oportuniste, fără a-i omite pe reprezentanții săi, deveniți nu o dată moralizatori plini de morgă ai opiniei publice: “După '89 mulți scriitori nu au luat «Drumul Damascului», ci «Drumul la Cotroceni» și au primit funcții în diplomație, la Academie, la reviste, ziare, televiziune și așa s-a instaurat o nouă clasă socială «a noilor îmbogățiți», «a plutocrației, a oligarhilor», pentru că «*Tout est toujours pareil*»”. Romancierul nu ocolește nici injustiția raportului dintre comunism și fascism, trădînd, nu încapă îndoială, complexul de culpabilitate al celor care au slujit comunismul. În vreme ce extrema dreaptă e blamată inclusiv prin pedepsirea în justiție a negaționismului, extrema stîngă

are parte de o toleranță în spatele căreia se pot desluși trăgătorii de sfori, din motive prea puțin onorabile, ai marionetelor ideologice de odinioară: “Un subiect de evitat este acela de a compara cele două sisteme totalitare: nazismul și comunismul. Nu este vorba de o similitudine, ci de o comparație (ce se deosebește și ce se aseamănă) care a fost făcută încă de la Vasili Grosman (**Viață și destin**), Waldemar Gurian, Hannah Arendt, Ernst Nolte, Renzo De Felice și pînă la Alain Besançon și François Furet”. Țara noastră n-a avut, așa cum s-a întîmplat în alte țări din fostul bloc comunist, o lege a lustrației, nici măcar o mulțumitoare disjuncție de condeierii care au slujit cu zel regimul “ilegal și criminal”, cum se afirmă într-un document oficial care însă nu a avut efectele scontate: “Din contră! Sunt reabilitați și fotografiile lor apar în numeroase reviste și ziare ca victime ale campaniilor de denigrare”. Neocomunismul se află în plină ofensivă sub chipul perfid pragmatic al adaptării sale la mecanismele economiei de piață și la o democrație frecvent “iluzorie și de potemkinadă”. Se manifestă chiar tentative de “reabilitare” a liderilor dictatoriali ai regimului, Gheorghe Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu. E de așteptat ca acerbul critic al actualității care e Bujor Nedelcovici să se pronunțe și asupra contingentului de noi recruți ai taberei procomuniste. Asupra celor care, de la Ciprian Șiulea la Matei Alexandru, ornamează cadavrul totalitarismului cu zorzoane livrești și estetice, în vederea unei eventuale resurecții. Mai

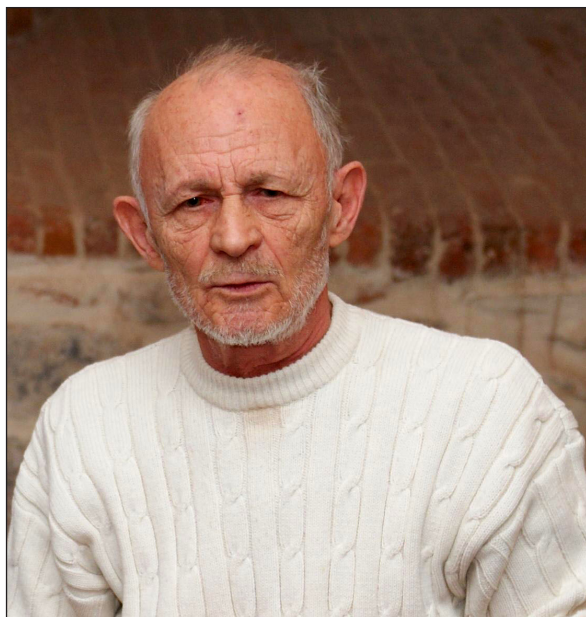
gravă decît atitudinea nostalgicilor vîrstnici, reacția lor semnifică un recul de mentalitate care așterne o umbră cinică atît asupra trecutului cît și asupra viitorului. Îi oferim lui Bujor Nedelcovici spre meditație un text semnat de Andrei Ujică: “La urma urmei, dictatorul nu e decît un artist ce are posibilitatea să-și pună integral în practică egoismul; e doar o chestiune de nivel estetic dacă el se numește Baudelaire sau Bolintineanu, Ludovic al XVI-lea sau Nicolae Ceaușescu”. Rînduri a căror aberație speră a se salva, confundîndu-se, după cum vedem, în adîncul ridicol... Defel accidental, un proiect pios al lui Bujor Nedelcovici nu s-a putut pînă azi împlini: “De 24 de ani mă străduiesc să construiesc un monument în *«Memoria și cinstirea celor 450 de scriitori arestați, judecați, condamnați, dintre care unii au murit în închisorile comuniste din perioada 1945-1989»*. (...) De 24 de ani mă străduiesc să realizez acest proiect și dacă nu va fi realizat de generația noastră, cei care vor urma nu vor afla că Gh. Brătianu, Mircea Vulcănescu și alți scriitori au fost torturați și au murit în temnițele comuniste”. Nu e surprinzător faptul că împotriva lui Bujor Nedelcovici s-au îndreptat săgețile pornite din arcuri mînuite inclusiv de unele nume cunoscute: “Mircea Iorgulescu: «Fabricarea unei imaginare biografii de martir, victimă și totodată erou», «ficțiuni în profilul autobiografismului autovalorizant». Gabriel Dimisianu: «parcă ar vorbi Novicov sau Moraru», «factor justițiar», «fervori justițiare», «necruțătorul chestor moral», «neîmblînzitul

justițiar», «sumbru inchizitorial, inadecvat spiritului propriu al artei», Ion Vianu: «Un Jdanov la Paris». Radu F. Alexandru: «tulburătoare ipostaze ale mizeriei umane», «să te rogi pentru sănătatea și liniștea robului lui Dumnezeu pe numele B. N. pentru că, o știm, în doze fără măsură, prostia și ridicolul pot fi letale», «Domnul Bujor are probleme legate de discernămint, de judecată și comportament»”. Iarăși o “solidaritate”? De data aceasta împotriva unui consecvent militant anticomunist! E suficient pentru a înțelege cum stau lucrurile să oferim o însemnare a Monicăi Lovinescu, datată 1 martie 1992, din **Jurnalul** său: “Am impresia unei halucinații (și o scriu). Oare nu cumva ne-am înșelat, am visat, și în 1989 am scăpat de fascism și nu de comunism? Nu comuniștii sunt aceia care au domnit (distrugeîndu-ne fizic și moral) aproape o jumătate de veac, ci legionarii. Comuniștii n-au avut puterea decît puține luni și apoi, arestați de Antonescu în timpul războiului, n-au mai ieșit din închisori decît în... 1964! Numai o astfel de inversare ar face normală acum investigația asupra trecutului lui Mircea Eliade și nu al lui... Argezi, de pildă”. N-am putea încheia mai oportun decît cu o exasperată mărturie a lui Bujor Nedelcovici: “Aș fi putut să le spun: «Nu vă jucați cu mine! Sunt o bombă!» (Nietzsche) sau, cel puțin, «J'ai le pouvoir de dire NON!»”.

Bujor Nedelcovici: **Culoarea timpului. Cronici, recenzii și articole publicate în Occident și în România**, Ed. Allfa, 2014, 296 p.

POEME

Eugen Evu

Mărțișor stelar

Goliți de timpul care pleacă-vine
Străbuni ne suntem noi,
 prin râul-ramul
Freneticului Dor, să ne-nlumine
Ca-n faguri constelații de albine

Galateeanul Logos, geamăn hramul
Redevenirii, contra morții oarbe-
Spre-a iarăși naște, Duhul se resoarbe

Aripă-ngemănării, tu, Femeie,
Sublimul chin uman din Dumnezeie
I-împart cu Tine-n sacra epopeie

fiice și fii, stelare seminții...

În dulce stil preclasic**Ritualuri pascale de cartier**

Paștele-n orașul oarecare,
Nu demult, prin anii șaptezeci,
În cetatea noii Hunedoare
Răstigneau pe plop, printre poteci,
Miei de lapte, mici hristoși de beci
Cartiere, creștinești oboare,
Din răbdarea clasei muncitoare...

Mielul mioritic, sindical,
Pe un plop, bătut de viu în cuie,
Se zbătea din necuvânt să spuie
Cum îl doare mâna cu pumnal..

Pricepuți localnicii-n Ardeal
Îl beleau iar sângele-n graal
Cald zvâcnea,-n ligheanul ancestral;
-Vai culturii-n mitul pastoral!
Amintirea-mi plânge, uite-o, nu e !

Râvna muncitorului – erou
Metalurg al muncii socialiste
Ca la porcul cel de anul nou
Era –n legea erei ceaștiste

Homo shizofrenicus, tovarăș
Devotat de frig și foame „ țării”
Cum erau și mai în sus minierii
Supraviețuia prin dogma prearăbdării...

Printre blocuri sângele băltea
și dansau desculți prin sânge pruncii...
Între timp viața mea și-a ta
repetat muri-n cetatea muncii...

Chiar acest poem crucificat
Cum Arghezi prin umanoare
E un miel jertfit de viu, mâncat
Dinspre părintescul iad din sat
În hermeneutica cu ghiare...
Trestie cu spini, mlădiitoare !
Iartă-mi, Doamne, stigma creatoare !

Olari moți

Parcă-și duceau momintele în spate
Parcă migrau prin munți spre munți mai mari
Să vândă-n sate orășenizate
Industriile memoriei strămutate
În dogmatrina orbilor stihari...

Au fost cum n-ar fi fost...Sub coviltire
Ulcioare, blide și ștergare sacre
Erau arșice îngerești de fiare
Muiate-n sângelele din călindare
Ca moaștele străvechi, din sanctuare-
Iertată-mi fie stigma creatoare!

Cu moș Sinesu Marcu într-o noapte
Am povestit de neamul nostru de demult...
În țara lui, bând din cuvinte lapte
El moș, eu doar captivul proletcult...

Iar moții nu știau să se dezbare
De basm, oine, ghicitori, eresuri

Eram ai morții, babei vrăjitoare,
„Trecut-au ani ca nouri lungi pe șesuri”...

La anii mei cei șaptezeci și-un dram
Să fiu iertat de-această amintire
Poemul meu e un sărut mușcat
Și-o închinare –n zarea lumii, ram
Din arborele cosmic, de lubire...

Precum în text, așa și-n metatext
Precum în cer așa și pe pământ
De fruct primească-mi timbrul, ca pretext,
Cei care-au fost și care încă sânt!
În nebunia Clar- de sărbătoare,
Iertată-mi fie charma cretoare !

În Fractalia

Sunt cel scris, nu cel ce mai scrie
În fractalia, pe suitorul din vis
Electron jucăuș, luminură zglobie
Ca mielul ce fi-va ucis

Gândul știe ce- fost să mai fie
Și Tu Mireaso, tu, poezie.

O petiție

Dragă domne D-E-N. EA
Subsemnat, subsemnata,
(Cu accent, merge și-așa!)
Vă propunem prin acest,
Dați boborului arest!
Atestat de arestat
De euro-pinisionat,
(Ce-a rămas din ce-au tăiat!)
Vivat Răspublika care
După iar încălecare
Măi tovarăși, domni cu rang
O veți suspenda. În ștreang!

Cu număratele...

Cu număratele zile și sfintele
Îți aduc ofrandă cuvintele
Într-o lume dezordonat de exactă
Mi-am păstat nebunia intactă
Dacă aici e nebunie
Să mai scrii ce numim poezie
Cu numărate și nopțile, sfintele,
În față mi-s fiii, în spate mormintele
Întrebările toate le-am azvârlit
Bumerangul s-a-ntors, m-a lovit

Iar cuțitul cu care am scris a cântat
Fluierînd ca bătrânul meu tată prin sat
Când pe umăr cu coasa, spre seară
Ne-a adus puiul orb de căprioară...

Baladă la Vâlcele Bune

Care dintre- aceștia ești, prietene, frate,
Adorator ca și mine al vijeliilor mari
Și auzitor în ghinde de goruni seculari?

Care dintre acestea ești, femeie,
Sinteză a toate prin vârste pierdutele,
(Prin elegii răsuțeam dubla cheie
Și din viziune săreau zvelte ciutele !)

Din cireșul bătrân am citit curcubeie
Drumul spre tine mi-au sărit în spate
Cu o mie de chipuri aceeași femeie
A venit, a plecat, pe-nserate...

Iubitor al furtunii ca vulturul, Verbul
Blând ca-n basmul părinților, cerbul
Cine sunt, cine sunt, cine sânt
Și de cine adus pe pământ?

Umaniore pajiști vă sărut
În zodiac septembrie răspunde
Nume mi-au dat părinții cei din lut,
Noima un zeu ce sieși se ascunde...

Balade cu pridvoare ochii Ei
Fântâni cu ciuturi scânteind de stele...
Când nu mai fi-voi trei urmașii mei
Să nu mă plângă. Florile de tei
Se vor roti pe uiți, la Vâlcele...

Baladă-n patru zări

Doamne, cât m-am lăcomit !
Câte vieți voi fi trăit?
Răsărind din asfințit
Doamne, cât Te-ai lăcomit?
Ce flămând destin și sete
Printre din bătrâni secrete
Doamne, cât m-am risipit
Răsărind din asfințit
Cuib cu aripi, răstignit
Chiar în vârful nucului
Primu-n cuibul cucului
Cu trei frați îngemănați
Toți în patru zări zburăți...

Tudor Arghezi: „Chanter bouche close” în viziunea traductologică a lui B.J. Courvoisier

Ion Popescu-Brădiceni

1. Am primit de la doamna Mitzura Arghezi, pe 15 mai 2013, o carte curioasă. O carte cu o copertă cretată intitulată „Chanter bouche close.” Sigur, ce-ar fi putut să fie, decât o carte argheziiană, tradusă în limba lui Charles Baudelaire și Jean Cocteau, de Benoît-Joseph Courvoisier, și inclusă într-o colecție prestigioasă „Orphée”, dirijată de alt francez de ispravă, Claude Michel Cluny. Colecția își propune să facă din poezie primul cuvânt al lumii. Mituri, epepei, oracole, voci ale misterelor și ale misticului, apoi ale iubirii, ale indignării, ale revoltei, ale speranței sau ale umorului, ale vieții cotidiene și ale solitudinii – iată ce sunt poeții mari, clasici ori contemporani, familiari ori prost cunoscuți, inefficient mediatizați ori mefient puși în circulație (din pricina ministerului de resort), ajuns pe mâinile de ageamii ale vreunui parvenit politic, paralel cu... cultura; din pricina vreunui președinte al U.S.R. ruginit pe scaunul care i se cuvine pe viață, precum cândva lui Nicolae Ceaușescu (!)

Iată, în ceea ce-i privește pe francezi, frații noștri întru latinitate, și întru romanitate, au avut

ei grijă să-i reamintească Europei de strălucirea de altădată a poeziei lui Tudor Arghezi, și, drept urmare, l-au inclus într-o serie cu Frederic Prokosch (Ulysee brûlé par le soleil), Thomas Bernhard (Sur la terre comme en enfer), Eduard Mörike (Chant de Weyla et autres poèmes), Théophile de Viau (Ici mon désir, est mai loi), Matthew Arnorld (Éternels étrangers en ce monde), Ruben Dario (Parcours poétique), Aleksander Wat (Les quatres murs de ma souffrance). Toți autorii transpuși în franceză în această colecție „orfică” sunt clar urmașii anticului (tracului) Orfeu. Primul indiciu este transparent ca lacrima ori ca roua: pentru orice poet, limba în care se exprimă este o Euridice, care trebuie mereu readusă în alethéia (a se citi: în lumina unei noi înțelegeri și interpretări). Exact acest efort îl întreprinde Benoît-Joseph Courvoisier, iar truda-i, sisifică, se întrezărește a fi una rodnică, întrucât variantele în franțuzește ale poemelor argheziene sună firesc, muzical, profund, rezonând cu... Anatole France, ca acuratețe lingvistică ci nu ca stil (a cărei carte „La Vie en fleur”, de altfel T. Arghezi a și tradus-o în anii de neagră restriște personală 1947-1954).

2. Dar cine este acest Benoît-Joseph Courvoisier? S-a născut la Laon în 1986 și este profesor de limbi moderne în învățământul secundar, dar totodată și traducător. A mai semnat o traducere a unei culegeri din poemele lui Matei Vișniec (À table avec Marx). Când a dat la SNELA „La

Différence” culegerea „Chanter bouche close”, B.-N. Courvoisier și-a motivat gestul printr-o asemănare șocantă dintre Sfântul Francisc și T. Arghezi pe care doar el a descoperit-o.

Dar de ce să-l vrea francezii, în limba lor retocmit, pe «Tudor Arghezi»? Iată de ce: „La personnalité de Tudor Arghezi et l’importance de son oeuvre poétique sont encore peu connue en France. Il est, à coté d’Eminesco, le plus grand poète de la Roumanie et l’un des plus marquants d’Europe”. Dar în Franța, „l’oeuvre du poète n’a toujours pas trouvé l’audience qu’elle méritait”. Asta împotriva aspectului „pe dos”, întrucât Arghezi i-a adaptat în românește pe Villon, La Fontaine, Baudelaire, Rimbaud, Molière, Rabelais, France, Flaubert ș.a.

Audiența slabă pare să-și afle o cauză: sinteza de tradiționalism și modernism adjudecată de T. Arghezi, dar și o a doua, mai credibilă: intraductibilitatea producției sale lirice. Mai accesibilă limbii lui Aragon și Eluard pare să fi fost poezia lui Geo Bogza (cu ale sale Poème invective și Journal de sexe), „Dorul dur” al lui T. Arghezi și-a croit mai greu calea spre... tranzitivitatea internațională deși reflexivitatea poeziei sale este, repet, singulară pe mapamond. Este „dorul dur” cântat la vremea ei, de Maria Tănase, în care ne fascinează și azi dualismul de frontieră dintre două religii: cea păgână și cea creștină, dintre două ceremonialuri: cel al cântecului și cel al scrisului; dintre două mentalități: cea europeană și cea asia-

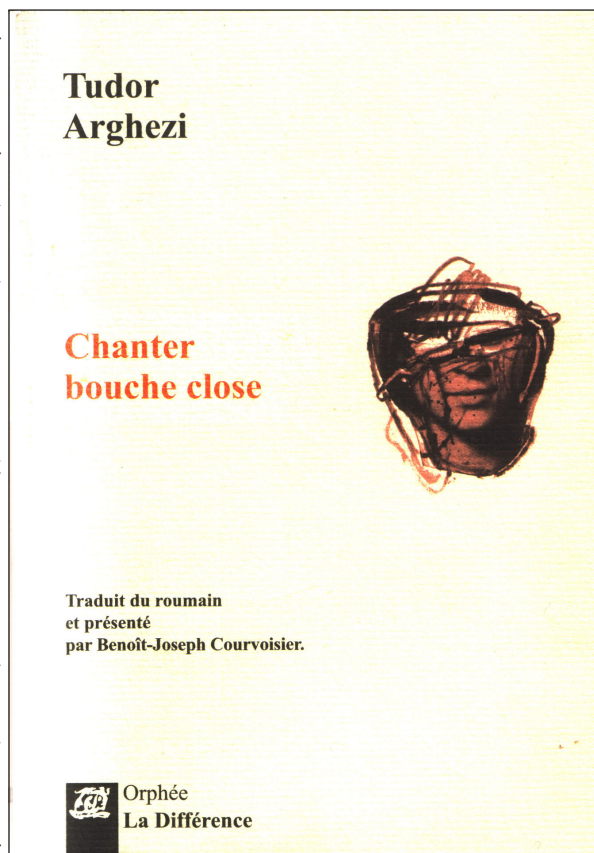
☑ tică (cea occidentală și cea orientală). Practic, Tudor Arghezi a fost cel care a sesizat tendința de sciziune a celor două, dar și inseparabilitatea lor definitivă, căci n-a ezitat a se comporta pascalian sau precum Andrei Roubliov ori Constantin Brâncuși, sau... precum un Pygmalion artizanal, artistul din el (sacru) asumându-și (în profan) până și meseria de tipograf, de zețar, de culegător neobosit de semne în imprimăria-i de la Mărțișor, oportunitate pe care a speculat-o prompt transformându-și poemul, deseori, în „comunicare semiotică” dar și în „transcomunicare transsemiotică”. Nu explic nimic, nu dau lămuriri suplimentare, întrucât ar trebui să întreprind o nouă incursiune retrospectivă a propriilor teorii despre transdisciplinaritate, transversalitate și transmodernitate și mi s-ar părea oarecum absurd, ca-n „Hora de băieți” a lui T. Arghezi, plină de proști sau ca-n maxima brâncușiană: „V-am lăsat săraci și proști, și vă găsec și mai săraci, și mai proști.”

Adnotând, selectiv, ca tot ce s-a comentat pe marginea operei argheziene, B.-J. Courvoisier subliniază, la rândul-i, dialectica dintre temporal și spiritual, una cu transcendență în „critica” lui Șerban Cioculescu și a lui Eugen Simion ori o alta în „hermeneutica” lui Ștefan Melancu și Lazăr Popescu. Sau melanjul dintre „jocul” satiric și ferocea luciditate a examenului de conștiință mereu insurecțional, dintre corozivitatea verbului și miraculozitatea „metaforei vii” (Paul Ricoeur), reamplasate în „Psalmii” săi într-o triadă poieinică: lirism-inerogativitate-îndoiala credinței (din orgolioasă-i rugă și feroarea blasfemiei) dar și într-una socială: mănăstire (Cernica), pușcărie (Văcărești, Târgu-Jiu, 1919, 1943) – domeniul rezidențial (Mărțișor) perceput ca un eden familial contrapus in justiției ce i se tot aplica de către regimurile politice mai mult sau mai puțin totalitare, prigonitoare, transformându-l pe scriitor în prizonier în propria sa patrie (prin campaniile defăimătoare ale lui

M.R. Paraschivescu, vezi articolul „Tudor Arghezi – un impostor”, din România liberă, 21 februarie 1945) ori Sorin Toma (vezi „Poezia putrefacției și putrefacția poeziei”, 5,7,9, 10 ianuarie 1848, ziarul „Scânteia”).

3. Pe cont propriu (și în nume propriu) de-acum, îi voi aplica încă odată lui T. Arghezi „poetica recitirii” (Matei Călinescu). Motivul: selecția captivantă, dezmoțitoare din inerția receptării provocată de către traducătorul în prima „transversalie” a studiului de față prezentat. O asemenea poezie, realocată european, consideră cartea o treaptă pe o scară a devenirii (o „coloană a infinitului”) și a deveninței, rescrisă cu „cuvinte potrivite”, „în piscul datoriei” ca să releve „durerea surdă și amară” a poporului și ca că-l răzbune, căci pusă pe vioară, „ascultând-o a jucat... stăpânul, ca un țap înjunghiat”. „Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte / și izbăvește-ncet pedepsitor / odrasla vie-a crimei tuturor”. În definitiv, „e-ndreptățirea ramurei obscure / ieșită la lumină din pădure” care, poieinică prin vocație, „din bube, mucgaiuri și noroi” a tot iscat „frumuseți și prețuri noi” pentru triada adevăr-binefrumos dar și pentru triada grefată pe modernismul „tradițional” arghegian: neomodernism (Eugen Simion et Nichita Stănescu), postmodernism (Nicolae Manolescu et Mircea Cărtărescu), transmodernism (Theodor Codreanu et Ion Popescu-Brădiceni).

Diaconul Iakint - persoana lui T. Arghezi, un alterego, păcătuiește într-o chilie cu „o față vie, cu sâni tari, cu coapsa fină / de alăută florentină”. Metafora alăutei e vibrotextuală și sporitoare a expresivității care survine firesc (a se citi: natural). Aspirând constant la această naturalitate a discursului său „transcendental”, poetul reîntoarce „sentimentalismul vinovat de arbitraritatea împerecherilor” în starea inițială / originară, când rostirea era cântec și încântare de toate minunile lumii văzute și nevăzute. „Morgenstimmung” ☞

☑ chiar e o capodoperă europeană care sună aproape identic și în franceză.

Auzirea „cântecului” e învrăjirea sinelui „ca o lavandă sonoră”. Această materializare a sunetului e tot ce-ți poate oferi, ca supremă alchimie, o ars poetica.

„Metafora vie” se deschide ca o „mănnăstire” făpturii celei iubite, care poate fi o femeie dar poate fi și Dumnezeu „ce vede toate, / în zori, la cincă și jumătate, și care/ „Pândind, să iasă, prin perdea, / O a văzut din cer pe ea”. Auzirea, în teoria hermeneuticii argheziene, este mereu complementară cu vederea. Cele două baze simțualiste par să plătească tribut simbolismului, deși cele șapte tipuri de ambiguitate le recontează neîncetat cu prilejul fiecărei „transversalii” operate în „neantul universului închis” în care „el singuratic, duce către cer / brazda pornită-n țară, de la vatră”. Personalitatea creatorului se transferă în cel care însă-mânțează cu „săcurea plugului în loc de condei”. „Ager, oțelul rupe de la fund / Pământul greu muncit cu dușmănie / Și cu nădejde, până ce, rotund, / Luna și așază ciobul pe moșie”.

Dumnezeu, pășind apropiat, și-a lăsat umbra printre boi (manifestări, și ei, ale sacrului încorporat în concretul dominant și cuprinzător – n.m., I.P.B.) deturnându-i poetului pornirea spontană, însușită (in)voluntar, de a-și orfeiza comportamentul inițiativ. De ce să-ți întorci privirile-napoi, când zeul absolut îți ține tovarășie, substituit lui Euridike? Gestul arghezian deciptează o situație ce nu trebuie să fie repetitivă, ci unică în „tăcerea de-nceput de leat”.

Poezia ca rezonanță a metaforei

Al Florin Țene

Poetă, promotor cultural ce promovează literatura română pe meridianele lumii, fondatoarea revistei internaționale STARPRESS, Ligya Diaconescu vine în fața cititorilor săi pentru care nu-și precupește eforturile de a le aduce în casele lor talentele reprezentative ale literaturii române contemporane, și nu numai, volumul de poezie „Drum”. Încă din titlu poeta își pune în gardă cititorul că este vorba de o cale ce străbate panoplia policoloră a vieții sale, cu bune și rele, cu amintiri despre părinți și apropiați, oameni cu dragoste și afectivitate ce au contribuit la formarea personalității sale: „Când am venit aici, am stat puțin/ Că nu știam de lume și dureri./ Dar le-am simțit din mac, cu sânge plin/ Și mi-am urat drum bun și multe veri!” (Calea mea).

În același context, pentru a nu rătăci drumul pe care a intrat „pe una dintre porți” poeta cere ajutorul divin, dar nu înainte de a-și face un proces de conștiință: „Să mă întorci din drumul greu,/ Am înțeles târziu, mereu/ Păcătuiam fără să știu/ Că drumul vieții-mi e pustiu” (Arată-mi calea, Doamne!). Citind această carte mi-am adus aminte de aforismul lui Alexandru Macedonski, care spunea: „Viața este o ciudată comedie care amestecă împreună și dureri și bucurii, punând lacrimi lângă zâmbet, punând zâmbet lângă plâns”.

Cartea structurată în trei cicluri: „Drum”, „Călătorie în amintiri” și „În cântul mării”, formează o panoplie a rezonanțelor eului exprimat prin metafore surprinzătoare. Poeta este sedusă de poezia clasică, de alchimia ei, fiind o cu-

noscătoare excelentă a acesteia (și a literaturii în general), preferând experiența predecesorilor, vizibilă nu atât în substanța viziunii, cât în prozodia incantatorie, cizelată, aproape narcisiacă. O voluptate irepresibilă a rostirii și o dicție impecabilă împing poezia Ligyei Diaconescu către discursul muzical în care par a se fi strâns cele mai incitante ritmuri: „Când aveam aripi de lumină/ și flori de busuioc în păr/ Eram o stea, o zi seni-

nă/ Eram târziu, în noapte, dor!” (Tinerete). Clasicismul prozodic al versurilor are în chinga lor vibrația surprinzătoare a metaforei care ca un voal străveziu lasă să se vadă, precum mantaua lui Gogol, îmblânzirea convulsiilor lăuntrice, domoale, toate fiind, parcă un act de exorcism: „Albă domniță, ți-ai prins viscolu-n păr/ Și ochii tăi adânci cern din priviri// Fulgi albi de nea ce jucăuși aprind/ Lumini care se pierd în străluciri”. (Iarna).

Fizionomia autentică a aceste poezii nu bate totuși la ochi. Actul ei de naștere ne amintește, doar, de registrul liricii lui Radu

☑ Stanca. Melancolia, imaginea ambiguă, ne dezvăluie un romantism fantast cu rădăcini pivotante în solul realității. Această poezie este un amestec de optimism care glisează spre tragicul vieții, provenit din presimțirea degradării lumii și decăderea ei în incertitudinea metafizicii: „*Când îmi îndrept spre tine privirea mea bolnavă/ Ca muribundul ochi spre cel ce drag i-am fost,/ Mi-e inima un crater și sângele o lavă*” (Efemer). Viața fiind o clipă trecătoare față de „ceasul” universului. Expresia barocă în ciclul al doilea în care dorințele scot degetul afară, precum firavul ghiocel ce străbate scoarța înghețată, pentru a testa amintirea anotimpului din anul trecut, ascunde o sensibilitate maladivă: „*Aș vrea să fiu copil din nou, mi-e dor/ S-alerg prin iarba crudă, la izvor*” (Bunica Silvia). În acest ciclu poeta reconstruiește ca un puzzle de amintiri un univers apus de mult, încercare ce înduioșează până și tablourile metaforice din poeme. Excepționala capacitate de a da carnație obsesiilor, din ciclul al treilea, unde marea este un personaj: „*Ce-mi poartă-n amintiri... privirea*” (Marea). Capacitate de a da carnație obsesiilor și amintirilor, de a le închide prin descătușare în versuri rafinate și eclatante se consumă în exerciții de virtuozitate, precum sunetele unui cântec dintr-o cutie muzicală.

Ligya Diaconescu este o poetă autentică ce trage poezia spre experiența intimă, descoperindu-ne un suflet admirabil în acest volum, ce-mi amintește de zicerea lui Friedrich-Wilhelm Nietzsche: „Viața înseamnă o transformare constantă - în lumină și flacăra tot ceea ce suntem și tot ce întălim!”

Fragment de jurnal (Roma)

Paula Romanescu

Iată-mă în fața *Panteonului* din Roma, edificiu cu cea mai mare cupolă de beton nearmat din lume datând din secolul al II-lea după Cristos, când a fost proiectat și realizat de genialul arhitect grec Apollodor din Damasc (60-129).

Peste un mileniu și trei veacuri Bruneleschi avea să facă o alta și mai mare – cea a *Domului din Florența*. Dar Apollodor mai avea să construiască în 104, la comanda lui Traian... cel Drept, podul peste Dunăre de la Porțile de Fier, ale cărui vestigii mai pot fi văzute și astăzi la Turnu-Severin și poate că l-am fi putut vedea întreg dacă urmașul lui Traian, Hadrian, nu ar fi ordonat distrugerea lui ca să nu năvălească ... năvălitorii peste Roma ... Tot Apollodor din Damasc a proiectat și *Columna Traiana* – simbol al gloriei împăratului ca învingător al Dacilor lui Decebal și, deopotrivă, mausoleu semeț al învingătorului... Numai că timpul a risipit în patru vânturi cenușa împăratului, statuia de aur a acestuia din vârful columnei a fost coborâtă ... cu picioarele pe pământ de niscaiva strămoși ai spoitorilor de tingiri din marele imperiu ca un mozaic de nații.

Numai Dacii au rămas neclintii sus, pe columnă, lângă cer.

Năvălitorii romani au tot cărat aurul Daciei până s-au prăvălit carele sub greutatea poverilor.

Hadrian, dacă tot era împărat, se vrea și arhitect și musai se vroia a fi și cel mai mare. Ca să înlăture orice concurență, el ar fi ordonat, zice-se, să fie ucis grecul Apollodor.

Acesta să fi fost adevăratul motiv pentru care a ordonat și distrugerea podului făcut de Apollodor peste Dunăre?

Nebănuite sunt gândurile celor care se cred dumnezei pe pământ!

Ca pretutindenii unde curg șuvoaie de turiști spre a trăi răstimp de o clipă cumințenia solemnă a veșniciei durată în piatră de mâini de muritor, prezența vânzătorilor ambulanți de te miri ce devine agasantă. Întâlnești la tot pasul chinezi cu păpuși cântătoare sau războinici înarmați până-n ... baterii, evoluând în ritmuri felurite pe covorașul care le servește de tejiștea volantă, arabi cu umbrele, pândind norii și, când ploaia se năpustește peste oraș, luându-i cu asalt pe nechibzuiții surprinși fără mult necesara ustensilă, alții, după culoarea pielii parcă tot din neamul lui *Ben Ardu*n, oferă spre vânzare efemere balonașe de săpun ca niște curcubeie fermecate pe care ochii copiilor de toate vârstele le urmăresc cu încântare, uitând să mai vadă simbolurile botezate în veșnicie ale Cetății.

În Piața din fața Panteonului – aglomerare de statui cocoțate pe socluri impunătoare... de carton, abordând ținute solemne: *faraoni* sculați din somnul cel de moarte, *Maica Tereza* în implora-

☑ re cu ochii spre cer, *Lorenzo Magnificul* cu mâna la falcă, foarte *pensieroso*, *Statuia Libertății* cu brațul ridicat a amenințare și cu o feștilă de seu cam feștelită, *Paganini* scârțâind o *ciocârlie* românească un pic răgușită, *Mona Lisa* zâmbăreața gândind probabil la *Gioconda* dâmbovițeană care va fi pus de o nuntă-n cartier..., ba chiar și *Napoleon* încoronatul sub privirea hăbăucă a papei cel chemat să asiste la sacrul încoronării... Lipsește *Josephina*. (O fi la vreo întâlnire privată cu un ofițeraș pomădat...)

Ei, da, industria cerșetoriei s-a stilat. Pentru pitoresc desigur, mai întâlnești și câte-o pirandă cu mers șleampăt, neapărat cu un copil în dotare, mimând imaginea suferinței celor bătuți de soartă, în căutare de *ubi bene*. Ubi bene?! Dacă încerci să te descotorosești de ea cu un mobilizator „Șterge-o!”, primești un răspuns în care răbufnește toată „suferința persecuțiilor” de comunismul ceaușisto-pre/post-revoluționar...

Quod erat demonstrandum! Mai bine-mi rămânea nedemonstrat.

Și ei – faraonii-scripcari imperialo-democrați-terezo-magnifici – cu gesturi largi, suverane, ceremonioase, umile întru pioșenie bine regizată și, foarte bine interpretată, care i-ar umple de invidie pe toți marii actori ai scenelor cu blazon, catadicsesc să încline discret capul a mulțumire spre cei care lasă în cutiuța de tablă de lângă „tronul” lor, câțiva bănuți sunători cât să știe și cei care trec impasibili că „arta” se plătește, bașca amorul de ea!

Lui „*Lorenzo Magnificul*” o tânără i-a oferit un trandafir roșu. „*Prințul*” s-a înclinat cu grație, a

dus floarea până în dreptul inimii apoi și-a reluat poziția ca pentru a continua ședința de pozat în fața ilustrisimului sculptor florentin. Doar „*Maica Tereza*”, cu ochii la cer, părea a se gândi cu ciudă că iar se-adună norii, și iar vine ploaia, și iar va trebui s-o zbughească pe sub vreo streășină, la adăpost din calea potopului. Madame „*La Liberté*” ținea cu dârzenie (semeață amenințare!) făclia ridicată spre cerul de cenușă.

Deodată un bici de foc spintecă bolta, norii par cuprinși de freamăt, în piață răsare o mișcătoare pădure de ciupercuțe (cam toate otrăvitoare... ca preț) iar de pe soclurile lor precare, ca niște fluturi uriași ce-și leapădă aripile, se ivesc actorii acestei farse carnavalesți: *Faraonul* - o țigăncușă nurlie cu codițe subțiri și lungi dezvelindu-și într-un răs gălgâitor șiragul dinților de un alb îndoielnic, *Maica Tereza* – un reprezentant sfrijit al aceleiași etnii care, cu toată ploaia de pe-aici și de sub toate cerurile lumii pe unde va mai fi trecut, nu părea în relații amiabile cu apa (săpun ar fi putut împrumuta de la bulele efemere vândute de un alt întreprinzător cu apa însăpunată și țeava subțire de lansare a amintitelor bule aruncate în aer de aerul din plămâni săi). Acesta și-a tras repede peste cap fustele lungi, le-a strâns într-un ghemotoc pe care l-a vârât la subțioară, a înșfăcat cu grabire tinicheaua de conserve cu bănuții strânși și-a dispărut în mulțimea aciuiată prin adăposturi. *Lorenzo Magnificul*, un burtoș cu nădragii în cădere liberă, prinși într-o curea-sfoară sub osânza de pe coapse, asudat, cu câteva fire de păr rătăcite pe o chelie generoasă, aruncându-și cu năduf trandafirul primit mai înainte, acum cu petalele strivite sub pașii grăbiți ai

mulțimii, o ia la sănătoasa cu coiful de mare cavalier într-o mână și toga princiară sub braț, culegând la iuțeală cutia metalică plină cu arginți – recolta prestației sale artistice. *Napoleon* întârziase poate cam mulțisor sub soarele Egiptului că, judecând după bronzul pal al feței, aducea mai degrabă a mumie de faraon. (Trăiască arta internațională a deghizării!). *Torța Libertății*, stinsă acum, era dusă de apele care curgeau năvalnic spre gurile de canal inundate deja.

În interiorul Panteonului – umbre vorbitoare împărțeau eternitatea lor de-o clipă cu vechi ilustre umbre. Mai rămăsese în piață doar obeliscul surmontat de o cruce de bronz și, la piciorul lui, lângă fântâna cu jocurile ei de ape – un imperturbabil „*Cezar*”, semn că măreția imperială romană nu se sinchisește de ploi trecătoare... Doar cutia lui de tablă, ca o urnă sonoră de cenuși lichide, număra stropii de ploaie – clepsidra cântătoare în simfonia niciodată sfârșită a elementelor.

Ploaia (dar parcă numai ea?) m-a oprit în fața mormântului acelui prinț frumos, blagoslovit de ceruri cu dumnezeiesc har de artist-pictor - *Rafaello*. Pe marmura care-i veghează trupul pieritor stă scris : „*Qui giace Rafaello dal quale lui vivente, la natura temette di essere vinta e, lui morendo, di morire anch'essa.*” („*Aici zace Rafaello care, cât a fost viu, natura s-a temut să nu fie de el învinsă dar, el murind, s-a temut să nu moară și ea*”).

O, solemna veșnicie durată de mâini de muritor! Vai, efemera viețuire în nesfârșitul carnaval al zilelor – oameni și porumbei, ploaie, soare, veselie, tristețe, trecere, trecere, trecere...

“Herghelia albastră”, un spectacol captivant pe un text programatic, de estetică teatrală...

Adrian Ionescu

Spectacol vibrant, de mare tensiune dramatică, realizat cu doar patru personaje, cu final grandios, care a ridicat sala în picioare timp de minute bune. Așa s-ar putea caracteriza, pe scurt, premiera piesei “Herghelia albastră”, veritabil regal dramatic, oferit recent publicului de scena Teatrului Dramatic “I. D. Sîrbu” din Petroșani. Piesa reprezintă un moment de vârf al teatrului de idei cu care ne-a obișnuit deja dramaturgul Vale-

lul lumii diverse și unitare totuși în paradoxala ei alcătuire. (...) Autorul topește în scrierile sale lirismul și reflexivitatea, privirii mirate și ironice a scriitorului înfățișându-i-se o lume clădită pe o dialectică a contrastelor multiple între viață și moarte, veșnicie și efemeritate, iubire și ură, sacru și profan, astral și teluric, angelic și demonic, ființă și mască, esență și aparență, virtute și viciu, prietenie și dușmănie, frumos și urât, autenticitate și falsitate, inocență

personaje fictive (Bărbatul și Femeia). Cele două lumi se întrepătrund, într-un mixaj tragi-comic, strunit cu autoritate dictatorială de personajul dominant: Autorul. Acesta, nu numai că-și joacă personajele, ca pe niște păpuși obediente, dar treptat își extinde dominația înrobitoare asupra lumii reale, subordonându-și spiritual Ofițerul, care în final înnebunește.

Al doilea titlu al piesei (Forța imaginației) devoalează sensul fundamental al acțiunii. Forța demiurgică a Autorului decurge din formidabila sa capacitate imaginativă, cu care domină propriul său univers, ținând în captivitate o tânără familie (Bărbatul și Femeia) urzindu-i un destin plin de inedit, actualizat comic și imprevizibil, în mod permanent. Atitudinea inchizitorială, inflexibilă, a autorului nu poate fi contracarată de reacțiile palide ale statului, reprezentat de Ofițer, imaginația acestuia fiind prea săracă.

Decorul este simplu și sugestiv, fiind opera tinerei scenografe Măriuca Ignat: o filă de manuscris, terenul de lucru al scriitorului, pe care acesta ridică și demolează personaje, încropește destine, urzește intrigi. Pe o simplă coală de hârtie, autorul zidește din cuvinte, un întreg univers, dă viață unei fascinante lumi imaginare.

Piesa are o structură cardinală: patru personaje (două reale, două imaginare), puternic individualizate, prin replici și comportament interacționează intens, menținând constantă o

riu Butulescu. Selectată în triada celor mai bune piese ale anului 2009, nominalizată de Ion Caramitru pe scena Teatrului Național din Iași la Gala Premiilor UNITER, în acest text de excepție, așa cum nota scriitorul Ironim Muntean (fost profesor de română al autorului, devenit între timp un exeget consecvent al acestuia), “Valeriu Butulescu armonizează în toată ființa sa poetul sensibil cu moralistul ironic, temperamentul solar de sorginte rurală, capacitatea disociativă și analitică cu reflexivitatea insului lucid, atent sagace la spectaco-

și perversitate, tinerețe și bătrânețe, singurătate și sociabilitate, bogăție și sărăcie, înțelepciune și prostie - în care induce o tensiune printr-un paradox de proporție sau perspectivă.”

Spectacolul se ridică la înălțimea acestui text (sclipitor, dar extrem de dificil), datorită extraordinarului efort al realizatorilor. Textul pune într-o dureroasă și paradoxală antiteză două lumi: cea reală, contorsionată de absurdul comic al prezentului (reprezentată de Ofițer, ca exponent al statului “de drept”) și cea imaginară, instrumentată de două

☑ stare de tensiune, amplificată brusc de un final insolit.

Autorul, interpretat exemplar de Sergiu Fîrte, este omniprezent. Acțiunea se țese, sub ochii spectatorilor, scenele curg imprevizibil din condeiul acetuia. Fire complexă și complexată, pe alocuri superficial și vulgar, implicat dureros și patetic în tot parcursul său demiurgic, Autorul face și desface lumi și destine. Este nemulțumit de obediența personajelor sale, de lipsa lor de voință. Le-ar dori independente, ca dovadă supremă a artei sale creative.

În personajul Femeia, actrița Oana Liciu-Gogu își joacă probabil cel mai frumos rol al carierei. Este o Galatea capricioasă, care-și strunește Pygmalion-ul și, folosind toate trucurile femeiești posibile scapă de sub controlul Autorului. În fapt, ea este o femeie normală, căreia imaginația Autorului i-a hărăzit un zbulc erotic de nimfomană.

Mihai Sima, în rolul Bărbatului, creionează excepțional arhetipul masculului, emasculat de intense convulsii existențiale, preocupat până la ridicol de criza sa de identitate. Este un personaj ratat încă din faza de proiect, fapt care sporește ura acestuia împotriva Autorului, care îl domină, îl sfidează și îl ridiculizează, fiind absolut convins de lipsa de voință a personajului său. Însă, la punctul culminant, personalitatea Bărbatului erupe imprevizibil, încurajată puternic de demersul Femeii. Personajul numit Bărbatul pune mâna pe revolver și își împușcă Autorul, amintind de tragedia scriitorului bulgar Aleko Konstantinov, care a stat la baza acestui text.

Desigur, moartea Autorului

este una pur conceptuală, acesta fiind nemuritor prin opera sa. Din plaga din pieptul Autorului împușcat nu curge sânge, ci cerneală de scris, ca dovadă că viața scriitorului autentic este propria sa creație. Prăbușirea Autorului, scoaterea sa din joc, duce la un comportament haotic, acefal al personajelor sale.

Singurul supraviețuitor, Ofițerul, interpretat cu mult simț actoricesc de către Daniel Cergă, reprezentantul statului, în calitate de garant al drepturilor cetățenești are o evoluție ciudată. Din funcționar public, robul unor norme și regulamente, prin exercițiul imaginative la care îl supune firea manipuloare a Autorului, el își câștigă independența și libertatea, înnebunind în final. Pentru că numai un nebun poate fi liber într-o lume atât de restrictivă.

Tânăra regizoare Nicoleta Dănilă a avut curajul să dea viață acestui text pretențios, generând un spectacol de efect, de mare încărcătură dramatică. În viziunea ei, teatrul lui Valeriu Butulescu a devenit pe scenă ceea ce, citându-l pe scriitorul Ironim Muntean, constituie în text: „o oglindă a lumii, a vieții imaginare și ficționalizate, un joc cu paradoxuri în care *homo ludens* (ori *homo artifex*, *homo aestheticus*) omul creator pentru care arta este un joc prin care creează universuri, tot așa cum Dumnezeu s-a jucat de-a lumea, creându-o.”

„Herghelia albastră” este un spectacol reușit, care a acaparat publicul numeros, captivat de replicile spumoase ale textului, dar și de un comic de situație robust și original.

O retorică a tăcerii

Aureliu Goci

Autorul a ajuns la maxima concentrare a versurilor și a dus meditația poetică la frontiera tăcerii, care reprezintă performanța extremă a exprimării actoricești.

Domnul George Drăghescu e un actor de altă factură decât Emil Botta și, consecutiv, se înscrie și într-o diferită tipologie poetică, undeva în apropierea universului lui Lucian Blaga, de exprimare aforistică sentențioasă. Discursul minimalist propune o maximă concentrare textuală și o redusă eflorescență expresivă, așa cum am lăsa pe scenă un actor, un cabotin tragic, legat cu o funie, de la umeri până la călcâie, aplicându-i și un căluș în gură. Ce ar putea el oferi unei săli pline, decât imaginea tragică a unui condamnat la moarte care nu știe că armele plutonului de execuție nu au gloanțe.

Cabotinel tragic nu mai are decât ultima soluție – să se roage fără să știe că interogația sa tragică va ajunge la Dumnezeu. Dar există și o retorică a tăcerii cu o mare demnitate a mesajului care nu poate să nu ajungă la Cel de Sus.

Diversele cupole sub care se roagă poetul nu se poate să nu ajungă unde trebuie, pentru că Pantocratorul poate să fie și moșneagul din reprezentările folclorice și chiar o einsteiniană „particulă a lui Dumnezeu” – pentru că rugăciunea sa are cea mai înaltă funcție comunicantă – credibilitatea.

Și chiar rugăciunea particulară pe care o înalță George Drăghescu devine mai complexă, paradoxal, nu atunci când se adresează direct Creatorului, ci în ipostazele umile, de „poverello”, când aduce imnuri creației lui Dumnezeu, „de la plăpânda iarbă” – cum spune un mare poet – „la fruntea gânditoare”.

Poeme

Alex Gregora

Maria

Iar Maria plângând aștepta la mormânt afară,
auzea psalmii pădurilor de eucalyptos,
liniștită și limpede ca somnul maicilor carmelite
cu doi crini de miracol –

O, cobora fruntea soarelui în lama unei săbii arabe,
de șase ori înfăptuise sărutul hainelor
și pe când plângea mormântul o privea în ochi,
lacrimile-i herborisau în crysanteme.

Noi ridicam case logosului
în ghetsimaniile cele de pe lângă râuri,
urmele lui care căutau să scape
cerșeau iertare unicornului.

Blues

Era duminică și vorbeam despre trecerea
morților mei cu mirodenii în mâini
întâi îi priveam cu mărunți ochi de bufon
neîncăpători în revărsăturile lacrimii
iar îngerii aruncau inimi de ambră
celui mai fin răsărit

Îmi amintesc de lucirea gravă ca un caiac de os
ocrotindu-mi arderea în preajma apei
moale ca vidra
am zis liniștește-te, sângele meu, liniștește-te,
la un semn de prelungă chemare a haitei de lupi.

Bucolica (1)

Defilare de arme în Provența -
Iar eu nu gândesc decât o conversație cu apa
din viața viitoare, manuscris al victoriei atunci,
nimeni de n-ar ști, parcă purtând fluturi
în urechi și mutând mereu lumânările.

Aș crede că o mânășă îmi acoperă ochii,

dar lăuntru ei arde pe ascuns
recapătă prin evaporare cristalele de la început,
nu voi ști dacă sângele
urmărește mereu într-o canoe drumul aurului.

Doamne, sufletul lacrimilor noastre
lipește cu ardezie fisurile acelea de fericire,
am fost cineva: bufon în provinciile regești,
vremea răbdătoare se ocupa
cu strânsul plantelor mici în mână
și într-o brățară.

Bucolica (2)

Miroase a zăpadă galbenă. Călăreți întorcându-se
spre sine
pe sub cerul de rodie fragedă
coboară turmele divine: tauri sălbatici, bizoni, bivoli,
într-un presentiment lacustru află că irisul
tandru al liniștii se topește
pe un deal tuns de cedri ca un vițel.

E aproape ceață și zidurile cetății toate par proptite
de-o trompetă albastră,
către ceramica zilei, în bărci de papură -
vânzători de vinuri și stote,
aurari de la marea poartă, gravori,
pe metereze își oprește țipătul o rândunică
mirosul balelor de melci pe drumuri în pantă
printre stânci aparte și firimituri de pâine.

Din pustiurile agreste trebuie adus un strateg
făptură scuișând lut pe împletiturile inimii
rădăcina trestiiilor suple își tremură armura
seva sporește în ochiul pământului magic și întreg
chiar din cuprinsul unui genunchi
căzu proaspătă rugina
valurilor de sânge în urme.

Miros de fluturi grăbiți spre înserarea
preafericitelor limane și pentru șacalii, leul,
pantera, vulpea, catării de caravane,
pe deasupra trecând trupul unui călăreț
și prin linia subțire a cruciadelor
și prin amorțea cavalerilor în grădinile aurei
împrejmuite cu duhuri triste de luna nouă
ori cu panglici din mătasea centurilor castiene.

Șarpele stă drept ca un vultur nezburaător
în moneda unui scutier al stropului de apă
miroase a zăpadă galbenă
călăreți întorcându-se spre sine
pe sub cerul de rodie fragedă coboară turmele
divine prin rotirea fermentelor nopții îngerului
exterminator

☑ și află că nimic nu există în univers mai asemuior.

Bucolica (3)

Găsiți-mi o prispă de țară însemnată cu plângerea
soră roditoare și plină de mlădițe
și prin păduri aș schimba chemările cu porumbei
de ceramică
și la capăt de orașe
aș arunc săgeți clătînându-mă
pe drumurile pornite în sus tulburând faldurile.

Fruntea mea stă sub coroana nopților polare
încât pot vedea patina albastră a fiordului
în copilărie
când regina aurului umezea discretă liniștea
cu oleiu și floarea făinei și mierea
trecea prin inșii zeitei Iștar
cum trecea o cruciadă peste biblioteca
lui Assurbanipal
și leoaică jelitoare fiind doar un butuc
de vița stricată
ca să-mi iasă în cale.

Ochiul

Atunci am știut că venise timpul Carthaginei
buza mea arsă fiind de-o lumânare
un tânăr cruciat sub o lespede
de palidă flacără
ochiul scâldea nisipuri, cobora în mlaștini
spunea că fiul astrologului
ar dormi într-o gușă însângerată de pasăre,
vă jur că îngerii îi cioplesc un pahar
despre cer și despre stele, despre soare,
despre lună,
puteți auzi în luntrea aceasta incredibilă
numele lui clar rostît.

Ținut pastoral

Vești dintr-o cetate neașezată
până la curgerea trupului.
Există o altă răutate a zilei.
Tot așa pentru dorința de apă
am fost ispitit nu de apă ci de pâinea
cea prea mare.

Fântâni ale sunetelor ce le însuflețesc -
să mă ridic când voi vrea -
armonie începutului dobândirii credinței.
În acest mod eu aș primi răspuns.

Duc înlăuntrul meu purpura, roua și existențele,
o lumină pe care o văd și copacii
merge înaintea mea.

Mircea Petean – Calea, Darul și poemele Anei

Andrei Zanca

“la ce bun scrierea dacă nu are ceva din fiorul rostirii dintâi” – iata o splendidă afirmație care înscrie prin crez o Cale. Și ca orice cale, esențialul nu este *să ajungi, să atingi un țel* (în fond de neatins, și care constituie obsesia dintotdeauna a oricărui poet genuin – insuficiența, neputința funciară a cuvântului în fața misterului, denerostirii). Esențial este *să mergi, să fii pe drum*. Esențială este înscrierea pe o spirală ascendentă, interminabilă, dat fiind că mereu dă ocol unui miez nerostibil, inefabil.

Catedrala din auz, poeme ligure, ed. Limes, Cluj 2012, prefigurează un dar cu două destinații:

ea se dăruie necunoscutului (ca orice act artistic autentic), însă este un Dar, pe care poetul Mircea Petean și-l face lui însuși cu sfiata împlinirii a șase decenii de viață. Remarca nu este delor gratuită, fiindcă în perimetrul cărții obsesiile artistice se întrepătrund în mod absolut congenial cu implozia mereu reluată a resurselor inepuizabile ale memoriei. O întrepătrundere dublata de întreșerea recurentă dintre valorile tradiționale, perene în impactul lor cu lumea modernă. Benefic este aici faptul că acest lucru nu se realizează prin efecte neoexpresioniste, ci prin inserarea unei ironii de marcă în prelungirea unei autoironii, a unui când suav, când accentuat umor ce frizează pe alocuri un scepticism, un sarcasm împlânzit doar de calitatea de excepție a rostirii poetice. Are loc un impact fin și cu măiestrie domolit între valorile tradiției rurale cu valențele ei perene și asaltul de nestăvil, uruitor și grăbit al unei accelerații urbane. Din acest impact se înfiripă acest monolog poetic, striat de versuri memorabile. Impactul constituie astfel spinul, însă și întâmpinarea colocvial-ironică deseori într-o montură de-o dureroasă blândețe și nostalgie. O blândețe ce-și are sorginea în actual *priceperii*. Doar cel care s-a lăsat *pătruns* de ambele fațete ale biograficului, poate întâmpina cu blândețe ironică, sceptică o realitate, care pare a friza deseori coșmarul și care pe alocuri clamează chiar prezența unui cinism tămăduitor. Echilibrul lăuntric al lui Petean vine însă din situarea lui funciară pe poziția dintotdeauna a dreptei socotințe, calitate inculcată în codul genetic strămoșesc, care înlesnește, dincolo de cutremurări și spasme, echi-

☑ librul desăvârșit al Vederii. O vedere, care se preschimbă, grație experimentului textual, *în devenire*. Prin textele sale Petean își acordă șansa rară a unei metanoia lăuntrice, lucru rar la poezii timpului nostru, preocupați îndeobște de epatarea cu orice preț, de valențele șocului. De aici și pînă la asumarea conștientă a celor întâmpinate și descrise n-a fost decât un pas. Un pas pe care, iată, Petean îl face cu un farmec straniu în această carte. Dincolo de scris, dincolo de obsesia lui mereu prezentă, poetul se mântuie, se lasă în voia gratuității biograficului, *trăindu-și prezența*, mai presus de orice altă postură. Iată de ce actul “secundar” al scrisului se derulează cu limpezime, însă și cu detașare cu o anume delicatețe, o anume fragilitate textuală. O fragilitatea ce înscrie memorabile versuri în încercarea mereu reluată de a se apropia pe cât i se îngăduie de “rostirea dintâi”.

Aproape în fiecare poem se poate recepta, la o lectură atentă, concluzia tot mai pregnantă a caducității tuturor eforturilor noastre răsfrânte doar în afară, impunând tot mai mult comorile genuine, lăuntrice. Ceea ce rămâne mereu este experiența, experimentul individual în timpul pe care ni-l luăm pentru noi, pe care ni-l dăruim nouă înșine. Este tot ce vom duce cu noi când va sosi clipa plecării. Restul, se petrece, se mistuie, se năruie. Și totuși, ne secondează mereu, imbatabil, cântul, versul fragil, murmurul de nereținut al inimii. Ele transpar însă acum ca rezultat al întâmpinării *tăcerii*, cu băgare de seamă și cu o anume smerenie în fața pandantului ei, *liniștea*: “dincolo de liniștea spartă de cuvintele rostite/în toate idiomurile limbile și dialectele pământului/ el contemplantă nestingherit albul tăcerii/” Ambele devin la Petean “grăitoare” derulându-se spontan în meandrele gingașe ale textului. Petean consemnează cu har stări și trăiri actuale în întrepătrunderea lor analogică și antagonică cu aducerile-aminte, cu memoria afectivă. Jucu, satul lui Petean, devine pe parcursul evocărilor o matrice a sufletului, punct de sprijin și punct de injuncție în devenirea personală răsfrântă textual. Recurența aceasta tematică înscrie o autoironie de-o eficiență absolută în prefigurarea ironică a unei lumi în care valorile dintotdeauna par a fi nu atât abolite, însă, mai mult, cu totul ignorate în galopul unui ego-colectiv tot mai haotic, tot mai demonizat.

Astfel, raportarea reluată la “binefacerile” oralității nu face prin accentuarea ei ironică, decât să determine printre altele o întoarcere la rădăcini – la

acea oralitate vidată de orgolii care ne-a definit secole de-a rândul cultura și tradițiile. Această oralitate, care avea avantajul formidabil de-a se adresa nu ochiului (tipic omului modern, omului imaginii), ci Auzului, unificator, și care nu preia partea, ci Întregul, contopind totul într-o sinteză: “toată lumea fotografiază/ sau se lasă fotografiată/o întregă nebunie/ imagini doar imagini/fugoase, aproximative, inconsistente”.

Sub masca unei colocviațită, când blajine, când ironice, când sceptice, când mușcătoare, obseșiile de mai sus înscriu subteran poezia genuină. Prin această strategie poematică, poezia este fin sugerată, invitând magistral la *auscultare*, făcând spontan apelul la intuiție, la calitatea intuitivă a auzului lăuntric, a celei de-a treia urechi: “iar eu ascult cum se coc strugurii în vii”. Acest lucru conferă originalitate și prospețime derulării textuale, însă mai are avantajul că antrenează pe nesimțite lectorul în actul creativ, îl atrage în nada textului, transformând poezia într-o invitație la actul meditativ:

“stau pe ghizdul Turnului lui Andrea Doria / într-o cvasi poziție lotus / cu ochii fixați pe linia orizontului / lumina stă de povești cu valul și vântul / iar eu ascult cum se coc strugurii în vii // îmi prăjesc trupul în jarul luminii răcoroase / lăsând vânturile valurile să măture / să spele și să aerisească odăile minții” (îmi îngădui aici a face o paranteză: ego-ul odată configurat este extrem de greu să-l transcenzi. Este atât de stabil, atât de durabil, încât scapă incoștientului și tinde să nege supraconștientul. Acest eu-al-gândurilor nu tinde doar să se separe de mediul înconjurător imprevizibil, ci și de *aspectele spontane ale propriului corp*. Aici zace pesemne și un aspect al dilemei tragice a prietenului George C., atât de sfâșietor redată în jurnalul lui. Gândirea pare să dea, să ofere ceva ce nici natura nici corpul nu pot da: *durată*. Cuvântul *nuc* rămâne mereu același, în vreme ce arborele-nuc se înfiripă și se stinge. Rank: *fiecare ideologie este un proiect al nemuririi*. Ca să înfrunte moartea, eul renunță la corp și își găsește refugiul-surgat în gând. Însă gândurile se transcend doar prin conștientizare.

Orice agresare a naturii este în fond o agresare a propriului corp.

Dependența reciprocă, ecologică, dintre natură și corp devine evidentă.

Infinitel rafturi pline cu semne ale naturii. În

manifestările ei de perpetuă și concomitentă naștere-moarte. Totul este să le sincronizezi cu propria conștiință, cu semnul individual al propriei conștiințe: *însereare de holon în conștiința absolută și Unică*. Însă faptul că am fost înțesați până la refuz cu tot felul de „cunoștințe” și prejudecăți, începând din anii fragezi, ne face imposibilă deciprarea acestor semne. Act de la sine înțeles la omul primitiv contopit cu ele, nedisociat de natură. De aceea, maestrul umple paharul cu ceai – al vizitatorului venit să „învețe” –, până la refuz. Ceaiul se revarsă: așa este și cugetul tău, îi zice maestrul. Plin până la refuz. Mai poate încăpea ceva în el?

Astfel, iluzia unui *eu* este în strânsă dependență cu timpul și moartea: gânditorul, nu conștiința, este sortit morții. Acest gânditor a tot pâlăvrăgit despre dumnezeu, inteligență universală, conștiință cosmică, iubire etc. Însă a continuat să distrugă, săucidă și să se comporte haotic. Și acest lucru nu atât din rea-voință, ci mai ales din cauza caracterului tridimensional al gândirii, ce blochează aflarea de către gânditor a acelei „realități”, de care tot vorbește de secole. Abolirea eu-ului, mistuirea gânditorului, eliberează o energie fluentă.

Ea poartă însemnul iubirii.

Azul devine o catedrală, într-adevăr: *Hipertrofia* contemporană a *ochiului*: este catastrofală!

Atenuând dezastruos celelalte simțuri. Așadar, atenuând intensitatea trăirii în fond.

Știința înscrie precumpănirea vizibilului, a ochiului: precumpănirea *programării ochiului*: sporirea agresivității: nutrind larva/ fertilizând astfel agresivitatea. Dominarea văzului a dus la disocierea subiect-obiect. Disociere pe care Einstein o numea: un soi de închisoare.

Ochiul este expansiv, agresiv, dur, tăios, masculin, ego-centrat, ahtiat de putere.

Ochiul compară. Urechea cuantifică. Mecanismul de decodare al ochiului: se bazează pe *evaluarea* prin repetabilitate. Al auzului, al urechii: pe *surprinderea unică, irepetabilă*.

Fenomen extrem de relevant. Mai ales că mecanismul decodării auzului este departe de *aproximația ochiului*. Ochiul caută. Urechea găsește. Trăim în epoca *manipulării prin vizualizare* a consumatorilor. O pereche, iubindu-se, închide ochii: se ascultă unul pe altul. Ochiul și-a adus din plin aportul la *de-spiritualizarea lumii* și preponderența raționalismului, materialismului. Când visăm,

ochii sunt închiși și totuși „vedem” totul cu o limpezime de vis... *oare cu ce vedem în vis?* Ori analog: ochiul lăuntric din visarea cu ochii deschiși, când vedem clar locurile îndepărtate ale copilăriei? Așadar auzul presupune nu disociere, ci unitate și comuniune.

Am făcut această paranteză incitat și încântat de faptul că în această carte Petean se îndepărtează lent dar sigur de dictatura imaginii, preferând auscultarea. De altfel, făcând abstracție de unele locuri comune (“ca bun descendent al dacilor liberi/ îmi încep ziua cu o linguriță de miere/ și o ceașcă zdravănă de cafea” !?), ori de jocuri de cuvinte deseori facile prin angularea lor aforistică mistuită în ironie, poetul se desprinde treptat de aceste artefacte acordând șanse depline poeziei genuine, prin auscultare, trăire lăuntrică, răbdarea în receptarea mesajului verbal și mai ales prin limpezime, concizie și simplitate asumată. Sunt convins că următoarele cărți se vor îndrepta spre aceste deziderate nu lesne de realizat, constiutind însă tocmai de aceea o provocare demnă de un poet autentic, prin care poemele lui să-și rotunjească *sound*-ul propriu, inconfundabil, acolo unde “lumina lovește clapele mării” ori unde:

“un copil – același căruia îi plăcea să așeze bănuți pe șine

și să-i contemple calzi turtiți în palmă după ce trenul trecuse

peste ei cu toată greutatea vagoanelor sale
aruncă pietre și ascultă cu urechea ecoul din adâncuri”

Vraja, care este apanajul rostirii în concepția poetului prelungește pe undeva și o posibilă definiție a poeziei: cel care o receptează nu mai este niciodată același. Poetul trezește lectorul.

Trezirea lui îi deschide noi perspective de înțâmpinare a propriei vieți și a “realității” din jur,

într-o lume în care nimeni nu mai pare să asculte la ce zice celălalt, într-o lume care mai degrabă vrea să trezească atenția în loc de a o acorda...

Sub aparența consemnării egale și atente se derulează însă posibila poezie; ea, consemnarea servește doar ca pretext spre a declanșa subteran răsfrângerii de memorie, de nostalgie și de durere potolită, însă astfel încât totul se desfășoară “ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat”, afirmație ce îndeamnă în mod rafinat la o recurență a impactului

de lectură. Și iată din nou:

“de ce am preferat tăcerea -/ aceasta-i întreba-rea”. Astfel devine limpede că dincolo de text are loc o devenire individuală, ce nu poate fi decât sugerată în contextul cărții, spre a sluji printre altele și ca îndemn de tămăduire prin înscrierea interogării și a unei posibile explicații (știindu-se prea bine că atunci când cineva începe timid să-și explice inexplicabilul amânat mereu, acest act constituie și începutul tămăduirii).

Poemele Anei, constituie o parte cu totul remarcabilă în evoluția poeziei lui Mircea Petean.

Îmi îngădui să adaog aici o incursiune anterioară în acest volum spre a scoate în evidență o certitudine: Petean se îndreaptă încet dar sigur spre valorile perene lăuntrice, spre decantare și limpezime, grație asumării unei deveniri, grație recunoașterii faptului că suntem cu toții supuși unei meta-noia individuală, la care vrând-nevrând trebuie să aderăm cu toții:

Ironia, când nu este un feed-back în contextul strict intelectual, este îndeobște atitudinea unuia adânc rănit, care astfel încearcă să “reziste” în aria socială, unul care își impune ironia ca un scut în fața mării sale vulnerabilități. Întrebarea este însă întotdeauna: ce face acest om față în față cu sine însuși, și mai ales noaptea, când – cum spunea cineva – vin, te asaltează demonii?

În cazul unui creator, talentul joacă tainic în acest context un rol “ortonimic”, însă spre deosebire de Pessoa, el îl trădează pe “autor” prin reveniri imperioase înspre miezul individual. Rămâne mereu gustul amar al rătăcirii, al irosirii, al in-autenticității și astfel un soi de perpetuare obsesiv reluată, marcată mereu de insatisfacție la o relectură, la o reconsiderare de sine. Este în fond o acțiune de căutare, de căutare disperată până ce nu lași să cadă totul la pământ, într-un cuvânt: până nu *te predai*. Predarea, mai întotdeauna un rezultat al grației, te pune deodată în postura de *a te lăsa găsit, de a fi din nou vulnerabil*. Este terenul pregătitor, fertil al iubirii (care ca și singurătatea, nu este cuantificabilă).

Raportat la creație, Petean definește foarte adecvat acest lucru prin sintagma memorabilă: *a lega în poezie*. Ori, absolut deschis și simplu, tot el: *în iubire se află izvoarele poeziei*. Astfel dintr-o dată devii un om al atenției nude, unul care vede

în detaliile ignorate de alții, esențele, răsfrângerile lăuntrice. Cu alte cuvinte: *lăuntru din cele din afară*: “dormi/surăsul în colțul gurii uitat/ ca un fluture viu”.

La început totul este însă tatonare, o *tatonare cu rost*, ca și cum ai redescoperi lumea și implicit și lăuntru tău genuin. Tatonarea devine astfel rezultatul unei *stări de veghe*, de *atenție* la tot și la toate, însă o stare care nu mai este rezultatul unei încordări, al unui efort, ci al unei spontaneități și al unei trăiri în clipă, când până și “iarba răsună a împăcare”. Treptat se configurează mai apoi și atributul esențial al “aplecării”, al ascultării cu dăruire la spusele celui alt, concomitent cu asumarea auscultării: “ana/ te aud și te ascult”, lucru atât de necesar mai ales în lumea de azi în care nimeni nu mai are timp să-și plece urechea în tăcere la spusele celui alt. Dimpotrivă, vrea să se audă doar pe el însuși și în orice împrejurare, ca și cum astfel ar putea alunga angoasa întâmpinării de sine. Ceea ce a fost mereu doar “smalț zbanghiu”, devine astfel esență, trăire plină, deplină. Acest lucru implică ca în orice trăire dualitatea și ca urmare și asumarea fără de echivoc a “arsurilor”, a umbrelor; și e ca o așezare decisă, o predare în fața oglinzii, o oprire dărză și totuși blând asumată în fața ei.

Iubirea devine astfel și factor al decantării lăuntrice, al epurării și limpezirii lăuntrice, așadar al mistuirii eului iluzoriu în favoarea sinelui genuin. Ești dintr-odată lumea, ești celălalt, iubindu-l nu atât ca pe tine însuși, ci *drept* tine însuși. Orice semn, orice răsfrângere de chip, de gest al celui alt își găsește corespondentul lăuntric la cel care contemplă, care *vede*. Unitatea nu mai e doar o vorbă goală, devine o realitate tăcut și lăuntric acceptată. Descoperi la tot pasul, în derularea fragedă a textului, o uimire ce însoțește fiecare enunț, simplificându-l implicit, dăruindu-i o rezonanță memorabilă. O uimire ce atestă autenticitatea și plinul trăirii, contopirea: “sfârșitul umbrei mele / începutul umbrei care te vestește / este”.

Poematizarea răsfirată face loc treptat “legării în poezie”, prin firescul și simplitatea derulării ei firave. Ecourile ei însă mai persistă, deși puterea lor de ademenire scade dinspre punctul vital al unei duble epurări: lăuntrice și prin urmare, și textuale. Tributul acordat modelor, colocvialității “mântuitoare” se diminuează în favoarea naturalității, care prin privilegiul predării și al auscultării își înscrie

☑ prospețimea: “rugarul își scutură păstaia” (...) “plopilor își scutură frunzișul / aidoma unor steaguri de nuntă”.

Concomitent cu aceste “desfolieri” cu corespondențe evident lăuntrice, începe însă și reîntoarcerea la origini, la valorile rurale perene: “ancoram în dreptul casei părințești / unde primeai binecuvântarea bunicii / al cărei nume îl porți / și urările de bine ale străbunilor”. Înscrierii pe verticala lăuntrică îi corepunde astfel înscrierea adâncă înspre rădăcini, până înspre miturile uitate, până înspre ceremonii “păgâne”, prefigurând astfel însăși verticalitatea iubirii în dubla ei ipostază: dinspre abis înspre abis: “pe iarba rară moale și răcoroasă / ca pielea șarpelui / oficiali cu gravitate misterele umbrei” Nelipsită, se insinuează și o atmosfera suavă de basm, în tentația mereu reluată a unui “ireal”, care acum devine însăși realitatea prin reverberația originală a cuvintelor: “am deprins mersul gesturile și obiceiurile / primilor oameni sub streășina aceluia cuvânt”.

Uimirea trece prin ceremonial devenind ritualică, însă odată instaurată starea de nudă atenție, de “aplecare”, de ubicuă veghe, ea reliefează cu luciditate și tarele vremii, tot dinspre o contopire tandră: “acareturile au căzut în paragină / unchiul a pierit / după ce fu vânturat ca un ciulin / pe bărașanul istoriei”.

Mareele iubirii în cumpăna vremii recurg uneori la texte răsfirate în jurul miezului ei de neatins prin cuvinte: doar tăcerea, uimirea fragmentată se pot apropie de ea în adulmecarea de reînnoire. Ori și mai elocvent: “colosal nu e cuvântul în sine ci ceea ce îl prevestește”.

Poemul 61 devine în acest sens relevant și merită citat în întregime:

Aud și ascult / cum liniștea e redusă la tăcere – / cad bulgări de pământ / peste cântecul ferecat al vieții / aud / și ascult / vuietul copacului / de dincolo de marginea marginii – / pe crengi se pârguiesc călătorii / în miezul lor zăbavele-s mai amare ca sâmburii / văd muntele înălțat precum cugetul / între mine și sinele meu / te văd pe tine / murind ca să renaști o dată cu mine

Tocmai dinspre o liniște a debarasării, dinspre tăcerea fertilă a predării se prefigurează lent - grație auscultării – ceea ce Petean desemnează drept ”voci!” , ele fiind și cele mai inspirate, mai memo-

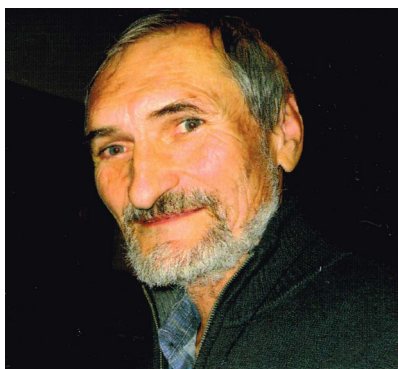
rabile: “noi suntem dintre aceia care aud voci/ noi suntem dintre aceia care știu să le distingă/ în haos în degringoladă și-n vacarm”. Alunecările textuale prin aluzii culturale, prin seducția exercitată de un ludus tipic poezilor din toate vremurile, interesează mai puțin în acest context. Important mi se pare faptul că această stare instaurată prin grația iubirii este mereu cea care generează *metanoia*; și doar ea este cea care face posibil saltul cuantic prin care începem să Vedem. Prin înlesnirea unei transparențe individuale, această Vedere este mai importantă decât orice, fiindcă prin ea începe calea înspre ceea ce cu toții căutăm în fond în această lume: armonia.

Încetul cu încetul poemele încearcă să prefigureze liniar și auster chipul lăuntric decantat prin iubire, chipul de care nu ostenim a ne apropiem mereu, însă pe care nicicum nu-l vom putea întrezări în această viață: este chipul dinaintea reclusiunii în timp. Versurile înscriu o epură parcă liturgică înspre finalul cărții, care poartă de altfel și un titlu inspirat: *Poemele Anei*.

După grația unei asemenea “aflări” a iubirii, nu se mai poate scrie ca înainte, pentru că ea creează o stare, o decantare de balast întru instaurarea treptată a unei “alte” Iubiri, una care nu cunoaște caducitatea, o stare dinspre care compasiunea și comuniunea vor prefigura orice rostire, ba mai mult: orice tăcere fertilă. O stare care obligă la renunțare spre a înlesni sunetul propriu, genuin, *sound-ul*, care doar el poate înscrie o împlinire. Să-i dăm așadar poetului rostirea din urmă, una care devine emblematică în acest sens: “iubirea leagă ceea ce nici moartea nu dezleagă”. Oare nu a devenit însuși dumnezeu prin Iubire vulnerabil?

Victoria Milescu – Cununa de flăcări

Lucian Gruia

Antologia de versuri *Cununa de flăcări* (Ed. Literatura, București, 2014) reunește poeme din volumele: *Conspirații celeste*, *Dreptatea învingătorului* și *Sub steaua câinelui*.

Poeta se află, după părerea mea și nu numai, în prima linie a literaturii române contemporane. Deși nu e postmodernistă, Victoria Milescu ilustrează poezia modernă păstrându-se în limitele esteticului, nefăcând rabat pentru inserțiile cu limbaj obișnuit, conform procedurii textualiștilor la modă.

Voi începe comentariul, pornind de la poezia *Sub steaua câinelui*, care dă și titlul unui volum antologat. În această poezie, poeta aleargă prin încăperi, coridoare și scări, pe acoperișul unei clădiri, la întâlnirea cu Dumnezeu, dar acesta tocmai trecuse: „Tot bântuind din cameră-n cameră/ pe scările spiralate/ ce duc spre tavane inundate de corpuri cerești/ traversând holuri, săli, coridoare/ cu umbre topindu-se în pereți/ încurcându-te în drapezii, sonerii, panoplii/ agățându-te de balustradele/ cu geamătul lor omenesc/ brusc te trezești/ față-n față cu însuși Dumnezeu/ (...)/ dar Dumnezeu e grăbit/ până te dezmeticești a și zburat pe scări/ printre stâlpii hiperboreici/ pri-

vești buimac/ în urma norului de pulbere fină/ în aerul șampanizat cu mii de stelute/ ce se aprind și se sparg/ împrôșcându-te. Ce șansă! Ce șansă!...”

În sentimentul românesc al ființei, Constantin Noica, analizând Luceafărul eminescian, consideră că Hyperion reprezintă generalul iar Cătălina, particularul. Amândouă categoriile își dau determinații, acestea se întâlnesc dar sunt incompatibile, motiv pentru care ființa nu se împlinește. În poezia amintită a Victoriei Milescu, Dumnezeu reprezintă generalul iar poeta, particularul. Determinațiile lor nu se întâlnesc fiind defazate în timp. Privind din planul terestru, la defazare contribuie oamenii care au construit clădirea întortocheată, iar mai concret, breasla scriitorilor care nu-i apreciază cum se cuvine creația. Acest aspect social se regăsește și în poezia *Când ești mic*: „Când ești mic/ nu te ia liftul/ cei mari trec grăbiți peste tine/ degeaba țiți: azi am ajuns primul/ nu ești omologat/ ești un fir de praf.../ (...)/ nu ajungi la sonerie/ strigi, dar glasul e acoperit cu tunetele divine/ când ești mic printre cei mari/ ești doar o ciudățenie...”

La nivelul relațiilor interumane, defazajul determinațiilor este exprimat în poezia *Musafir fără viitor*: „Încerci să fii vesel, simpatic/ la masa celor bogați, dar în final/ spargi cel mai frumos pahar de cristal// încerci să ajuți/pe cel prăbușit, beat mort, pe trotuar/ dar el îți refuză mâna întinsă/ te desfide: i-ai răpit clipa lui de curaj// (...)// încerci să fii politic, gneros, amabil,/ agreabil, curtenitor, seducător/ prin lumea ce se

învârte odată cu tine/ dar la ultimul vals calci pe trenea gazdei/ descoperindu-i trupul mumificat/ rămâi cu peruca ei în mână/ iar la plecarea nimerești altă ușă”.

În volumul *Conspirații celeste*, dedicat destinului nostru de ființe muritoare, se revine la sensul general al necuplării determinațiilor, ca în poeziile: *Între forță și slăbiciune* - „sunt încă preferata lui Dumnezeu/ unde să fug și de ce...” (fuga din calea apocalipsei); *Conspirații celeste* - omul nu mai sesizează prezența divinului: „Diamantul cerceilor nu mai sună/ la trecerea îngerului” - în cupa sângelui „... au cântat păsări scumpe și rare/ cerului mut și surd...”; *Măreția slăbiciunii* - omul dizarmonie în lume: „faci parte dintre învingători/ străbătând drumul/ de la infinit și-napoi/ printre splendide erori/ tu fiind una dintre cele prin/ care îngerii își justifică existența”.

Determinațiile, la nivel uman, de cuplu, se întâlnesc în unele poezii de dragoste erothanatice, în momentele în care destinul este acceptat: „iubind pur și simplu/ trec prin lumea care are ceva glorios/ în felul în care ne împrăștie./ ne fărâmițează/ ne adună/ apoi ne predă morții...” (*Iubind pur și simplu- Conspirații celeste*)

În volumul *Dreptatea învingătorului*, regăsim tema dezacordului în poezia *Vae soli!*. „când în aer miroase a poem/ să nu aștepti ajutor, nici amânare”. În acest volum, problema determinațiilor este secundară, întrucât aici regăsim o altă temă, care transfigurează în alt registru, mitul lui Pygmalion. Dacă sculp-

☑ torul omonim se îndrăgostește de propria-i creație, o adolescentă fascinantă care este înviată de zeița Venus, în cartea menționată, Victoria Milescu dă viață propriilor ei poeme, care se autonomizează.

În volumul menționat, întâlnim poezia *Cununa de flăcări* care dă numele antologiei și desemnează poezia. La materializării Greciei antice, Leucip și Democrit, atomii focului și ai sufletului erau identici și aveau forme sferice.

Poetul Horia Bădescu susține că există două tipuri de poeți: cei care trăiesc plener ființa și cei care o caută, o presimt dar nu o găsesc.

Revenind la volumul *Sub steaua câinelui*, găsim poezii în care ființa tinde spre împlinire, prin munca onestă: „la capătul unei zile de muncă/ e mulțumit:/ E destul pentru azi,/ pentru un simplu servitor al divinului...” (*Servesc divinum!*)

Victoria Milescu are nostalgia ființei absolute: „voiam să merg pe strada/ pe care odată/ a mers dumnezeu...” (*Cerul de ieri – Conspirații celeste*); „Căutând la nesfârșit/ sufletul lipsă...” (*Învingătorul de-o clipă*).

Coborând în planul terestru, în iubire se presimte armonia ființei umane: „Nu știu ce e

frumusețea / dar chipul tău / îmi amintește de ea / sub cerul / suspendat de un fir de păianjen ”.

În sfârșit, ființa se regăsește tocmai în acceptarea destinului de ființă muritoare, împlinind efemerul. „eu fac să dureze efemerul / construiesc o casă pentru vrăbii / sădesc un pom pentru Rai / fac un copil care va dărâma casa / fiind prea mică / și va tăia pomul pentru că nu rodește / scriu o carte despre toate acestea / și cineva o va arde / să se încălzească sub viscol...” (*Imitându-i pe ceilalți – Conspirații celeste*)

Defazajul în timp, dintre determinațiile generalului și particularului, în poezia Victoriei Milescu, determină lipsa trăirii ființei în mod plener. Căutarea împlinirii produce frumoase poezii nostalgice-ontologice, pe care cititorii sunt invitați să le lectureze.

Cînd bordelu...

Ileana Vulpescu

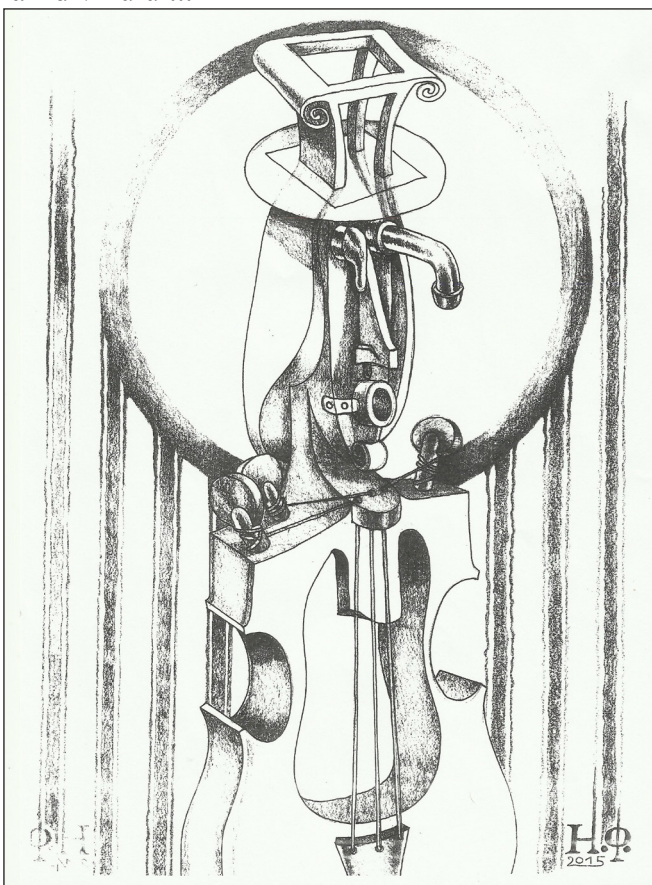
(continuare din prima pagină)

Alt caz: o fostă colegă, eminentă cunoscătoare a limbilor clasice, Lia Lupaș, lucra la o bibliotecă din New York. Trebuia să fie avansată și a completat un formular, în care spunea ce limbi cunoaște: printre altele, franceza, engleza, rusa.

D-na care o examina a întrebat-o de ce a trecut și rusa, doar limba ei maternă nu e slava? Ea a zis că nu, că româna e o limbă romanică. Motiv pentru care n-a mai fost avansată.

Alt om cu multă carte, Dan Grigorescu, aflat la New York într-un post oficial, se duce la Biblioteca Municipală și găsește o singură carte în română, care era trecută la sectorul de limbi slave. I-a explicat directorului româna e o limbă romanică, s-o mute unde-i e locul. A doua zi, a găsit cartea tot la secția Slave”. Deci, vina nu e numai a noastră, ci și a încăpăținării lor cretine, chiar dacă-s filologi.

O întâmplare văzută de mine la televizor: un ambasador al Germaniei la București povestea cum vin gazetari din Germania, cu articole gata făcute despre România, de obicei denigratoare la adresa poporului român. I le dădeau să le citească și el le spunea: „Nu e adevărat ce spuneți! Eu trăiesc aici și știu că nu-i așa!”. Iar ei se duceau în Germania și publicau articolele exact așa cum le scriseseră. Deducem că e o rea voință internațională manifestă față de această țară, cu sprijin și din România.

Înțeleptul chinez Sun Tzu a spus, cu mult înainte de Hristos, „Nici o țară nu poate fi cucerită fără o complicitate din interior”. Or, la noi, complicitatea e mai mult decât binevoitoare față de tot ce se-ntîmpla din exterior. Nu ne pune nimeni în capul mesei și nici alături de marile puteri, chiar dacă ne-am zbatut să intrăm în NATO, în Shengen. Probabil că nu sîntem decît o țară consumatoare, așa cum spunea primul trimis al FMI la noi, domnul Paul Thomson. Mă-ntreb cu ce? Producătoare nu mai sîntem, e limpede. Cu ce să ne mai lăudăm noi, românii? Cu copiii care iau Olimpiade prin străinătate, cu oameni care fac o carieră strălucită tot în afară, pentru că, dacă ar face-o aici, ar fi șanse foarte puține să se știe despre ei. Avem foarte buni specialiști în toate domeniile, dar la televizor apar doar știri că românii au furat, au omorît, au escrocat. Oare numai românii fac asta? Vuiesc agențiile de presă cînd un român face o nelegiuire, dar nelegiuiri se-ntîmplă în toată lumea, făcute de oricine. Sunt scoase în evidență însa cele făcute de țiganii plecați din România, ca și cînd n-ai putea să deosebești un țigan de un român. Cine le-a dat voie să treacă în țările lor? Îmi spunea cineva avizat că din satelit îți vede și culoarea șireturilor de la pantofi. De ce li s-a dat voie să treacă granița? Ca apoi să-i poată expulza, spunînd „Uite ce-au făcut ticăloșii de români!”. E o demagogie de mult pornită. Așa cum demagogia internațională se practică și în alte domenii, în funcție de interes. Există campanie anti-drog, dar nu există una similară anti-tutun, în nici o țară. Pentru că de pe urma comerțului cu tutun se scot averi imense. Ipocrizia e că pe pachetele de țigări ți se spune ca tutunul e dăunător sănătății, dar nu e scos în afara legii!

Eu sînt absolut convinsă că și comerțul ilicit cu drogurile e dirijat de foarte sus. De ce nu se poate stopa comerțul cu drogurile? N-au nici un interes, pentru că aduce beneficii uriașe. Doar China face excepție. Acolo, dacă ești prins cu droguri, te împușcă și familia mai plătește și glonțul!

Eu consider că omenirea e condusă cu o ipocrizie fără margini și fără leac. De cînd cu această noțiune nouă de „corectitudine politică”, s-au găsit unii în SUA care să scoată din Mark Twain cuvintele „negru, negrotei, cioroi”, pentru că nu mai e „politic corect”. Omul ăla a trăit într-o epocă. Cum la un clasic al literaturii mondiale să intervii

în textul lui? Tîmpenia din America, cu „cioroi” lui Mark Twain, transportată în România, ar deveni „Romiada”, în loc de «Țiganiada»? „Cînticele țigănești» ale lui Miron Radu Paraschivescu sunt „Cîntice rome”? Ce-o zice și săracu' Garcia Lorca, cu ale sale „Cîntece țigănești”? Ce are insultător cuvîntul „țigan”? E numele unei nații. Care e deosebirea între rom și țigan? Gitan, bohemian, tzigian, tsigan.” Degradarea morală e direct proporțională cu cea lingvistică?

Mai deunăzi, la televizor, am auzit o cititoare de prompter spunînd „În liceu se aflau Doisprezece fete”. „Se învață foarte prost româna-n școli, dacă nu reușești să-i înveți pe copii că „doi” doisprezece au feminin. E singura limbă romanică în care se-ntîmpla acest lucru. Doisprezece femei, doisprezece ceasuri. E o epidemie, o avalanșă de incultură. Nimeni nu mai zice azi „loc”, zice „locație”, fără să-i treacă prin cap să se uite într-un dicționar francez sau englez să vadă ce înseamnă.

Am citit într-un ziar acum cîteva luni ceva referitor la Camilla Parker Bowles, care la a nu știu cîta aniversare a căsătoriei cu Prințul Charles și-a fracturat „perineul” de la piciorul stîng. Altcineva, la televizor, spunea, dorind să se refere la perigeu, tot perineu! Dacă nu știi, nu vorbești! Am mari dubii în privința absolvirii unor școli.

După părerea mea, îmi pare rău c-o spun, dar nu ești neapărat intelectual dacă ai o diplomă universitară. Profesorul Iorgu Iordan imi spunea: „Ai să vezi dumneata c-or să fie mai mulți doctori decît milițieni! „... Se merge pe linia minimei rezistențe. Nu le mai pasă nici profesorilor, nici elevilor, nici studenților! E un dezinteres din partea ambelor părți. Primii zic: ce ne mai batem capul cu aștia, că tot nu-s buni de nimic!? ceilalți: ce să mai învățăm toate prostiile astea, dacă poți deveni miliardar doar știind să te iscălești?

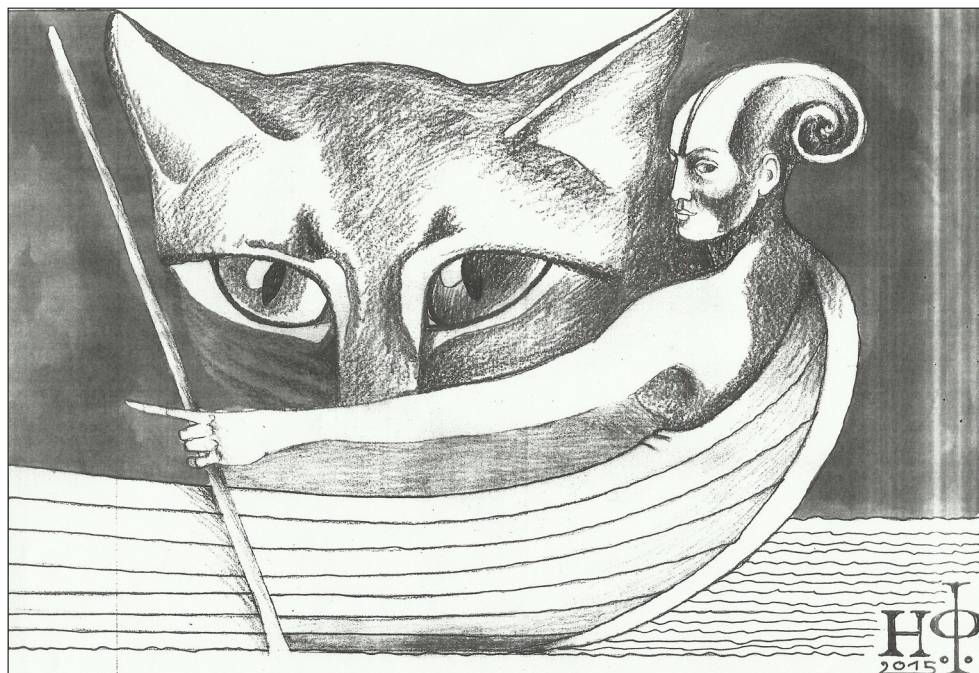
Nu pot să nu fac comparație între ce se auzea înainte de '89 la tv și la radio și ce se aude acum. Tu, ca angajat al unui post de televiziune, ai niște obligații. În ceea ce spune cel pe care-l inviți nu poți să intervii, treaba lui, mai ales dacă e-n direct. Pretenția mea către angajat vine. Dacă ar căuta într-un dicționar sau pe internet, ar afla cum se pronunță toate numele proprii. Am fost uimită s-aud la un post de radio: Azi se împlinesc nu știu câți ani de la nașterea lui „Gai de Mopezan”. El fiind Guy de Maupassant! Sau Riceard Uagnăr

în loc de Rihard Vagner (Richard Wagner, desigur!). A dat telefon o doamnă și le-a atras atenția în direct: Este totuși un compozitor neamț, cum puteți să-i pociți numele? Răspuns: Doamnă, dar e moda anglizantă!....” E moda tîmpeniei și a inculturii, aș spune.

Situația limbii este deplorabilă! Chestia asta cu limbile străine poate pot s-o înțeleg, e mai puțin gravă decît batjocorirea propriei limbi! În Franța, posturile radio și tv sunt sancționate cu amenzi grase atunci cînd folosesc cuvinte străine în loc să folosească cuvinte franceze. În Franța sistemul lor de monitorizare audio-vizual este afît de performant și de drastic, încît atunci cînd detectează ceva în neregulă, îi intrerupe pe loc”. La noi, care ar fi soluția ieșirii din această criză? „La noi, în afară

de pile, proptele și o piesă de mobilier prin care se trece, se ajunge și în mod cinstit, printr-un concurs, într-un asemenea post? Asta e problema: dacă din 20 de candidați înscriși la concurs, cîștigă al 21-lea, care nici nu s-a înscris, unde ajungem? Dacă așa se obțin posturile, n-avem de ce să ne mirăm că pe unele produse cărora li se face reclamă, apar aberații de genul „brînză bunăcioasă”, „piersică gustăcioasă”, „marea ieșeală” etc. Niște analfabeți care cred că inventează ceva. Cînd a murit, acum un an, președintele Poloniei, am auzit la televizor: „E un spațiu în fața catedralei, comprimă nu știu cîtă lume”. (Poate cuprinde.) Ce să mai vorbim despre expresia greșită „fără doar și poate”, care e

de fapt „fără dar și poate”? Adică adversativ și dubitativ. Lucruri alizate logic, ca de exemplu „mai exact și mai corect”. Le-am întîlnit și la persoane foarte cultivate. Ne întoarcem la „unșpe trecute fix”? Acum nimeni nu se duce să-și depună un curriculum vitae, ci un „sivi” (CV) și pariez că majoritatea lumii nici nu știe ce-nseamnă. Nimeni nu se mai duce să-și ducă undeva o autobiografie, ca să fie angajat: aplică. Aplică pentru un job! Aplică era ce se pune pe perete. Mă indispuie profund cînd aud de „brandul de țară». Bine că ne-am procopsit cu o frunză, care este „brandul de țară». Măcar dacă era și Eva pe-acolo. Eu nu pot să dau explicația pentru apariția acestor aberații decît că, poate, la început a spus cineva ceva în glumă și pe urmă s-a luat în serios. Eu i-aș sfătui să nu mai facă greșeli, să pună mîna pe o gramatică a limbii

române și să nu se sfiască să umble în astfel de cărți, poate n-o să mai auzim, chiar și printre persoanele care au absolvit Filologia, expresii de genul „cărțile care le-am cumpărat”, „m-am dus la servicii”. Eu le tot spun, cînd am ocazia, că-s niște cuvinte în limba română, ca viciu, oficiu, ospiciu, serviciu etc. care au această formă. Nu „m-am dus la ofici”, nici „am fost la ospici”, nici „mi-am luat un servici de masă”. Pe mine mă surprinde cîtă încredere au

în ei acești oameni și cîtă lipsă de dubiu în ceea ce privește limba română. Aș retipări „Gramatica greșelilor”, de Iorgu Iordan. O carte de consultat, nu de ținut în casă, pe post de mobilă.

Văd un dispreț față de cine mai vorbește corect. O nepăsare de genul „lasă-i p-ăștia să vorbească, ne uităm în gura lor? Niște babalîci depășiiți, o generație expirată”. Nu-i deloc așa. Dar pînă expiră ei, îi inspiră pe alții. Ce modele să mai aibă cei tineri? Cînd bordelul e o mînaștire față de politică, cînd la televizor și prin gazete sînt aproape numai obscenități și cînd se cultivă doar incultura... să luăm atitudine față de tot ce este incultură incorect și antiromânesc.

Urmuz și ...

Ion Trancău

(continuare din pagina 2)

Pompiliu Constantinescu, unul dintre cei mai avizați critici literari de întâmpinare ai perioadei interbelice, stabilește cu rigoare temele prozelor *Pâlnia și Stamate, Ismail și Turnavitu, Cotadi și Dragomir, Algazy & Grummer*. În *Fuchsiada*, de exemplu, tema este un *elogiu învăluit în stângăcii poetice și absurdități voite ale libertății în artă*.

Referințe critice rezonabile și plauzibile ne oferă Ion Biberi, în studiile sale de literatură română contemporană, în versiune franceză, apărute la Paris, în anul 1937, integrând personalitatea și opera lui Urmuz în *aceeași familie spirituală* cu a prozatorului ceh Franz Kafka. Exegetul găsește asemănări de *mecanism psihologic, viziune și atmosferă stranie* între *Algazy & Grummer* și romanul *Procesul* de Franz Kafka. Ion Biberi afirmă tranșant opinia de similitudine a celor doi scriitori: *Urmuz este, ca și Kafka, scriitorul absurdului, al ilogicului, al visului și al delirului(...), care îndepărtează spiritul de lumea reală, pentru a se cufunda în fantastic*.

În *Mențiuni critice* din anul 1938, Perpessicius adoptă cu candoare ludică, o hermeneutică penetrantă și operantă, după care Urmuz savurează *plăcerea sadică a copilului ce demontează păpușile, dar și nefericirea(...), când toate încercările de a reconstitui viața factice a păpușilor rămân zadarnice*. Perpessicius este înzestrat și cu o subtilă comprehensiune hermeneutică în a ne sugera metamorfozele personajelor în absurde forme vegetale și zoologice. Personajele Ismail, Turnavitu, Algazy, Grummer, Gayk și Cotadi ne apar astfel ca *marionete încovoiate sub greutatea unor destine peste puterile lor*; ele sunt *protagoniștii micului teatru de păpuși al lui Urmuz, care amuză și întristează în același timp sub travestiul lor amuzant se schițează o existență înrudită cu a noastră*. Fertilă este și opinia lui Perpessicius după care *Urmuz este, în forme fantastice, un profund spirit satiric(...), satira și basmul fiind proprii scrisului lui*. Poate că atitudinea, rațională și afectivă, față de asemenea personaje bizare și, uneori, halucinante, seamănă mai mult cu simpatia implicită din comicul caragialian.

G. Călinescu, în *Capricorn*, nr.1, din decembrie 1930, se arăta prea drastic cu *compunerile* prozastice lăsate de Urmuz, etichetându-le drept *simple elucubrații premeditate*, încât autorul lor nu poate însemna și un nume în literatură. Nu s-a observat în ansamblul referințelor critice că epitetul *premedita-*

te va deveni un amendament involuntar, dar complementar, în evoluția exegezei călinesciene.

În *Principii de estetică*, din anul 1939, același G. Călinescu renunță la asemenea formule critice negativiste, tranșante și riscante, vădind o înțelegere mai profundă în evaluarea atentă a personalității și prozei urmuziene, redescoperind, *firește, o simplă bufonerie, dar cu spirit*.

Așadar, proza lui Urmuz nu mai este chiar *o simplă bufonerie*, devreme ce este creată... cu spirit, programatic ascuns. Raportul adversativ al sintagmelor *divinului și hulitului* critic G. Călinescu este evident. În viziunea marelui critic și istoric literar, sursa comicului și a grotescului urmuzian se află în *luciditatea autorului*, a cărui conștiință artistică este *trădată chiar prin absurdități(...)*. În această absurditate este remarcabilă demnitatea stilistică, liniștea de mare prozator clasic, din care, prin contrast, iese și comicul.

Autorul romanului *Enigma Otiliei* nu ezită să-l situeze pe Urmuz în compania scriitorului francez Alfred Jarry, prin jovialitatea comună. După acest impuls comparatistic, probabil exagerat, G. Călinescu crede, contradictoriu, că *aceste compuneri nu pot depăși limitele unor farse*. El revine însă cu interpretări și aprecieri critice favorabile asupra particularităților operei reduse, ca dimensiune, aparținând unui autor care s-a sinucis în chip original, cum declara Urmuz, *fără nicio cauză*.

G. Călinescu subliniază cel puțin două particularități de incontestabilă valoare avangardistă în prozele lui Urmuz: *bufoneria*, bazată pe luciditate, și *parodia*, bazată pe absurditate, *absurditatea cea mai izbutită* fiind romanul de câteva pagini, dar în patru părți, cu titlul *Pâlnia și Stamate*. De aceea, nu-i exclus și nu-i exagerat ca acest infim și bizar roman urmuzian să fie și o... bufonadă, o farsă, ca reprezentare scenică, iar *parodia* bazată pe absurd, un alt argument al încadrării acestui prozator unic în *lumea romanului corintic*.

În felul acesta, Nicolae Manolescu are un ilustru precursor, recunoscut, în G. Călinescu, în privința intuiției critice a corinticului romanesc. Poate că nu atât de straniu, G. Călinescu decide, frizând proto-cronismul: *Suprerealismul român este, prin Urmuz, anterior celui francez și independent*, iar folclorul *suprerealist* s-a ivit odată cu pretinsa *Fabulă* intitulată *Cronicari*.

Scriind despre *Figuri și forme literare*, stilistici-anul estetic și filosof, criticul și istoricul literar Tudor

☑ Vianu observa încă din anul 1946 că umorul *irezistibil și derutant* al prozei bizare urmuziene provine *mai întâi din persiflarea clișeelor limbii*, valorificând echivocul, cu un talent inegalabil, ca *document lingvistic de mare însemnătate*.

Surprinzătoare sunt interpretările și opiniile dramaturgului româno-francez Eugen Ionescu, apărute în revista *Les lettres nouvelles*, XIII, din ianuarie-februarie 1965, atras de povestirile, aforismele *stranii și butadele paradoxale* pe care le-a receptat, probabil, direct colportate și popularizate de un bun prieten al lui Urmuz.

Eugen Ionescu savurează paginile straniei ale prozatorului avangardist, comparându-l și el, fără ezitare, cu scriitorul francez Jarry și cu cehul Franz Kafka. Observă, de asemenea, că *suprarealiștii din România îl revendică șef de coloană*, fiind *unul din premergătorii revoltei literare universale*. E o tentativă temerară, dar rezonabilă și funcțională în urmuzologia postbelică, menită să-l situeze, judicios, pe Urmuz în contextul literaturii naționale și universale. Cu aproape trei decenii înainte, G. Călinescu observa, spectaculos pentru performanțele literaturii noastre, că suprarealismul, chiar și cel folcloric, urmuzian, este anterior celui francez.

După Eugen Ionescu, în *Eseuri critice* din 1967, Matei Călinescu observă că Urmuz ne pune în fața fenomenului alienării prin limbaj, tema prozelor sale bizare fiind degradarea umanului în alte forme ale existenței, animale sau vegetale, chiar ale materiei inerte, anorganice. Pentru el *Urmuz rămâne un scriitor adevărat, iar opera lui, cantitativ foarte redusă, se relevă de o surprinzătoare soliditate estetică*.

Matei Călinescu evidențiază, în continuare, *tehnica literară a comicului absurd, a umorului negru, exploatarea în sensul grotescului a automatismelor limbii în bizarele proze urmuziene, o ilustrare originală chiar dacă o raportăm la un context european*.

G. Călinescu remarca prezența conștiinței artistice urmuziene *trădată chiar prin absurdități*, iar Matei Călinescu evidențiază *o surprinzătoare soliditate estetică a operei acestui scriitor adevărat. Exploatarea și valorificarea automatismelor limbii au ca rezultat comicul absurd, umorul negru și grotescul*.

În exegeza stilisticii lui Tudor Vianu, izvorul umorului *irezistibil și derutant* era căutat în *persiflarea clișeelor limbii* noastre.

Capitolul *Antiproza* din tratatul universitar *Literatura română între cele două războaie mondiale*, volumul I, de Ov. S. Crohmălniceanu, a fost receptat diferit, uneori pro și contra, aprobat și dezaprobat, ignorându-se substratul polemic al prozelor

lui Urmuz. Ov.S. Crohmălniceanu definește concis cele șapte proze bizare în felul următor: *Pâlnia și Stamate este un concentrat anti-roman erotic cu implicații metafizice, Ismail și Turnavitu, o anti-nivelă socială pe tema dependențelor economico-morale, Gayk, o antischiță de actualitate politică, Plecareea în străinătate reduce la o schemă caricaturală literatura evaziunii, Cotadi și Dragomir e o improvizație care-și ia ca obiect amicitia, Algazy & Grummer, ca și Fuchsiada (subintitulată poem erotico-eroic și muzical în proză) sunt antiparabole despre artă. După furtună parodiază factura epicii romantico-aventuroase*.

Ov. S. Crohmălniceanu observa și sublinia pregnant atitudinea insurgentă a lui Urmuz, caracterul vădit avangardist al prozelor sale. De aceea, a intitulat capitolul din *Literatura română dintre cele două războaie mondiale*, volumul I, *Antiproza*. Nu avea în vedere, în primul rând valoarea artistică a acelor proze bizare urmuziene, ci modul prozastic teribilist, dinamitard, cu care autorul lor respingea întreaga proză tradițională anterioară.

Radu Petrescu, în volumul *Meteorologia lecturii*, se manifesta prea tranșant și drastic față de capitolul *Antiproza*, în care Ov. S. Crohmălniceanu evidențiază caracterul polemic al prozelor lui Urmuz, fără a contesta valabilitate și durabilitatea lor literar-artistică, ca valori implicite sau intrinseci.

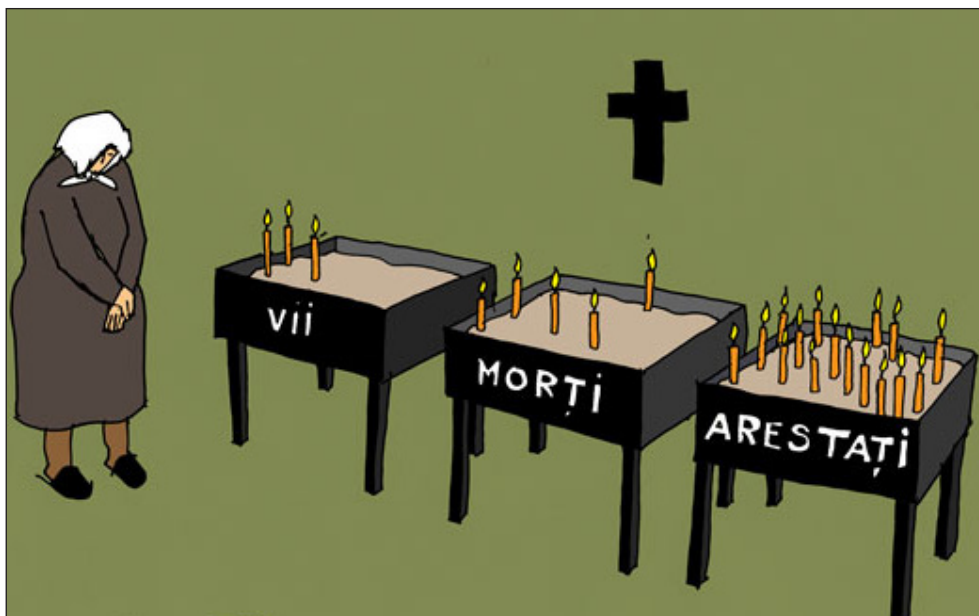
Opinii critice complementare, dar inedite, originale, găsim în cartea *Avangarda în literatura română* de Ion Pop, mai ales în direcția receptării caracterelor și comportamentelor personajelor urmuziene. Reputatul și reductibilul profesor universitar clujean, teoreticianul, criticul și istoricul literar Ion Pop, conchide, în acest sens: *mai toate (...) sunt concepute la granița dintre uman, zoologic și mecanic, și vegetal, am adăuga noi, cu multiple exemple din paginile urmuziene*.

În viziunea lui Ion Pop, personajele din proza lui Urmuz sunt *făpturi compozite, așadar, mecanisme de substanță eterogenă (...), marionete straniei în care se concentrează schematic și insolit date fizice și caracterologice umane, alături de elemente ale materiei anorganice ori aparținând sferei zoologice (...)*, cu *devieri la nivelul comportamentului*, al gesturilor și atitudinilor, *al relațiilor lor, burlescul converindu-se în grotesc*.

Reprezentând cazul limită al avangardismului literar, Urmuz ar fi putut să aibă un rol asemănător celui al lui Lautréamont pentru mișcarea avangardistă franceză. Opera lui Urmuz prefigurează unele surse și particularități ale absurdului din teatrul european

☑ reprezentat de Eugen Ionescu și Marin Sorescu. Impulsul dinamitar, specific avangardismului, se resimte în toate paginile bizare lăsate de Urmuz. În acest sens, Nicolae Balotă observă, cu aceeași inteligență și perspicacitate critică: *El aruncă în aer literatura (...) Totul pentru a sublima însuși actul literar (...) Actul său literar reprezintă un fel de sinucidere a literaturii (...) Urmuz face literatură din moartea literaturii*. Opinia lui Nicolae Balotă justifică pe deplin titlul capitolului *Antiproza* din tratatul universitar *Literatura română între cele două războaie mondiale* de Ov. S. Crohmălniceanu. *Paginile*

bizare rămase ca moștenire durabilă în patrimoniul prozei noastre sunt și o mărturie valorică veritabilă, prin care Urmuz a semnat decesul prozei tradiționale.

La impactul cu proza urmuziană, cititorul de rând, obișnuit cu literatura realistă, bazată pe tranzitivitate, rămâne siderat, dacă nu stupefiat și revoltat, adoptând în receptarea și aprecierea ei o atitudine negativistă. El poate admite imediat după lectură sintagma critică inițială a lui G. Călinescu, aceea a unor compuneri pline de nonsensuri, de *elucubrații*.

În prozele sale, Urmuz nu tinde să fotografieze cu fidelitate realitatea cotidiană sau pe aceea imaginară, aducând pe scenă personaje cu o înfățișare stranie și cu un comportament absurd, ca rezultat al unei distorsiuni logice premeditate, pe care adevărul social obiectiv nu le acceptă, ca fiind false.

Alternanța planurilor real și fantastic este specifică, definitorie pentru proza lui Urmuz. Cadrul și lumea acestei opere, prin prisma raportului real-fantastic, sunt substituite de o existență arbitrară, personajele cunoscând metamorfoze insolite. Ele apar conturate după procedeele literaturii avangardiste, autorul lor fiind atent și consecvent în a le transfi-

gura și distorsiona înfățișarea fizică, îmbrăcămintea, amănunțele psihologice și gesturile, transferându-le în metarealitatea fabuloasă a necunoscutului.

Proza lui Urmuz, în aparență inaccesibilă și stupefiantă, ne poartă, mai ales prin aceste ipostaze de *homo fictus*, într-un teritoriu halucinant din care hotarele dintre regnurile vegetal, animal, anorganic și mediul uman devin tot mai labile. Apar personaje intruvabile în proza noastră din perioadele anterioare: un personaj are domiciliul într-un capac de pian, purtându-l în spate; un altul, poartă un grătar de fript pește, în barbă. Asemenea apariții incredibile, absurde, ilogice, dinamitează întreaga tipologie umană din literatura epică și dramatică anterioară avangardismului urmuzian.

În monografia *Urmuz*, apărută la Editura *Dacia* din Cluj, în anul 1970, Nicolae Balotă ne oferă idei esențiale și decisive pentru înțelegerea și aprecierea judicioasă a personalității și a operei lui Urmuz. Consideră, pe deplin argumentat, că monografia sa ar fi putut să se intituleze *Caractere bizare*. Excepționale sunt opiniile lui

Nicolae Balotă, despre *caracterele urmuziene*, care sunt, de fapt, *pseudocaractere*, *eroii lui Urmuz nefiind nici virtuoși, nici vicioși (...) Antropologic, aceste făpturi reprezintă o descompunere a umanului. Corpul personajului urmuzian apare (...) bizar cu cât într-însul anatomia umană se pervertește prin prezența unor elemente tipic animale (...) Toate personajele lui Urmuz au în constituția lor o parte (...) mecanică*. De aceea, aceste personaje au structuri *mecanomorfe*.

Criticul explicită și accesibilizează neologismul *mecanomorf*, afirmând: *Mecanisme care sunt aplicate, înșurubate în trupul făpturilor (personajelor bizare, n.n.) lui Urmuz, aparținându-le organic, sunt fie instrumente de plăcere, fie mecanisme slujind voiața de putere, agresivitatea, stârnind anxietatea*.

Prezența personajelor din paginile prozastice straniei ale scriitorului nu este singulară, individuală, ci, adeseori, în cupluri: *Pâlnia* și *Stamate*, *Ismail* și *Turnavitu*, *Algazy* și *Grummer*, *Cotadi* și *Dragomir*. Nicolae Balotă contrazice și amendează cu revizuirii critice verosimile unele opinii critice anterioare: *In-*

☑ *contestabil, paginile bizare ale lui Urmuz sunt o literatură de revoltă. Intenția satirică este prezentă în fiecare frază. Scriitorul nu e un fantast; ceea ce scrie nu e lipsit de contingențe cu realitatea socială. Evident, el nu e un scriitor realist. Dar textele urmuziene abundă în aluzii la o societate reală, la instituții, acte, moravuri.*

Cu sagacitate, Nicolae Balotă precizează că șarja, parodia, absurdul devin mijloace frecvente în opera autorilor satirici, care atacă viciile umane din interior, dintr-un bivuac ingenios, nu din exterior, Urmuz situându-se în descendența lui I. L. Caragiale, prin acest procedeu subtil de a da consistență personajelor din creațiile literare prozastice sau dramatice.

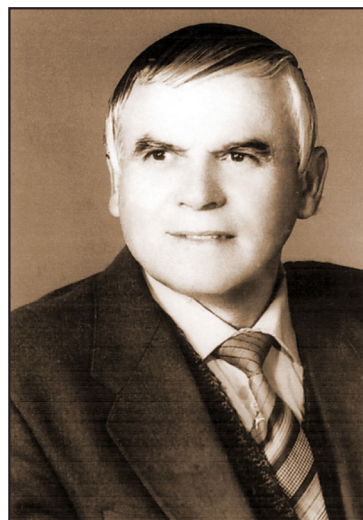
În capitolul al doilea, intitulat *Comentarii la Pagini bizare*, din monografia lui Nicolae Balotă, este invocată o scrisoare a lui Urmuz, din 30 mai 1922, în care-i recomandă lui Arghezi pe Algazy și Grummer ca *simpatici negustori de geamantane* și cerea să se pună antet al prozei sale cu aceste personaje sintagma emblematică *Pagini bizare*. Urmuz ar fi dorit și o hermeneutică argheziană, apoi un *articol introductiv* și un comentariu necesar cititorului, mulțumindu-l afectiv și pe autorul extravagant. Arghezi a considerat ca fiind superfluu un asemenea comentariu auxiliar, proza *Algazy & Grummer* captivându-l pe cititor prin valoarea ei artistică frapantă, intrinsecă.

Pentru Nicolae Balotă, Urmuz nu este numai *un profet, un înaintemergător*, cum afirma Geo Bogza, ci un precursor, un reprezentant ilustru al avangardismului literar din primele decenii ale secolului XX, de incontestabil prestigiu național și european. De aceea, consideră că un alt titlu potrivit pentru prozele urmuziene ar fi putut fi *Caractere bizare*, înscriind *aceste texte abstruse, portrete (excentrice, desigur, absurde), tipuri caracteristice*, în tradiția clasicismului francez, mai precis *a caracterelor lui Jean de La Bruyère*. Criticii literari nu trebuie să se hazardeze și să se lase seduși de tendința de a căuta termeni de comparație și afinități pe alte meridiane, europene.

Nicolae Balotă este totuși plauzibil, un autentic comparatist, când consideră *caracterele bizare* urmuziene în descendența celor clasiciste, labruyériene. O întrebare, poate bizară, poate legitimă este: de ce n-am presupune și o tradiție autohtonă, mai apropiată în timp și în spațiu literar, după care proza avangardist-corintică creată de Urmuz ar avea o antecedentă în primul nostru roman cult, *Istoria ieroglifică sau Lupta dintre Inorog și Corb*, din anul 1705, de Dimitrie Cantemir. De aceea, nu este exclus ca începuturile romanului de pe plaiurile miotrice să nu fie nici dorice, nici ionice, ci corintice!

Poeme

I.D.Sicore

Perechea

„Frumusețea este un presimț al morții”
- Ștefan Augustin DOINAȘ

„Tot ce-i frumos am vrea să n-aibă moarte”-
a zis-o Will în primul său sonet...
îi dulce viața, dar morții nu-i spui „poate”,
căci ea îi sigură de tot ce îi prezent!..

Privesc cu duioșie pliscul unui mugur
trezit el cască fructul spre lumină...
se coace fructul, dar ce-i acuma sigur,
sfârșitu-și cheamă, o altă rază plină...

Și tot așa se-nvârte viața-n toate -
se nasc și mor izbânzi și fericiri,
plângi, ochiule, ce vezi, va trece-n moarte,
doar sufletul păstrează amintiri,

...o, și tu-l sfidezi țărână-ncremenită,
uitând că, fără el, ai fi prea mărginit!..

Înfășurarea

„Doar în voință se află salvarea” - SOLJENȚIN
Ne-ascundem după vorbe
cum ieri după copaci,
ce zicem îs legi-ciorbe
ce foamea nu ți-o-mpaci!..

Cuvântul sfânt uitarăm
și sensul lui cel bun,
ajuns-am să-ncurcăm
ce vorbele clar spun...

Și-n Babilonul nostru
ne pierdem turuind,

al cui credem dezastru
de noi în noi lovind?..

Pe cine păcălim
de ne furăm căciula,
pe cine noi jelim
de plângem făcătura?..

Ne-am pus hoțul vătaf
și-l credem ce îndrugă,
da, făcu legile praf
și cinstea o perucă!..

Popor onest privește
străbunii-ți hotărâți,
la ei cel ce „ciordește”
îi hoț, de-ar fi și prinț.

Încremenirea

*„Cine se roagă numai la necaz nu se roagă”
- Părintele Arsenie BOCA*

Îs multe vorbe iar nespuse
și adevăruri geaba scrise,
visăm întruna alte vise
uităm din nou prescripții fixe...

Cuvântule tocit pe margini,
monedă ștearsă de mișcare,
mai circuli tu cum ieri în datini
mai lași tu semne pe uitare?..

Ooo! – cuvânt ce umpli de venin
și semnul propriului tău drum,
de ce mimezi gestul senin...
sfârșind iar adevăru-n scrum?..

Ne ard în spate întrebări –
eh! – timpul iar ne-a obosit,
mă tem de multele mirări...
de ce rămânem doar un mit!.

Îs multe vorbe iar nespuse
destule contrare rămân vis,
multe în suflet dorm nescrise –
uff! – e-o-ncremenire de abis,
și-n hăul dintre răs și plâns!..

Sfidarea

*„De îndată ce nu mai are patria în
suflet, omul încetează de a mai fi” -
J.J.ROUSSEAU*

SE repetă esențele sfidând prezentul
...sunt veșnicii cum pietrele în râu,

oricât am crede că se schimbă totul,
există ceva-n toate, ce rostul și-l mențiu.

Ooo!- și neamul românesc îi o esență
...și el redă un ceva peste veac,
cum noi la fel (cu-a lor cadență)
atâtea neamuri Doamne, destinul și-l desfac!..

RESPECTUL pentru viață impune acest trecut
... da, și azi se uită ce-i bine cumpănit,
se toarnă-n forme noi esențe de-nceput
crezând că ce am fost e-o vorbă sau un mit;

GREȘALA-I de când lumea să vezi o nouă față
... uitând ce îi esență și nu e de schimbat,
un om cum și un neam au fața doar o altă
...pe suflet nu îl schimbi cu ce-i împrumutat;

„DEȘTEAPTĂ-TE române” (auzi și astăzi zis)
...îi imnul unei Țări ce simte că nu-i bine,
esențele venite din sfântul nostru vis
ne ține să fim înșiși și-n vremile de câine,

...deșteaptă-te odată, și tu, sărman, române!..

Portret

VĂZÂNDU-ȚI poza în sală, Tată,
mă regăsesc în reamintiri...
ogorul ce-l vezi etern te-așteaptă,
vlaga să-ți stoarcă în trudiri.

TE bucuri iarna nu mai este,
găsești că toate sunt la fel,
tu meditezi la veri celeste
făcând din gânduri real-țel!..

TRECUT-AU nopțile fantastice
când mamei îi citeai plângând,
Baltagul mioriticii poveste
că adevărul nu se află stând...

ȘI tu-ți vedeai dușmani haini;
poate visai ca eu să-nving...
visai reîntoarceri la ani buni
cu vremuri ce inima nu-ți strâng!..

...VĂZÂNDU-ȚI poza în sală, Tată
îmi ești și-acum visător...
cu ochii tăi albaștri parcă
mă-ndemni să fiu cutezător,

...căci viața-i veșnic un pripor!..

Despre dimensiunea magică a artei

Petru- Ilie Birău

Unul dintre cele mai importante domenii de manifestare a magicului în artă este ceea ce am numit conceptul totemic.

Pentru a prezenta acest concept voi începe cu o definiție dată de dicționar: „TOTÉM ~uri *n.* (*în societatea primitivă*) 1) Simbol mitic reprezentat printr-un animal, printr-o plantă sau printr-un obiect, considerat, de unele triburi, ca strămoș protector, fiind venerat. 2) Imagine sculpturală a unui asemenea simbol. /<fr. *Totem*” (NODEX 2002).

Despre rolul totemic al costumului popular în cadrul unor rituri de inițiere am găsit multe referințe, de la cele cuprinse în dansul călușarilor, la contextul tainei în care se desfășura procesul de creație a acestor haine de către tinerele fete: „...riturile inițierii feminine- cel puțin în măsura în care le cunoaștem- sînt mai puțin dramatice decît riturile băieților. Elementul important în privința lor este izolarea.”¹

Obiceiul, devenit ritual, ca fetele ajunse la vârsta pubertății (a posibilității de a procrea), să-și coase primele haine cu care vor ieși în lume, reprezintă un „fapt totemic”, atât prin condiționalitate („conținează fericirea”), cît și prin faptul că în împlinirea lui este folosit un „obiect ritualic”, costumul popular, ce dobândește astfel însușiri magice.

Tradiția românească este foarte bogată în astfel de ritualuri, păstrate de obiceiurile populare din diferite regiuni ale țării, cum sunt cunoscutele dansuri ceremoniale din zona Moldovei, sau Maramureșului (dansul ursului, al caprei, al mășilor, etc.), însă în satul Cimpa, și în cele învecinate, aceste manifestări sunt puține, rămânând doar anumite rituri legate strict de principalele evenimente ale vieții (nașterea, botezul, nunta și moartea) și de cele câteva sărbători precreeștine care s-au mai păstrat (gădineții, viermenul, ziua ursului, învergelatul, caii lui Sântoader etc.), din această cauză este important de urmărit semantismul disimulat în aspectul și semnificațiile hainelor populare specifice locului, care păstrează o parte din chintesența spiritualității românești autentice.

Semnificația totemică, în cazul acestor straie populare, este determinată și de faptul că sensul întruchipat prin ele este unul transcendent și nu

transcendent, desfășurat dincoace, în lumea reală, în lumea văzută, pentru care sunt create aceste straie și pentru care se pregătește personajul care le îmbracă, nu dincolo, în spiritual, în lumea nevăzută, de acolo venind doar simbolul, într-o formă metamorfozată prin semn, pe filiera mentalului arhaic: „De la Kant începe explorarea transcendentului, adică a ceea ce e dincoace de lucruri. Până la el se căuta ce e dincolo de lucruri, transcendentul, sau în cel mai bun caz ce este în lucruri.”²

Dealtfel mentalul arhaic românesc este foarte suspicios în asimilarea unor experiențe spirituale necunoscute, bazându-se strict doar pe „ceea ce au moștenit de la strămoși”, o mărturie relevantă în acest sens este gestul lui Brâncuși, despre care citim: „Timp de vreo doi-trei ani, i-a fost vecin Max Ernst. Acesta i-a dăruit lui Brâncuși o fioroasă mână de idol, pe care luminosul sculptor a privit-o cu suspiciune și apoi a aruncat-o la gunoi.”³

Doar din această accepțiune ontică a reținerii și temeinicei scormoniri a tot ce înseamnă necunoscut, de către gândirea strămoșilor noștri, putem decifra și înțelege într-o oarecare măsură obârșia complexului concept totemic autohton.

Cu toate acestea cutumiarul românesc este foarte bogat în înfățișări totemice, amulete, talismane etc.⁴

Fiind primit de la strămoși, din neam în neam, prin repetarea sa odată cu fiecare generație, obiceiul coaserii primului rând de straie populare implică valențele metafizice ale unui simbol- totem și în virtutea scopului inițiativ pe care îl reprezintă, întreg acest ritual, în cadrul căruia este cusut și îmbrăcat costumul popular, devine metasimbol, adică atinge nivelul maxim de elevare a confluenței dintre materie și spirit într-o ontogeneză universală de sorginte cosmică: „Căci repetiția simbolică a creației implică o reactualizare a evenimentului primordial, deci prezența zeilor și a energiilor lor creatoare. Întoarcerea la începuturi se traduce printr-o reactivare a forțelor sacre care s-au manifestat atunci pentru prima oară. Dacă lumea a fost readu-

2 Constantin Noica, *Eminescu*, 1975: VI-VII, *apud* Ioan Viorel Boldureanu *Universul legendei*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2003, p.76.

3 Petru Comarnescu, *Brâncuși, Mit și metamorfoză*, București, Editura Meridiane, 1972, p. 242.

4 Romulus Vulcănescu, *Op. cit.*, p. 294-341, *passim*.

1 Mircea Eliade *Nașteri mistice*, [București], Editura Humanitas, 1995, traducere de Mihaela Grigore Paraschivescu. p. 59.

☑ să la starea din momentul când a luat ființă, dacă gesturile pe care le-au săvârșit zeii *pen-tru prima dată în illo tempore* au fost reproduse, societatea și întreg cosmosul au devenit ceea ce fuseseră atunci: pure, puternice, eficiente, cu toate posibilitățile intacte.”¹

Un lucru important în cunoașterea mentalului arhaic, care a condus la formarea spiritualității autentice românești, este purtatul unor obiecte- po-doabe, mărgel, salbe, ceasuri, brățări, etc., a căror prezență o voi analiza din prisma unor elemente importante, caracteristice pentru cultura populară și anume *totemul, amuleta și talismanul*.

Ignorând aceste *obiecte-talisman și semnifica-țiile totemice* ale anumitor viețuitoare sau lucruri, am pierde, așa cum ne spune Ioan Viorel Boldureanu, o parte esențială a întregului univers spiritual format de mentalul arhaic: „Dacă excludem această intrinsecitate a „obiectului”-fetiș, a „obiectului”-talisman, a „obiectului”- amuletă (...) - atunci ne așezăm într-o raportare liminară, parțială și, până la urmă improprie atât față de simbol în condiția sa originară, primordială și de gândirea simbolică genuină...”²

În trecut, odată cu primele „ieșiri în lume”, pe lângă costumele populare pe care le îmbrăcau prima dată, cusute de ele, fetele din satul tradițional primeau de la părinți un ban sau o salbă din bani de argint (zloți), sau mai rar din aur, aceasta fiind în general o moștenire de familie (transmisă de la mamă la fiică).

În cazul unui ban, acesta era pus la gât, iar dacă era vorba despre o salbă, în satul Cimpa, ea era încinsă la brâu, atârând într-un anumit fel sub brăcire, spre deosebire de majoritatea zonelor țării, unde salba era agățată la gât sau înfășurată pe cap (în Banat).

Mama mea la căsătorie (în anul 1940), a primit de la părinți o salbă frumoasă din zloți de argint, ce avea să devină mai târziu motiv de discordie între ea și sora ei mai mare Susana, care s-a măritat mai târziu și i-a cerut salba cu împrumut să o poarte la nuntă (părinții nu mai puteau să-i ofere alta la fel de bogată), iar apoi nu a mai înapoiat-o, ranchiuna ținând câțiva ani, în cele din urmă împacându-se, după cum mi-a povestit.

1 Mircea Eliade, *op. cit.*, p. 11.

2 Ioan Viorel Boldureanu, *Universul legendei*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2003, p. 98.

Analizând o parte dintre semnificațiile pe care le dobânda acest „zlot”, dar mai ales modul cum era percepută simbolistica pe care o reprezenta, prin purtarea lui de către fete în acea vreme, îl recunoaștem în primul rând ca o moștenire de la părinți (reprezentând strămoșii), apoi acest „zlot” avea pe el „chipul cezarului”, în cazul acesta efi-gia împăratului Imperiului Austro-Ungar, Francisc Josef, de sub a cărui tutelă tocmai ieșise Transilva-nia, cu toate acestea, rămas în conștiința țărănilor ca simbolul unei mari puteri și recunoaștem aici, în purtarea acestui simbol, o anumită fascinație, mai mult sau mai puțin conștientă, față de o zeităte antropomorfă și abia apoi îl regăsim ca având și o valoare mercantilă, sugerând bogăția fetei care îl purta sau noblețea ei, asimilată metalului din care era lucrat (argint, ori aur), sau constituindu-se în accesoriu estetic.

Într-o fotografie veche, dintre cele pe care le-am colecționat din sat, aveam să întâlnesc, cu surprindere, adoptarea unui alt simbol, un portret al regelui Carol al II-lea, alături de fiul său Mihai de Hohenzolern, prezentat tot ca un totem, semnifi-când venerarea puterii regale.

Această formă de totemizare o întâlnim din vre-murile străvechi pe aceste meleaguri, unul din to-temurile cunoscute, care mai este evocat și astăzi în colind, fiind Bădica Traian, împăratul de temut pentru daci, al cărui monument-efigie nici nu a fost distrus de către aceștia și se păstrează încă la Adam Klisi.

Zlotul și ceasul de buzunar, altădată două obiecte totemice

În copilăria mea părinții aveau multe oi și deseori însoțeam ciobanii în umblările lor cu turma pe munte, unde vedeam câte un bătrân cum își scotea din buzunarul de la piept, al pieptarului din piele, unde era agățat cu un lănișor de argint, un ceas de buzunar și îl dezvelea dintr-o batistă albă, cu un gest ritualic, aproape solemn, după care

☑ văzând cât era ora, îl învelea iarăși cu mare atenție și îl puneă cu grijă înapoi în buzunar. Pentru ei acesta reprezenta simbolul implacabilului timp, perceput ca o zeităte ce măsoară și determină durata vieții.

Mai tâziu un copil din vecini, în vârstă de patru ani, fascinat de acest ritual întâlnit la bunicul său și de aspectul strălucitor al ceasului de buzunar, avea să-i ceară să-i dea lui ceasul, mizând pe faptul că acesta nu l-ar putea refuza, la care bunicul i-a răspuns: „după ce mor promit să ți-l las ție” și de atunci în fiecare dimineață nepotul își vizita bunicul la prima oră, să vadă dacă nu a murit, să ia el ceasul.

Într-o călătorie pe care am făcut-o pe Șureanu, în anul 1994, împreună cu domnul Nica Ioachim, la acea dată Rectorul Academiei de Arte Vizuale „Ion Andreescu” din Cluj (actuala Universitate de Arte și Design Cluj), am întâlnit la un cioban un gest pe care atunci nu l-am înțeles și anume, când eram gata cu servirea mesei de prânz, ce o întinsesem pe o lespede de piatră din vârful Măgura, a ajuns la noi un cioban cu oile. Nouă ne rămăsese în urma prânzului un castravete și nu voiam să-l mai cărăm cu noi, așa că, după o înțelegere din priviri, i-am întins ciobanului acest castravete și atunci am văzut cum, cu mișcări lente, privindu-l fascinat, l-a luat, ne-a mulțumit, după care a scos din brâu o batistă mare albă și l-a învelit cu meticulozitate, ca într-un ritual, apoi la vârât ca pe o ofrandă, în același mod în buzunarul de la brâu.

Pentru el era un obiect sacru, deoarece trăind mai mult în vârful muntelui, rareori se întâlnea cu el.

În unele triburi africane, europenii aveau să întâlnească talismane sub forma unor lame de ras, sau anvelopele rămase de la automobilele unor vizitatori (Levi- Strauss, G. Leinhardt).

În cazul „zlotului” mai avem o trăsătură simbolică definitorie, aceea dată de materialul din care este făcut și de proprietatea acestuia de a purifica, fiindcă în trecut se puneă un ban de argint sau de aur, pe fundul vasului în care era ținută apa pentru consum și se spunea că moneda atrăgea toate impuritățile din apă, acestea rămânând lipite de ea, astfel apa băută devenea pură din punct de vedere microbiologic, iar la terminarea apei, moneda era scoasă și spălată pentru a fi reintrodusă în apa proaspătă, această caracteristică transmutată

în planul simbolic, alături de albul straielor, semnifica puritatea, inocența, curăția spirituală.

O importantă manifestare a totemismului o avem în zilele noastre prin cruce care poate fi scoasă din contextul religios și plasată într-un ritual mistic sau utilizată ca talisman.

Spre deosebire de utilizarea talismanului sau amuletei, considerate accesorii magice, purtătoare de noroc sau având efecte benefice, chiar tămăduitoare, trăsăturile importante ale atitudinii omului arhaic față de totem sunt teama și sacralizarea ce o însoțește: teama de puterea împăratului, teama de animalul sălbatic totemizat, teama de puterea banului și dorința de a o poseda, teama de lipsa hranei, teama de plante otrăvitoare, teama de timpul care trece, teama în fața spiritelor rele etc.

Sunt numeroase categoriile de totemuri de cultura populară cercetate și descrise pe larg de către specialiști: *zoototemurile* (atribuirea de însușiri supranaturale unor animale), *fitototemurile* (căutarea proprietăților ocrotitoare, tămăduitoare sau periculoase ale plantelor), *astrototemurile* (credința în influența astrelor), *tatuajele* (cultura magiei unor însemne tatuate pe corp) etc.¹

Așa cum explică Romulus Vulcănescu, atunci când vorbește despre zoototemuri, majoritatea celor care s-au păstrat în satul tradițional românesc până în secolul XIX sau chiar XX, sunt de proveniență preistorică, venite în special pe filiera dacică: „Și zoototemurile, ca și fitototemurile, pot reflecta animale sălbatice, domestice și fantastice. Zoototemurile sălbatice și domestice sînt tipice în perioada preistorică, pentru că reprezintă modalități biotopice din fauna carpatică. În schimb zoototemurile fantastice sînt *atipice* pentru că nu sînt comune întregului ev primitiv ci se întîlnesc ici și colo, în timpul și spațiul carpatic: unele provenind din *fantazarea* asupra zoototemurilor sălbatice și domestice și altele provenind din influențele, contaminările și calcurile rezultate din impactul cu unele popoare migratoare pe teritoriul Daciei preistorice.

În ultima sinteză asupra istoriei comunei primitive pe teritoriul României, realizată de trecerea de la consemnarea cu prudență la atestarea prezenței unor *totemuri de animale sălbatice*, prioritatea este acordată *bovinelor*.”²

1 Romulus Vulcănescu, *op. cit.*, p. 87-101, *passim*.

2 *Idem.*, p. 91.

☑ Este relevantă efigia bourului, ca simbol totemic, prezentă încă din vremea daco-geților, preluată apoi în stema Moldovei și rămasă ca un semn heraldic pe stema României sau pe sigla unor județe precum Vrancea ori Alba, până în zilele noastre, apoi cunoaștem din cultura populară concepția despre „șarpele casei”, considerat ca ocrotitor sau păzitor al gospodăriei, acestea fiind toate manifestări totemice, precum și rolul sacru mai vechi, dobândit de „stâlpul casei” și încă multe alte fapte, fenomene sau obiecte totemice.

Prin urmărirea tuturor acestor semnificații ale totemurilor, talismanelor sau amuletelor și a simbolisticii subsumate creării primului rând de haine populare, de către fete la vârsta pubertății, identificăm în acest proces și în rezultatul său același concept *totemic*, totuși mereu și mereu reinventat, readus în actualitate!

Bibliografie:

Angelescu, Cristina Maria, *Veșmînt și podoabă*, București, Editura Albatros, 1979;

Apolzan Lucia, *Carpații- tezaur de istorie, Perenitatea așezărilor risipite pe înălțimi*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987;

Bernea, Ernest, *Cadre ale gândirii populare românești*, [București], Editura Cartea Românească, 1985;

Blaa, Lucian, *Filozofia stilului*, Ediție anastatică, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2011;

Boldureanu, Ioan Viorel, *Universul legendei*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2003;

Dunăre, Nicolae, *Ornamentică tradițională comparată*, București, Editura Meridiane, 1979;

Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978;

Evseev, Ivan, *Cuvânt-Simbol-Mit*, Timișoara, Editura Facla, 1983;

Kernbach, Victor, *Mit, mitogeneză, mitosferă*, București, Editura Casa Școalelor, 1995;

Liiceanu, Gabriel, *Om și simbol*. Interpretări ale simbolului în teoria și filozofia culturii, București, Editura Humanitas, 2005;

Noica, Constantin, *Pagini despre sufletul românesc*, București, Editura Humanitas, 2012;

Pamfile, Tudor, *Mitologie românească*, București, Editura Grai și suflet- Cultura națională, 2000;

Pârâu, Steluța, *Interdependențe în arta popu-*

lară românească, București, Editura Meridiane, 1989;

Popoiu, Paula, *Etnologie*, Cluj- Napoca, Editura Mega, 2007;

Prut, Constantin, *Calea rătăcită*, Timișoara, Editura Fundației Interart Triade, 2012;

Sebeok, Thomas A., *Jocul cu fantasmă. Semiotică și antropologie*. Traducere și postfață de Mariana Neț, București, Editura All Educational, 2002;

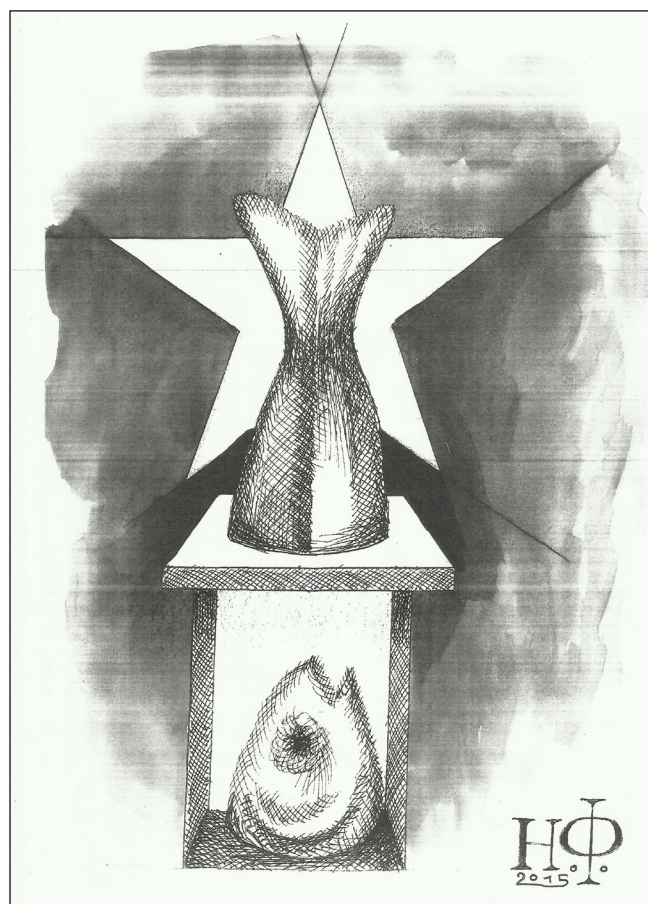
Stahl, Henri H., Stahl, Paul H., *Civilizația vechilor sate românești*, București, Editura Științifică, 1968;

Todorov, Tzvetan, *Teorii ale simbolului*. Traducerea Mihai Murgu. București, Editura Univers, 1983;

Vulcănescu, Mircea, *Dimensiunea românească a existenței*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991;

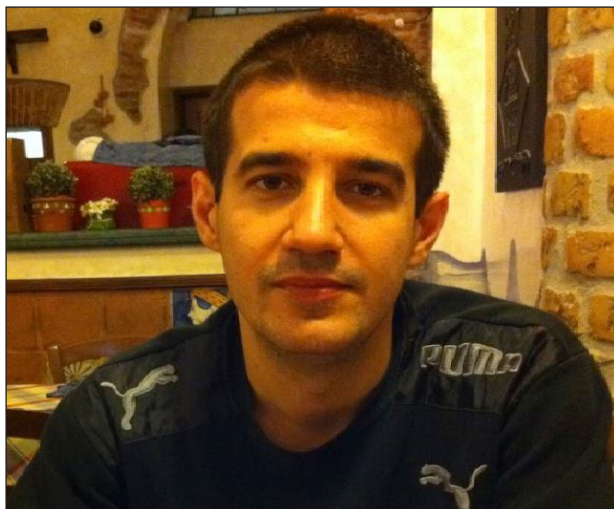
Vulcănescu, Romulus, *Etnografia: Știința culturii populare*, București, Editura Științifică, 1966.

Popescu-Brădiceni, Ion: Reinventarea capodoperei, (I+II), Ed. Academica Brâncuși, Târgu Jiu, 2013

Poeme

Luis Ionuț Popa

Îmbrăcat în catifea cobor în sat

Îmbrăcat în catifea cobor în sat
 cu toate că s-a dus multă apă pe pârau rata
 oprește în același loc
 unde în urmă cu multe tinereți părinții
 mă îmbrățișau
 știind că pruncul lor a scăpat de plug.

Dacă stau bine și mă gândesc șoferul este același
 nu am cum să uit acel zâmbet care m-a vegheat
 până la prima stație din oraș
 în schimbul a cinci ouă și o găină
 de vină este albul
 care s-a jucat prin părul său.

Copiii juliți în genunchi aleargă pe lângă mine
 li se pare ciudat să vadă pantofi lăcuiți prin praful lor
 își dau coate, râd, parcă aș fi un clown care și-a
 uitat rolul
 unul dintre ei având mai mult curaj mă roagă să
 le cumpăr acadele
 sunt musafir
 aici așa este obiceiul.

Având o lumânare aprinsă îmi îndrept pașii spre
 mormântul lor
 nu am mai fost de mult pe la ei,
 probabil, de mine le este dor
 cimitirul este același, nimic nu s-a schimbat
 până și vecinii sunt aceeași
 auzisem că-n altă parte i-ar fi mutat.

Greierii și-au ridicat propria casă lângă cruce
 se joacă cu chitara, cântă, pentru ei viața este o
 bucurie imensă
 parcă-l văd pe El, după o zi de Duminică,

cum la câmp se duce
 furnicile și-au întemeiat mușuroiul printre buruieni
 aleargă dintr-o parte în alta parcă știind că iarna
 le bate la ușă
 parcă o văd pe Ea luptându-se cu viața
 plină de troieni.

Îngenunchez să le sărut poza lipită pe ciment
 ochii nu au curajul să plângă
 timpul se oprește în acest moment
 o mână mă atinge...este tata
 un sărut pe frunte...este mama.

Sufletul ei mi se cuvine

Pe o bucată de pâine, udată cu puțin vin,
 am descoperit universul
 ascuns după propriile dorințe, sentimente,

rugăciuni
 julit în genunchi...probabil se roagă pentru ceva
 sau pentru cineva
 nici măcar eu nu am înțeles dar nici nu l-am
 întrebat

un joc de tarot sau chiar
 ruleta rusească jucată de cineva care ține
 pentru întâia oară pistolul în mână.

Privindu-l
 trăiesc cu impresia că știu ce mă așteaptă după
 prima curbă
 văd acele indicatoare ce-mi indică, teoretic,
 drumul corect

dar nimeni nu mă anunță că sufletul se poate
 despărți de trup
 un fragment să rămână întins pe un pat de iarbă
 iar restul să se ridice undeva spre nemurire...
 așa ar trebui să ne mințim pe noi.

Totul este, de fapt, un joc de darts
 cu trei săgeți rupte-n vârf
 iubire, dragoste, amor...pare atât de simplu
 mai ales când sufletul ei mi se cuvine
 sau cel puțin așa mai lăsat
 să cred.

Deșertul

Valurile dragostei acoperă Luna
 îndulcind zâmbetul cămیلelor ascunse printre dune
 parfumul nisipului se ridică-n aer
 îmi răsfată nările
 îl mângâi cu mintea
 îl ador.

Credeam că este un personaj dintr-o carte care a învățat să meargă prima dată pe tavan

un actor
dintr-un spectacol ambulant
care adună toate religiile lumii într-un singur psalm
dar când colo ce să vezi
el este regizorul
și cu ajutorul aripilor de vânt
își curăță scena
de impurități.

L-am văzut cum își încălță tălpile cu apă
pentru a fi sărutate de trecători
cum își îmbracă trupul cu verdeață
pentru a fi descoperit
de visători.

Deșertul
da
iubesc deșertul
fiind mult mai curat
decât...

Copilul ară trupul

Am învățat să merg înapoi
până acum știam să merg doar înainte
această lecție mi-a prins bine
întorcându-mă să privesc satul de pe colină
acolo unde sunt îngropați toți cei care au murit
neavând vreo vină.

Învelesc cu pielea casele ponosite
pentru a simți emoția prispelor vechi
în care se ascund amintiri
cu păpușile de pluș
ridicate din fașe
pentru a mângâia temelia de piatră
auzind că și aceasta plânge
când singurătatea se abate asupra ei.

Pe drumurile de la răscruce
umbrele se plimbă
este prima când surprind așa ceva
când o umbră își plimbă propria umbră
merg spre biserică
pentru a prinde liftul
care le ridică la cer.

Este trecut puțin de miezul vieții
clopoțelul sună
în dreptul școlii așteaptă plugul
copilul
ară trupul.

Renașterea trupului

Sentimentele se furișează prin piele
căutând un trecător cu porii deschiși spre inimă
trupul
are nevoie să-și regleze pulsul societății interioare
astfel și-a închis cartea deschisă de toți
intrând într-un proces de calcinare.

Structurile se macină, psihicul începe să elimine
acele imagini prinse greșit în cadru
sângele încearcă să-și schimbe traseul
venele vor să se unească
pentru a genera noi surse de energie
fără să-și dea seama
trupul își începe procesul de dizolvare.

Câteva picături de ploaie
culese de tălpi încep să urce, încet,
spre locul unde se ascunde fericirea
sunt oprite de amintiri, de gânduri
de vise
ce-și revendică geneza
începe luptă interioară
dintre ploaie și restul
trupul este arbitru
în acest proces de separare.

Este liniște
pace
mintea creionează un nou sistem
trupul doarme
nu vrea să deranjeze procesul de îmbinare.

Spiritul coboară pentru a-ți ocupa teritoriul
este timpul să aducă lumină
suflu
aer
el și trupul
se unesc sub propria rugăciune
începe procesul de fermentare.

Emoțiile, speranțele și câteva idei
sunt alese cu grijă
nu au voie să tulbure acest mecanism
trupul se agită
simte viața cum se naște-n el
fierbe
cât o dura acest proces de distilare?

Elixirul tinereții
revine
se zbate...prin carne
și-a regăsit sentimentul de a trăi
încet încet trupul renaște
printr-un proces de coagulare.

Urmuz și imaginarul european

Constantin Cubleșan

Dacă în perioada interbelică, adică în contemporaneitatea lui Urmuz (Demetru Dem. Demetrescu-Buzău, m. 1923), opera sa a fost puțin comentată critic, receptată mai ales în perimetrul ideilor avangardei, considerat ca un precursor al acesteia (nu doar pentru literatura română), după război redescoperirea ei a produs un adevărat reviriment al discuțiilor, câteva valuri de critici, în succesiunea generațiilor, s-au pronunțat asupra ei, analitic sau comparatist, descoperind aici însemnele unei autentice revoluționări a exprimării epice moderne, rodul unei „inițiative estetice fără precedent până la începutul secolului trecut și de departe mai îndrăzneată decât a oricărui dintre contemporanii lui”, după cum se exprimă Carmen D. Blaga, poate cea mai recentă exegetă urmuziană, într-un amplu și aprofundat studiu despre imaginarul urmuzian, privit în contextul imaginariului european modern:

Urmuz și criza imaginariului european (Editura Hestia, Timișoara, 2005. Colecția Clasicii literaturii de avangardă). Dar autoarea nu intenționează realizarea unei monografii, ci investigarea creației autorului, atât „din perspectivă filologică”, cât și „din aceea a unor domenii conexe, puse în slujba unei interpretări larg hermeneutice”. Tocmai de aceea, într-o primă și substanțială parte a studiului, trece în revistă principalele (de fapt, mai toate) reperele exegezei urmuziene, de la primele referințe, sumare, uneori cu caracter strict enunțiativ, până la amplele și nuanțatele interpretări efectuate în anii din urmă de către critici, istorici literari și sociologi sau filosofi care, cu toții, cad la un acord în privința faptului că „prozatorul român a creat texte ce și-au depășit epoca, făcând posibilă, chiar pe fundamentul tradiționalismului autohton - nuanțat de ideologia și poetica literară a modernității burgheze - emergența unei paradigme fără precedent ca atare, în cultura română”. Este și motivul pentru care Urmuz poate fi socotit, cu drept cuvânt, un „scriitor fără precursori”. Sarcina pe care și-o asumă, în aceste condiții, Carmen D. Blaga este aceea de a demonstra „în ce măsură Urmuz poate fi socotit un premergător”.

Un fapt de evidență, oarecum neașteptat, este acela că proza lui Urmuz i-a scăpat lui E. Lovinescu în Criticele sale, iar G. Călinescu tratează scrierile acestuia ca pe niște „simple elucubrații

premeditate, fără un sens mai înalt” (1930). Persecutivul îl va trata, la rândul său, cu anume superficialitate, în descendența tradiției *post-romantice*. Cei care îi acordă atenție, ca unui autentic „revoluționar” al literelor autohtone, „precursor ignorat al mișcării de avangardă”, sunt tinerii grupați în jurul *Contimporanului*, Geo Bogza sesizând nouitatea universului ficțional urmuzian, Slephe Roll vorbind despre „o elementară nouă a subiectului literar” la acesta, pentru ca apoi Ilarie Voronca, Sașa Pană, M. Cruceanu, sau Lucian Boz (care vede în aceste scrieri „o tentativă de recuperare a gândirii prelogice”), apoi I. Biberi, Tudor Vianu (care îi aprecia umorul *irezistibil*), Tudor Arghezi (care încă în 1928 atrăgea atenția asupra *individualității* cu totul ieșită din comun a prozatorului), fără a-l putea impune însă într-o conștiință critică a literaturii române.

Anii postbelici, 1967-1979, reprezintă - afirmă Carmen D. Blaga - „momentul de cotitură” în ceea ce privește receptarea critică a lui Urmuz, evenimentul incontestabil al acesteia constituindu-l studiul monografic pe care i-l consacră N. Balotă, în 1970, în care însă, apreciază exegeta, „suportul filosofic al analizei a trebuit să fie ocultat, iar trimiterele comparatiste mai îndrăznețe, în sensul raportării atitudinii față de realitate a scriitorilor post-simboliști la aceea a pictorilor de avangardă din aceeași perioadă, au rămas doar schițate”. Puncte de reper în această receptare oferă I. Pop, Adrian Marino, Marin Mincu ș.a.

Ceea ce i se pare semnificativ autoarei, în acest proces de reevaluare a operei urmuziene, este faptul că „studiile de formulă structuralistă (...) tratează creația acestuia ca subsistem al sistemului de avangardă”. Acest model de analiză literară este însă nou în practica românească a criticii și îngăduie, bunăoară, lui Marin Mincu să evedențieze „*mijloacele* rupturii cu tradiția”, semnalând o adevărată „tragedie a limbajului”, tocmai într-un moment când practica sămănătoristă părea acaparatoare întru totul. Dar câștigul cel mare este *descoperirea* în ultimele decenii - atrage atenția Carmen D. Blaga - a „oglinzilor nietzscheene ale postmodernismului”, în continuarea avangardelor ca „forme de experimentalism” și evedențind „particularitățile fenomenului avangardist în spațiul româ-

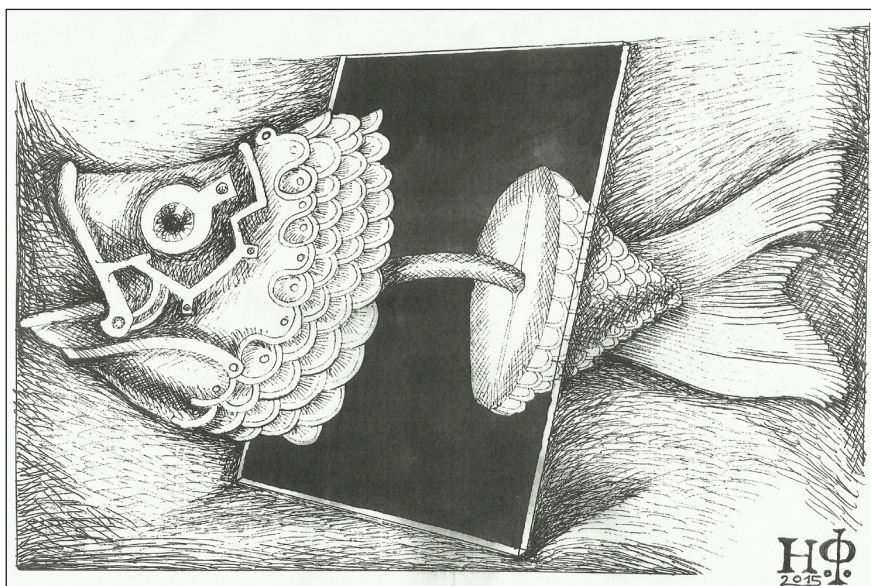

☑ nesc”. Ion Pop este cel ce întreprinde, pentru prima dată, „o istorie sistematică a receptării fenomenelor avangardiste” la noi, urmărind, în ce-1 privește pe Urmuz, un „proiect hipertextual al scrierii”. De la această sugestie pleacă și exegeta, cercetând în continuare „intertextualitatea” Paginilor bizare cu diferite alte scrieri ale epocii. Aici este și partea *forte*, ca să zic așa, a demersului său, de real interes, marcându-i originalitatea, noutatea intervenției, domnia sa explicându-se convingător: „Studiul schimbării de paradigmă în cultura românească de la finele veacului al XIX-lea și începutul celui următor, în măsura în care textele urmuziene o reflectă, se poate, așadar, desfășura luând ca punct de pornire orientările culturale, practicile literare și conștiința estetică reflectată în textele și publicațiile din epoca formației intelectuale a lui Urmuz, ajungând până în momentul configurării unor mentalități, practici literare și idei caracteristice modernității estetice din perioada interbelică - idei care se nutresc, în fond, din eflorescența creației avangardiste a anilor ,20 și ,30 - pentru că acestea descriu deja un orizont problematic suficient de larg și de complex pentru a pune în lumină întreaga dinamică a imaginarului care a condus la apariția unei practici și a unei con-

spre „tropii de circulație europeană”. Domnia sa întreprinde, pe acest temei, un *recurs* la filosofie ca „locus al dezbaterilor despre fundamentele a tot ce există”.

Observând epoca și discursurile teoretice efectuate. Carmen D. Blaga vorbește despre o criză a imaginarului, înțelegând în sensul de „criză a receptărilor unei societăți despre propriul mod de a fi”, având în textele lui Urmuz „simptome ale unei degradări (crize) a literaturii - unul plin de consecințe era cel de inspirație kantiană, bazat pe opoziția *intelect/emoție*, generatoare a unor alte perechi de concepte: *proză/poezie*, *realism/fantezie*, stil «limpede»/ stil «confuz»” Etc.

Discutând scrierile urmuziene în contextul experiențelor naționale, cu trimiteri atente la fenomenele europene ale unor paradigme moderniste, Carmen D. Blaga izbutește, fără îndoială, un studiu de amplă deschidere asupra a ceea ce înseamnă de fapt propunerea urmuziană, prin caracterul său „non-mimetic”, observând astfel mutațiile produse în câmpul imaginarului românesc. Domnia sa ne atrage atenția asupra faptului că „universul ficțional urmuzian este construit din imagini fragmentare nedistorsionate ale lumii perceptibile, asamblate aberant în raport cu receptările pe care

le construiește imaginația radicală în stare vigină, prin preluarea senzațiilor și percepțiilor”. Urmărește, așadar, relația literatură-vis, aspectul *fantasmatic*, apelând la propunerile teoretice ale unor Castoriadis, Tzvetan Todorov, la analizele lui Freud (În Pâlnia și Stamate face demonstrația cum „conflictul oedipian”, suferă „distorsiuni” prin tocmai „substituirea trupului matern cu un analog artificial al acestuia”, ceea ce introduce un „element de cenzură a supra-realului”), constatând propunerea unui portret al personajului hibrid.

științe moderne a prozei”. (Iată, sugerat, afirmai un program de lucru pe care îl va urma cu rigoare). Imaginarul urmuzian îi apare, în acest context, de o îndrăzneală nemaicunoscută în spațiul literelor românești și impune „nevoia unei redimensionări a modelului teoretic al istoriei literare, axată în genere pe conceptul herderian”, și cercetătoarea se va lansa în urmărirea deschiderii prozei urmuziene

Un capitol incitant, ce ridică destule probleme pentru o eventuală continuare a discuției, este consacrat lecturilor scriitorului, adică ale lui Urmuz; un altul consacrat biografiei asumată operei, practicând un demers interpretativ, benefic, în spectrul psihanalizei („...nucleul inconștient al ficțiunii urmuziene pare să fi fost contradicția dintre dorință și putere”). Toată analiza demonstrativă a ☑

☑ textelor urmuziene se face cu deplină lejeritate teoretică, exegeta demonstrând nu doar o riguroasă și foarte precisă stăpânire a domeniului abordat, ci și o largă orientare, deschidere într-un spațiu ideatic, într-un orizont literar al modernității și universalului.

Urmărind, în principal, receptarea operei urmuziene într-o succesiune de strategii firești ale evoluției criticii românești, studiul acesta probează în totul că, din perspectiva critică a modernității, Urmuz este încă departe de a fi epuizat. Mai ales în sugestia pe care o propune autoarea studiului, anume aceea a legăturilor acestuia cu „particularitățile discursului filosofic nietzscheean”, scriitorul nostru putând fi considerat, prin această *grilă*, ca „primul scriitor român modern”, „primul creator de opere în proză al căror sens depinde în principal de construcția lor ca ficțiune”. Se ajunge, așadar, la concluzia că „Urmuz pare a fi înțeles polivalența sensului ca suport pentru o practică literară novatoare, înainte de a lua cunoștință de teoretizările lui Nietzsche. Noutatea constă, în scrierile lui, tocmai în tratarea legăturilor semantice ca labile, *posibile dar nu necesare*, sau nu în mod necesar orientate înspre un sens obligatoriu de relațional în afara textului, așa cum procedau îndeobște autorii «serioși» din vremea aceea. În ambiguitatea cuvântului de spirit, în posibilitatea de actualizare simultană a sensului manifest și a celui latent rezidă doar o parte, cea mai evidentă, a revoluției structurilor literare pe care a operat-o scriitorul român. Caracterul parabolic al scrierilor lui Urmuz multiplică, însă, sensurile latente, adăugându-le și un nivel metatextual. Prin aceasta, creația sa realizează *sui generis* intenția teoreticienilor artei romantice de a însuma totalitatea genurilor de discurs în construcția armonioasă a operei”.

Noutatea, cu adevărat provocatoare, a studiului semnat de Carmen D. Blaga, impunând perspective noi de deschidere interpretativă asupra operei lui Urmuz, constă tocmai în urmărirea *crizei* imaginarului european și sub acest aspect va avea, fără îndoială, un ecou aparte în conștiința critică actuală de la noi, când totul trebuie reevaluat și rejudecat, fără complexe și mai ales fără *norme* preconceptuate. Autoarea se dovedește a fi, din acest punct de vedere, extrem de bine pregătită pentru a efectua o evaluare de profunzime a operei urmuziene și implicat a literaturii noastre moderne.

Poetul și prozatorul Ion Căpruciu, la vârsta senectuții –75 de ani !

La numai trei zile de la nașterea Poetului Național, pe 18 ianuarie, a văzut lumina zilei și un poet drag inimii noastre – Ion Căpruciu. Care anul acesta, în 2015, a încherbat 75 de cotelani.

A debutat ca publicist în Steagul nostru, denușirea temporară a celui mai mare cotidian din Gorj a Gorjeanului de azi, pe când avea numai 15 ani. Încă din anii studenției sale la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, unde-a devenit psiholog, se plimba prin Copou admirând Teiul lui Eminescu și Bojdeuca lui Ion Creangă. De prin acei ani s-a simțit atras de poezie, trimițând plicuri întregi cu creații ale sale însuși Redactorului Șef al României literare, generosul poet Geo Dumitrescu – autorul celebrului volum de poeme Libertatea de a trage cu pușca -, cel care ținea cu maximă plăcere și profesionalism rubrica Atelier literar. Unde a și debutat.

Mai apoi, Ion Căpruciu a participat la concurs pentru debut editorial și a reușit să fie printre câștigători. Cum vremurile nu-i permiteau să-și semneze propriile-i creații cu numele real, i s-a permis să fie poetul Constantin Dochianu. Care-a mai publicat înainte de 1989 și un volum de poezie pentru copii la Editura Ion Creangă, avându-l ca redactor de carte pe poetul Geo Vasile, cu care ulterior a devenit prieten.

Revenit, după anul 1990, la numele adevărat, a publicat încă vreo cinci-șase volume de poezie și unul de proză Amintiri din Casa Amintirilor, ceea ce l-a determinat pe unul dintre exegeții săi Dumitru Dănău, care l-a tradus și în limba germană, să-l considere într-un eseu critic drept Fenomenul Căpruciu.

Nu ne vom opri asupra tuturor volumelor de versuri, precum La Nord de Căii Sălbatici, mai recentul Așteptând să înflorească magnolia, apărut la editura MĂIASTRA, Târgu Jiu, 2014. Mie plăcându-mi cel mai mult Edenul de acasă. În care se consacră ca un baladist de excepție, din stirpea lui Marin Sorescu, cu ale sale șase volume din La liliaci. Dealtfel, cu ani în urmă am și susținut că prin simțirea sa poetică, prin apropierea de firescul vieții arhaice de odinioară, cu obiceiurile și trăirile de pe la noi, Brădiceniul său natal ar putea deveni mai cunoscut și deci mai celebru decât Bulzeștiul marinsorescian. La cei 75 de ani ai săi, distinsul poet și prozator Ion Căpruciu are în lucru noi volume de poeme și balade, precum și al doilea volum din Amintiri din Casa Amintirilor. Primul fiind extraordinar de bine primit de cititori, cu toate că majoritatea povestirilor apăruseră în avanpremieră la Gorjeanul.

Ion Predoșanu

Poeme

Mircea Arjuna

aș vrea

... aș vrea să iubesc pe cineva,
nu pentru că și el m-ar iubi ...
ar însemna un schimb,
un fel de negoț .

...dragostea mea
își are răsplata în sine,
căci datorită ei,
eu,
mă simt mai bun ,
superior într-un fel .

... nu accept nimic
mai ales contra schimb .

bunica a așteptat moartea

... e absurd, de pildă
când moartea devine un fapt divers,
de care nu ținem seama,
așa cum nu ții seama de paharul
cu ceai băut dimineața,
de scrisoarea pusă la cutia poștală ,
apoi mergi mai departe ,
cu alte preocupări.

... bunica a așteptat moartea
vreo treizeci de ani ...

... cât de lungă e ,Doamne, bătrânețea femeilor.

... părul ei de cenușă, ochii ei somnolenți,
obosiți la sfârșit
aproape uscați ...
mâini zbârcite, tremurânde ,
vorbe surpate, aproape rărite..

am uitat ce căutam ...!

la sfârșit, când găsea lucrul dorit
îl pipăia lung,
trudită,
absentă, fără bucurie

...e ca și când ai pleca noaptea pe mare,
în necunoscut,
cu speranța acostării
într-un port ...

cât poate ține noaptea ?
oricum ea trece ,bunico !

oglinďă

mă uit la tine
și mă văd într-o oglindă
și nu-mi place cum arăt ...
prea serios, onorat public,
ași nu-mi place așa .

... să schimb oglinda?

n-o pot schimba
și nici nu vreau ,
fiindcă, oricum m-ar arăta ,
mi-e dragă...
m-am obișnuit cu mine .

... ai văzut vreodată îngerii?

unul sunt eu, cel de aici...
de dincolo, în fața mea este unul
mai neastâmpărat,
tot înger,
însă are un cucui în frunte .

din cauză că ...

fac vizite
după un program al meu ,
strict respectat în carnetul meu .
...nu fac vizite programate pe zile ,
doar cum mă poartă pașii.
neprogramat, mă înființez la ușă,
fără greș.
sunt prima dată la ușa sufletului meu,
apoi,
dacă el deschide,
apăs butonul soneriei ...
merg în vizite,
nu fiindcă are nevoie de mine cineva,
ci invers,
din cauză că ...
sunt un om liber .
nu mai am pe nimeni

dacă nu m-aș fi temut ,
mi-aș fi luat zilele .

☑ nenorocul meu este că am memorie ,...
și dacă peste memoria altora
suflă vântul,
dacă ploaie rezezi spală totul,
ploaia de nisip,
ca o cenușă vulcanică,
mă apasă pe umeri,
ca un vis de groază.

nu vreau să fie trist,
deși e plicticos să îmbătrânești,
e singura metodă de a trăi mai mult .
(la vremea ei a îmbătrânit și Mona Lisa,
îmbătrânește și regina Angliei)

fericiților ,
voi încă mă aveți .

femeia caută

femeia caută la un bărbat
ceva de admirat,
să-i fie superior cu ceva.

fata care se reazemă de umărul
unui tânăr, e un simbol,
o plantă care încearcă să-și sprijine
existența pentru că
dragostea e o așteptare febrilă,
amintire ce revine,
ca o poveste neverosimilă.

la urma urmei,
femeia care te-a urmat,
te-a părăsit curând,
așteptând sfârșitul
visului său .

cât de mult

numai pe tine te-am iubit, ...
cât de mult te-am iubit
și nu aș fi crezut că
ești capabilă
să repudiezi pe cineva
ce-și vindea trupul altei
iubiri .

dragostea care mișcă soarele
și stelele,
nu se repetă,
nu e o veșnicie... ,
e un provizorat..

frumusețea e un dar care scade
neconținut.

zborul păsărilor, doar auzit,
exprimă preaplinul vieții...,
de aceea,
când îți urmăresc cuvintele,
fără să te văd,
mi-e deajuns
atât

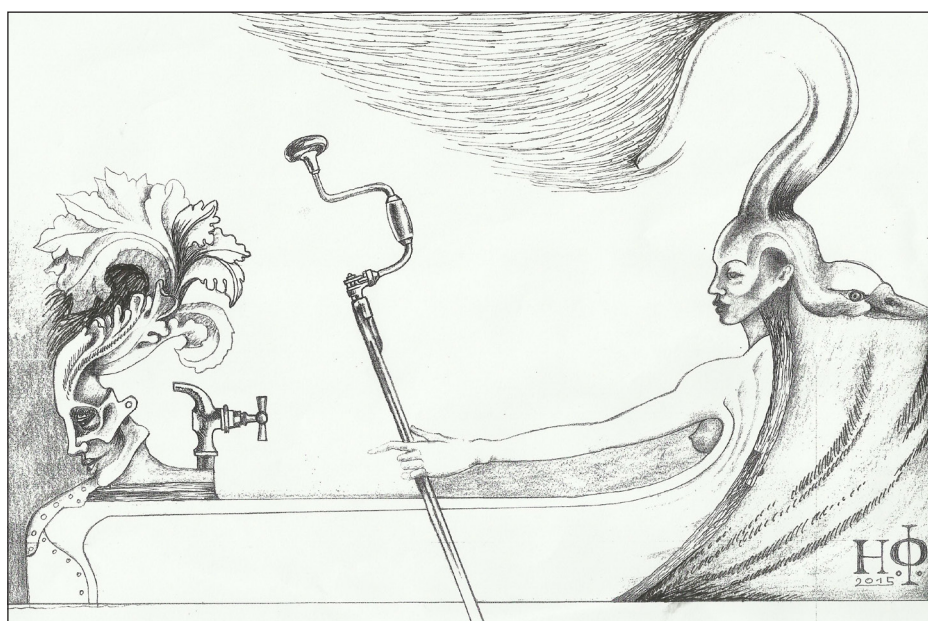
prietenul meu cu părul vechi (Mein Freund mit alter Haaren)

ce tânăr înalt, iese acuma din mare,
cu părul pe spate împletit în alge...
nisipu-l sărută umil pe picioare
și vântul pe umeri aripile-și sparge .

e prieten cu mine, învață înotul,
să dea -n valuri, cu braț voinicește,
în apă se simte de parcă-i un pește ,
alunecă-n undă, oceanu-i al lui totul .

pe buze de sare albite, sifon de coral
și meduze, surâsul se saltă-n ispite... ,
te cheamă, pe urme să-i mergi într-un val,
să-i fii una din mii și mii de iubite .

*(Mein Freund mit alter Haaren gebleicht innerhalb
einer Stunde
Das Mädchen van den Wellen getroffen wurde).*

Complotul literaturii române

Al Florin Țene

Prin anii '60, din secolul trecut, în presa occidentală se vehicula ideea că literatura, și arta în general, va muri. Atâta timp cât există omul, sufletul lui are nevoie de literatură. Literatura nu va muri pentru că nu mai există, ci pentru că e prea multă maculatură.

După ce citisem, în perioada întunecată a comunismului prin anul 1961, „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” de George Călinescu, tom editat în 1941, luat de la un prieten mai în vârstă, cu grijă să nu mă descopere securitatea comunistă, prin A. Toma, și tezele lui publicate în „Scânteia” și „Gazeta Literară” am înțeles că apare un fel de fractură antropologică în istoria literaturii noastre, un sfârșit al principiului estetic. Acest fenomen îl încerc în prezentul secolului nostru când citesc aberațiile unor postmoderniști care promovează pornografia, prostituând textul. Este vorba de o extincție a literaturii și de o saturație estetică. Acești poetași încearcă să ridice pornografia la înălțimea artei. Mai grav este că astfel de literatură este promovată de unii „corifei” ai literaturii române contemporane și revistele lor. Acești scriitori, în loc să promoveze frumusețea ideilor înțelepte, coboară, și se mulțumesc să pună stăpânire pe lăturile vieții și să inventeze o realitate respingătoare. Aceste lucrări sunt un pericol pentru tineret, și nu numai. Problema, și de aceea există o neînțelegere cu scriitorii și cu istoricii literari, nu este de a căuta o alternativă specifică în domeniul literaturii. Tema literaturii reprezintă o problemă. Ceea ce reproșez eu păzitorilor literaturii contemporane este faptul că încarnează un mediu autoreferențial, foarte narcisic, și se prevalează de la un statut imperisabil. Or, literatura, ca și realitatea, este un concept care a fost construit și care poate fi, prin urmare, deconstruit. „Sfârșit” nu înseamnă că nu mai există nimic. Problema este a ceea ce se află dincolo de acest sfârșit. Întrebarea care se pune

privește tipul de texte transestetice care ar putea să succedă rupturii dintre literatură și pornografie, fără a recădea în nostalgia textului pierdut al literaturii.

Suntem în fața viitorului fără să dispunem de o povete a prezentului. Trăim în ulteriorul unei povești care a ajuns la sfârșit, și care dacă amintirea ei mai continuă, încă, să colorizeze conștiința actuală, modul în care literatura a devenit plural, acest fapt face tot mai evident faptul că marea istorie a literaturii occidentale își pierde tot mai mult forța și că nimic nu vine s-o înlocuiască.

Problema este întrucâtva aceeași pentru istoria literaturii ca și pentru istoria propriu-zisă. Există literatură, la noi, de trei secole încoace, dar aceste secole nu trăiesc sub dominația conceptului de istorie. Acesta a creat o continuitate care, la rândul ei, a dat naștere ideii de evoluție și de acumulare. În prezent, noi spunem că trăim în perioada cea mai bogată din punct de vedere cultural, suntem calați pe secolele trecute ale bibliotecii imaginare. Există un efect al scurgerii timpului, un efect de mistificare a istoriei literaturii în ea însăși, care își atribuie o dimensiune, o origine, un țel, în timp ce literatura nu ar putea avea așa ceva. Literatura nu aparține istoriei literaturii. Când Patapievici își scrie cărțile, el scapă de România, scapă de orice referință și spune ce a cunoscut și simte. Nu se gândește la faptul că eseurile sale merită să fie comentate. Singura care există este obsesia iluziei, a punerii în formă a iluziei având la bază realitatea. Nu există excepție artistică și nici privilegiu al literaturii- nici măcar negativă. Vreau să spun că dacă literatura ar fi singura care ar avea de îndurat acest destin ironic al degradării moravurilor, acest destin ironic și funest al nulității, încă ar fi un privilegiu și o onoare, dar și politicul, și moralul, și filosoficul, totul se îndreaptă spre cel mai mic numitor comun al nulității. Această echivalență nefericită ar trebui să ne consoleze, dar ea nu face, în fapt, decât să adauge insignifianței proprii literaturii faptul că aceasta nici măcar nu e singura care este insignifiantă. Și ea nu dispune nici de un privilegiu de esență și nici de unul de situație. Este tocmai ceea ce ea neagă, prevalându-se de o istorie panegirică reconstruită, toată, spre glorificarea ei, ca și cum

☑ literatura română trecută ar fi asudat pentru o cât mai mare glorie a scriitorilor promovați de regimul comunist, (vezi cele două „Istorii” ale lui Ștefănescu și Manolescu), și de câteva excepții contemporane care se nesupun tocmai normei literaturii și a esteticului, pentru a-și afirma o predestinare fără nimic comun cu restul. Literatura română din perioada comunistă este prea nulă pentru a fi cu adevărat superficială, și este prea superficială prin promovarea realismului socialist pentru a fi cu adevărat nulă.

Din păcate, snobii culturali de astăzi, sunt, într-adevăr, legiune, dar complicitatea e colectivă. Există o refracție a efectului de cultură în toate moleculele corpului social. Există o totală diluare a bulionului de cultură. Fapt e că nu literatura nu mai poate fi disociată, azi, de discurs și de comentariu. Scriitorii au nevoie de ele. Și fie se duc să le caute în altă parte, fie le bricolează ei înșiși. Literatura, o dată ruptă de un principiu viu al iluziei, a devenit, pe nesimțite, o idee. Tocmai în jurul acestei idei despre literatură, în jurul ideologiei cu privire la literatură, a unei literaturi sortite ideilor sau condamnate unor forme revoluate, dar care devin, pe nesimțite, idei, tocmai în jurul acestei referințe nepieritoare care a devenit literatură ca idee se țese imensa conspirație colectivă, o simulare estetică de masă pe care, pentru a simplifica lucrurile, am numit-o complotul literaturii. Cred, însă, că acest complot există cu adevărat. În literatura română de astăzi consider că există o complicitate neavenită și rușinoasă, o complicitate sub forma „delictului de inițiere”. Mă întreb cum pot toate acestea să continue să existe, dar se întâmplă la fel ca în toate comploturile care, în general, nu servesc la nimic. Fantasma literaturii se perpetuează prin complicitatea tuturor. Literatura nu este singura în cauză: la fel se întâmplă și cu istoria, cu scena politică - misterul e al supraviețuirii, nu al dispariției lor. Asta nu înseamnă că nu mai este posibil să ne lăsăm pradă regresiei, brutalității în literatură, a pornografiei.

Culturalul barează anumite procese regresive care pot deveni progresive. Ne este tot mai greu să avem acces la evenimentul pur, la inocența înțelegerii textului, fiindcă culturalul înmoaie instinctele.

Literatura are legile ei. Literatura nu se compune numai din cărți și biblioteci, este un aparat de percepție și o tehnică mentală. S-a pierdut din vedere

ideea că literatura s-a impus, în fond, ca un sistem de percepție. Literatura este un artefact și, ca orice artefact, ea trebuie să poată fi pusă la îndoială, nu, însă, pentru a regăsi o poveste, ci în numele unei iluzii mai puternice decât a ei. În fond, tocmai existența întregii acestei harababuri culturale constituie, în sine, un mister. Literatura a pierdut noțiunea că reprezintă un artificiu, s-a naturalizat în epoca modernă în conformitate cu ideea rousseauistă a existenței unui fundament natural al omului, și că este de-ajuns să dai deoparte iluzia socială pentru a regăsi acest fundament. Astăzi, ea s-a metamorfozat în ideea existenței unei creativități naturale a omului, pe care este de-ajuns s-o resuscitezi. Toată lumea este capabilă să creeze, suntem, cu toții, creatori. Vorba aceea...românul e născut poet. Este o idee în același timp rousseauistă și naturalistă. Chiar și principiul nostru de realitate se întemeiază pe aceeași idee, aceea că lumea are un fundament obiectiv și că este suficient să dai la o parte iluzia pentru a regăsi acest fundament. La originea acestor lucruri se află principiul egalității condițiilor. Din această perspectivă egalitară, fiecare text, carte și mai decurând CD-uri cu cărți, au dreptul să figureze în biblioteci, sunt toate acolo, este democrație absolută, transfigurare a banalității. Warhol face, întrucâtva, același lucru - universalizează creația - ceea ce este un mod de a spune că nu mai există creatori. Faptul că toată lumea e cretoare produce, indiferența, vorba aceea... românul s-a născut poet.

Literatura, în impulsul ei de a inventa o altă scenă decât realul, nu se amestecă cu nici un adevăr analitic. Dar imediat ce se amestecă, ea devine oglinda acestei realități spulberate, aleatorii, reflexul deșeurii și al banalității.

Proza actuală dovedește, într-adevăr, prin deriva sangvinolentă a conținuturilor, sărăcia narațiunilor și exprimarea artificioasă, arată un dispreț al prozatorilor (nici unii poeți nu sunt departe de acest fapt), față de propriul lor instrument și față de propria lor meserie, un dispreț față de textul ca atare, care este prostituat pe altarul celui mai mărunț efect special, și, prin urmare, față de cititor, chemat să figureze ca cititor neputincios al acestei prostituiri de texte, al acestei promiscuități a tuturor formelor sub alibiul violenței. Descoperim sabotarea textului de către scriitori și poeți, acest fapt întâlnindu-se cu sabotarea politicului de către politicienii înșiși.

Revolta maimuței

Odată, o maimuță din neamul Anecdotic,
Venind la sfat pe-o creangă de arbore exotic,
A zis: Atențiune! Sunt foarte afectată!
Tot circulă o vorbă, deloc adevărată

Că omul ar descinde din buna noastră rasă.
Ba chiar ideea asta îmi pare odioasă!
Și, zău, savantul Darwin, tot neamul ni-l jighește!
Când spune cum că omul cu noi se înrudește!

Ați pomenit vreodată divorțuri printre noi?
Copii lăsați pe drumuri sau arme de război?
Am inventat, noi, cipuri și alte drăcării?
Însemne sataniste, otrăvuri, șmecherii?

Văzut-ați pe vreunul, retras în jungla deasă,
Ca să scorească arma distrugerii în masă?
Tot ce lăsăm în urmă, când mai sărbătorim,
E biodegradabil. Natura o-ngrijim.

Iar omul otrăvește, în fiecare zi,
Păduri, câmpii și ape, și zărilor-azurii...
N-avem starlete porno sau dive-travestiți,
Și, orișice s-ar zice, nu suntem trogloditi!

Cine-a văzut în hoardă la noi bolnavi mintali,
Drogați, lacomi de sânge sau homosexuali,
Escroci, bandiți, gherile sau vreo tutungerie?
În neamul nostru nobil nu vezi așa prostie!

Noi n-avem mafii crude în stirpea noastră-aleasă,
Nici teroriști, nici dogme, nici luptele de clasă...
Cât am bătut eu jungla, scuzați, n-am observat
În obștea maimuțească vreun cocotier privat.

Urmând calea cea bună și, evident, corectă,
Adolescenții noștri părinții și-i respectă.
În ierarhia noastră, cum e firesc și drept,
Devine șef acela viteaz, agil, deștept,

Capabil viața obștei s-o țină, s-o păzească,
De rele și primejdii turma să și-o ferească.
Adesea șeful nostru își riscă mândra blană,
Ca turmei să-i găsească loc de dormit și hrană.

Pe când, priviți! La oameni, ferească Domnul sfânt,
Șefi sunt cei fără suflet și fără de cuvânt,

Corupți, vicleni, jigodii, cu gura cât mai mare,
Nebuni după putere și după bunăstare!

De turma lor n-au grijă nici cât un bob de mei,
Contează doar averea și înmulțirea ei.
Nu veți vedea vreodată, cât soarele și luna,
O minte de maimuță dospind în ea minciuna.

La om, tot ce înseamnă minciună, intrigi, ură
Sunt legi de referință, a doua lui natură.
Chiar dac-aș fi silită de vreun laborator,
N-aș deveni vreun luda ori vreun informator...

Și iată înc-un lucru din lumea mea frumos:
La noi nu se întâmplă război religios,
Nici sfinte inchiziții, nici libertăți în lanțuri,
Nici chefuri după care să ne culcăm prin șanțuri,

Nici ordine mondială, și nici naționalism,
Și nici vreo îndoială ce-aduce ateism...

**E-ADEVĂRAT CĂ OMUL, ACEST BIPED, GUNOI,
ARATĂ CA MAIMUȚA, DAR N-A DESCINS DIN NOI!**

Eugen EVU la 70 de ani

Eugen Evu a reușit în 70 de ani de viață (mă rog la Dumnezeu să-i dea cât mai mulți, în deplină sănătate și putere creatoare) să trăiască și să rămână de vioiciune și agerime mai viu decât mulți confrați mai tineri. Ca vârstă, desigur, pentru că Eugen transcende vârstele și domină prin ființare cu o naivitate de om bun și cu o curățenie sufletească la fel cu a mielului nevinovat la a cărui tăiere participăm toți, până la atingerea singurei certitudini a existenței: moartea.

Din limpezimea existenței și a trăirilor sale, a vrut și o face mereu, să ofere celor din jur motivele trăirii în bucurie pe care el le-a găsit prin poezie și pe care nu le-a vrut doar pentru sine. Alături și împreună cu iubirea de Christos, în traiul conform Legii. A făcut această trăire, această predare perpetuă de ștafetă printr-o viață dusă după cele mai simple și adevărate precepte, aproape în fiecare an de câteva decenii încoace dăruind câte un volum sau două pe an, din scrierile sale de lumină, menite să pătrundă și în sufletele cele mai întunecate, nu atât pentru a aduce strălucire de trezire, cât un început pentru sămânța înțelegerii să încolțească în trezvie, calea ce duce la adâncă înțelegere a existenței fiecăruia numai în legătură cu tot ce ne înconjoară. Dincolo de răutăți, pasiuni oarbe, lăcomie și invidii... Lui Eugen Evu îi lipsește egoul malefic, dominant al zilelor de azi, când foamea de bani și avere a pervertit mințile. El se dăruiește cu sinceritate infantilă prin tot ce face, făcând abstracție de timpul lui, de lipsa banilor, de tristețile pe care le ascunde și nemerniciile celor din jur, dintre care mulți îi sunt datori pentru că le-a deschis ochii spre viață și i-a făcut oameni. Pentru că așa e, uneori în viață, pe cine nu lași să moară, nu te lasă să trăiești... Iar el are exemple destule, dar le trece sub tăcere, zâmbind. Știe că mai dureroasă va fi trezirea lor și regretul lor de atunci că nu mai pot schimba nimic...

De la înălțimea lui sacerdotală, Eugen Evu nu

Dumitru Tălvescu

contenește să cânte și să descânte în versuri sau proză, Cuvântul lui, găsit în adevăr, cel care taie și mângâie în același timp, dezvelește și dojenește, desface sensuri și împacă sorți... Cavaler al Dumnezeului unic, rămâne activ în tot ce scrie, ca un Iov travestit în trubadurul fără simbrie, pe care lumea îl aude și se bucură și la fel de repede îl uită. Pentru că acum trăim vremuri fără poezie, în care se uită ființarea în frumosul românesc și omenesc, iar lumea privește ca pe niște curiozități pe toți păstrătorii de tradiții, pe creatorii de frumos... Mai bine o pizza decât o carte... Vom putea cumpăra orice, mai puțin sentimente și iubire. Vom ajunge la orice destinație fizică, dar mai greu în suflete, vom alerga să devenim cineva, uitând sau ignorând precursorii care strigă adevărurile în gura mare, dar nu sunt ascultați. Eugen Evu a refuzat să plece din Hunedoara sperând că vocea lui nu va răsună în pustiu. Numai că peste vocea lui, furtunile pe care le-a îndurat în viață fac pustiu în jurul lui. Mai sunt câțiva care nu uită că la Hunedoara, trăiește într-o modestie de pustnic, poate cel mai mare poet român al momentului. Cel înălțat de zei și muze pe platoul din vârf al cunoașterii înțelepciunii și al înțelegerii. El, semănătorul de frumos nu așteaptă laude. El doare se dăruiește, ființând ca om omenesc și românesc.

Cărți în curs de apariție:

Schitul Maicilor

- destine în contrapunct -

Zenovie Cârlușea

Nuvela *Schitul Maicilor* a dlui DUMITRU PĂRVOAICA, având drept cadru societatea românească de după Revoluția din 1989, aduce în prim-plan destinul unei tinere femei, Nina Romanescu, fiica unui profesor din Craiova. Unică la părinți, fata crește în adorarea

tatălui, prețuit inspector școlar, ale cărui principii de viață și le însușește, deși înțelegerea dintre părinți nu este deloc pilduitoare. Urmează anii de facultate (la științe fizico-chimice), după care licențiatei i se pune în față spinoasa problemă a unui loc de muncă. După câteva itinerante încercări de a deprinde «tainele» funcționarismului (la o bancă sau impieगतă definitivă la Schitul Maicilor), Nina încearcă să facă față tribulațiilor și presiunii dictoriale la un birou din Direcția Autonomă.

Întâlnirea cu Radu, față de care trăiește din plin fiorii autentici ai dragostei dintâi, va fi un moment crucial în viața ei. Însoțindu-l pe tânărul absolvent de Drept repartizat la Odorhei, Nina devine «soție de magistrat», într-un oraș în care trebuie să se acomodeze cu îngusta mentalitate provincială. Problemele gospodărești încep să apară într-un context plin de stres și plictis, agravat apoi de firea tot mai capricioasă a soțului. „Vestea” că va da viață unui copil îl scandalizează pe soțul tot mai pretențios, atent să se integreze tot mai confortabil în mediul său de viață profesională, însușindu-și repede o mentalitate autoritară și mai puțin atent la etica de familie. Problemele cuplului se complică în cele șase luni de conviețuire, iar certurile și violențele vor duce implacabil la despărțire. Nina își va găsi liniștea la mai vechea ei prietenă Gina, prezentă la timpul potrivit în casa din Odorhei, pentru a o scoate din mâinile violenței intempestive a soțului. Medic primar la un spital din Capitală, aceasta îi

oferă Ninei una din cele patru camere ale apartamentului, acordându-i totodată o necondiționată afecțiune și înțelegere.

Dând viață unui copil, botezat de «fină» cu numele Doru, Gina îl va crește cu tot devotamentul ei de mamă, descoperind, după etapa căsătoriei, experiența aceasta cu toate obligațiile, satisfacțiile și bucuriile ei. Dar, împlinind 7 ani, Doru va fi revendicat de tatăl său Radu, care-l transplantează într-o altă lume. „Pustiită” de unicul reazem al vieții, Gina se va simți „o femeie bătrână”, cu părul încărunțit înainte de vreme și sufletul vestejit! Deși are dreptul să-l vadă la o lună, mama constată repede «înstrăinarea» propriului fiu, căruia tatăl îi oferea tot confortul și-i satisfăcea toate dorințele (internet, meciuri de box, vânători...). Constatarea că micuțul a devenit „un copil străin” e atât de dureroasă încât mama se închide în sine, resemnându-se într-o suferință acceptată ca o imparabilă fatalitate.

Nuvela (ogindă purtată de-a lungul drumului accidentat, în accepția realismului clasic, în care «răspunzător» este, cum zicea Stedhal, «inspectorul de drumuri», nu cel ce-o poartă) este, în fond, rectilie, ușor putând fi urmărită o cronologie a faptelor, în ciuda unor reeniri «involuntare», un fel de proustianism narativ și mai puțin al stărilor de spirit trăite de protagonistă.

Remarcabilă este, în paralel cu experiențele de viață evocate imparțial și obiectiv, imaginea mediului social, în care înfloresc tipologii din cele mai curioase, un fel de neo-realism surprins în toată «cruzimea» lui, în grobiana lui substanțialitate. Iată, în acest sens, o anumită mentalitate a tatălui sau comportamentul tânărului «magistrat», care-și sacrifică fericirea familiei pentru a face față lumii sale de angajați versatili și falși, în virtutea unui comportament de carierism provincial.

Singura figură luminoasă – în ciuda unei condiții de femeie liberă, dezinvoltă și plină de «spiritul epocii» - rămâne mai vechea prietenă Gina, adevăratul «înger păzitor» în viața Ninei, un fel de «replică» a acesteia în planul realizării profesionale. Pentru aceasta, Nina este «călugărița» detașată și retrasă, imposibil a se «integra» într-o societate bazată atât de mult pe relații, pe interese, pe mo-

☑ ravuri atât de puțin ortodoxe, pe lipsa de prejudecăți și pervertire morală... Evident că o astfel de psihologie comportamentală duce la insucces și implacabil eșec – de aici destinul nefericirii protagonistei, într-o îngroșată antinomie cu același devotament prietene. Să precizăm că și Gina trecuse printr-o situație asemănătoare (în final aflăm că ea însăși era mama unui copil de 12 ani, eminent la învățătură, un fel de secret al vieții ei, foarte asemănător cu povestea prietenei sale!), dar ea, fiind o luptătoare cu fler, știe să ia viața în piept, cu acel aplomb și cu acel curaj de care numai femeile voluntare și puternice sunt în stare, transformând «eșecurile» vremelnice în «succese» durabile...

Nuvela (de dimensiunea unui miniroman) are, în general, antren, dar și o problematică bine strunită, evenimentială și narativ, discursul heteronomic reușind a contura comportamente, fiziologii, destine. Clasică, în definitiv, cu eforturi vădite de psihologizare discursivă, adică scriitură fără pretenții de modernitate metodologică ori de inginerie prozastică, nuvela dlui Dumitru Pârvoaica – un fel de «*schit al maicilor*» - poate fi citită ca o «felie de viață» și mai degrabă ca un «document» dintr-o evocare balzaciană a vremurilor ce le trăim. Vremuri demne de o nouă «comedie umană», în perspectiva estetică a unui post-modernism care are de învățat foarte mult de la marea proză realistă europeană de acum un secol și mai bine, pe care ar putea-o completa, dacă încă nu a făcut-o deja, cu o materie bogată și omogenă pe relația individ-mediul social.

Nebănuitele...

...nebănuitele,
nedoritele
cumpene...

omule,
iarbă culcată de vânt,
limbă de fier
travestită-n cuvânt;
viperă, monstru
și zeu –
toate deodată
în aceeași amforă
sfântă:
demiurg și pigmeu;
crâncenă,
vicleană,
disperată ți-e vrerea
flacăra pură de a fi
când în juru-ți
mișună
viermii pierzării:
a fura,

a minți,
a nești...

cine-ți nimicește
plăcerea
de-a fi cer luminos
și senin,
ramură vie de codru,
nu șarpe cu negru
venin?

timpul te-nseamnă
cu nemiloasele-i
securi,
ori arcanele, crudele,
nu le știi, nu mai poți
să le-nduri?

naltule, născutule
zeitate să fii,
cât de tragică ți-e
zodia,
cât de sublimă
zbaterea ni-i...!

Poeme

Dumitru Dănu

Colindul

vreau să pot, să cred,
pot să vreau, dar nu-s -
fulgii neiuibirii
peste nopți s-au pus

degeaba mă speri,
„Fătul” din povești,
tu munți de iubire
nu-mi dai și nu ești

stau azi pe Pământul
altui crez - mai viu -
c-o inimă-soare -
până când nu știu...

degeaba mă speri,
mă vrei când eu nu-s -
peste cuibul nostru
polul nord s-a pus...

degeaba mă vrei,
degeaba mă frâng -
ninge cu absențe
peste vechiul crâng,

ninge cu speranțe
sub un cer de vise -
ciocârlii de doruri
vin să cântu-mi-se,

ciocârlii de gânduri
în zăvoi de rouă
vin să mă nuntească
c-o viață nouă...

Colind

rămânem într-un GOL
umplut cu frig și beznă –
tu fugi în deprimare,
eu pipăind o gleznă

când mulți revelionul
și-l fac cu artificii,
noi sta-vom singuratici
analizând noi vicii

tu îmi vei spune iarăși
că mă iubești fanatic,
iar eu voi râde trist
de-un eros morganatic

și-n timp ce alții-și toarnă
în cupe vii șampanii,
noi bea-vom doar cucuta
„iubirii” noastre stranii.

În era R.S.T. mondiale

ia seama, poete, în viață
să nu porți ochelari fumurii
iar dacă se-ntâmplă s-ai
greață,
politica-i laxativ
clasa-ntâi.

pune-n stilou dinamită
și-n litere gloanțe dum-dum,
dar ranița plină să-ți fie
cu dragoste, flori și parfum

să nu lași cocorii să zboare
cât vară suavă nu-i încă
dovadă de pace sub bolta
cu nori de plutoniu și brâncă

poete, e timpul Planeta
de moarte s-o mântui să-nveți –
în era R.S.T. mondiale
i-ași pune strategii pe poeți!
(R.S.T. = *Revoluția Științei și Tehnicii*)

Trebuie făcut un salt

prea ușor se demonetizează cu-
vintele
de la o zi la alta, de la o laudă
la alta – ca orice banală monedă –
că te întrebi dacă retorica
nu este cumva numai o artă
de-a umbla cu sulemenite cuvinte
când sufletul umblă flămând
printre aștri...

mi s-a întâmplat a fi întreb
de-un copil
de ce vorba „IUBIRE”
nu mai are preț,
câtă vreme se află și în
manualele
de citire...

el auzise (desigur), dar și
văzuse (păi sigur)
că-n lume-s războaie, iar acasă
cureaua –
sudalma și cnutul în alte
emisfere –
iar între delatori și zelatori
nu-i mare distanță a-ți da
seama
dacă cinstea mai e
ce-n manuale scrie...

trebuie făcut un salt
de la OM la OMENIE –
o, ce revoluție
sublimă,
așa cum se întâmplă în
dialectica naturii –
dar, Doamne, repet:
Omul-OM este cea mai
înalță treaptă a luminii-n
UNIVERS –
mai grea de urcat decât
Everestul – căci între
Pământ și TINE
este El –
mărginitul...

Dezveliți tot adevărul și le spuneți tuturor!

Mihai Sporiș

„Ridicați pe piramida nemu-
ririi faima lor/ Scris în cărțile de
aur cântecul nemuritor!” (1)

Porunca, o normă morală
atunci când este consacrată în
scripturi, ori în canoanele unor
instituiții legitime și acceptate,
trebuie respectată necondiționat.
Instituită cu temei, dar fiindu-i
uitat rostul, preluată de ritualul
meccanic intră în sfera cutume-
lor... Eroilor și eroismului, din-
tr-o cuprindere mai largă decât
percepția obișnuită, trebuie să le
aplicăm canonul și să le respec-
tăm tradiția, cu cele ce a trans-
mis ea prin veacuri. Prin 2007,
la semicentenarul trecerii *întru*
eternitate a lui Constantin Brân-
cuși, apărea la Râmnicu Vâlcea
o antologie (3) îngrijită de Matei
Călin, prin efortul organizației
„Cultul Eroilor”. între cei adu-
nați în acele pagini dedicate...
eroului Constantin Brâncuși se
aflau nume prestigioase: Andrei
Pandrea, Dan Zamfirescu, Con-
stantin Zărnescu, Victor Crăciun,
Petre Gigea-Gorun, Petre Co-
marnescu, Petre Stoica. în prefa-
ța acestei antologii este invocată
o definiție dată eroismului

☑ de către Mircea Eliade: „*Eroii se caracterizează printr-o formă specifică de creativitate, comparabilă cu cea a eroilor civilizatori din societățile arhaice. Ei modifică peisajul, inventează (...) instituții umane: legile cetății, regulile vieții urbane, cântecul, scrisul, arta (...). Ei sunt (...) personaje istorice care după moarte devin eroi. Modul de viață, munca titanică zburciuită, plină de sacrificii și opera de valoare inestimabilă lăsată moștenire umanității îl plasează pe Brâncuși pe podiumul acestor personaje legendare.*” (4)

A vorbi despre un erou, în spiritul adevărului omenește posibil, impune multă responsabilitate și o imensă bună-credință. Cum este posibil să faci lucrul acesta despre Constantin Brâncuși și opera sa, altfel decât recurent, arar aducând ceva nou, într-un fluviu de păreri redundant, plin de afirmații categorice și sentințe cu aparența definitivului? Libertatea minunării, declarația de iubire, bucuria atingerii de frumos, obligația pomenirii la sorocare rânduite, credem că sunt posibilități care adaugă, țin în viață un spirit înalt, exponențial, fără a-l știrbi, fără a-l banaliza. Recunoscând izvoarelor de inspirație permanentă primenire, actualizare, schimbarea punctului de izvorăre, otrăvirea vremurilor ostile, stagnarea în băltire, ori năpădirea mătăsurilor verzi și a înnămolirilor, trebuie să privim în jur, din ce în ce mai departe, să vedem cu ochii noștri, în aerul vremii noastre, rotirea prin el cu minunile sale i se dedică șapte cântări, stări de grație. Să le primească Omul-Pomul de odinioară, acum doar piatră unghiulară de templu *în stare de fință!*

Din vacarmul prăpădului totul se adună într-un șuier prelung, prelins, imperceptibil, stins... în orizontul tăcerii orizontale este... liniște. *The rest is silence!* (Aldous Huxley) Eliberatul de poveri atinge verticala. Clopotul își bate dunga la porțile lui Petre din cer să audă cei de sus, bătaile de aripi ale duhului. Esențială este rostirea poetului privind această separare: „*în zare zurgălăi de sânii... Suflet stins*”; „*Nu vorbele, tăcerea dă cântecului glas*”; „*Foc stins, cort strâns, pustiul și pulberea plecării*”; *Din valuri spume albe au început să zboare.*” (Ion Pilat, Poeme într-un vers.); „*liniștea este destula în cercul/ce ține doagele bolții/.../nicio larva nu fac stelele-n cer...*” din „*Liniște între lucruri bătrâne*”-1923; „*Viața mea a fost tot ce vrei/.../câteodată clopot - ce se certa cu cerul/.../azi tac aici și golul mormântului/îmi suna în urechi*

ca o talangă de lut/Aștept în prag răcoarea sfârșitului/.../Botează-mă cu pământ./Umbra lumii îmi trece peste inimă” din „*Călugărul bătrân îmi șoptește din prag*”-1922 (L. Blaga).

Dezvelirea adevărului - acel *sapă, sapă, sapă, ca să dai de stele-n apă!* - ori a minunii (vezi poemul: „*În amintirea țaranului zugrav*”, L. Blaga, Opera poetică, Ed. HUMANITAS, 1995, p.122, din ciclul *în marea trecere...* cugetat prin 1924!), este o căutare exersată, din aproape în aproape, într-o logică a succesivului cu recurențe multiple. „*Povestea care-ncepe -vom spune dinainte-/ Că oamenii, pe vremuri, demult, o povestiră./Chiar până astăzi unii îi mai păstrează tâlcul/Prin timp veni-vor alții, repovestind-o iar.*” Ne spune într-o traducere A.E. Baconski, invocând „*povestea*” Marelui război al Bharatilor, nemurit de epopeea Mahabharata (Așa grăit-au zeii!).

Plecăm, în sens invers, de la erou, de la opera lui, să-i descoperim scânteia, apoi porunca și cuvântul cheie. Opera ni se dezvăluie simțurilor și apoi îi căutăm, tot recurent, priceperile cu care demiurgul a făptuit gândul. Filozofii și dogme, scripturi revelate și inspirații ale harului - pogorâte în apostolii școlii, dar și întru poemele nemuritoare, vorbesc despre duhul facerii în tăcerea de templu a culturii și spiritualității omenești. Ploaie mănoasă, de aur (așa se insinua Zeus să fecundeze... pământul!) se va fi prelins pe stâlpul Cerului să răsară pomul cunoștinței binelui și răului, să redea dualității, unitatea. Dilematică risipirea aceasta de energie a demiurgiei, cum se materializează după *un plan* (pentru acest lucru geometrii inițiați*** ai antichității văd în *demiurgul* lui Platon pe Marele Arhitect, și-l pun staroste tuturor... *zidarilor* de catedrale, prin evul de mijloc!) respectând porunca să fie ceva frumos, esențial, înțelept după cum îi decât ceea ce posedă el însuși. „*A găsi înseamnă a vedea. Și cum aș putea căuta ceea ce pentru mine nu are sens!*”(11)

Târgu-Jiu este locul unei minuni. Este cauza ei și altarul de veghe. Minunile lumii se recunosc după numele locurilor. Ele ne intră în minte fără făptuitorii lor deveniți anonimi: scribi, cronicari, meșteri, gânditori, voințe ordonatoare. Marile munci s-au petrecut în locuri cu nume, iar șansa lui Heracles să fie reținut, dincolo de anonim, a fost urcarea lui în nemurirea semizeilor. Marile bătălii ale oamenilor au păstrat vii numele locurilor: Troia, Termopille, Posada, Rovine, Lepanto,

☑ Trafalgar, Waterloo, Stalingrad etc. Alteori locurile au fost botezate cu spiritul unor bătălii victorioase asumate ca biruințe într-o mulțime de poziționări: posade, rovine, râpe roșii, războieni..., străzi, piețe. Fapta își păstrează numele în timp ce făptuitorii se ascund în anonim, în taine. Se preamărește lupta. Ce imnuri dedicate luptei, în Mahabharata, Ghilgameș, Iliada...! Ea, lupta, tenacitatea muncii, consacră eroii și este izvorâtătoare de eroisme. Cu cât jertfa a fost mai mare, cu cât arderea a fost mai intensă și cuvântul sădit mai în adânc, cu atât viețuiește mai mult minunția lucrului tocmit prin jertfă. Minunea, neconceptualizată (scăpată de explicație..., *nestrivită* de vreo cercetare anume!), devine credință și își capătă ritualul. Minunea dedicată eroilor români, eroismului în general, vorbește legitim, de mai multe ori, la Târgu-Jiu, despre drumul eroului anonim și acesta capătă numele: „Calea Eroilor”. Un scriitor, M.I.Pascu (12) punea întrebarea de ce a ales Constantin Brâncuși, Târgu-Jiu, să-și amplaseze... Ansamblul. Identifică un fel de „Magistrala Timpului”, cotrobăind prin istorie și descoperă multe alte încleștări, înainte, și după anul 1916 (1429; 1631; 1716; 1788; 1821; 1848...) și faptul că pe aici drumuri și oameni și-au încrucișat destinele. Credem că un răspuns posibil îl va fi dat poeta Adina Enăchescu: „Țarina sfântă a locului dintâi” cu trimitere la dorul celui „exilat” prin lumea largă (13).

Drumul oamenilor este... *bătut de nevoi* prin locurile comune. El devine din drum... cale a transformării, atunci când *trecerea* este un proces special (vezi poemele cu... marea trecere!) Ca să fie cale a eroilor pe acest traseu trebuie să treacă... eroii. între locul sacrificiului, care consacră eroul, din omul comun, și stâlpul de hotar, este trasată Calea Eroilor. Pe această cale, eroul este purtat pe brațe, dus în car cu flori, uneori pe afet de tun, iar eroismul își consumă triumful cu cântări și osanale, precum în timpul unor Florii prin cetatea Ierusalimului. Există însă și sensul inversat al căii, ca drum al... calvarului, în care toate sunt pe dos. Sacrificiul pe care și-l asumă viitorul erou, într-o luptă anume, pornește din propria conștiință, propria judecată. Elogiul acestui fapt este recunoașterea frumoasă și buna gospodărire a ansamblului și recunoașterea este o preocupare constantă și laudabilă.

La Târgu Jiu, minunea instituită, Ansamblul Monumental „Calea Eroilor” trebuie să ființeze și să de-

vină una din minunile lumii moderne, recunoscută planetar, (despre contribuția noastră la împlinirea acestei priorități vom argumenta cu alt prilej!).

Bibliografie:

1. *Imnul Eroilor*, Iuliu Roșea Dermidont (muzica Ionel G. Brătianu/1895-1921);
2. idem;
3. *Brâncuși șlefuitorul de gânduri, titanul spiritualității românești și universale*, Ed. OFSETCO-LOR, 2007 Râmnicu Vâlcea;
4. idem, Citat din „*Istoria credințelor și ideilor religioase*” p.298-305/ M.Eliade;
5. *Cartea împărtășirii*, Nicolae Steinhardt, Biblioteca Apostrof, Imprimeria Ardealului, 1995, Cluj-Napoca;
6. *De la „piatra de hotar” din neolitic la „Piatra de hotar” a lui Constantin Brâncuși și după...*, Dumitru Dănuș, Ed. MĂIASTRĂ, Târgu-Jiu, 2012, p.12-15; p.24-28;
7. *Brâncuși cioplitorul în duh*, Ștefan Stăiculescu, Ed. „Academia Brâncuși”, 2006, Târgu Jiu;
8. *Noul dicționar universal al Limbii Române*, Ed. *Litera Internațional*, București, 2006, p.1295;
9. *Dicționar al Limbii Române contemporane*, Nicolae Breban, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1980, p.526 și p.539-540;
10. *Citadela, Saint-Exupéry*, Ed.RAO, 1993, București, p.13 (II): „*Adevărul se sapă asemenea unei fântâni*”;
11. idem, p.243 (CXXXVI);
12. *Omul și Soarele*, M.I.Pascu, Ed.Sport-Turism, București, 1986, p.70-72;
13. *Țarina sfântă a locului dintâi*, Adina Enăchescu, Ed. CONPHYS, Râmnicu Vâlcea, 1999, p.19-20;

*Sunt multe referințele critice, studiile aprofundate, care conferă Ansamblului „Calea Eroilor” de la Târgu Jiu sacralitatea. Ansamblul este privit ca o imensă biserică creștin-ortodoxă, un templu, uneori, descărcat de sacralitate, imputându-se o secularizare prin administrația nepricepută, chiar... un muzeu fără pereți (Vasile Vasiescu în „Șotron pe calea Victoriei”, Brâncușiana 1/2012 p.190) Consacrarea locului poate institui pelerinajele... cum sugerează o gorjeancă în Amintirile sale despre viitor.

**Sfinții părinți fac o distincție între minte

☑ și rațiune. Rațiunea cugetă lucrurile, cuprinzându-le în concepte definite. Minte cugetă conținuturi fără să le delimiteze. Rațiunea emană din minte, așa cum logosul este de la Dumnezeu-Minte primă. „Lucrurile și conceptele sunt o *catapeteazmă* care ne închide vederea nu numai spre Dumnezeu, ci și spre baza subiectului nostru/” Intrarea în inima... *spirituala* presupune trecerea zidului despărțitor pe care îl reprezintă... *catapeteazmă*./ Dumitru Stăniloae în *Mistica Ortodoxă*, Ed. Deisis, Alba Iulia, 1993, p.107

***În această grilă își construiește, slujitorul lui Brâncuși -Doru Strâmbulescu în ... *Curierul* (vezi antologia „Brâncușiana I”/2012 p.179) - *acatistul* pentru Marele Maestru=Marele Sculptor. Mesajul de la acesta este adus prin... *curier*. Un cub, încrustat, ca o ladă de zestre, este adus spre descifrare în templul acoperit și păzit stașnic de profanare. Totul trebuie să rămână just și perfect. Cubul, prin sine, este geometrizare a ordinii și a șlefuirii; este chivot al legii, cu toate codurile lumii topite întrunul; este locul unde s-au teaurizat toate cărțile și semnele sacre ca într-o bibliotecă unică: Marea Bibliotecă. Aflăm că înaintemergători ilustrații au cunoscut din taine și le-au dus mai departe, ni le-au transmis și nouă, dându-ne libertatea și cauza descifrărilor. Brâncuși, prin care grăit-au zeii, prin care a lucrat demiurgul, ne dăruiește marea sa catedrală în care noi putem fi vii întru sine, numai participând la liturgiile, cu predici talmăcite din... marele cub. Mesagerul este intermedierea lui Dumnezeu cu noi oamenii. Să ne împărtășim din ofrandele lui!;

**** *Samă = seama/ Nu știm care ar fi fost descrierea cuvântului *den bătrâni*, în dicționarul ne-terminat al lui Hasdeu și nici într-o descifrare de-a lui Constantin Noica (vezi *sinea, șinele, într...* din *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, Ed. HUMANITAS, București, 1996). Pentru că descrierea dicționarului mai noi este insuficientă. În căutările noastre pentru descifrarea celor tănuite avem nevoie de cheia acestui cuvânt. Acesta este motivul pentru care l-am inclus în categoria unor cuvinte fundamentale. Diversitatea sensurilor cu care este semnificat are nevoie de o definiție sintetică care să le cuprindă. Ca să ne dăm seama, să putem da... sama, să ținem seamă, să fim de-o *seama* trebuie să ne clarificăm cu acest cuvânt, veritabil operator în sensurile frumoase și adevărate ale limbii noastre. Cum să lase Ștefan cel Mare... îndatorirea cea*

nouă, a sfinților, în sama părinților? Cum să lucreze în modernitatea noastră uitucă *sama* cuvintelor lui Neculce? Cum să pledeze adevărul, Doamna lui Lăpușneanu, fără sensul deslușit al cuvântului *sama*? Intuitiv ne băgăm... nasul, tragem cu urechea, aruncăm o privire, o otheadă, adulmecăm o urmă, adică luăm seama prin intermediul simțurilor asupra înconjurătorului. Când noi suntem asaltați de simțuri exterioare luăm măsuri asupra iscodirilor și ispitirilor din afară, cu toată băgarea noastră de *seama*. Să constatăm aici o funcție cognitivă, sensibilă, de raportare a persoanei simțitoare la exterior, conștientă că are ceva de apărut, dar și ceva de aflat din vecinătate. Constatăm aici facultatea de informare și grija teaurizării informației. Apoi inferența informațiilor atunci când emitem concluzii, judecăm. Amândoi suntem de-o *seama*, ne recunoaștem asemănători și ne generalizăm, în cele comune ale speciei, ca semeni. Cuvântul este demult pentru că îi descoperim sensurile după ce l-am utilizat mecanic și ne-am servit de el cunoscându-l, fără a-i înțelege dedesubturile. Seama pare o grijă instituită și dotată cu cele necesare: mijloace de informare, de colectare, teaurizare, baze de date, informații, cunoștințe și mecanismele interioare de prelucrare. În planul legii morale ar fi un bun simț, în palierul pazei vieții ar fi ca un sistem de apărare, inclusiv cu agenții interioari ai inconștientului, sub acoperire, adevărați cerberi ai sistemului imunitar. Din versul lui Alecsandri aflăm: „...Amândoi suntem de-o mamă/De-o făptură și de-o seamă...”, Mergând, ab origine, constatăm în această spusă: pe mama primordială, făptura tatălui... creator și seama. Despre *sama-seama*, nu îndrăznim să spunem că ar fi legea firii, imuabilă și care în limba noastră seamănă, seamănă, mereu semințele, să semnifice, semnele și să însemne duhul înțelegerii, după recolte, măcinat, frământat, dospit, ca apoi, abia apoi, să ne împărtășim cu duhul - amestecul pâinii cu sângele proaspăt al noilor vițe de viață; Ne hrănim cu cele materiale, le dizolvăm în cele stihiale, apoi în *inima spirituală* primesc binecuvântarea inițierii interioare. În creuzetul întregului celular focul energiilor, abia acum eliberate, cristalizează adaosul primit. Minte le adună, luminează nouă și dumnezeirea interioară le aduce prinos lui Dumnezeu Unul. În creuzet totul se lămurește (tot Noica face demonstrația!) și cristalele dobândesc lumina și strălucirile ideilor;

Poeme

Adrian Frăţilă

Balada saltului mortal

Cuvine-se ca pasărea să zboare
La înălţimea cântecului ei
Cât timp se va mai scutura lumina
Pe-această iarbă şi pe-acest polei

Încât sunt scări întinse sub cupolă
Pentru un trist şi omenesc curaj
Cu care ieşi din starea ta să tremuri
Mai sus doar câţiva metri de pavaj

Uitând că mult deasupra se desprinde
De la trapez câte un trup vibrând
De-al cărui sânge încă nici nu-ţi pasă
Cum se roteşte-n aer până când

E de ajuns suflarea unei stele
Ca-n saltul ăsta clătinat puţin
Să te priveşti adânc – ca-ntr-o oglindă
În care-l recunoşti pe arlechin.

Baladă în oglinda retrovizoare

Faruri de ceaţă colecţionez
Ceaţa mereu în calea mea se strânge
Orbecăind prin veştedul ei miez
Se tamponează clipele în sânge

Pe-autostrăzi de-o viaţă tot alerg
Mi-am rupt aniversările pe ele
E veacul instabil ca un aisberg
Desprins cândva din îngheţate stele

Spânzură-n nori un greu indicator
Un semn ia locul cerului întreg
Sub care-ncep o pantă să cobor
Chiar dacă nu-ndrăznesc să-l înţeleg

Şi clătinându-şi apa ei puţină
Oglinda asta vag retrovizoare
Îşi varsă doar măsura de rugină
Între intermitente semafoare.

Balada ninsorii de un veac

Oraşul zvârle-n noapte greieri morţi
Prin temelii se gudură tăcerea
Începi un vis pe care nu-l suportă
Din când în când plesneşte-n sămburi fierea

Străzile-s aripi strâmte de asfalt
Schiţate pentru zbor – amăgitorul
Tot sare pe tărâmul celălalt
La câte-o intersecţie zăvorul

Cu dinamită-ţi vine să-nfloreşti
Zăpezile pe căpriorii lumii
Un veac să ningă-apoi ca în poveşti
De parcă-n cer au explodat salcâmi.

Balada ploilor ce urcă

Dacă eşti drept şi cauţi în cuvinte
Corăbii subţiate suveran
Fii oaspetele stându-mi dinainte
Precum un rege simplu din ocean

De vei deschide setea cea mai mare
Crezând că bei cel de pe urmă vin
S-o strecura-ntre noi cu stele-n gheare
Flămândă fiara-mi suplă din destin

Uimit, numai să te lipseşti de pleoape
Aşa încât să urce ploi din fân
Ținutul meu de nu-ţi va fi aproape
Mă iartă şi permite-mi să rămân

Închin ca pe o cupă bolta toată
Când marea-i plânsul munţilor, sărat
Când noaptea nu-i decât o zi ciudată
În care ne trezim cu-adevărat.

Balada cavalerului dezmoştenit

Eu n-am purtat armură subţire sub dantele
Ci numai spada vie călită-n focul drept
De gardă la castelul asediilor grele
Unde nebunu-i poarta primindu-l pe-nţelept

Sunt cavalerul palid care slujeşte tronul
Reginei ce-n visare îşi uită umeri lini
Şi fiecărui lucru mi-am închinat blazonul
Voi azvârliţi din urmă cu tot atâtea vini

Aud lepidoptera cum prinde-ncet să bată
Şi-ngheaţă galaxia în ultima ei stea
Oare lumina lumii de ceruri rezemată
Se stinge – ca heraldii vestind sosirea mea?

Remember – ultimul interviu

Ion Predoșanu

- Convorbire cu solitarul pictor Florin Isuf: “O grămadă de mari pictori au dispărut, înfundându-se în grafica de carte!”

Până la convorbirea de față, recunosc, nu-l văzusem la față chiar deloc pe unul dintre cei mai celebri pictori contemporani ai Gorjului. Iar vizita i-o datorez unui prieten comun – artistul fotograf Theodor Dădălău. Ba am stat, într-un fel, la coadă.

Fire deschisă, Florin Isuf l-a descusut pe amicul col(r) Ion C. Gociu, alias prozatorul Mugurel Pădureanu-Coarba, care-și pregătește un nou volum de proze, și-i solicita pictorului să-i realizeze ilustrațiile, cam despre ce-i vorba. S-au cam lungit ei cu discuțiile, timp în care am inspectat curtea-i largă și atelierul plin de vorbe de duh. Ca un însingurat ce este, Florin Isuf poate fi perceput și ca un om închis. Totuși, dialogul s-a legat, după cum vă veți da seama.

Întreg spectrul existențial

- Maestre, Florin Isuf, cum v-ați defini ca pictor?

- Știu și eu? Nu mă consider numai pictor, grafician, căci mie îmi plac toate ramurile culturii. Mai precis, mă preocupă întreg spectrul existențial. Am scris și poezii, din când în când, când am câte o chestie care mi se pare ieșită din comun. Dar, n-am publicat nimic. Nu m-am băgat pe teritoriul poezilor, unde ei ar fi fost mult mai buni ca mine.

- De pământ, de unde vă trageți?

- M-am născut în 14 aprilie 1952, la Târgu Cărbunești, aici unde m-ați găsit acum, în casa asta. Dar tatăl meu e din satul Bota, comuna Dobrița. Maică-mea este Viscopoleanu, iar Viscopolenii ăștia sunt veniți din Macedonia.

- Am auzit că sunteți un pictor mare și cu școală. Așa-i?

- D-apăi cum! Numai că la Cărbunești am făcut Liceul Teoretic „Tudor Arghezi”, deci nu unul de artă. Așa se face că n-am luat din prima la Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj. Am urmat, la București, o școală postliceală de arhitectură și, între timp, gândul mi-era tot la pictură.

- Și eu mi-am făcut studiile tot la Cluj, iar în vremea mea rectorul de la „Ion Andreescu” era gorjean și se numea Daniel Popescu. Un profesor universitar venerabil, ce se apropia de vârsta pensionării. L-ați mai prins?

- Nu și n-am auzit de domnia sa. Eu sunt școlit la Cluj, la clasa profesorului Vasile Crișan, iar asistent

l-am avut pe pictorul Gheorghe Apostu. Amândoi foarte buni pictori și minunați profesori. Asistentul era moldovean de origine, iar profesorul Crișan avea un fix: picta numai pe format pătrat și doar griuri excepționale.

- Între ce ani v-ați petrecut studenția clujeană?

- Din 1976 până-n 1979. Am fost apropiat grupării echinoxiste și chiar executam grafica revistei, fiind amic cu viitorii scriitori Ioan Groșan, Gheorghe Țeposu și Ion Pecie.

- Poetul și criticul literar Ion Pecie s-a prăpădit de curând.

- Dumnezeu să-l odihnească, era un băiat minunat. Și șef de cantină la căminul Avram Iancu. Și căminul era fain, situat în centrul vechi al orașului. Oricum, apăruseră căminele blocuri, dar nu-mi plăceau prea mult. La căminul Avram Iancu eram ca într-o casă din oraș.

Grafică de carte, doar pentru amici

- Văd pe masa dumneavoastră de lucru multe cărți cu dedicație, din partea autorilor cărora le-ați ilustrat volumele: Viorel Gârbaciu, George Drăghescu și alții. Când ați ajuns la grafica de carte? Rețin și o copertă la un volum bilingv – în limba română și limba franceză - de poeme semnate de Tudor Arghezi, editat de Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, condus de scriitorul Ion Cepoi, carte la care-ați realizat o foarte

☑ inspirată copertă.

- La ilustrația de carte am ajuns mai târziu. M-a tot rugat criticul literar Gheorghe Grigurcu să fac grafică de carte. N-aș vrea să mă-nfund în așa ceva. Cunosco o grămadă de pictori mari care s-au terminat așa, cu grafica de carte. Dacă l-am refuzat eu pe Grigurcu, acum cărbuneștean, de-al meu, vă dați seama că nu mă omor cu grafica de carte. Așa, pentru amici, dacă mă roagă, precum prietenul meu Theodor Dădălău, ca în cazul de față, cu domnul Ion C.Gociu, nu prea pot să refuz.

Amintirile unei frumoase iubiri

- *După facultate, unde-ați fost repartizat?*

- Pe Valea Izei. Datorită unei prietene, studentă la filologie și mai mică decât mine, care chiar ieri mi-a dat telefon, am ales o repartiție la Rozavlea, în Maramureș. Scrie proză, deși întâi a făcut critică literară la revista Tribuna. Diana Adamek se numește și a fost tradusă și în Portugalia. Era prietenă cu Ioana Em. Petrescu.

- *Pe scriitorul Dumitru Radu Popescu, care, la acea vreme, era redactor șef la Tribuna, l-ați cunoscut?*

- Nu l-am cunoscut atunci, abia mai târziu. A fost și aici la Târgu Cărbunești, la Festivalul Internațional de Literatură „Tudor Arghezi”.

- *Circulă o poveste, cum că i-a plăcut tare mult o pictură de-a domniei voastre și n-a fost chip să se-nțeleagă cu autorul. Și nu din pricina prețului...*

- În vremea studenției mele clujene îmi era dragă, îmi plăcea mult poezia lui Horia Bădescu. Îmi aducea aminte de Tudor Arghezi. Să vă povestesc o chestie de anecdotică. Discutam critică, filozofie, la un cenaclu patronat de Liviu Petrescu. Eram pasionat de reîncarnare, iar acum nu mai sunt convins. Gândeam că eu și el, sau eu și ea, de care nu mă legasem cu cununie, o să ne reîntâlnim într-o altă viață.

Rozavlea - perioada roz din viața lui Isuf!

- *Ce amintiri aveți de la Rozavlea și cât ați stat acolo?*

- Rozavlea este un sat excepțional, iar numele i se trage de la Valea Roz. Pentru mine a fost chiar perioada roz din viață. Acolo am cunoscut profunzimea, acolo am ajuns la sufletul românesc ca o împlinire. Când am ajuns, în toamnă, erau numai nunți și petreceri folclorice, de mare simțire românească. Cazanul de țuică, moara și piua acolo le-am cunoscut, că la Târgu Cărbunești nu le văzusem.

Ce mai, m-am integrat foarte rapid, deși la în-

ceput păream nițel pierdut în spațiul acela mirific. Localnicii erau inteligenți și credincioși. Se salutau cu „Lăudăm pe Iisus!” O formă foarte originală de salut, deși la ședințele de partid ne interziceau așa ceva. Dar nu s-a putut scoate asta din vorbirea localnicilor. Iar mie, prietenii, îmi spuneau, evident, în glumă: „Lăudăm pe Isuf!” Urarea sau salutul s-a mai păstrat în memoria prietenilor. Îmi ziceau rozovlean adoptiv. Și acum mă duc acolo ca acasă. Am predat timp de patru ani desenul la școala generală din comună, iar Diana era studentă. Eu fiind mai mare ca ea. Dar nu ne gândeam la însurătoare. Și Diana s-a căsătorit târziu, după 40 de ani, cu un profesor universitar. Ne vorbim des și nu are nici ea copii.

- *De ce-ați plecat de la Rozavlea?*

- M-au chemat ai mei, ca să nu rămân pe-acolo. Mai am o soră, profesoară de limba franceză, acum pensionară, în Târgu Cărbunești natal. Și eu am predat la o școală generală de aici, la Palatul Pionierilor, și încă mai sunt în învățământ, la Palatul Copiilor, cum îi spune acum.

Primul interviu cu Isuf, în Gazeta Gorjului!

- *V-aș ruga să-mi arătați câte ceva scris despre pictorul Florin Isuf, dacă se poate.*

- N-am cum, întrucât n-am păstrat nicio publicație în care s-a scris despre mine. Nu le am pe astea, nu-s prea ordonat. Primul care-a scris despre mine este Tiberiu Alexa, pe spatele unei lucrări reproduse, ce se numea Ora Bogată. Fiind niște fluturași, i-am mai păstrat pentru că s-a tipărit în tiraj mare.

Trag cu ochiul și acolo, pe spatele fluturașului, Tiberiu Alexa scria: „Florin Isuf practică o grafică metaforică de tip alegoric, în care discursul poetic și polemic ia accente ironice, aproape sarcastice, mimând o oarecare viziune infantilă, de fapt un joc al formelor dispuse într-o succesiune plană. Întregul spațiu pictural dezvoltă un discurs narativ ce cuprinde, după caz, probleme și valori sociale sau morale actuale.”

- *Cel mai bine cine a scris despre pictorul Florin Isuf?*

- A venit la mine poetul Nae Diaconu și mi-a luat primul interviu. Unul scris de un mare poet, un interviu adevărat apărut în Gazeta Gorjului. Mă găsisse taman când săpam groapa la WC-ul de la Casa Pionierilor. Păcat că nu l-am păstrat. Cum vă spuneam, eu ziarele nu le-am ținut! Nu sunt un tip care să țină la o istorie personală.

- *Prin ce an era și dacă v-ați mai văzut apoi?*

- Să tot fi fost 1985-86, nu știu precis. L-am

☑ cunoscut aici, apoi am fost și la el acasă, la Târgu Jiu, dar și la Țicleni, de unde se trăgea. Pe vremea când bea el, că și eu mai trag câte-o băută.

Licorile bahice nu-s bune!

- Când a vrut Dumitru Radu Popescu să vă cumpere o pictură ce i-a plăcut foarte mult, se zice că erați într-o stare de asta, cu preocupări bahice și mai puțin artistice.

- Nu știu, nu-mi aduc aminte.

- Vă ajută, cumva, la creație băutura?

- Sincer, licorile nu cred că mă ajută la creație. Perioada aia, când mă las, mă ajută la o trăire mai intensă a vieții.

După câte o băută, apare o perioadă de gol mental, de vid existențial. Apoi, dacă știi să deschizi poarta care trebuie, îți vin idei și inspirație. Chiar nu desenez deloc când beau.

Fus ajutat de Fus, la UAP

- Cu un asemenea debut furtunos, încă din studenție, bănuiesc că ați devenit membru al Uniunii Artiștilor Plastici destul de repede. Nu-i așa?

- Chiar deloc. Lucrarea mea de Diplomă se numea „Vicii contemporane”, pe care i-am lăsat-o, cu dragoste, Diane Adamek. Și, după titlu, nu dădea prea bine în epocă. Am avut o profesoară, Svoboda, parc-o chema, cehoaică, m-a îndrumat și dorea să mă cumintesc și să intru în UAP. N-a fost să fie pe atunci.

- Și când ați intrat, totuși?

- Abia anul trecut, mi-a făcut dosarul pictorul Vasile Fuiorea și iată-mă-s membru al UAP. Fără insistența domniei sale n-aș fi fost membru al UAP nici acum.

- Este un om extrem de agreabil, elegant și-i, de loc, din Peștișani. Satul în care m-am născut eu. Tatălui său i se spunea Fus, poreclă preluată, fără să vrea, și de el.

- Păi și mie tot Fus îmi zice lumea, nu știu de ce, că Isuf este un nume de origine turcesc.

Parcimonios cu propriile-i expoziții personale

- Cam câte expoziții personale ați avut până acum?

- Nu prea multe, că n-am lucrări. Majoritatea le-am vândut ori dăruit.

- Păi de ce nu le strângeți de la colecționari pentru a organiza o altă expoziție?

- Nu-i deloc simplu. Și totuși, am avut vreo 3-4

expoziții personale la Târgu Jiu, la București, în anul 2000, la Galeria Eforie. Numai că la expoziții de grup stau mult mai bine. Sunt, în schimb, multe expoziții de grup: Sala Dalles, Casa Americii Latine (de trei ori), Școala Internațională Americană (de două ori), la Râmnicu Vâlcea. Și, era să uit, am mai avut o expoziție personală la Hunedoara, la Galeriile Uniunii Artiștilor Plastici din România, chiar anul trecut – în 2010. N-au ținut seama că nu eram, pe atunci, membru al UAP.

- De vândut, ați vândut ceva picturi?

- De ce nu? Am lucrări în colecții particulare și din țară și din străinătate. Dar nu-i bine să spui că vinzi de-acasă. Că te ia fiscul! O să vină și timpul acela. La expoziția de la București, l-am cunoscut pe dramaturgul Gheorghe Astaloș, care mi-a plăcut ca om. Și ca operă, n-am ce zice. Jos pălăria! Mi-a cerut o lucrare, și eu i-am cerut cam mult și n-am bătut palma. Nu mă pot plânge, acum abia dacă am acasă, aici la atelier, vreo 7-8 picturi. O să mă pun mai serios pe treabă și-mi mai pregătesc o expoziție personală.

La Moscova pe gratis, în alte părți ca lumea!

- În Gorj ați avut cereri?

- Ba bine că nu. Mi-a cumpărat și Viorel David trei lucrări, cel mai mare colecționar gorjean. Probabil are relații și cu alți colecționari din țară. Și băiatului lui Doru Dădălău, lui Traian, i-am dat vreo șapte-opt lucrări. Semn că puștiul are gust și vrea să-și facă o colecție pe cinste.

- Pictorul Vasile Parizescu este cel mai mare colecționar din România. În decembrie 2005, pe vremea când lucram la „Flacăra lui Adrian Păunescu”, și eu și el am primit, de la Muzeul Național de Artă Cotroceni, câte o Diplomă de Excelență. Colecționarul Vasile Parizescu v-a cumpărat vreo lucrare?

- Nu încă, dar mai trag nădejde. Cu ajutorul lui Dumnezeu, aș putea deveni un clasic în viață. Nu-i așa?

O personală, sigur, se face greu. Am vreo opt lucrări la Ruse, dar o să trag anul acesta mai tare.

- În străinătate ați vândut mult?

- Am și la Moscova o lucrare, dar aia am dat-o gratis. Exist, totuși, în colecții din Canada, Franța, Austria și Germania. Unui coleg de breaslă, tot pictor, din Argentina, Bernardo Newman, probabil neamț de obârșie, i-am dat o lucrare odată când participa și el la o ediție a GorjFest-ului organizat de Doru Dădălău.

Poeme

Cecilia Gurgui

Așteptare

În fiecare clipă din ziua și din noapte
Noi așteptăm copiii să vină de departe.
Grădina e săpată, livada-i curățată,
Și pomii văruiți. Și casa-i măturată.

Sunt mult prea ocupați de nu mai pot veni.
Noi tot îi așteptăm în fiecare zi.
Îi așteptăm acasă, îi așteptăm mereu.
Și înțelegem rostul: le este foarte greu.

Din așteptarea lungă noi am făcut tunel
Și toată munca noastră o facem după el.
Am pus araci la vie. Pământul am arat
Iar la grădină-n vale, noi am și semănat.

Să vină ei acasă! Și să-i vedem la masă!
Să creadă c-avem treabă cu ei, pe lângă casă.
Să vină două ore sau, poate, o zi sau trei.
Nu-i mult ce noi le cerem. E greu și pentru ei!

De vor veni acasă, în pragul lui Crăciun.
În prag e așteptarea. Cu tot ce e mai bun.
Dar timpul nostru trece, se scurge prea ușor
Și ceea ce rămâne e dedicat tot lor.

*S-aștepți e greu. Dar și mai greu să sperii. Se strâng și
toamne și ierni și primăveri. De vine gerul aspru al ier-
nii-ucigătoare, mor rând pe rând speranțe. Și soarele
iar moare. Mă rog la timp să curgă, să nu scadă, și să
promit că anii, sub jurământ de spadă, îi voi aduce-n
curte. În livadă, pe cei ce cred în viață și în slavă.*

Câinele Nero

Scâncind de frig și foame, și mic și zgribulit
Într-un tufiș, departe, de tata a fost găsit.
Și ochi în ochi se uită, un om și un câțel.
Că doar din milă-i raiul. Și milă-i e de el!

Sub braț l-a luat, și l-a crescut, la ușă, lângă scară,
Iar mai târziu și casa-i-era-n grijă. Și totul pe afară.
Și zi de zi, mai mare, mai bun și mai deștept.
Purta celor din casă, și dragoste – respect.

Răbdător, aștepta. Nu-mi lua pâinea din mână.
Știa că îi sunt ca o mică stăpână.
Urma pe tata peste tot. Îl urma bucuros.
Îl iubea foarte mult și-i era credincios.

Într-o zi, cu mirare, auzi că-i strigat.
Cu glasu-aproape stins stăpânul l-a chemat.
L-a mângâiat pe cap. Și-a luat „la revedere”,
A-ntins și el lăbuța, uitându-se cum pierе.

L-a căutat zadarnic, l-a așteptat să vină.
Acolo, la mormânt, a stat o săptămână.
Apoi s-a-ntors acasă. Și iar l-a căutat.
Trist și-abătut, în lume, din nou el a plecat.

Umbla, tot stins, o umbră, pe drumuri, nemâncat,
Făr' rost pe lume. Și slab și supărat.
În așteptare speră ca-n viața de apoi
În ochi să se privească și iar să fie doi.

*E și câine, e și om, de e gând, mai e și pom. De e
vânt, e și cuvânt, nu se spulberă că-s doi. Și sunt
veșnici. Sunt de soi. Dragi imi sunteți amândoi!
Că-mi ești tată și stăpân, pentru câine și om bun.*

Chemarea pământului

De-aș fi undeva – de unde bate vântul,
Să-l simt iar prin păr, ostenindu-mi gândul,
Din nou să vină vara, cu liniștea din mare,
Să simt pe fruntea mea puținii stropi de sare.

De-ar duce vântul gândul în codrii verzi de fag
Ca să-mi aline visul cu foșnetu-i cel drag,
De ar zbura în munți, prin brazii mari și verzi,
Și-n tinerețe, veșnic, te face ca să crezi.

Mai vreau ca odată s-adorm pe câmp de flori
S-aud zumzet de găze și să mai simt fiori.
Tălângi de oi, mioare, să-mi legene somnul.
Și să mă las dusă, zicând: „Ce-o vrea Domnul!”

Și vreau înc-odată să merg prin țărână,
Desculță, dezbrăcată, c-un om de humă-n mână.
Să strig și să-mi aud ecoul din pădure,
Chemând mereu un nume prin rugii mari de mure.

De-atâta fericire – aud parcă suspine.
Când știu că doar natura-i de-a pururea cu mine.
De s-o-ntâmpla... Aș vrea să mai trăiesc
Și pentru prima dată, n-aș vrea să-mbătrânesc.

*Și vântul și pământul vuiesc de dor de viață. Înșir
și fericire și dragoste pe-o ață. Nu-nnod vreodată
firul, nu-ncurc vreodată ițe, m-arunc în golul vremii
s-ajung lângă zeițe. Și-ades, de-adorm pe câmp,
vin greierii să-mi spună că iarăși luna nouă se
scaldă-n apă bună.*

Când

Când inima mi-e rece de mult prea multă iarnă
Trimite-mi, tată,-o vorbă, s-o-aștern ca pe-o haină.
Când vorbele tăioase obrajii mi-i lovesc
Trimite-mi, tată, vântul.Și lacrimi să opresc.

Când sufletul se umple de mult prea greul ger
Și bucuria vieții și visele iar pier,
Când eu mă-nchid în mine și nu mai vreau nimic,
Întindeți-mi o mână. Din nou să mă ridic.

De veți vedea vreodată că nu mai pot să duc,
De grijile terestre nu știu pe und' s-apuc,
Trimiteți-mi o vorbă, un gând: Cum? Ce să fac?
Căci voi știți cel mai bine pe toate să le-mpac.

De veți vedea-n privirea-mi doar tristețe
Nu mă lăsați s-ajung la ani de bătrânețe!
De obolesc și-s mult prea istovită
Topiți-mă în voi! Nu mă lăsați lovită!

*Vă cer de-aici, de pe pământ, să coborâți din Rai,
la mine. Vă simt, aproape nu în gând, și mă-ncon-
jor de bine. De răd în soare, e semn că v-ați întors,
iar de-mi adun privirea în adânc, e semnul rău! E
semn că nu mai sunt. Nici eu, nici ei! Cu zeii îi mă-
sor. Nu-s zei. Sunt oameni. Și ei nicicând nu mor.*

Colivia

În fiecare zi simțeam că iau avânt,
Că știu să mă înalț mai lin de la pământ.
Să nu m-agăț de stele, și nici să mă rănesc,
De crengi căzute-n drum să nu mă mai lovesc.

Am învățat să zbor, să pot urca la cer.
Doar întinzând o mână am încercat să sper.
Căci va veni și-o zi când o s-ajung la stele
Și o să mă prind în dansul- amețitor de iele.

E dureros și tragic o pasăre să prinzi,
Să crezi că-i faci un bine și-n casă tu s-o-nchizi.
Ca pasărea bolnavă de dor și așteptare
Am suferit în taină și fără alinare.

Cu inima-mi-mpietrită, grăbit m-am dus din sat.
La internat cu gratii, acolo m-au lăsat.
Visam la libertate, dar dorurile mele
Încătușate toate se ridicau la stele.

În noaptea dintre iaduri eu mă trezeam ades
Și căutam zadarnic o cale ca să ies.

Din labirintul morții în care mai zăceau
Atatea fețe triste ce chinul îl trăiau.

Nici șoapta tremurândă, nici vorba de cleștar
Nu izbuteau să spărgă talazul de amar.
Nici colțul cu igrasie, nici patul de metal
Nu izgoneau din casă un aer triumfal

Al unei ne-nțelese figuri de pedagog
Care-și uitase rolul de-a fi un mistagog.
Era doar furie, ură și pelin
Fura mereu din vise și revărsa venin.

Si-așa, rănită și fără libertate,
Am învățat să cred că-n viață se mai poate.
Că visul cel din urmă e o "eliberare"
Ce vine din lăuntru și nu din închisoare.

*Mi-e mai ușor să zbor decât să mă târăsc. E pasu-
nalt, de înger, cu viața mi-l păzesc. Nu pot trăi cu
gratii, zăbrele la ferești, mi-e mult mai dragă via-
ța, mai dragă tu îmi ești. Tu pasăre bolnavă, slăvit
să-ți fie zborul, să nu te-ascunzi în noapte și nu-ți
ascunde dorul!*

Cosașii

Mi-e dor de țărani mei, simpli și buni,
Ce nu așteptau niciodată minuni.
Treceau dimineața cu coasa-n spinare,
Spre lunca întinsă și fără hotare.

Ele-au coșuri pe cap și furcile-n spate.
Spetit-au să facă mâncarea denoapte.
Urmează bărbații cu fețe tăcute, arse de soare,
În coș au pus de toate: apă și turtă, ceapă și sare.

Și munca începe; fânul se lasă vrăjit
De viersul cosașului nicicând obosit.
El scrie-o poveste cu brazde în floare,
Pe-o foaie de câmp în cripet de soare.

E timp de îndrăznit, e vreme de iubit
În aroma mirosului de fân cosit.
Căpițele de paie ascund iubirea lor,
E darul convenit și așteptat cu dor.

*Mi-întind pe pâine o rază și mușc din cer. Mănânc
precum cosașii. Asemenea lor pier. Nu mă tre-
zesc în noapte, și nici în zi nu dorm, căci ostoit
sunt, Doamne, de-adânc cântecul lor. I-ascult cum
plâng pe umeri, ai munților trup drept și cred, cu
dinadinsul, că tot spre soare merg...*

Dumitru Dănău: un brâncușiofil și un distins cărturar

Cu șase decenii în urmă, Dumitru Dănău era șeful de promoție din anul său, ultimul (anul IV), ca elev al școlii Pedagogice Târgu-Jiu, azi Colegiul Național „Spiru Haret”. În urma examenului de stat (de diplomă), cum se numea atunci, cu rezultate maxime, a primit titlul de învățător. Fiind colegi de școală, cu un an mai mic, imaginea acestuia, plasată undeva, în subconștient, la o simplă provocare, revine în conștientul nostrum: un tânăr abia ieșit din adolescență, de statură potrivită, cu trăsături armonioase ale feței, ochi căprui, părul negru cârlionțat, buclat, pentru care profesorul Numitor Cancer, nu de puține ori, se adresa cu apletativul Crețu, sprâncenele, de asemenea, negre, cu un mers elegant, pasul apăsător, ferm, sigur pe el, cu talent oratoric, un tânăr chipeș și charismatic. Impunea respect celor din jur. Așa a pătruns în sfera noastră de admirație și prețuire. Bineînțeles că se bucura în jurul de câte o prezență aparținând sexului frumos, amintindu-mi de frumoasa Angela Buneci, și ea o fată studioasă. Erau vremuri când atracția erotică dintre

Motto:

„Am plecat și eu de mic copil, la pricopseală, prin lume.
Nu mi-am pierdut legătura și nici nu mi-am scos
rădăcinile – pentru a umbla ca un năuc, pe tot globul....
A profitat, pe urmă, și arta mea! și m-am salvat ca om!..”

Constantin Brâncuși

„ El este mai mult decât un sculptor,
mai mult decât un profet, mai mult
decât un artist de geniu. Este un Demiurg.”

Geo Bogza

partenerii fulgerați de Eros sau de Cupidon, de ce nu, Drago-bete, nu depășea sfera unei iubiri platonice, ingénue, iar fata care săvârșea „păcatul”, cazuri rare, stârnea oprobiul tuturor. De fapt, fetele își purtau castitatea ca pe o virtute, ca pe un act al demnității și al pudorii, conștiente fiind că „Bărbaților nu le plac victoriile ușoare” (Stendhal), iar noi, băieții, nu încălcăm sfaturile părintești și ale dascălilor.

Dumitru Dănău își continuă studiile la Facultatea de Filologie a Universității București, întâlnindu-l mereu pe culoarele acestei instituții prestigioase de învățământ, iar cariera militară spre care s-a îndreptat îi impunea să se specializeze într-o limbă străină, pentru aceasta, a urmat Institutul de Informații Băneasa, unde, timp de trei ani, a studiat intensiv limba lui Beethoven, a lui Kant și Hegel, a lui Goethe și Shiller. În același scop, se perfecționează un răstimp la Goettingen, în Germania, și astfel devine un specialist în germanistică.

Dumitru Dănău, autorul a cincisprezece cărți, continuă tradiția unei familii spirituale, amintind de învățătorul Ion Rădoi, unchiul său, și de profesorul Titu Rădoi, vărul său primar, alături de care trebuie să rostim numele lui Gri-gore Pupăză și Vasile Cărăbiș,

toți proveniți din aceeași mirifică zonă geografică și etnofolclorică de pe valea Jaleșului.

Dumitru Dănău, desfășurând o prodigioasă activitate de publicist, eseist, poet, prozator și traducător, a colaborat la principalele cotidiene și reviste de cultură din județul nostru și dinafară: „Gorjeanul”, „Crinul satelor”, „Portal-Măiastra”, „Caietele Columna”, „Cuget liber”, etc. Grație preocupărilor sale de traducător, a încredințat tiparului cartea „Poeti din Gorj în limba germană”.

Nu puține sunt intervențiile publicistice și creațiile sale poetice pe tema vieții și operei lui Constantin Brâncuși. Două lucrări ale sale sunt dedicate „Sfântului din Montparnasse”: „ De la Piatra de hotar” din neolitic la „Piatra de hotar” a lui Constantin Brâncuși”, Editura Măiastra, Târgu-Jiu, 2012, și „Demiurgul”, Editura Măiastra, Târgu –Jiu, 2013, ultima scrisă în colaborare cu regretata profesoară, Aurelia Găvănescu. Cu prilejul lansării cărții „Demiurgul”, Dumitru Dănău și-a motivat mobilul acțiunii sale de studiere a vieții și operei lui Brâncuși, declarându-se un brâncușiofil. Elev fiind al școlii Pedagogice din Târgu-Jiu, trecea de nenumărate ori pe lângă „Coloana Infinitului”, împreună cu ai săi colegi, să muncească la

☑ grădina școlii aflată în vecinătatea capodoperei lui Brâncuși și nimeni nu a găsit de cuviință să le vorbească despre aceasta. De asemenea, în anul 1957, în calitate de metodist al Casei de cultură „Mihai Eminescu” din Târgu-Jiu, trebuia să primescă o delegație cehoslovacă, sosită pentru a admira Ansamblul sculptural din municipiul de pe Jiu, spre cumplita stare de jenă a lui Dumitru Dănău și spre surprinderea oficialităților de atunci, complet nepregătite. Salvarea a venit din partea reputatului profesor Bică Sterescu. Cu alte cuvinte, „sfânta indignare” (V. Hugo) l-a îndemnat pe autor să se apropie de Brâncuși. „Facit indignatio versum” (lat., „Indignarea stârnește versul”). Se potrivește acest câmp de vers aparținând marelui satiric latin Iuvenal. Un alt imbold al pasiunii sale pentru studierea vieții și operei lui Brâncuși este faptul că atât celebrul sculptor cât și autorul aparțin aceleiași frumoase zone geografice, cu bogate datini, tradiții, de asemenea, și unul și celălalt au trecut peste cursul Jaleșului de atâtea ori.

Prima carte se deschide cu „Mesajul real al unei pietre de hotar”: „De aici și până aici! / Lucru sacru, milenar, / Consimțit și în hrisoave./ Martor :Piatra de hotar”.

Piatra este sacră, cu o bogată încărcătură simbolică la diferite popoare. Piatra brută, neșlefuită, simbol al libertății, coboară din cer, iar piatra cioplită, simbol al robiei, urmare a acțiunii umane, se înalță spre cer. Piatra, în același timp, este simbolul vieții statice. Piatra conică reprezintă elementul masculin, iar cea cubică, cel feminin, prin așezarea primei pe soclu, cele două principii se armonizează. În prima parte, autorul întreprinde un demers despre istoricul „pietrei de hotar”, ca hotărnicie, în societatea umană, capătă atribute administrative și politice.

„Piatra de hotar” era prezentă și-n epoca războiului troian (Homer, „Iliada”) despre existența acesteia se menționează și în lucrările lui Herodot, Pindar și Ovidiu, la romani se afla sub protecția zeului Terminus și se sărbătorea la data de 23 februarie printr-un ceremonial cu numele de Terminalii. O bornă militară română s-a găsit și în România, satul Aiton. Au fost descoperite „pietre de hotar” și în Africa de Nord.

Deosebit de importante sunt însemnările din capitolul al doilea, „Piatra de hotar”, „jurământul și blestemul”, cu referire la hotărnicia dintre satele Arcani și Brădiceni, bazate pe măsurări efectuate de colective cu „pământ în poală” (Ocolnica mo-

șiei Arcani), în cazul acesta, „piatra de hotar” devine o adevărată instituție de drept, iar prezența unor practici ca jurământul și blestemul, impune respect și teamă. Dacă pietrele erau distruse sau dispărute se înlocuiau cu „cruci de hotar” din lemn de stejar. „Pietrele de hotar” au devenit obiecte de colecție prezente în muzee, venind cu exemple din Germania, sau subiecte de artă, în artele plastice sau literatură. Ultimul capitol este consacrat „Pietrei de hotar” a demiurgului hobițean, denumită și bornă de frontieră, „o compoziție care încorporează o variantă a „Sărutului” din Montparnasse, sub formă incizată în arhitrava „Porții Sărutului” de la Târgu-Jiu și are drept bază și capitel părți care refac fragmentar arhitrava „Porții Sărutului” (Ion Mocioi): „și-n muzeul din Paris/ Este-o „Piatră de hotar”/ Demiurgul a cioplit-o/ Ca pe-un simbol tutelar”. Capitolul se încheie simetric cu „Mesajul simbolic al „Pietrei de hotar” a lui Brâncuși, tălmăcit de autor și în limba germană”: „Puneți hotar de suflet/ să nu învingă Greul/ Mesajul-i scris în piatră/ Pietrar: Brâncuși. Arheul!”.

În finalul cărții, autorul prezintă „Borne lirico-plastice” pe tema „Pietrei de hotar”, lucrări ale lui Brâncuși dăltuite în piatră, însoțite de versuri ale autorului, ultima, „Metamorfozele pietrei”, dedicată poetului Florian Saioc. Pe ultima copertă, verso, autorul notează câteva aforisme brâncușiene referitoare la creațiile sale. Cartea conține și o bogată iconografie cu „pietre de hotar” din diferite etape istorice și din alte țări, mai ales din Germania.

Cea de-a doua apariție editorială, „Demiurgul”, lansată la data de 19 februarie 2015, după opinia noastră, se situează pe o poziție intermediară, între album și carte, în format mare. Pe copertă și în foaia de titlu apar, semnificativ, anii: 1876 (anul nașterii lui Brâncuși), 1957 (anul morții) și 2007-2013, perioada de gestație, când lucrarea se afla în laboratorul de creație. Este rodul creației celor doi autori, Dumitru Dănău și Aurelia Găvănescu, numai că, în cazul talentatei profesoare, timpul n-a mai avut răbdare să se bucure de apariția acestei lucrări. Pe foaia de titlu, verso, se află harta României, cu localizarea satului lui Brâncuși, vestit în lumea întreagă, date despre străvechea vatră de obârșie, Hobița, și date sumare despre viața și opera celebrului sculptor. Urmează o „Prevenire”, în loc de Argument, despre proiectul celor doi autori.

Da capo al fine, lucrarea este alcătuită din ilustrații cu portretele lui Brâncuși, la difer-

☑ ite vârste și din principalele creații ale Demiurgului, însoțite de texte cu aprecieri din partea unor brâncușiologi, aforisme brâncușiene și creații poetice aparținând celor doi autori. De asemenea, această lucrare cuprinde și microeseuri scrise de către Dumitru Dănău, Ion Florescu și I. Dițescu, un interviu cu sculptorul Constantin Antonovici. Se remarcă creațiile poetice ale celor doi autori nu lipsite de talent. Conștient că Brâncuși a aparținut avangardei în arte, prieten cu Amadeo Modigliani, Erik Statie, Tristan Tzara și Man Ray, folosește, în poemele sale, procedee ce țin de avangarda poetică și de poezia franceză postmodernistă (Mallarme, Apollinaire) sau de generația română optzecistă, „spțialitatea muzicală” e înlocuită cu „spțialitatea plastică” (N. Manolescu), versul liber se transformă în vers spațial. În poezia „Masa tăcerii”, Dumitru Dănău întrebuițează caligrama, cuvintele sunt dispuse în așa fel să reprezinte un obiect ce constituie tema poeziei:

„Vino,
rătăcitor sublim, să
percepi, rând pe rând, dimensiunea
reală, adâncă, a Timpului, visând, la Masa
Tăcerii, unde migrează ca Păsările-
toată eternitatea lumii la
marginea de viață
și de gând”.

Interesant este „jocul lexical” utilizat în poezia „Gândind la gândirea lui Brâncuși”, în care cuvintele sunt așezate în zigzag (linie șerpuită) menită să sugereze tema poeziei, probabil și zborul păsărilor –

„N-am timp
De timp
Cât timp,
Gândind și
Cioplind,
Vreau să vă las
Un Olimp....”

și-n această lucrare, apar traduceri ale autorului, în limba germană: „Mesajul simbolic al „Pietrei de hotar” a lui Brâncuși”, „Imnul bucuriei” de Schiller.

Brâncuși și-a exprimat concepția sa despre artă în aforisme : „Un sculptor care nu cioplește direct în piatră, nu poate să exprime, cu vigoare și cu o supremă plasticitate- Ideea”. Ideea trebuie să pătrundă în piatră și să elibereze spiritul ascuns în ea. Dovedind ingeniozitate, Dumitru Dănău, exprimă, în poezia „Dați-mi o idee, dați-mi o pasăre”, scri-

să în numele lui Brâncuși, principiile estetice care stau la baza creației sculptorului hobițean: „Dați-mi o idee/ S-o fac să zboare/, precum „Măiastra”, / dincolo de sine,/ dincolo de dor/ orice idee fiind/ o pasăre în zbor/ în infinitul/ altor idei...”

Talentul de stihuitor al renumitei profesoare Aurelia Găvănescu nu este mai prejos decât al coautorului, poeziile sunt scrise într-o metrică tradițională: „Eminescu și Brâncuși”, „și-a cioplit în piatră gândul”, „Piatra a-nceput să cânte”, „Pasărea în zbor”. Similitudini între Eminescu și Brâncuși, evidențiate în diferite studii, reprezintă surse de inspirație pentru poeta Aurelia Găvănescu: „Un Luceafăr și-un Titan/ În adâncă plecăciune,/ Scriu – sculptează – intonând/ O superbă „Rugăciune”. O altă poezie sugerează izvoarele de inspirație ale creației brâncușene: „Drumul artei și-l găsește în al patriei izvor, /Între furci și flori cioplite pe al caselor pridvor,/ În ciomagul ciobănesc- încrustat cu un briceag/ Ce l-a dus cu el în lume- pe al vremilor huceag!”

În partea a doua a lucrării, ilustrațiile au darul de a da la iveală izvoarele gândirii, imaginației și creației brâncușiene. Plecând de la aforismul brâncușian: „Sculptura rămâne o expresie a acțiunii Naturii”, că artistul adevărat urmează natura, Dumitru Dănău și Aurelia Găvănescu inserează ilustrații cu „himerele Jaleșului”, adică obiecte modelate prin fantezia naturii, luând forme bizare similare cu unele creații brâncușiene : „vecinele”, „șarpele casei”, „cizma”, „cerbul cu ochi de piatră”.

Lucrarea se încheie cu o postfață semnată de profesorul universitar Ion Popescu – Brădiceni: „Dumitru Dănău, salvând din uitare și câteva texte ale Aureliei Găvănescu, se întoarce în brâncușiologie cu un nou titlu, „Demiurgul” ”.

Pe ultima copertă, verso, autorii notează aforisme , în total cincisprezece, extrase din „Aforismele și textele lui Brâncuși”, de Constantin Zărnescu.

Prin cele două lucrări, prima aparținând numai lui Dumitru Dănău, autorii aduc o bogată contribuție la întregirea studiilor și creațiilor poetice dedicate demiurgului cu obârșie hobițeană și „Sfântului din Montparnasse”.

Oare vom avea parte de acel miracol al întoarcerii acasă, la strămoșii săi carpatini, la Hobița, un sat despre care s-a auzit pe întregul mapamond, a celui care a trăit ROMÂNEȘTE ! la Paris, timp de peste 53 de ani, „Demiurgul” Constantin Brâncuși?!...

Învățătorul Ion Rădoi și fiul său, profesorul Titu Rădoi, profesorul Grigore Pupăză, care au

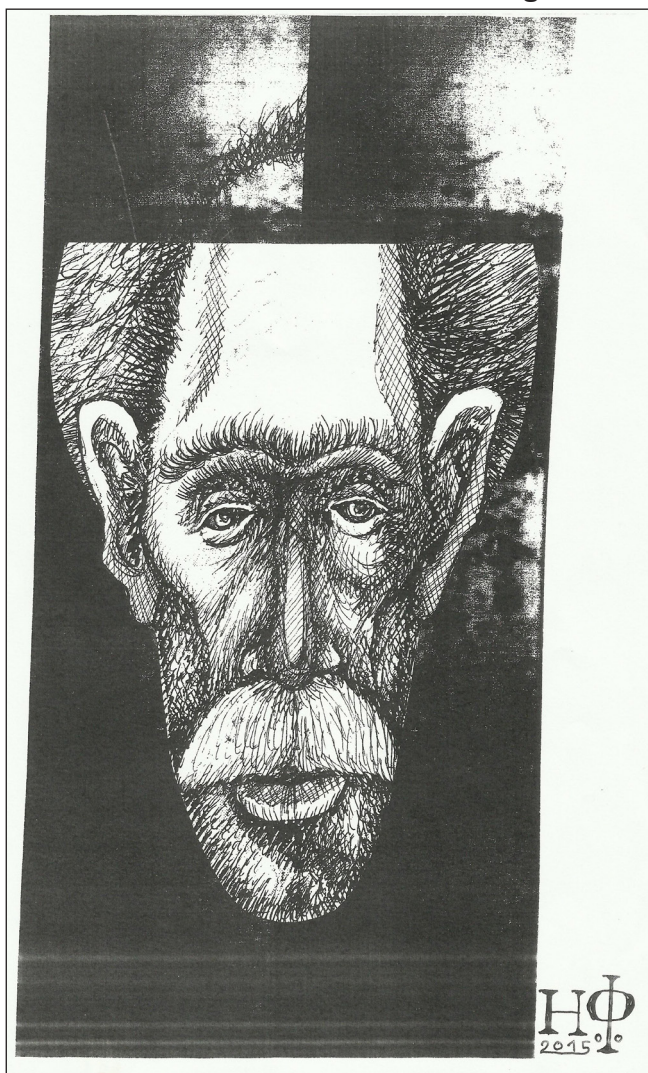

slujit catedra și cultura gorjeană cu sfințenie, aflați undeva, în „susul cel mai de sus”(Nichita Stănescu), printre îngeri și stele, se bucură de urmașul lor demn, Dumitru Dănu.

Dumitru Dănu a fost și este, de când ne știm, un bărbat sobru, dar permanent te primea și te înconjură cu o seninătate și bună dispoziție, iar cu prilejul lansării cărții, tristețea era încă stăpână pe fața-i altădată luminată permanent de un zâmbet, pentru că sfârșitul lui 2014 l-a pus la grele încercări, în primul rând, i-a fost răpită jumătatea sa, pe aceea care îi fusese destinată a-i fi iubită și soție pentru toată viața, de asemenea, o boală îi amenința sănătatea, dar a învins-o.

Dumitru Dănu, caracter puternic, știe să se lupte cu greutățile vieții. În prag de a deveni octogenar, chiar dacă Timpul s-a așezat pe fața lui și pe podoaba capilară, spiritul-i e încă un foc viu care arde cu intensitate pe vatra culturii și literaturii gorjene.

Constantin E. Ungureanu

De la clasici citire!

- Grigore Lupescu -

George Drăghescu: *Domnule Grigore Lupescu, de ce lipsesc lucrările de critică literară propriuzisă, privitoare la epigramă ca specie literară?*

Grigore Lupescu: Epigrama e o poezioară umoristică scurtă (de regulă, un catren), al cărei final explodează printr-o „poantă” caracteristică. Nu orice catren vesel reprezintă însă o epigramă, indiferent de calitatea glumei incluse. Elaborarea poantei prin primele trei versuri care pregătesc, dar în nici-un caz nu prevestesc pe cel de-al patrulea, pare caracteristica esențială a epigramei. Mai mult chiar, primele trei versuri au rolul „diversionist” de a orienta atenția cititorului într-o direcție opusă poantei, amplificând astfel caracterul inedit al acesteia.

Dar, întrebarea dvs. nu vizează definiția atât de controversată a epigramei, ci motivul subestimării ei de către critica literară. S-ar putea răspunde în două moduri: umoristic și serios. Umoristic: „Din invidie”, deoarece atât epigrama, cât și critica literară, au un fond critic, dar diferențele sunt multiple: epigrama e scurtă, critica literară e (deseori) interminabilă; epigrama descrețește frunțile, critica le încrețește; epigrama e vers, critica e proză (deși ambele pot fi la fel de prozaice) ș.a.m.d. Serios vorbind, epigrama e realmente subapreciată de o „bună” parte a criticii literare, deși unor epigramiști de seamă (latinului Marțial, de pildă) nu s-a încumetat nimeni să le conteste valoarea literară a operei epigramatice. Faptul că epigrama e un gen literar scurt nu poate justifica subaprecierea criticii, căci genul scurt nu semnifică genul minor. „Non multa, sed multum” sau „Multum in parvo” spuneau latinii, făcând apologia sintezei și conciziei, attribute indubitabile ale calității, nicidecum ale deficienței operelor artistice. Alte genuri literare, de o întindere prozodică nu mult mai mare decât epigrama, sonetul, de pildă, se bucură de o apreciere privilegiată a criticii literare, dovedind că dimensiunea prozodică nu se suprapune nicidecum dimensiunii valorice. Dramele și sonetele shakespeariene constituie culmi ale genurilor respective și poartă pecetea aceluiași geniu creator. Desconsiderarea epigramei de către unii critici literari constituie totuși un fapt real, care nu poate să nu cunoască motive reale. În fond, valoarea

☑ opere de artă constă în intensitatea impactului ei psihic asupra consumatorilor de artă, în capacitatea ei de a transfera, în mod armonios, o cât mai mare cantitate de energie spirituală. Or epigrama, constituită din doar patru versuri și menită să descătușeze, nu oricum, ci în mod exploziv, buna dispoziție a cititorului, solicită din partea epigramistului calități excepționale de fond și formă artistică, adecvate genului. De reținut că un asemenea efect fulminant nu e așteptat și receptat de la alte genuri lirice scurte. În caz de eșec, epigrama „ratată” riscă ipostaza diametral opusă, comparabilă cu înlocuirea unei explozii puternice și strălucitoare, cu un fâșâit jenant și penibil, în concluzie, prin esența ei, epigrama se supune dictonului „aut

caesar, aut nihil” sau legii „tot sau nimic”. Între cele două extreme calitative, presa abundă, din păcate, de o puzderie de catrene mediocre, care contribuie la subestimarea genului în ochii multor critici literari. George Călinescu, recunoscut pentru meritele sale excepționale în domeniul criticii literare, umbrite deseori de subiectivism, denigrează epigrama în cvasi-totalitatea ei, afirmând că „genul e trist” (transcriu din memorie această veritabilă poantă epigramatică, adresată unui gen umoristic). Cât despre marele poet și inegalabilul epigramist Cincinat Pavelescu, primul președinte al Societății Scriitorilor Români, care îl uimea pe mentorul său Al. Macedonski prin talentul poetic și

pe I.L. Caragiale prin spontaneitatea sa uluitoare, G.Călinescu, consideră doar că (reproduc din memorie) „nu e lipsit de o undă de poezie simpatic infatuată”. În schimb, Perpessicius îl elogiază pe Cincinat (reproduc tot din memorie) ca pe „unul din marii maeștri ai zicerii din literatura noastră”, apreciere mult apropiată de realitate. Sunt convins că dacă Cincinat Pavelescu (decedat în 1934) ar fi cunoscut aprecierile minimalizatoare ale criticului literar (prima ediție din „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” a lui G.Călinescu a apărut în 1941), l-ar fi gratificat pe marele critic cu încă o capodoperă a epigramei românești și ar mai fi redus probabil o parte din propria infatuare a criticului, dovedindu-i totodată „pe viu” eficiența genului epigramatic.

Îngăduiți-mi în finalul extrem de lung al acestui răspuns, să-mi exprim și o părere pur medicală, în consens cu triumful actual al geneticii în toate domeniile biologiei. Fără a viza o relație cauzală absolută, nu pot face abstracție de faptul că „fenomenul Cincinat Pavelescu” nu poate fi separat de talentele creative ale mai multor membri ai familiei sale (fratele Ion, nepotul Mircea și, fapt mult mai puțin cunoscut, verișorul său, celebrul dr. Nicolae Paulescu, adevăratul descoperitor al insulinei).

În concluzie, atitudinea criticii nu e univocă privitor la subaprecierea epigramei. Doriți un exemplu personal? Gh. Grigurcu, contemporanul și concitadinul nostru, unul din cei mai de seamă critici ai literaturii noastre, a binevoit să scrie câteva pagini elogioase la adresa modestelor mele epigrame, fără să i le fi solicitat vreodată. Mulțumesc public d-lui Grigurcu pentru aprecierea și bunăvoința domniei sale.

G.D.: *Ce părere aveți despre madrigalul epigramatic?*

G.L.: Madrigalul epigramatic reprezintă nu o epigrama critică, ironică, ci dimpotrivă, o epigramă - compliment. Aceasta dovedește într-un fel că esența epigramei constă în ingeniozitatea elaborării ei, în ineditul poantei, chiar atunci când arcul epigramistului nu aruncă săgeți, ci doar flori. Dar cum menirea arcului e săgeata adevărată, epigrama madrigal emite poante edulcorate, de o intensitate emoțională mai redusă decât epigrama veritabilă.

G.D.: *Ce reprezintă epigrama pentru doctorul G. Lupescu?*

G.L.: În adolescență (când semnam cu pseudonimul „Toreador D.” la revista „Papagalul”, ☑

☑ prin anii 46-47), epigrama a reprezentat pentru mine un prilej de cea mai pură satisfacție artistică. Eram vrăjit de versurile și epigramele lui Al.DeVechi (alias Hector), un nume pe nedrept uitat în umorul românesc. Mai târziu, în primii ani de studenție, m-am bucurat de amicitia și aprecierea deosebită a lui Mircea Pavelescu (nepotul lui Cincinat și directorul secției de versuri a revistei „Urzica”), care mă invita literalmente să public cât mai mult, în pofida rigorii artistice de la care nu abdică niciodată. În alte ocazii, epigrama a reprezentat o armă a cărei eficacitate nici nu o bănuiam și prin care îi determinam pe unii răuvoitori să nu mă mai șicaneze.

Accesul la doctorat mi-a fost facilitat tot de o epigramă: la un curs de specialitate, în timp ce studiam electrocardiograma tulburărilor de ritm ale inimii, am adresat unui coleg care se lăuda cu aventurile sale sentimentale, o epigramă în care fiecare vers conținea un termen din electrocardiografie: „El urmărea CAPTURA rară / Ea era-n FAZA REFRACTARĂ / INTERFERENȚA a fost dură: / BĂȚĂI SCĂPATE la figură!” La banchetul de la sfârșitul cursului, academicianul Aurel Moga (și ministru al sănătății), autorul unor studii privind „factorii de risc” ai bolilor cardiovasculare, mi-a solicitat să-i improvizez o epigramă, la care am replicat astfel: „Cum Moga e un om de seamă / Și-n medicină e un pisc, / A-i adresa o epigramă / Nu e un factor grav de risc?”. După câteva zile, examenul de admitere la doctorat a reprezentat aproape o formalitate.

**A consemnat
George Drăghescu**

Dalila

(fragment de roman)

Aneta Pioară

Incidentul de la muzeul Salvador Dali

În inima cartierului Montmartre, la doi pași de piața Tertre, descoperiți universul fantasmagoric al lui Salvador Dali care cuprinde 330 de opere originale sculptate, ilustrații și obiecte suprarealiste. Într-o după-amiază de mai, anul 2013, în acest spațiu de 1000 de metri pătrați, în care este o expoziție spectaculoasă unică în lume, admira cu ochi de specialist în artă, sculpturile lui Dali, un tânăr brunet cu ochii negri ce părea a fi de pe alte meleaguri, se oprea la fiecare expozat și-l cuprindea cu privirea mai întâi în ansamblu, apoi își fixa ochii săi negri pe fiecare detaliu, atât de insistent de parcă ar fi vrut să-l fixeze definitiv în creierul lui. La un moment dat, tânărul și-a scos din micul rucsac ce-i atârna pe umărul stâng un mic aparat de fotografiat, se apropie de un băietan ce sta liniștit lângă ușă, urmărind cu privirea pe cei ce intrau sau ieșeau din sală, și, care părea a fi un ghid.

-Tinere, fii bun, pot să fac câteva poze? întrebă vizitatorul.

-Non, ce n'est pas possible!

-S'il vous plaît, monsieur!

Bine, bine, faceți doar două, trei, repede, repede! Șefii mei mă pot sancționa, ați înțeles?

Tânărul vizitator făcu în fugă câteva poze și băgă repede aparatul în rucsac. Își mai aruncă încă o dată privirea către o lucrare din ultimul colț al sălii și când vru să se îndrepte spre ușă, grăbit, se tamponă cu o tânără fată, înaltă, cu ochii mari, verzi, cu părul negru ondulat, îmbrăca-

tă cu niște blugi grenă mulați, o bluză lejeră roz transparentă, prin care se arătau îndrăzneți sânii tinereții ei. Călcătă pe degetele piciorului drept, scrâșnind de durere, se opri brusc, uitându-se cu ură la bărbatul care, și acesta puțin fâstâcit de greșeala pe care o săvârșise se opri să-și ceară scuze.

-Domnule, mă doare piciorul, mi-ați zdrobit degetele... se poate! zise fata, care, a uitat că nu e în țara ei și s-ar putea să nu fie înțeleasă.

- Scuzați, scuzați-mă domnișoară! Chiar n-am avut intenția... Expozatele sunt de vină, m-au cucerit... A...a...a...! Dar ce plăcere! Sunteți româncă... Când ați sosit la Paris?

Dalila, căci așa o chema pe fată, rămase ca o statuie a lui Dali, auzind că persoana ce-i zdrobise degetele vorbea românește. În acea clipă parcă durerea îi mai trecu și ridicând ochii zise:

-De șase zile domnule, dar d-voastră așa procedați când vreți să cunoașteți o fată? Îi zdrobiți mai întâi piciorul?

- A... nu... nu... îmi cer mii de scuze... chiar n-am vrut! Aș putea să vă ajut cu ceva? Mă bucur când întâlnesc un om din țara mea. Haideți, haide afară să stăm de vorbă... de mult n-am mai întâlnit un român.

Dalila se uită atentă în ochii lui, și, părându-i a fi un om serios îl urmă și, în fața muzeului, în micuțul parc se așezară pe o bancă.

- Și, ziceți domnișoară, unde stați? La hotel sau la rude?

- La un hotel, dar e tare scump și aș vrea să caut în altă parte o

☑ cameră mai ieftină ca să pot sta mai mult. Ce mult mi-am dorit să văd Parisul! Orașul luminilor! Dar se pare că n-o să pot sta prea mult ... Banii... of, of, offff...

Tânărul îi urmărea fiecare vorbă, fiecare gest, fiecare sclipire a ochilor și a înțeles că lângă el stătea o ființă sensibilă, un om inteligent care are ceva greu pe suflet și care caută ceva.

- Trebuie să mă recompensez domnișoară, apro-po, vă mai dor degetele? zise tânărul, uitându-se la degetele delicate ale fetei ce se vedeau în întregime din sandalele de doc roz foarte decoltate și cu talpă plată tocmai bune de mers pe jos.

Dalila oftă, se uită, își pipăi degetele de la piciorul drept lovit și, uitându-se la bărbatul de lângă ea, zise:

Mai simt doar o fierbințeală, durerea mi-a trecut... nu-i nimic... se întâmplă... Dar d-voastră de când sunteți în Franța?

Tânărul își aruncă privirea peste gardul viu tuns frumos ce împrejmuia parcul, stătu câteva clipe în care fața lui luă o altă înfățișare, parcă o durere i se întipări pe fruntea înaltă. Strânse cu putere cureaua rucsacului ce-l avea pe brațe și oftă, apoi tresări ca dintr-un vis urât și spuse:...

E... hei, sunt de peste un an aici, în Franța... e o poveste mai lungă, mai complicată, dar nu e timp acum de povești, zici că vrei să cauți o altă cameră, la un alt hotel, da?

- Da, sigur sunt și camere care costă mai puțin, dar eu... pentru prima dată, nu prea am știut unde să merg.

- Atunci, hai, hai, că acum se face seară, te ajut eu, știu câteva hoteluri, nu prea grozave, dar plătești mai puțin. Parisu-i mare și e greu să te descurci când vii pentru prima dată, și singură. Eu sunt sculptor, am locuit două luni aici, dar acum stau în Strasbourg, sunt căsătorit cu o fată de la noi și avem și un băiețel. Cu limba te descurci?

- Cunosc un pic de franceză, dar tot mi-e greu...

Bărbatul se ridică și-i face semn Dalilei să-l urmeze. După ce au traversat parcul, au mers câteva minute bune de-a lungul Senei pe un trotuar mărginit cu trandafiri albi. Au luat-o la dreapta, au trecut printr-o piață, dar fata n-a avut vreme să citească ce piață e, căci tânărul nostru mergea foarte repede, apoi Dalila mai era încă sub influența incidentului din muzeu care se pare a fi benefic pentru ea. Coborâra mai multe scări și ajunseră într-o stație de metrou. Tânărul ce o însoțea vorbea mereu, dar fata îi răspundea incoerent, fiind cu gândul în altă parte. El

merse la o casă de bilete, cumpără câteva și așteptară. Peste aproximativ trei minute se urcară într-un vagon de metrou pe care scria Rue du Bac. Cei doi se așezară comod pe scaune, și, în timp ce Dalila urmărea un grup de adolescenți ce conversau aprins despre o probă de informatică, participase probabil la un concurs, fiecare povestea modul cum își redactase lucrarea și la ce notă se așteaptă. Tânărul o trase de mânecă pe Dalila spunându-i că au ajuns și trebuie să coboare. La ieșirea din metrou, când aceasta încerca să facă cunoștință cu zona în care se afla, omul îi arătă în stânga o clădire imensă. Ajunsesse în Rue de Grenelle. Întorcându-se spre faimoasa clădire citi: Hotel Bouchardon.

-Trebuie să traversăm, am aici o cunoștință și sper să mă ajute... Urmează-mă! Când culoarea semaforului s-a schimbat, tânărul o îndemnă pe Dalila și, amândoi traversară, oprindu-se apoi pe scările pavate cu dale de culoarea argintului, de la intrarea în hol.

- Când ești obosită și nu poți să mergi în altă parte a orașului, să vizitezi alt obiectiv turistic, ai aici ce să vezi. Descoperi aici lucrări ale lui Matisse, Dufy, Gogain, Kandinsky și alții.

A...a...a! Domnule, sunteți un înger! zise Dalila, intrând pe ușa rotativă a hotelului. Cu pași apăsați bărbatul se apropie de recepționera, care tocmai dăduse cheia unui domn ce-și ridica de jos geamantanul și, însoțit de o cameristă se îndrepta spre lift.

Dalila, la semnul concetățeanului ei cu care venise se așeză pe un fotoliu, căutând în geanta de vinilin roz, ca și bluza, actele care, credea ea, îi vor fi cerute de către recepționera ce îl asculta cu atenție pe noul venit și, aprobând din când în când cu o mișcare a capului tot ce-i cerea acesta. După câteva minute bune de explicații în limba franceză, recepționera scoase din birou un registru și, răsfoind câteva pagini, începu să scrie, în timp ce domnul din fața ei făcu semn Dalilei să aducă cartea de identitate

Aceasta înaintă către balustradă și i-o înmână zicând:

- Merci, merci beaucoup, madame!

Aceasta se uită atentă la ea, îi zâmbi și zise:

- Avec plaisir, mademoiselle! Voila, voila le clé!

Arhitectul zâmbi și el, îi mulțumi încă o dată recepționerei și se îndreptă spre lift însoțit de Dalila. În timp ce urcau, aceasta îl întrebă:

- Cât costă?

- 100 de franci! Nu e bine? îi răspunse tâ-

☑ nărul.

Sigur că e bine! Dincolo, la Hotel Solomon de Rothschild, rue Berryer, am plătit 200 de franci. Acum pot să mai rămân chiar 10 zile în Paris. Ce bine că v-am întâlnit! Vă mulțumesc din suflet! La ce etaj?

La etajul 7. Ce, nu e bine? De aici vezi tot Parisul.

Între timp au ajuns și ușile liftului se deschid. În fundul culoarului, spre dreapta, un balcon de unde se vedea apusul soarelui, iar peste zi puteai să admiri întreaga panoramă a orașului. Tapițeria mobilierului de pe hol și mocheta străluceau de curățenie și Dalila mergea mereu fără să mai urmărească numărul camerei ce îl avea scris pe plăcuța de metal argintat ce însoțea cheia pe care i-o dăduse recepționera. Tânărul se opri se opri se opri pe care scria tot cu cifre mari argintate -75- și râdea. Auzindu-l, Dalila se opri, zâmbi și se întoarse. Descuie ușa și intrară într-un mic hol din care intrai în baie, iar pe ușa din față într-un dormitor frumos amenajat. Ochiul fetei căzu mai întâi pe canapeaua extensibilă care se strângea în perete, lăsând spațiu suficient peste zi. Lângă peretele din dreapta, o masă tot extensibilă, iar pe peretele din stânga până la jumătate era un dulap pentru haine de aceeași culoare cu masa. Colțul din dreapta era închis cu un paravan tot de culoarea stejarului ca și mobila. Printr-o ușă ce părea inexistentă, fata intră într-o mică bucătărie în care se găsea tot ce-ți trebuie pentru a pregăti un mic dejun sau chiar un dejun mai simplu: un mic aragaz, un dulăpior cu vase diverse, prosoape, tot, tot, tot. Fereastra din bucătărie dădea în spatele hotelului unde puteai să admiri trandafirii în nuanțe de roșu care tocmai începuse să înflorească, iar în părculeț se zbenguiau câțiva puști pe toboganul vopsit tot în roșu. Totul era minunat. Sculptorul rămase lângă ușă și o urmărea pe Dalila care admira fiecare colțisor.

- Vă mulțumesc d-le, dar nu știu cum vă cheamă... puteți să-mi spuneți?

- Alexandru și sunt din Ploiești. Haide, haide acum să-ți aduci bagajele să nu plătești în două locuri. E târziu.

A, da, da, eu sunt Dalila, Dalila Dumitrescu și sunt dintr-un sat de lângă Focșani.

- Ploiești, Vrancea, sunt județe apropiate, dar nu limitrofe...

Cei doi își dau mâna și ies grăbiți, răsucind cheia în yală. Dalila o băgă în buzunar în timp ce arhitectul chemă liftul. Coborâră și ajunseră repede

în stația de metrou. După câteva momente se urcă și în timp ce Dalila citea denumirea stațiilor de metrou prin care treceau, sculptorul o urmărea și-i plăcea că aceasta știa ce are de făcut, crezând că vine singură înapoi la hotel. După 20 de minute coborâră și, grăbiți, intrară în Hotel Solomon de Rothschild din strada Berryer 8. Urcară la etajul 6 și fata deschise ușa camerei cu nr.68 de unde Dalila strânse în fugă lucrurile ce se mai aflau în dulap sau prin sertare le împachetă și le băgă într-un geamantan pe rotile, dar și într-un rucsac mare ce-l cumpărase din Paris, că mai avea încă eticheta cu prețul pe ea.

- Uită-te bine, să nu lași ceva amintire franțuzilor, ai înțeles?

- Cred că am luat tot, haideți să mergem! zise fata, ridicându-și de jos rucsacul și aruncându-l pe umăr.

În acest timp sculptorul observă jos, lângă masă, o fotografie cu fața în jos.

- Ia vezi, ce e acolo lângă masă? îi zise sculptorul.

Dalila se întoarse, și, ridicând de jos fotografia, o sărută, apoi scoase din geantă o carte de rugăciuni, puse fotografia în ea și o băgă la loc în geantă, zicând:

- E mama, mama mea, veșnic tristă... era s-o uit... mulțumesc d-le! Ea săraca n-a ajuns la Paris. Ce mult și-a dorit! Abia a putut strânge bani pentru mine... E prof. de lb. franceză... Ce mult și-a iubit profesia... Ce folos... Niciodată n-a avut bani. Mereu mi-a zis... tu să faci altceva în viață, să mergi la altă facultate... nici nu m-am hotărât la ce facultate să merg... N-am cunoscut mulți oameni ca mama mea. Vorbea, în timp ce coborau scările, căci liftul era defect și la ora aceea nu s-au mai străduit să anunțe, ar fi pierdut mai mult timp. Ajunseră la recepție. Fata scoase din buzunarul de la geantă niște bani, îi întinse cheia recepționerei și întrebă:

- Cât trebuie să plătesc pentru cele șase zile, cât am stat la d-voastră?

- 1200 de franci, domnișoară! zise recepționera grasă, pudrată intens peste semnele de acnee, în timp ce alinta pe birou pisica siameză cu coada înfoiată.

Dalila numără banii, îi întinse, oftă adânc, luă chitanța pe care i-o dădu recepționera, îi mulțumi și se întoarse să-și ia bagajele, dar lângă ea nu mai era nimic, nici rucsac, nici geamantan. Se uită spre ușă și-l văzu pe sculptor în holul de la intrare prin geamul de la ușile interioare. Se îndreptă că-

☑ tre ieșire, coborâra scările, traversară strada și ajunseră la metrou. Îngândurată, fata se așeză pe o canapea, căci metroul care trebuia să-i ducă în Rue de Grenelle a sosit în câteva secunde. După 20 de minute, traversând 9 stații de metrou pe care Dalila le citi din nou pe fiecare, au ajuns. Au urcat scările și iată-i în fața hotelului pe peretele căruia, deasupra ușilor se putea citi în lumini fosforescente HOTEL BOUCHARDON. Pe scările de culoarea argintului, Dalila se opri, se întoarse și-și mai aruncă o dată privirea de jur împrejur, ca să-și fixeze bine în minte zona în care urma să-și petreacă următoarele zile în Paris. După ce se urcară în lift, fata îl întrebă pe însoțitorul ei:

- Dar d-voastră, d-le Alexandru, parcă așa mi-ați spus că vă numiți, unde stați aici în Paris, când veniți cu treburi?

Aici, în acest hotel, mă simt foarte bine și apoi mă mai leagă și altceva de această clădire imensă, dar rămâne să-ți spun altă dată.

- Hai, gata, am ajuns!

Au ieșit din lift și au intrat în camera 75. S-au așezat pe fotolii și au început să se privească reciproc, de parcă acum se vedeau pentru prima dată, făcându-și fiecare în minte portretul celuilalt. Alexandru era înalt, cu ochii negri, iar părul bogat tot negru, era pieptănat peste cap, destul de lung încât să iasă în relief onduleurile naturale. Îmbrăcat cu o cămașă crem, descheiată la doi nasturi, cădea lejer peste pantalonii negri, încât bărbatul părea un artist coborât de pe coperta unei reviste de modă.

Părul negru al Dalilei era prins într-un concii tot roz ca și bluza, iar o șuviță de păr ondulată cădea rebelă peste ochiul drept. Cu ochii ei verzi, mari îl privea mereu pe Alexandru de parcă ar vrea să descopere pe cineva anume în persoana lui.

Alexandru se uită la bagajele încă nedespachetate și-i zise:

- Domnișoară, mie mi-e tare foame, n-am mâncat nimic de la prânz... Aici jos, la parter este un restaurant, unde se mănâncă bine.. și cu bani puțini... Nu vrei să mergem să mâncăm ?

A...a...a , nu d-le, eu trebuie să-mi socotesc bine banii ca să pot sta mai mult. Am venit să vizitez Parisul nu să cheltuiesc banii prin restaurante. Mai am de acasă destulă mâncare, conserve din România, pișcoturi, brânză... Poate mâine dimineață... la micul dejun merg.

- Sigur, că micul dejun e prins în costul camerei...

Da a a, zise fata mirată! Ce bine! Acum vă invit să mâncăm cu mine, avem tot ce ne trebuie...

Zicând acestea, intră repede în bucătăria micuță, aprinde aragazul, pune de ceai, scoate pe masă repede farfurii, furculițe, roșii, brânză și o conservă de pește. Așază totul, toarnă ceaiul în căni, adaugă câte o rondea de lămâie, pune zahărul din pliculețe scoate pâinea feliată din pungă și zice:

- Hai, poftiți! Nu puteți să mă refuzați ! Așa mâncăm noi românii săraci...

Alexandru o urmărește cu atenție și observă câtă vioiciune și câtă dexteritate are fata în mișcări... „E tare energică, cu asta cucerești Everestul” își zise în gând. Se apropie de masă, după ce merge la baie și se spală pe mâini. Între timp Dalila mai pune pe masă sarea și șervețelele. Flămânzi cum sunt, mănâncă în tăcere, iar după câteva momente, Alexandru îi zice.

- Dalila, ce program ai mâine? Eu, între orele 10 și 14 sunt foarte ocupat, dar după, sunt liber și pot să te însoțesc să vizitezi un obiectiv turistic, de exemplu... un muzeu... Musée Picasso. Mergem cu metroul METRO- Saint Paul - Hotel Sale, 5, Rue de Thonigny.

- Bine, vă mulțumesc pentru tot și mâine dimineață la orele 8 și 30 de minute cobor în holul de la recepție. Apropo, la ce etaj aveți camera?

A-a-a... aici, la etajul 7, camera 70. Acum te las domnișoară, am ceva de pregătit pentru mâine... Îți mulțumesc pentru cina românească pe care mi-ai oferit-o.

Cu multă plăcere! și eu am ceva foarte important să citesc... în fiecare seară am tot amânat, fiind foarte obosită de peste zi, dar în seara asta, gata... acum că m-am liniștit și în privința camerei...

- Noapte bună! zise tânărul cu mâna pe clanța ușii.

- Mulțumesc, la fel și d-voastră ! îi răspunse fata, stând în picioare lângă masa nestrânsă și urmărindu-l cu privirea.

După plecarea sculptorului, Dalila scoase dintr-un compartiment secret al geamantanului un caiet învelit în hârtie lucioasă de ciocolată și legat cu o pamblică neagră. Îl strânge la piept, zicându-și: „Doamne, ce-o fi ascuns mama mea aici?!” Dezleagă cu mâinile tremurânde panglica, deschide caietul și începe să citească.

Prima pagină: Dalila, te rog, să nu te sperii după ce vei citi conținutul acestui caiet! Aici e tinerețea mea. Acum, când tatăl tău nu mai este, pot să-mi deschid sufletul în fața ta, căci ești la vârsta când mă poți înțelege și poate mă ajuți.

Mulțumesc, mama Victoria,

Similitudini de armonie și grație

Vasile Ponea

Un fenomen natural de excepție îl constituie trovanții de la Costești, cei care inspiră mai ales omul de cultură, dar nu numai, care se prezintă sub forme diferite ciudate, de o mare regularitate geometrică și cu preponderență sub

formă de sfere, ou-ovoid, care satisfac nevoia de frumos ale omului și par a „avea viață în sine – una ca o nesfârșire interioară a timpului”.

Într-un album alcătuit de cercetătorii vâlceni Ghiță Procopie și Nicolae Dandăș trovanții sunt caracterizați astfel: „Trovanții-immuri în piatră închinată perfecțiunii și armoniei naturii”. Se crede că ei prezintă un fenomen de respirație, de creștere și revenire ca o seducție și o conversație cu divinul.

Ce să mai vorbim despre bolovanii cărora le-a dat viață demiurgul-țaran de la Hobița - Constantin Brâncuși, cărora le-a căutat quintesențele, înlăturând de pe ele (cu dalta) tot ce era de prisos, tot ce era balast.

El a fost de la naștere posedat de neastâmpăr și însetat de cunoaștere, de nou și a deconspirat divin cu dalta stâncile, arborii, metalul. El a înțeles cel mai bine mesajul din creația naturii, regăsită în creația populară arhaică, în cioburile zgâriate pentru început, oarecum stângaci pe oale și ulcioare, în creștăturile de pe stâlpii pridvoarelor caselor, de pe porțile țărănești, de pe crucile cimitirelor, din îmbinările de rezistență ale caselor țărănești din lemn, din nenumăratele creații ale naturii și aspecte din păduri, care în amurg sunt pline de cioturi și vedenii, din apele râurilor de munte care cu răbdare au modelat malurile, au șlefuit și șlefuiesc pietrele până la sublim.

Din toate acestea Brâncuși având *organul ideii* a decriptat și a extras **ideii**, cărora ulterior le-a dat viață, creînd o artă conectată perfect la natural, cu tendință spre divinitate, a dat viață simbolurilor

ancestrale. Sculpturile lui au devenit flori de piatră, de lemn, de metal în mai multe variante, “flori în stare de grație”, pentru umanitate, pentru viitorime.

Fără a fi un filosof C. Brâncuși a emis și unele vorbe de duh, sub forma unor cimilituri-aforisme, dar cel mai pregnant Brâncuși a creat o filosofie în imagini, o filosofie pentru ochi, dacă se poate defini astfel, care poate fi tradusă în “civilizația imaginii” și fără a exagera putem spune: creația sa trece treptat spre mit.

Iată și o exprimare plastic-sufletească a celor menționate mai sus:

Nu demult

A fost odată un Cioplitor
posedat de neastâmpăr,
care la toate răspântiile
și-a dat întâlnire cu Harul,
deconspirând divin cu dalta:
stâncile, arborii, metalul.
A dat plinătate basmului,
cântecului mereu început
și nici odată dus până la capăt.
A dat statornicie rugăciunii,
a glăsuțit despre măiestre,
despre dragoste și dăinuire,
străfunzime și înțelepciune,
despre simplitatea adevăratei bucurii
și a cumișteniei noastre ancestrale,
despre sine și în sine
și despre lumina adevărată
a cunoașterii esențelor.

Mesaj mioritic

Înțelepciune cu poala dăltuită în suflet
din căușul strigărilor de sub brazdă
și din trunchiuri seculare...,
Ființă pribeagă cu fața la țară,
mesaj mioritic pe-ntinderi tot porți...
Pe Jiu...la Masa Tăcerii...
se poate sorbi din cutezanța Uriașilor
și din dragostea lor pentru țară.
Iar după cei duși în cețuri,
curcubecele visează ștergere
și uită să dispară-n văzduh,
ghemuindu-se în lada de zestre a neamului
la Poarta Sărutului.

Furtuna din suflet

Ani Gogălniceanu

Nimic din evenimentele acelei dimineți nu avea să prevestească furtuna care urma să se abată peste sufletul unui copil nevinovat.

Ca de obicei, unul câte unul, micuții au intrat în sala de grupă, cu ochii ațintiți spre raftul cu jucării, nerăbdători să-și

găsească jucăria lăsată acolo „să se odihnească” din ziua precedentă. Ajunseseră să știe care ce jucărie preferă și încercau să nu și le ia unul altuia.

A venit și Simona, fetița care mereu sosea neînsoțită. Nici nu-i cunoșteam părinții, deși trecuseră 2-3 luni de la începutul anului școlar. Nimeni nu se interesa de progresele făcute, comunicarea mea cu familia reducându-se la bilețelele săptămânale sau ocazionale pe care le trimiteam în gentuța fetiței. Nici nu știu dacă erau citite, căci nu primeam răspuns niciodată.

Fetița era cumițică, nu supăra pe nimeni și era foarte receptivă la ceea ce se întâmpla în sala de grupă. Ce nu-mi plăcea la ea și încercam mereu să schimb era faptul că nu se juca cu nimeni, preferând să privească în jurul ei și din când în când să zâmbească ori să încrunte sprâncenele în semn de dezaprobare pentru vreun gest al colegilor. Uneori, așa din senin, ochii i se umpleau de lacrimi și începea să tremure.

Și în acea dimineață Simona a pășit sfioasă în clasă, și-a rotit ochisorii jur-împrejur și s-a îndreptat cu grabă spre scaunelul rămas liber la o măsuță așezată aproape de catedră. Alături era Costi, un băiețel care „locuia la casa de copii” și pe care o bătrânică cu suflet mare îl luase în îngrijire pentru o perioadă de timp.

Cei doi copii s-au salutat din priviri, și-au pus mânuțele pe genunchi și-au intrat într-o sta-

re vecină cu veghea. Minute în șir nu au vorbit, nu s-au mișcat, nici măcar privirea nu le-a fost atrasă de ceva.

Îi urmăream fascinată, ca în fiecare dimineață. Atitudinea lui Costi era oarecum de așteptat, dar cum se putea ca un copil atât de bine dezvoltat fizic și psihic cum era Simona, să aibă o atitudine de totală nepăsare, ori dezinteres pentru orice și asta aproape zi de zi?

La un moment dat fetița și-a așezat mîna plinuță pe umărul lui Costi și cu o voce încărcată de un tragism extrem, a spus:

Ce bine e de tine, că nu ai părinți!

Băiatul a privit-o curios, dar nu a spus nimic.

Știi, dacă mama și Nuțu n-ar mai fi, poate că... S-a oprit. Ghemul de lacrimi a împiedicat-o să-și ducă vorba mai departe.

M-am apropiat de măsuța lor, ca din întâmplare și l-am rugat pe băiețel, un foarte talentat desenator, să le arate copiilor cum se desenează o mașină de curse. Am rămas singură cu Simona. I-am șters lacrimile cu dosul mâinii iar ea și-a plecat privirea, ca și când ar fi fost vinovată de ceva. Preț de câteva secunde n-am îndrăznit s-o tulbur cu vreo vorbă.

- Doamna, dumneavoastră aveți copii?

- Da, am două fete, una mai mare și una mai mică.

- Și ele ce fac atunci când bărbatul dumneavoastră vă bate? Le bate și pe ele?

Am încremenit. Ce grea și delicată situație. Cu câtă durere pusese întrebarea. Oare ce se aștepta să-i răspund? Încercam, răvășită să-mi găsesc cuvintele, dar parcă vocabularul meu se-case de tot.

N-am mai apucat să-i răspund, pentru că s-a ridicat, plângând, și-a făcut o cruce, ca un om bătrân și s-a alăturat băiețelului care încerca să deseneze roțile mașinii.

- Trebuie patru, mai mici, așa să știi, Costi, i-a șoptit ea și a luat creta pentru a continua ce începuse băiatul.

Lacrimile și vorbele acestui „copil bătrân” m-au făcut să pricep ce nu înțelesesem de atâta timp: era un copil traumatizat de certu-

☑ rile și bătaile nesfârșite, pe care tata le administra fără zgârcenie membrilor familiei.

Câtă durere, câtă resemnare... câte întrebări și căutări de a ieși de una singură din situație.

*

Violența în familie este un fenomen care, în mare măsură, încă nu este conștientizat de către societate ca fiind ceva deosebit de grav. Poate de aceea sunt mulți cei care preferă să nu intervină în cazul în care asistă la o asemenea scenă, sau știu că așa ceva se petrece în imediata lor apropiere, în familiile cunoscuților sau chiar a rudelor.

Românul încă mai are concepția că nu e mare scofală să-ți mai “boxezi” din când în când nevasta. De asemenea, mulți sunt adepții ideii că “bătaia este ruptă din rai” și trebuie să facă parte integrantă din educația unui copil. Iar aici nu vorbim despre o palmă scăpată la nervi o dată la 3 ani, ci despre cazurile în care copiii sunt snopiți în bătaie cu pumni, picioare, cu cureaua, dați cu capul de pereți sau alte pedepse de genul acesta, în urma cărora rămân răni fizice grave dar mai ales răni psihice și sufletești deosebit de profunde.

Nici un copil nu trebuie să treacă prin așa ceva. ÎN CAZ CONTRAR, VA CREȘTE STRÂMB ȘI NIMENI ȘI NIMIC NU VA MAI PUTEA SĂ-I ÎNDREPTĂ VREODATĂ COLOANA VERTEBRALĂ.

Telești, vatră milenară

Între comunele cele mai frumoase și pline de istorie ale Gorjului, se află Comuna Telești, cu satele ei străvechi - Telești, Șomănești și Buduhala. Aceleași localități componente au format într-o perioadă Comuna Șomănești, care a conținut și alte sate - Valea Șerpilor și Vârț, încorporate azi în satul Șomanești (odinioară Șimonești).

Satul Telești a fost format din Telești-Birnici și Telești-Moșneni, contopite recent, și cuprinde în vechime și unele zone locuite de sate răzlețe, ale căror nume s-au pierdut o dată cu așezările -Telea veche, Telea, Poiana Ulariului, Poenile lui Lal și Topile.

Comuna actuală Telești (constituită în 1968) este limitată la nord de fostul și uitatul sat Telea iar la sud de fostul sat Vârț, toponime păstrate din preistorie, dovezi străvechi ale locuirii continue a omului pe valea râului Bistrița, care traversează comuna și unește, ca întotdeauna, oamenii acestor locuri. Din Telea a fost bunicul scriitorului Anton Bacalbașa, care s-a strămutat în Dobrogea. Telești reprezintă urmașii lui Telea, ai satului traco-getic din care se mai păstrează trei necropole de incinerare, cu morminte aplatizate, cercetate de arheologi în secolul trecut.

Celălalt sat preistoric din sudul comunei, Vârț („oală”), a fost o cetate dacică recunoscută, fortificată cu șanțuri de împre-

Ion Mocioi

muire și val de pământ, existentă și în vremea stăpânirii romane dovadă fiind monede ale împăraților Romei, tezaurizate aici, - dar și o colină cu amenajare medievală, din primul mileniu al erei noastre. Istoria este continuă pe aceste meleaguri.

În Buduhala, sat străvechi, s-a așezat o colonie de rudari, a căror meserie inițială au fost extragerea și topirea minereului din minele de aramă (ruda) încă din epoca bronzului, apoi aceea de sitari sau de zlătari, pentru alegerea aurului din nisipurile râului Bistrița, și, în cele din urmă, de meșteșuguri pentru confecționarea din lemn a unor obiecte de uz gospodăresc, îndeletnicire pe care au păstrat-o până azi, după cum rudarii au păstrat și limba neaoșă, românească, a înaintașilor autohtoni.

Toți oamenii acestor locuri au practicat agricultura pe lunile Bistriței, pomicultura și viticultura pe dealurile apropiate, creșterea animalelor și alte activități meșteșugărești tradiționa-

☑ le. Au muncit din greu pentru a trăi milenii de-a rândul, s-au jertfit când a fost nevoie pentru a-și păstra glia străbună, au ridicat personalități care să-i reprezinte, au păstrat memoria evenimentelor, folclorul și cultura tradițională, trăind sub aureola credinței creștine. Să nu uităm că în Telea își găsește originea familia generalului Tell, exponent al Revoluției române de la 1848 și al Unirii Principatelor Române din 1859.

Documentele vremurilor trecute vorbesc despre unii proprietari ai satelor Comunei Telești, cărora domnitorii români le-au întărit, prin acte voievodale, moșiile, cum sunt zapisele pentru Dumitru, Mănea, Radu, Stan din Telești, Rustea din Vârț și pentru alți simpli locuitori.

Dintre familiile mai înstărite, aceea a căpitanului Fota Bălăcescu a avut moșie și stăpânire peste satul Telești, iar familia lui Lupu Mehedințeanu, mare paharnic la domnia țării Românești, a avut întinse terenuri agricole la Șomanești. Ei au lăsat, totodată, amintirea de sprijinitori ai celor mulți și săraci și de luptători pentru apărarea independenței țării.

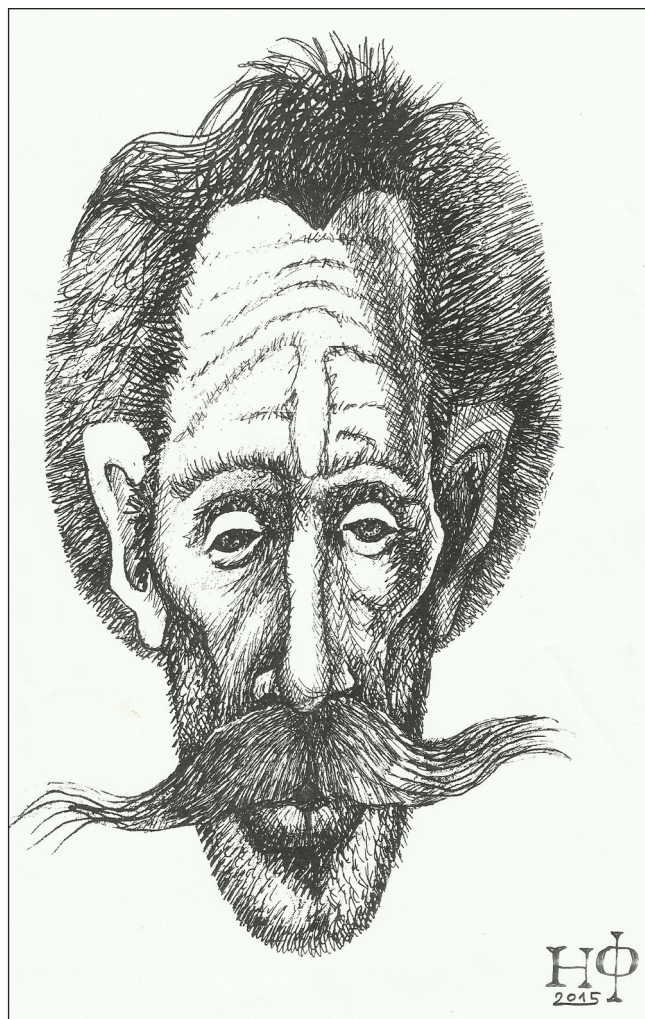
Lupu Mehedințeanu, mare paharnic al domnitorului Radu Mihnea, în capitala Târgoviște, a obținut, în 1613, un act domnesc privind stăpânirea moșiei sale din Șomanești. Acesta a luptat pentru scoaterea grecilor hrăpăreți din țară, sub domnitorul Alexandru Ilieș (1616-1618), dar a fost trădat de domnitorul Gavrilă Moghilă (1618-1620), care l-a conferit turcilor, pentru că s-a împotrivit acestora, iar aceștia, prin Skender-Pașa din Silistra, l-au tras în țepă.

Familia Bălăcescu din Bălăcești-Gorj a avut moșie și în Telești, în veacul al XVII-lea. Căpitanul Fota Bălăcescu, din armata domnitorului Șerban Cantacuzino, a deținut stăpânirea peste luncile râului Bistrița din Telești și a ridicat o biserică din lemn în apropierea râului. S-a stins din viață la 23 aprilie 1720 și a fost înmormântat în cimitirul acestei biserici, unde aveau să-și găsească odihna de veci și soția sa Stanca și unul dintre fiii săi, Ion Bălăcescu.

Alți doi fii ai căpitanului Fota Bălăcescu, Dionisie-arhimandrit, egumen al Mănăstirii Horezu

(Vâlcea), și Fota Bălăcescu, ajutați de vornicul Matei și de văduva Măria a clucerului Iane Dâmboviceanu, au zidit o nouă biserică în locul celei de lemn din lunca satului Telești și au reînhamat rămășițele pământești ale părinților și fratelui lor. Urmașii acestor familii își găsesc odihna veșnică la cimitirul aceleași biserici din Telești. Astăzi, biserica respectivă, „Biserica Bălăceștilor” este important monument de artă și arhitectură, care păstrează pictura murală originală, bizantină. Monumentul datează din 1747, a fost pictat și zugrăvit în 1749. Prima sa reparație a urmat în 1888. Este o biserică, într-adevăr, frumoasă și se înscrie între principalele monumente istorice ale Gorjului. În satele comunei Telești sunt și alte biserici de rezonanță culturală.

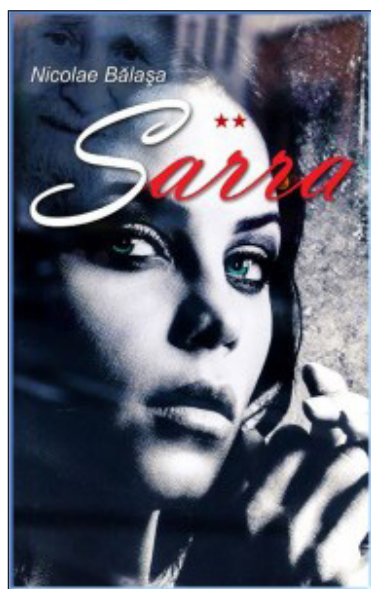
Învățămintul și cultura au instituțiile de stat, corespunzătoare civilizației românești, în toate satele comunei Telești și contribuie la propășirea locuitorilor și pregătirea tinerelor generații.

Sarra, o nouă viziune asupra romanului, ca operă literară

George Sorescu

Dotat cu o certă vocație epică, autor al câtorva volume (roman, roman-eseu, eseu, teatru), Nicolae Bălașa, doctor în filozofie, stăpânește arta plămuitii unor destine și caractere. Am citit aceste creații-usque ad finem- până la capăt – și mi-am dat seama că, în cazul de față, d-sa nu ignoră exigențele epice. Romanul “Sarra”, vol. I și II prezintă, în succesive tablouri, crepusculul lumii patriarhale, din satul natal, Seculeștii Doljului. Și nu numai mediile rurale, ci uneori, parțial, cele citadine și exotice. Cu surparea frumoaselor tradiții la sate, vechile generații părăsesc vetrele existenței cotidiene, tinerii care le succed migrează. În consecință, putem spune că romanul “Sarra” recuperează un univers al satului, ce a dat identitate omului, dar, în același timp, recuperează imaginea lumii contemporane, o lume amestec de timpuri și nații. Intriga celor două romane gravitează în jurul unui personaj principal, Sarra, simbol mitic și tipologic, din textele biblice. Un prenume voluntar, întrucât prezența acestui personaj, cu evoluții, evadări și meandre psihice, trimite, cum precizam, la un specific autohton, dar și la spații și timpuri mitice. Sarra este fiica Mariei, despărțită de profesorul universitar Dumitru Corcodel, personaj satanic. Ea, personaj cu studii universitare, este violată de fratele său, Neagu Corcodel. Este crescută de bunici, de mamaie și de Moș Gheorghe – în Seculești, mediul copilăriei. Ulterior, călătorește în țară și în afară. Nicolae Bălașa cultivă în jurul Sarrei sentimentul câtorva relații-prietenii- cu Tabitha, Katy, Adam și Avi, viitorul ei soț. Totul, în diverse întâlniri și dialoguri, prilejuite de evocări și întâmplări. Lucid cunoscător al acestor forme de existență “modernă”, prozatorul pune sub semnul întrebării, componentele falsei civilizații. Note critice privind incultura, degradarea sistemului de învățământ: mita, șantajul, plagiatul etc. Într-un cuvânt, răul ce se extinde, viciind caractere. (Încă din 1871, la Viena, într-un dialog cu Ioan Slavici, Eminescu afirma: “nu vezi că răul se întinde mereu?!”) I. Slavici în Amintiri. Există în romanele lui Nicolae Bălașa o anumită

artă a dialogului. Dialogul, o modalitate clasică în procesul cunoașterii. Personajul Sarra fascinează prin felul în care dialoghează cu lumea din jurul ei, cu mamaie, cu Moș Gheorghe, Tabitha, Avi etc., dar ea uimește și prin modalitatea cu care trece de la vorba serioasă la glumă și invers, conturând un joc de limbaj (de care s-a ocupat mult, în secolul trecut, Wittgenstein), uneori cu înțelesuri și subînțelesuri, alteori cu încărcătură filosofică, al cărui accent tinde spre concept. Lui Nicolae Bălașa nu îi este străină nici arta portretului. Prozatorul le realizează în diverse ipostaze, deci în varii configurări. Eroii devin uneori puncte de reper în retrairi narrative. Sarra îmbină naivitatea cu dorința de cunoaștere, frumusețea cu sentimentul iubirii în voite coordonate morale. Iubirea ei pentru Avi trimite la erosul romantic. Experiența de viață și înțelepciunea, picurate în dialoguri și rustice aforisme, tind, nostalgic, către structurile vechilor generații. Pe de altă parte, Sarra, ca personaj ce traversează cartea, este Dasein-ul lui Heidegger, este “Ființa” aruncată în timpuri și lumi posibile, este universul și spiritul integrat culturilor și civilizațiilor lumii. Romanul “Sarra”, conceptual, vădește subtile detașări de modelele epicii clasice. Un alt unghi în actul percepției, cu intuiții nefabulate. Prozatorul deschide, succesiv, arii de cunoaștere și plămuitie ficțională.

Autorul, trecând din România în Sicilia, Grecia, Italia, în Anglia etc., cu o forță a dialogului ce uimește, reușește să-și ducă personajele cu un firesc aparte, în spații culturale diferite.

De acolo aduce, în prezent, popoare, locuri și fapte, cultură, într-un cuvânt, tot ce a contribuit la dezvoltarea și conservarea spiritului universal.

Destinul Sarrei, personaj central, pândit de întrebări și enigme, interesează pe cititor. El poate deveni obiect aparte în orizont exegetic. Îndrăznim să spunem că cele două volume ce conturează la nivelul unui rotund romanul “Sarra”, probabil vor aduce o nouă viziune asupra romanului românesc și a romanului, în general, ca operă literară.

Poeme

Liviu Dănescu

Sic transit ...

Glorie, copil din flori,
Rod de-o noapte – escapadă -
Ca un fluture tot zbori
Spre un pod, ditamai nadă;

Un magnet difuz, strident,
La un troc trădând o miză;
Strălucind pe firmament,
Nestatornică banchiză.

Gloriei, soldat necunoscut
Prin războaiele – orgolii,
Pe frontispiciu, ca un scut:
„A se feri de praf, de molii!”

Doar Eminescu

E o liniște-a furtunii;
Cinic, zâmbetul – și crud –
Anturajului minciunii;
De departe-abia se-aud

Disperatele cuvinte
Păzitorilor de-arhei
– Regionalisme sfinte;
Everestului, scânteii.

Adevăr, sclav în elipsă,
Cată-l, trece-l Rubiconul;
N-aștepta Apocalipsă,
Că te judecă plutonul!

Bădie!...

La Roma, un dac
Cu desaga plină
De-ndoieli ce zac
În limba latină,

La Columnă șade
Plin de reverie:
Vin Șeherezade
Din nopți, să învie

Sarmisegetuze
Crunt asediate,
Ca și Siracuze
– Vis de libertate –

Un punct căutând,
Să cadă satrapul.
.....
Rege, doar un gând:
Unde îți e capul?

Căldură mare!

Spre adevărul ca un punct,
Neconținută este sfada
Mulțimii, ce n-are, disjunct,
Five o'clock, protipendada.

S-a pustiit de zei Olimpul;
Educațivă, dusă e cravașa:
Domnu' Vucea, trece timpul! ...
Nu s-a mai zvântat cămașa?

Arendășie

Cu jalba în proșap, sărmană,
La in justiții se condamnă
Pasatul la Caiafă de la Ană,
Din primăvară până-n toamnă.

Brazdă îngustă și adâncă
Tot vrea un logofăt, când ară
Pluguri – discordante încă.
Din ce în ce mai grea povară

Mileniul trei între naivi
– Flămânzii dogmei, o tortură –
.....
Băncilă, cât de expresivi
Pumnii încleștați de ură!...

Amnar

Mlădițele, mijind la soare,
Visează la-nălțimi, ca zmei
– Au universul la picioare
Doar galaxii cu prichindei.

Cândva, o droaie prin ogradă;
Acu,- n extincție gradată
– De-atâtea nopți, Șeherezadă,
Povești te țin înfiorată!...

Copilărie uliței sărace,
Împovărată-n sacre mituri!
Să furi orgoliului rapace
Măcar cutia cu chibrituri ...

Gaudeamus! ...

Moartea, veche datorie
– Cândva, vei achita plata:
Vin samsari pe la chindie
Având catastif, erata.

Nu prea stau la socoteală
(A-ncerca, e-n van, chichițe)
La atâtea-ngrămădeală,
Droaie de mironosițe.

De murit, oricum, tot mori;
Bucură-te, deci, de viață,
Că, avizi, misiții, uneori
Răsar dis-de-dimineată!

Și tu, Efiartes? ...

– Numai trei sute
Ne duc la groapă?
Ceva putred pute
(Nu banii: o trapă,

La drac, ochi, egida)
Unde-i tot plutonu' ?
Oare, cu Leonida
(Rege dârz, nu conu)

A luat cina, Pluto,
Noaptea, -n Termopile?
– Șleahta n-am văzut-o,
Încă mai au zile...

☑ Decembrie

Toarce amintiri
Sorbul, în tăcere.
Umezind priviri.
De copil. Stinghere.

Stare de visare.
– Pentru-a câta oară? –
Când, iată, răsare
Pui de căprioară.

Nici că se mai teme
– Alungat, fiorul,
Că, de ceva vreme,
Dus e vânătorul –

Am întins o mână
– Ramul de măslin –
Rugă să rămână
Câtuși de puțin.

Sobru, se oprește
– Sacru protocol –
Și apoi pornește
În neant, domol.

Se tot strecoară
Prin noian – nămeții
Care mai omoară
Linii ale vieții

Ce intersectează
Uneori, tramvaie.
Îngere, veghează
Să nu se îndoiaie!

Revizie

Deșertăciune, nu mă-ngropi!
– Ort n-o să-ți dau, ca un obol;
Coase având, te tot îndopi
De-a valma, fără protocol.

Că n-o să năruie sentiment,
Descătușare de mizerii.

.....
Monadă de-nceput ardent,
Rugina dogmei n-o mai perii?

Sanscrită

Cu-atâta otravă,
Arbore, ce viață!...

Să ridic în slavă,
Meschina paiață?

Două fructe dulci
Au rămas pribege.
Vântule, le culci,
Să le pot culege?

Poezia – nectar
Fără bătrânețe;
Un prieten rar
De mai dă binețe:

Platon, Socrate,
Shakespeare – un văr –
Doar cel ce poate
Să spună adevăr.

Insule

Ce frământare,
Nestinsă lavă!
Ca Venus apare
– Dulce otravă –

Din spuma mării
Misterioasă,
Azil – uitării,
Ca o angoasă
.....

Aici, pe-aproape,
Răbdătoare tină,
Vis sub pleoape
De somn: grădină

Cu Făt-Frumos
Și Cosânzeană;
Matrice-n epos
Zidit cu Ană,

Cu doine, balade
– Lacrimi zbicite
De Șeherezade
Bocind ursite;

Mioriță laie
În transumanță
– Tangaj pe ploaie
În arca-speranță;

Cu un Luceafăr
Tânăr și, veșnic,
Un geniu teafăr.

– Ca stele, sfeșnic;

Și un Albastru
Spectru divin,
Durând pe castru
Ram de măslin

Ca un sărut
Unind fior
La poarta scut
Lângă pridvor,

Sfântă cunună.
Ca o măiastră
Glia străbună
E țara noastră

– Ce mai tezaur
Universal!
Deseori, plaur
Purtat de val ...

La mijloc!

Legăți de-o punte obsesiv
– Tales vă poate contrazice –
Încăpățânați, definitiv
– Un Buridan a fost complice –

Ne ducem pecetea în cruci
Pe drum de pulbere-n vâltori;
Spre-a ne feri de mameluci,
Stăm cu savanții, uneori...

Fluturi

Spațiul, ocean
Cu încercări
– Spirit uman
Spre alte zări,

Ca evadare
Din lut nedemn
Sau o chemare,
Lăuntric semn.

Ce visători, vizionarii!
Doar uneori
– Cumpene varii –

Ceas se oprește
– E-atins sorocul –
Că se topește
Ceara, norocul.

Proză

Constantina Popescu

Puiul

Viața a început să mă strângă iarăși cu ușa. Mă simt un pui rămas mult, prea mult, în găoace. Cât timp am stat sub aripa mamei chiar mă strângea găoacea, căldura cloței mă proteja. Mă simțeam copil. Dar de la o vreme, din nu știu ce motive, cloșca a plecat, a vrut să fie doar găină, a mai făcut alte serii de pui, dar - ce ciudat: eu nu am mai reușit să ies. Oare de ce? Totul a decurs natural la fel ca în cazul celorlalți pui, cel puțin în aparență. Am dat cu capul în zadar. M-am zbatut, nimic. Timpul se scurge, oamenii îmbătrânesc, iar pe mine mă găsesc alte serii - la fel - în găoace. Lucrurile decurg normal pentru ei.

Se pare că mama m-a iubit atât de mult încât a vrut să rămân, toată viața, un pui. Nu a mai vrut să mă vadă crescând, părăsind-o sau, mai grav, să mă taie oamenii să mă mănânce. Și parcă a legat un fir de păianjen deasupra oului, să nu mai pot ieși. Nu pot s-o judec pe mama.

A făcut totul din imensa iubire ce-mi poartă. A crescut cu ideea și a crezut că veșnicia e o binecuvântare pentru cei aleși.

Ce cred eu?

Nu știu dacă pot spune ce cred, dar pot spune ce trăiesc - mi-au crescut de mult aripile, dar, cum eu nu semăn cu frații mei, îmi cresc mereu înăuntru și am din ce în ce mai puțin oxigen în găoace. Fac zilnic rugăciuni să se împiedice cineva de mine și să rupă vraja. Mi-amintesc de o perioadă în care mă găsisse un colecționar. Am fost un pic nedumerită la început, dar când mă gândesc ce a urmat... Uitasem până și de mama. Am uitat până și ce eram. Am simțit fericirea răsărind ca și puful pe pielea mea. M-a studiat atât de mult, mă pipăia zilnic, îmi cânta serenade pentru pui - auzise el de undeva că și puii iubesc muzica și le iese un puf mai gălbui dacă le cânti, de Paști s-a lăudat la toată lumea cu mine, m-a încondeiat - pentru mine nu conta, dar ipostaza asta de Creator Lui îi dădea liniște și o frumusețe aparte. Nu mai cunoscusem nici un pământean la fel. Culmea e că și el mă credea un ou special, unicat. Se îndrăgostise atât de mult de mine, încât atrăsese gelozia tutu-

ror celor dragi, începuse să-și neglijeze datoriile omenești. Curiozitatea lui atinsese limitele paroxismului, iar eu clocoteam înăuntru. Simțeam că sosise momentul mult așteptat. Aveam sentimentul că ne născusem amândoi pentru asta. Marea eliberare. Mă scăpase de câteva ori și sesizase că găoacea nu s-a spart. Nu știu dacă asta îl atrăgea atât de mult sau îl speria. Eu ajunsesem să cred că doar el mă va face să văd în sfârșit Lumina Soarelui, firicelele de iarbă care îi făceau atât de fericiți pe frățiorii mei. Aș fi vrut să pot să-mi asculte și mie măcar un copil ciripitul, pentru că, după atâtea secole, mă îndoiam că mai am glas, începusem să mă cred mută.

Punctul culminant se lăsa însă așteptat. Nu vă imaginați ce însemna pentru mine spargerea găoacei. De-aș fi știut că voi muri în momentul imediat următor, i-aș fi purtat salvatorului recunoștință veșnică.

Dar n-a fost să fie așa. Fără să cred, fără să sper, fără să pot face ceva - la fel cum îmi ieșise în cale, la fel a plecat.

Astăzi mă simt mai singură ca oricând. Mai am sentiment în plus în colivia mea, părăsirea. A luat cu el Speranța mea, ultima salvare a oricui. Sunt un mare Mort viu. Mintea mea se agață mereu de ideea că se va întoarce, că într-o zi va trece peste tot ce-l ține departe de mine și se va întoarce. M-a iubit prea mult, pentru a mă putea uita. Pentru asta a fost făcut, să colecționeze ouă. Oricât de multe, de frumoase ar fi celelalte, el știe că doar eu dau cu adevărat viață colecției lui.

Te rog, pe Tine, Doamne, dezleagă piedicile ce-l țin de mine și fă-1 să mă regăsească sau sparge Tu coaja pentru a mă duce să-l caut eu. Fă-mi o surpriză și îndeplinește-mi și mie această dorință!

Criminalul

Erai un ucigaș în serie. Omorâsei atâtea și atâtea suflete, dar pofta ta de viață și setea ta de sânge e de nestăvilat. Vedeam următoarea căprioară vărsându-și sângele cald spre gloria Eului tău de vânzător iscusit.

În capul meu nu cred că fusese preme-

☑ ditare. De fapt mi se părea că nu conta atât de mult victima, pe dată ce căsăpiseși atâtea dar, jocul..., tu iubeai crima în sine. Ciudat e faptul că aveai atâtea unelte ademenitoare și metode fantastice de seducție, încât bietele fecioare se jertfeau din Iubire.

Nu fusesem o excepție. Dar, în capul meu, rezultatul nu fusese cel prevăzut de tine. Faptul că mă vedeai zilnic, îmi miroseai parfumul în zare, iar ochii mei îți trimiteau văpăi de foc, mistuitoare, pe tine te incita. N-aveai de unde să știi că eram o moartă vie, fantoma Eului meu, salvată printr-o minune divină și că tu trăiai drama lui Hamlet. Jocul se schimbase. Trebuia să plătești. Din călău, deveniseși victimă. Îți acaparasem gândurile, voința, Ființa. Numai că eu aveam tot timpul din lume. Nu eram atât de nerăbdătoare ca tine. Aveam împotrivă doar amintirea unei foste povești de iubire. Îți sorbeam sângele puțin cât de puțin pentru a muri de atâtea ori câte crime săvârșiseși. Sângele tău de bestie mă tulbura, dar aveam talismane pentru a mă readuce pe linia de plutire, fără a mă prăbuși. Din când în când îți mai aminteai ce fuseseși odată și speranța de a mă răpune puneai iarăși stăpânire pe tine. Ar fi fost, într-adevăr, ultima crimă de o frumusețe absolută. Dar ce nu știai tu era faptul că vom fi murit amândoi. În sfârșit marele creator găsisese leacul și pentru tine CRIMA ABSOLUTĂ, visul oricărui criminal - o poartă în vene, pentru ea s-a născut, o caută o viață și nu poate muri până nu o săvârșește lăsând ca preț de răscumpărare însăși viața lui.

Te văd în umbră, cum ți-am tocit dinții, astăzi ești vegetarian și aștepți Crăciunul cu o puritate de copil. Mă inundă un sentiment de fericire. Toți te-ar fi condamnat fără milă. Eu am decis să lupt pentru a te recupera. De Dragul tău, de dragul meu, al familiei, al societății și în numele lui Dumnezeu. Doar cei mai fini psihanalisti pot înțelege jocul de-a nebunia pentru a reda unui condamnat copilăria. Într-adevăr e groaznic de frumos.

Și-aș vrea să-ți fac o promisiune. Poate acum dormi și știi visele de dimineață se împlinesc întotdeauna, doar pe Pământ simt liniște, dar știu eu un loc unde vom putea face orice dorim și nu va fi trist, atunci când vom fi amândoi, ne va fi mai ușor să comitem o nouă CRIMĂ.

La revedere, cruzimea Ta.

Poeme

Dorina Cioplea

Somn

Aștept o împlinire cât
propria mea mamă
între toți oamenii,
cât un somn de bărbat
unic
cu mine pe buza de sus,
înainte
și după vis.

Sunt soare și sunt vânt azi, iubitele,
sunt apa care spală morții și viii,
pe mine,
pe tine
și peronul gării vechi.
Sunt un plâns de copil,
un rând dintr-o pagină de ziar,
un sărut cu ochii acoperiți
și mâinile înflorite.

Azi sunt viață, iubitele.
Somnul tău curat,
care te doarme.

Băiatul-copac

Băiatului-copac nu-i plac culorile, nu-i place vara,
nici soarele.
La el ploaia vine în alb-negru și îi aduce
singurătate,
Îi crește rădăcini
Și îi curăță ochii albaștri de urmele de oameni.
Îl întâlnesc mereu pe câmpuri, când se apropie
furtuna.
Crește norii în palmă și îi pictează în negru și gri,
Iar copacii îi prinde între cer și pământ, niciodată
chiar la mijloc,
niciodată prea jos sau prea sus.

L-am surprins atârând oamenii în clopotniță,
unii peste alții,
Ca o scară spre dumnezeul în care nu crede.
Îi oprește la poalele norilor și îi trece cu grijă de
partea cealaltă.
Chiar dacă nu-i iubește, nu vrea să-i frângă,
Nu are nevoie de trepte schiloade,
carne sau suflete.

Băiatul-copac urcă și coboară, urcă și coboară, urcă și coboară...
Sau uneori doar plutește în mijlocul tuturor,
Între nimic și nimic,
Se oprește la marginea crengilor sale și nu se aruncă niciodată în lume.

Spațiul dintre

În fiecare zi umple spațiul dintre el și oameni
cu copaci
negri.

Alteori crește unul singur, de la cer la pământ
și gol la mijloc.
Într-o dimineață am vrut să-l împlinesc
și am pictat oameni fericiți atârnând din
crengile lui.

-Acum, în fiecare zi umple spațiul dintre el și mine
cu tăceri-

I-am dăruit păcatul original,
pe Adam și Eva și orele mele de singurătate.
Îi iubesc liniștea
și îi pun la picioare oameni fără fețe și povești,
Ca într-un insectar.

Băiatul-copac are în ochi un cer gri și pe mâini
mirosul meu,

Chiar și când zboară cu pleoapele strânse.
Ploaia îmi sapă urmele lui pe piept și-mi șterge
buzele de cuvinte.

Vreau să bată tot vântul din lume
Într-o singură respirație comună.

-De azi, umplu spațiul dintre mine și el cu străzi
și un oraș-

În mâinile lui se termină marea și încep eu

Băiatul-copac îți pune singurătatea pe cartea
de vizită.

Nu vrea să-l deranjeze oamenii, așa că nu respir
când e prin preajmă.

Mă înfășor în dantele negre și, la fiecare furtună,
îl aștept pe câmp,

Despletită și cu plămâni chircoți în cutia toracică,
Ascunși sub oase și palme.

Sunt vie... sunt vie... trebuie să fiu vie!

Sunt scara lui către lume, pe care o coboară
tot mai rar.

Început de furtună și cântec de înrobire.

Nu-și înfige rădăcinile în pământul ăsta,
băiatule-copac,

O să te înverzesc prea mult!
Sunt vie și plămâni mei caută aerul
și îmi e teamă că uneori mă vei auzi visând înălțimi și marea.

Eu sunt apa

M-ai primit simplu,
ca și cum aș fi lipsit doar ieri, din întâmplare.
Îți ascult somnul sincer
și îmi închipui că faci incantații de curățire a trecutului,
nu mai învinovățești pe nimeni și zâmbești.
Cu ochii închiși,
mâinile întinse și
picioarele scufundate într-o cadă plină cu pești de lumină.

Eu sunt apa.

Prima dată

Să mângâi aceleași mâini în fiecare dimineață
E ca și cum ai învăța să mergi pe bicicletă la 27 de ani
sau să iubești pentru prima dată la 28.

Sticla de vin roșu

Tatălui meu

Sticla de vin pe care am cumpărat-o de ziua ta
Stă și acum, nedeschisă, în vitrina din camera
bună.

Am pus-o în spatele paharelor desperecheate.
Pe ultimul rând, să nu văd că nu ai mai băut-o.
Într-o zi îți-o voi aduce și voi hrăni cu vinul din ea
florile și iarba.

Îl voi vărsa șiroi roșu
Până la buzele tale uscate și însetate,
Nebăute de atâtea zile și atâția ani.
Într-o zi îți voi spăla cu vinul din ea oasele.
Un cadou mai frumos decât cravatele colorate pe care ți le cumpăram în copilărie.

Într-o altă zi, ultima, vom ciocni un pahar de vin
roșu,
Din sticla nedeschisă, din vitrina camerei vechi.

Valer Neag

Marin Colțan

În central geografic al țării, în Doștat-ul din po-dișul Secașelor, nu departe de Alba-Iulia, orașul Unirii, la 17 septembrie 1954, a apărut și și-a cerut zgomotos dreptul la viață, Valer Neag.

Pui de ardelean harnic, cuminte și cu dragoste față de atât de necăjitul pământ transilvan, Valer Neag a fost înzestrat cu disponibilități pentru cunoaștere și pentru studiu, pentru cercetare și experimentare. Fire agreabilă, dornică de a rămâne permanent tânără, veselă și... boemă cât încap, exuberantă, entuziastă și optimistă (de viața de... după, nici nu vrea să audă), amator al companiilor plăcute (pe care le cultivă și le animă), cel care nu cunoaște ce-i ranchiuna sau... complicitatea șoptită, care luând din viață ce-i frumos își face din ce în ce mai mulți prieteni și admiratori.

Proverbiala paciență ardelenescă, îl obligă (volens-nolens) să-și demonstreze permanent sinceritatea sentimentelor și să-și pună inima-n palmă în fața oricărui partener de dialog. Înclinat spre frumos și inedit, în urma unor studii superioare de specialitate, dovedește (sieiși și admiratorilor săi) că arta plastică și decorativă nu mai are secrete pentru el. Cei care-i cunosc polivalentul său travaliu creator, lumea sa de forme, în care se exprimă cu ușurință, modalitățile acesteia de exprimare fiindu-i familiare și dezinvolt cultivate, în care performează, cred că nu el a ales arta, ci arta l-a ales pe el. Cum, de la hotarul dintre secolele 19-20 și, mai ales, după al doilea război mondial și-n ultimele decenii, au apărut foarte multe... sugestii de a face arta (modalități care și-au luat diferite denumiri) ajungându-se chiar în situația când, de multe ori, formularea „creator de artă” să fie înlocuită cu cea de „producător de artă”, în care, firește, se observă și apariții ale impostorilor și imposturilor, a tautologiilor obositoare (fără identitate, uniforme etc.), afectând sfera noțiunii de artă adevărată, Valer, meditănd ardeleneste, acceptă tendința de permanentă căutare a modalităților de exprimare a artei (liberă, originală, sintetică, spontană etc.), fără a se entuziasma de... modă. Nu-și face concesii, „a contré coeur” și nu preia mecanic, mot- à- mot ceea ce... se poartă ci, „ascultându-și vocea interioară” își caută note specifice de exprimare („se caută pe sine” și „analizează îndelung, care, de fapt, sunt vorbele impuse de zodia Fecioarei în care-i născut”), note

care „să rezoneze cu sentimentul pe care vrea să-l încorporeze” în fiecare subiect (fiecare operă), în vădittele sale intenții de a le înzestra cu harul pe care vrea să-l transmită privitorului, har care să vină de dincolo de starea fizică a operei. Cum și căutarea perfecțiunii îi este impusă de aceeași zodie, Valer, scrupulos cum este, vrea să facă numai artă adevărată, artă care e concepută prin actul retragerii sale, în liniștea de anahoret a atelierului, unde, pentru fiecare operă concepe nenumărate crochiuri, schițe și studii care, apoi, le transpune în diverse materiale, exprimând „adevărul trăirilor sale moderne”, adăugând tot ceea ce crede că-l ajută să transmită cât mai direct „sentimentele sale șlefuite, numitorul său comun, care să-l reprezinte, să semene doar cu el”, cu care doarește să emoționeze plăcut pe privitorul lucrărilor sale. Exigent cu el, Valer își pune semnătura doar pe lucrări care simte că-l reprezintă doar cote superioare, care-i exprimă sentimentul deplin, sincer, convins fiind de zisa că „arta este în primul rând sentiment, materializat în forme, culori, volume, mișcări, sunete etc., folosite separat, sau sincretic”. (G.C. Argan).

Chiar dacă n-o spune întotdeauna, Valer detestă facitul și compromisul în creația artistică. Aceeași părere având-o și asupra evaluării artei, care trebuie făcută folosindu-se doar judecăți de valoare, nu judecăți de gust și, cu atât mai puțin, improvizații neavenite, deseori rizibile. Cum genul preferat al lui Valer este arta sticlei („arta focului și luminii, a clarității, prospețimii și delicateții”),exploatănd la maximum transparența acesteia, imaginile pe care le expune și ni le propune („Sturion”, „Omăgiu lui Dalí”, „Templu” etc.) sunt evidente contrageri artistice moderne, după cum, în „Familie” (opal alb), „Ion săritor în apă”, „Ion pe placă”, „Mere-n fereastră” etc., exprimarea modernă, curată e complementată fericit cu elemente antropomorfe și vegetale. Discursul artistic al lui Valer (nesu-

☑ feritul meu prieten și, sunt convins, că eu îi sunt și mai nesuferit) e polivalent, dobândit de permanentul interes pe care-l manifestă față de diversele genuri artistice, e demonstrat și prin lucrările sculpturale (în piatră și lemn) unde, de asemenea, pe lângă notele sale inconfundabile de exprimare sintetică, mânuind cu mare abilitate instrumentele specifice genului (și demonstrate și în lucrări de for public, „Zmeu de ape”, fiind doar un exemplu), ca și prin lucrări valoroase care țin de alte genuri de creație (pictură, gravură, desen, scenografie, ilustrație de carte etc.), uneori, a combinării diferitelor genuri cărora pretențiile acestora pentru realizarea „arhitecturii interioare a fiecăreia” și „stăpânirea materiei și sensul ei” (P. Comarnescu).

Valer este un... mehenghi, atât al companiei plăcute, cât și a artei de bună calitate, înzestrată cu atribute de certă valoare spirituală, întorcând spatele (politicos, sau nu) nonvalorii artistice (realizată... material sau doar... vorbită) acoperite de... concret, îl mai pârâm pe Valer și că certele sale valori artistice au făcut parte din zeci de manifestări expoziționale (în țară și peste hotare) și că, întrunind sufragiile a multor jurii exigente, a fost gratulat cu diverse premii (de invidiat). Adăugând și faptul că ori pe unde ajunge se face un „bineprimit”, că este un foarte bun coleg și, în general, un ... cazeur, calități care, spre lauda lui, merită a fi cultivate și luate ca exemplu pentru artiștii mai tineri care, năbădăioși, deseori se grăbesc și, tot deseori greșesc, lucru mai greu de înțeles de ei.

Welcome Ion Sulea Gorj, Thank You for the visit!

Marin Colțan

Cronologic, activitatea universitarului Ion Sulea Gorj ne relevă un periplu amplu al trudei sale pedagogice și al plurivalenței meseriei pasionante de creator plastic și decorativ. Neobosit cadru didactic, iubit și respectat de studenții săi, ISG e, în același timp, un remarcabil artist, cu o prodigioasă activitate (pictură, grafică, vitraliu, mozaic, frescă, tapiserie). Lucrările sale au participat la foarte multe expoziții naționale și internaționale (de unde s-au întors și cu câteva premii), multe fiind acum proprietatea diverselor muzee și colecții particulare din țară și de peste hotare.

Ca om de artă, ISG e plasticianul atât de înrobbit de activitatea de creație, încât e „permanent în căutare de timp”, pe care-l gospodărește cu parcimonie. Fiecare minut (pe care ar vrea să-l dilate) e dăruit atelierului său, locul unde se simte foarte bine, oaza în care se retrage și, rupt de orice preocupare domestică, meditează în liniște și îndelung, asupra unuia sau altuia din proiectele sale, pe care le poartă de mult în gând, le face nenumărate schițe de idee, până când acestea se lasă conotate artistico-plastic, oferindu-i forma care-l satisface, ca apoi, în compensație și irepresibil, acestea să-și ceară dreptul la statut de operă de artă, nelăsându-i artistului nici un răgaz până când nu li-l conferă.

Așteptat de foarte mult timp de locurile natale, iată-l în aceste zile pe ISG cu o expoziție reprezentativă pe simezele Muzeului Județean de Istorie. În ansamblu, expoziția ne atrage, insinuându-ni-se treptat și din ce în ce mai mult, în terito-

riul modului nostru de a gândi și a percepe vizual. Prin diversitatea modalităților de abordare factuală, expoziția are chiar caracteristicile unei retrospective, evaluând o activitate îndelungată a artistului, cu bogăția sa de nuanțe și tonuri cu care, alături de alte elemente de limbaj și de expresie plastică, construiește armonii cromatice folosind, totuși, o paletă reținută în care preferă gamele reci, în compoziții ingenios articulate. Fiecare tablou este o lume de acorduri, forme și culori, cu propensiuni lirice, calme.

Privitorul concludă ușor că, alături de unele teme filosofice („Ferestre”, „Geneză”, „Îngemănare”), multe din sintagmele iconice abordate sunt echivalențe plastice, reverberații picturale, inspirate din mirificul Peștișani (matrice a multor nume de rezonanță națională și internațională în arta plastică), spațiul său ludic, cu rememorări a duioasei reculeri, zone de puritate și inefabil, contemplații nerestrictive ale subiectelor ca: pădurea, apa, verdeața, norii, munții, depărtarea etc., urme adânci ale „paradisului pierdut al purității” (Mircea Grozdea), conotații de neșters ale memoriei sale afective. Pe toate ISG le topește în creuzetul laboratorului său de creație, oferindu-ne opere plastice, secvențiale simbioze de mister, de materie - imaterie, concret - abstract, dinamic - static etc., calitative unități ideatice ale demersului său artistico - plastic. Oricare lucrare, căreia-i conferă o incontestabilă valoare artistică, este o invitație politicoasă la o zăbavă benefică, la un relaxant exercițiu de

☑ meditație, care ne obligă la o privire atentă, gândire, cultură generală, inclusiv la cea din sfera artistico - plastică.

Apropiindu-ne și mai mult de expoziția lui ISG, vom observa că motivele folosite de un artist sunt de o puternică încărcătură emoțională. Ca pretext, se ia, de exemplu, atmosfera unui peisaj înflorit („Pubertate”), care e convertit în artă printr-o reducere calculată a elementelor figurale în care, ca mai în toate lucrările expuse, se simte prezența umană, prospețimea și circulația în voie a aerului tineresc. Imaginea artistică a câtorva trunchiuri de copaci („Planeta verde”) în care discret și constitutiv sunt incluse și detalii anatomice umane, acompaniate de simfonia tonică a nuanțelor de verde succulent, cu folosirea unei linii calde, unduioase și cu vocații monumentale (ca și dimensiunile mai tuturor lucrărilor). Trădează inițiala pregătire universitară expozantului.

Deliberat, cu talent, în „Străbunii”, ca și în altele, componentelor demersului tradițional, stenic, al genului, care cere o solidă pricepere în ale meseriei, cu rezolvări de paginație, construcție și valorație (culoare în cazul expoziției de față), îi adaugă inspirate glisaje conceptuale și alte juxtapuneri de artă modernă, cu grija facilitării și scurtării distanței dintre artist și privitor, dintre artă și consumatorul de artă, pătrunzând în câmpul nostru de percepție cu un discurs sincer, esențialist și cursiv, de visare și reflecție, cu imagini artistice autoreferențiale, motiv pentru care, întâmplarea culturală respectivă poate fi considerată și o expoziție - școală. Mânuierea ecleraajului („Ultimul Pan”, „Mitologie Nordică”) este o altă constantă a picturii lui ISG, ceea ce evidențiază

conturul desenului selectiv, fin, delicat, sfios chiar.

Solicitându-ne permanent o maximă concentrare, artistul îi utilizează travaliul pentru căutări neconținute (atribut și scop al artei) sondând posibilitățile raportării la alte spații și ritmuri, pentru ca stărilor noastre apercceptive să le găsească alte și alte modalități de rezolvare plastică („Condiția renașterii”, „Ora incidentului”).

Mijlocit și parcă mereu îndatoritor (calitate a spiritelor alese), ISG dorește ca fiecare lucrare a sa să intre într-o plăcută (chiar și virtuală) și doctă șuetă cu cel care o privește, decodarea picturii sale cere (în aceeași măsură) atât cunoașterea alfabetului tradițional („Promisiunile înșerării”, „Crepuscul”), ca și concentrarea maximă pentru citirea armoniilor și compozițiilor de sorginte abstractă, a „imagarului văzut, a ne-naturalului, a miraculosului posibil” (Theodor Redlow), marcate de plutiri și contemplații, în culori fluide, în care caută o anume atmosferă, circumscrisă spațiilor spirituale („Biosferă”, „La curtea lui Dionis” - lucrare care ar putea servi și drept carton pentru o tapiserie -, „Întâlnire”), totul servind artei adevărate, caz în care materialitatea fizică a tabloului devine doar vehicol unui limbaj specific, exigent, incitant, investit cu rolul evidențierii unor inspirate și coerente metafore de atmosferă și spirit, pentru a crea angajante stări optime de manifestare, pentru dezvoltarea căroră și accesarea la dialogul cu arta elevată fiind nevoie de efort intelectual.

Vizitarea expoziției e un privilegiu pentru fiecare dintre noi, aceasta motivându-se a fi o aventură seniorială, un eveniment cultural major al urbei de pe Jiu.

Spiridon POPESCU, un scriitor de cursă lungă

Eugen Evu

Gorjean prin naștere (n. la 4 Septembrie, 1952) în satul cu nume de veche cetate, Ohaba, Spiridon Popescu par a fi și unul înăscut, prin „lada de zestre” a umorului hâtru, țărănesc, nord-dunărean, calitate constantă, admirabil cultivată și pobată prin revistele vremii, aprofundând-o în operă. A debutat sub auspiciile viguroasei reviste craiovene Ramuri (în iunie 1974) și s-a „zidit” în ipostza de scriitor sistematic, inspirat și inspirator- prin atractivitatea contrariilor, rând pe rând, în revistele Luceafărul, România literară, Convorbiri literare, Poezia, „Vatra”, „Astra”, Tribuna! „Brâncuși”, „Rostirea Românească”, „Oglinda literară”, Vitralii (prima serie a revistei Provincia Corvina), „Semne (prima serie), „Columna” „Cuggetarea”, „Zig-Zag”, „Flacăra”, „Tomis”, „Scrisul românesc” și numeroase publicații zonale. O recentă rîntâlnire la Tg. Jiu, sub „arcada” marelui Brâncuși, mi-a redat impresia „veche”, a unei persoane de un rar energetism, original ca și lirica sa, cu un șarm ce amintește de poezii moderniști și postmoderniști, foarte bun știutor al limbii române active, fabulatorie, prin ținta sa moralistă, în primul rând. Dealtfel, dintre numeroasele premii, bigronicarul Ale Ștefănescu i-a conferit unul cu motivația „Pentru cel mai redutabil polemist”...

Simpatizînd caragialesc cu „țintele”, Spiridon Popescu are rarul privilegiu de a nu le stîrni mânia sau ura, cum se-ntâmplă

☑ la oximoroniști. Uneori recurge ultra- parafratic sau prodistic, la exerciții exotice, repulsiu manieristice. În sinea lui și a operei, in extenso, l-am considerat, încă de la primele lecturi (anii 1990), un sceptic bine temperat, dar și o gravitate filosofică a existenței, (deloc „în exces”, deși el este un hedonist, paraoxal îmbinând apollinicul cu dionisiacul; ce asigură scrisului metodic, unitar, perenitate. Iată ce opinam în 1999, în revista „Semne”: „*Cu un simț al „exilului” în lume, etic inconfundabil transfigurat estetic, muzical din interior și nu dinafară, poetul gorjean mi-a dat acea bucurie lecturii, în actualul vacuum general al rupturii cenzurii, dar și a auocenzurii, în scribăria ultimilor ani*”...

Referenți, selectiv:

Spiritul ludic a fost remarcat de numeroși critici, între care Gheorghe Grigurcu, Ion Pachia Tatomirescu, Adrian Dinu Rachieru, Valentin Tașcu, Ion Popescu-Brădiceni, Paul Aretzu, Romulus Vulpescu, Nicolae Dragoș, Aurel Antonie, Aurel Sasu, Geo Vasile, Darie Novăcenu, Alex Ștefănescu, Eugen Evu, Florea Firan... Spiridon Popescu este membru alUSR din 1999.

Educația...și Lecția de viață

- un interviu de Vasile Gogonea -

Preacuviosul Părinte Ioachim PÂRVULESCU, Starețul Mănăstirii Lainici (GORJ), exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Craiovei: “Fiecare om este o mare taină înaintea Lui Dumnezeu! Numai Dumnezeu poate să cunoască taina fiecărui om”

- *Rep. Preacuvioase Părinte Stareț, Arhimandrit, Ioachim PÂRVULESCU, așa cum am convenit la întâlnirea noastră de la finele anului trecut, vom încerca să continuăm dialogul pe care l-am numit atunci, și sperăm să fie mereu, unul «de suflet», așa că, pentru început, aș dori să abordăm tema Educației, pentru a realiza chiar o diagnoză a sistemului nostru educațional. Pentru aceasta, aș dori să vă întreb, dacă susțineți cu argumente plauzibile, ca ora de religie să facă parte din curricula procesului de instrucție și educație a copiilor!*

-Nici nu ne dăm seama, cât de important este acest lucru! E adevărat, sunt și profesori de religie care, din păcate, periclitează imaginea instituției bisericii, pentru că nu au vocația aceasta de pedagog, de educator, de dascăl, pentru că acestea sunt vocații sacerdotale...! Pentru că preotul are vocația sacerdotală preoțească, de a sluji, dascălul, vocația sacerdotală de a învăța și a modela prin învățare, iar medicul are vocația sacerdotală de a vindeca! Preotul tămăduiește starea sufletească, medicul starea trupească și dascălul starea minții, iar în ceea ce privește aspectul deficiențelor pedagogiei religioase la unele cadre, merită curățată ograda, pentru că fără

credință, nu știm ce se va întâmpla cu viitoarea generație!

- *Rep. Considerați că anumite sincope ale sistemului educațional au la bază ceea ce am putea numi o criză a modelelor de viață?*

-Nu doar o criză a modelelor, dar și tot ceea ce penetrează prin mass-media, o toxicitate permanentă a spectacolului de divertisment, o invazie a vulgarității, pentru că nici nu mai știu cum poate fi stăvilită această «avalanșă» informațională necontrolată, haotică, prin tentații fără discernământ, pentru că ai senzația că intri într-o «mare fără maluri» și ești purtat de un «tsunami» devastator!

- *Rep. Care sunt căile, mijloacele sau chiar formele prin care să realizăm o redresare a situației și o întărire a credinței noastre dreptmăritoare?*

-Of, Doamne, dacă e vorba și despre tineri, ca și despre cei mai

☑ în vârstă, cred că mai ales cei maturi, trebuie să se îndrepte spre Dumnezeu, iar după aceea și cei tineri să le urmeze exemplul, pentru că altfel, nu mai avem șanse de salvare și mergem într-o direcție necunoscută!

“Nu poți să deslușești îndeaproape, întreg traseul vieții omului...”

- Rep. În slujbele de la Sfânta Liturghie, în cuvântul de învățătură, de multe ori vorbiți despre viața omului care se dovedește o taină...

- Dacă omul este un geniu sau un sfânt, nu poți să deslușești îndeaproape, întreg traseul vieții lui, pentru a scoate în evidență toate aspectele sau întâmplările de viață! Așa a fost și Viața Mântuitorului Iisus Hristos, pentru că numai după ce S-a Înălțat la ceruri, mai ales prin Maica Domnului, cea care știa totul despre Iisus Hristos, au început să se scrie Evangheliile!

- Rep. Dacă fiecare om este o taină înaintea Lui Dumnezeu, putem vorbi de o limită a destăinuirii sale prin Sfânta Spovedanie?

- Fiecare om este o mare taină înaintea Lui Dumnezeu! Fiecare dintre noi este o ființă umană inconfundabilă, un unicat, o ființă irepetabilă și subiectivă! Dumnezeu creează numai unicate, nu realizează prototipuri pline de stereotipuri! Numai Dumnezeu poate să cunoască taina fiecărui om! De aceea, avem Sfânta Spovedanie, când omul se eliberează de anumite poveri ale sufletului său, când el se destăinuie! Preotul este singurul care mijlocește între tine și Dumnezeu, tot ceea ce destănuiești din mintea ta și din sufletul tău! Taina Spovedaniei este importantă pentru propășirea spirituală a omului! Ea înseamnă și o «igienizare» a sufletului omului! Este o eliberare de stările negative, de ceea ce este rău în forul lăuntric al omului, după care sufletul omului rămâne curat, cum se spune!

- Rep. Atunci, cum se împacă, pe de o parte, setea nestăvilă a omului de a cunoaște tot mai mult, iar pe de altă parte, păstrarea «tainei cea din veci ascunsă și de îngeri neștiută»?

- Pentru fiecare om, taina se dezvăluie atât cât crede Domnul că este de cuviință! Ca și la Nașterea Domnului, vedem că și azi, lumea este foarte rea, plină de ucigași de prunci, cum a fost Irod, când a vrut să-i ademenească pe cei trei magi călăuziți

de steaua luminoasă, pentru că Irod nu dorea să se nască un pretendent la tronul său! Vorbim de o cunoaștere prin anamneză, o aducere în actualitate a vieții omului, după ce acesta s-a ridicat la cer. La fel a fost și în cazul Mântuitorului, așa cum precizam la începutul dialogului nostru! Abia după Înălțarea la Cer au fost scrise Evangheliile despre Viața Mântuitorului! Toată Viața Mântuitorului nostru a fost o mare Taină!

“Mănăstirea nu concurează cu parohia, ci, se completează una pe alta”

- Rep. Orice om are o taină existențială, fără îndoială, dar în acest caz, mai este spovedania o «terapie» a sufletului omului?

- Este cea mai mare «terapie» a sufletului omului, pentru că noi suntem trup și suflet. Iar dacă trupul s-a murdărit, deci trebuie să te speli, schimbi hainele, te simți mai bine, dar e mult mai importantă curățenia sufletului! Trupul omului moare, dar sufletul său este veșnic, mereu evoluează. Când moare un om, auzim expresii de forma: «a trecut în neființă» sau «s-a mutat la Domnul», «a încetat din viață» sau ceva și mai bizar, «a repausat» cineva, pentru că limbajul nostru excelează prin asemenea cuvinte forțate!

- Rep. Dialogul nostru capătă culoare cu asemenea «picanterii» ale limbajului cotidian!

- Dialogul se colorează cu expresii din viața de toate zilele, din limbajul cu care suntem familiarizați, nu-i așa?

- Rep. Putem vorbi de o seducție deosebită a bisericii de mănăstire în raport cu biserica de parohie?

- Nu este vorba de o seducție, așa cum nu este vorba nici de concurență, pentru că mănăstirea nu concurează cu parohia, ci, se completează una pe alta! Dacă privim în profunzime, vorbim de cel care slujește în altar! Cel care slujește în altar, spunem că are vocație sacerdotală! Răspunde acestei vocații! Pentru că se spune acolo: «Mulți chemați, puțini aleși!». Deci, mulți sunt chemați să slujească Domnului, dar puțini vor fi aleși, pentru că au luat-o «razna», deci, au luat-o pe căi greșite, iar atunci, ce se întâmplă? Vedeți, cum spunem noi în biserică, în raport de cât dăruiești, atâta primești! Deci, tu dacă Îi dăruiești Domnului evlavie, ☑

☑ credință, post, rugăciune, atunci Dumnezeu îți dă, pentru că dacă ești într-o parohie...

“După vrednicia preoților se vede și prezența oamenilor la biserică”

- Rep. Tocmai acest lucru voiam să-l analizăm, un caz concret, un exemplu relevant!

- Iată, avem exemplul Părintelui Caliope Georgescu, care a fost starețul nostru între 1974-1985, și care a fost detașat la Parohia Bâcleș, din Mehedinți, pentru că înainte au fost acolo niște preoți care au făcut greșeli, cheltuind banii fără socoteală, și procedând astfel, au smintit oamenii mult, au creat nemulțumiri, iar Părintele Caliope a fost trimis acolo ca să îndrepte situația...!

- Rep. Se mai întâmplă să avem și astfel de situații delicate!

- Evident, iar atunci, unii oameni au cârtit: «Ce facem noi cu călugărul ăsta?», «Ce, vine și ăsta să ne mănânce, cum ne-au mâncat și ceilalți?!!»! Iar Părintele, ce-a făcut? S-a apucat de treabă! A început să facă rugăciune în biserică, asprimea, nevoița și rugăciunea, dimineața, seara... Mergea la biserică singur! După câteva luni de zile, văzând oamenii că «popa» trage clopotul că «popa» face rugăciuni, se roagă pentru oameni, iar atunci, oamenii au început să se apropie de biserică! Vreo 2-3 ani de zile, Părintele Caliope a făcut slujbe în biserică aproape singur, cu oameni puțini, dar oamenii au înțeles că Părintele are har, că prin slujbele sale lucrează Harul Duhului Sfânt, pentru că după 5-6 ani de zile s-a început o nouă biserică, oamenii au început să se implice și au primit ajutor de la alte parohii, de la mănăstiri. După 9-10 ani de zile, cât a stat el acolo, oamenii au început să-l venereze pe Părintele Caliope, pentru că în 1973, pare-mi-se, vrednicul de pomenire, Patriarhul Teoctist, care era Mitropolit al Olteniei, a venit să sfințească biserica de la Bâcleș. A vrut să-l ia pe Părintele Caliope la Mitropolie, iar oamenii nu au vrut să se despartă de părintele cu har! Ani de zile după aceea, oamenii comunei veneau și îl căutau pe părintele lor!

- Rep. Încă o dovadă concludentă, că harul slujitorului de altar aduce oamenii la biserică!

- Deci, omul sfințește locul, cu adevărat se întâmplă acest lucru! În zona noastră a Olteniei,

destul de săracă spiritual, mai ales în unele zone rurale, pentru că omul vine la biserică numai dacă vede o jertfelnicie a preotului care slujește acolo, dăruire până la sacrificiu! Pentru că Sfinții Părinți spuneau: «Dai sânge și iei duh!», adică nevoița ta, că postești, că te rogi, iar atunci Dumnezeu te va răsplăti! Unii preoți de astăzi dovedesc faptul că nu mai au jertfelnicie ca să jertfească totul pentru credință! După vrednicia preoților se vede și prezența oamenilor la biserică!

“Eu mă rog Lui Dumnezeu ca să ne înțeleptească pe toți, pe toți creștinii...”

- Rep. Pentru anul 2015, aveți și unele proiecte «jertfelnice» pentru Mănăstirea Lainici și pentru alte mănăstiri din Arhiepiscopia Craiovei?

- Fiecare mănăstire își face proiectele ei, pentru că sunt lăcașe de cult cu tradiție și sunt iubite de credincioșii care vin să se roage la Dumnezeu!

- Rep. Ce le spuneți credincioșilor care vă caută și ce le transmiteți cititorilor «Gorjeanului», tuturor celor care înalță rugăciune Lui Dumnezeu?

- Că este important să medităm profund la momentul acesta al trecerii noastre de la un an la altul, pentru că viața noastră e ca un roman, iar capitolul trecerii de la un an la altul ne marchează pe fiecare! Eu mă rog Lui Dumnezeu ca să ne înțeleptească pe toți, pe toți creștinii, pentru că sunt momentele acestea istorice în care trebuie să ne bucurăm de libertate, când nu ne oprește nimeni și nimic pentru a ne apropia mai mult de Dumnezeu, de biserică, pentru a intra mai mult în taina vieții veșnice, de aici, de pe pământ! Pentru că, să știți, dacă intrăm în biserică și «accesăm» Harul Duhului Sfânt, deja intrăm în veșnicie, de aici, de pe pământ! Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca în 2015, să avem un an duhovnicesc mai bun! Deci, să-L avem pe Bunul Dumnezeu în sufletele noastre, să facem cât mai mult bine, să ne sensibilizăm, pentru că așa cum spunea Sf. Nicolae Velimirovici, că «noi, dincolo ne vom duce cu faptele bune, cu tot ceea ce am făcut pentru ceilalți, nu cu ceea ce am făcut pentru noi», ceea ce înseamnă un mare adevăr! Pentru că e bine să știm: ceea ce am făcut pentru noi, rămâne aici, iar ceea ce am făcut pentru alții, acele lucruri bune, vor merge cu noi dincolo!

Amintiri din Casa Amintirilor(II): O poveste cu cântec

Ion Căpruciu

Am eu un prieten. La vârsta asta am un prieten care ar putea să-mi fie fiu. Eu îl tutuiesc, el la fel, tu îi zic pe unde ai pierdut vremea când aveai șapte ani. Nu recunoaște el, nu-i am pe cei șapte ani de acasă și mă bucur că mai sunt și alții ca mine. La cei șapte ani de acasă le-am tras chiulul. Tata pleca dis de dimineață cu RATA la oraș și mama lucra la CAP, un leu ziua de muncă, și eu rămâneam acasă cu câinele și pisica.

Și nu aveam nici televizor că nu era curent pe vremea aceea, electrică.

Mă, îi zic, n-ai fi tu ăla din legenda care, lăsându-l mama sa acasă cu laptele pentru prânz duminicatul cu pâine în strachină tu îl împărțea cu șarpele casei, știi tu că fiecare casă are șarpele ei, da îmi zice, eu îi dam cu lingura în cap, mai mănâncă și micat, că mânca numai lapte lăsându-mi mie turta, dar avea dreptate șarpele întrucât nu avea lingură, și pe vremea aceea cine mergea la pomana lui moșu-su dacă nu avea lingură rămânea nemâncat. Într-o zi, prieteni la fel fiind, îmi zice, așa în glumă, el are un coeficient de inteligență superior, unora împrăștie umorul pe drum, și eu tot în glumă la o bere. Îmi știu coeficientul de inteligență superior că eu mi l-am dat, eu nu mă uit la o bere dar nici el nu o vede, îi zic, mă dacă îți dau una, auzi câinii în Giurgiu, dă-mi zice că vine Paștele e peste drum, și n-am nici de ouă și nici de vin, bine îi zic, dar până acum ce-ai făcut, n-am ținut de mine, îmi zice, dar găsesc eu unul care să-mi dea o palmă, sau o să-l fac numai să mi-o dea, găsesc eu martori, dă-mi dumne-ta o palmă și m-am asigurat de Paște, fără zece milioane nu-l las. Martori găsesc și nu numai unul,

trei, patru, până dimineață te bag în pușcărie, nu numai în măta. Pun rămășag, treabă de două-trei săptămâni, era după Crăciun, nu avusese și el ca oricare creștin, nici sarmăluțe, nici boșomete, nici ficătar, nici tobă, nici trandafiri făcuți din ăia cu barda și nici un pahar de vin, că eu îi dau când vine pe la mine un pahar, că-mi zice “bun ai vinul, rar îl dai”, eu îi spun cum se cuvine, “ți-aș da și mai des, dar astă toamnă unde ai fost când te-am chemat la cules”. Și nu de alta, dar am grijă de el să n-o ia pe alte cărări că avea bunică-mea un vecin care venea zi de zi în fiecare dimineață, bună ziua zicea, leliță, l-am visat pe nenea, nenea fusese bărbatul bunicii mele, îi pomenesc și eu astăzi în pomelnic, și ea venea cu litra de țuică. A doua zi știa tot satul ce discutaseră amândoi și avea și ceva pe deasupra milițianul din colț. Aștept ziua când am să primesc palma, că ce îți dorești o să se întâmple, numai să știi să aștepti vremea și timpul potrivit. Și timpul a venit. Într-o zi, era marți trei ceasuri rele, Nicolae, prietenul meu, că de el este vorba, fiind la spart de lemne la un vecin, îi sare o țandără după ureche, nu țandăra aia știți voi care, care ne sare la toți cei înjurați de mamă, chestie cu olteanul, și a început să curgă sânge de era în stare să cheme salvarea vecinul, dar până la urmă s-a oprit sângele și Nicolae al meu din chiuit. A doua zi vine la mine, mi-a arătat rana, vine Paștele îmi zice și după amiază, în aceiași zi mare scandal, am auzit și eu a patra zi după, duminica la noi în sat se adună oamenii la capul podului de pe Sohodol, unii îi zic Sodol, alții Râul, că de o mie de ani nu ne potrivim cum să-l numim, dar el curge la vale fără să țină cont de gurile căscate, mă rog,

fiecare cu ale lui și cu părerile lor. Și veni vorba despre Nicolae, eu tac că e prietenul meu, știu și ceilalți asta, de aia mă fierb în apă rece, ei ce face prietenul, îmi zice unul, ce să facă, îi zic, nu l-am văzut, să tot fie o săptămână, bine domnule, îmi zice, dumne-ta nu citești ziarele, nu te uiți la televizor, eu zic, ziarele de scandal nu le citesc, să dea faliment, iar televiziunile astea care nu ne arată decât femei despelegoiate îmi strică imaginea despre femei. Domnule, îmi zice, l-au bătut pe Nicolae, prietenul dumitale, mama și tata și fiul de l-au băgat în spital, nu știu dacă a venit dar e groasă la curul lor, tentativă de omor, ne-au făcut satul de rușine, în satul nostru n-a mai fost crimă de când a scris Nicolae al Lupului de crimă din Schit, o poveste ca toate poveștile “exploatănd” două cruci mai vechi prăvălite peste un dâmb. N-apuc să zic Domnule ziarele au părerile lor despre fapte, Nicolae trece pe uliță fluierând cu mâinile în buzunar, o țigare aruncând fumul din el. Mi-am amintit ce-mi zicea odată, moșul Pintilie, aveam șaptesprezece ani, s-au bătut în Stârcu vreo trei, doi cu unul pe o femeie, moșul fiind unul din ei, l-au bătut mi-a spus până i-au scurs streșinile dar a doua zi s-au dus la el cu două merțe de grâu fiecare. Deh, nu erau ziare și nici televiziuni.

Misterioasa arhitectură a durerii și nefericirii

Cristian George Brebenel

“Dacă un pictor știe unde să pună umbră și culoare neagră pentru ca pictura lui să fie cât mai frumoasă, cum nu ar ști Dumnezeu unde să așeze pe cel păcătos, pentru ca totul să fie în ordine?”

Fericitul Augustin

Ceea ce spun eu în următoarele fraze poate să pară, și într-un fel este, extrem de banal. Dar, de multe ori, banalitatea e precum naivitatea copilului ce pune acele întrebări-problemă: o autentică condiție a filosofării. Deși poate să ne surprindă, e de notorietate că filosofia își extrage energia trupului său spiritual din meditația celor mai comune lucruri și că tocmai în “certitudinile” simțului comun își găsește cuib incertitudinilor sale care cresc devorându-ne liniștea. Problema răului, atât de aprig disecată, tinde a se croniciza fără a cădea în banal tocmai prin gravitatea deosebită a meditației generate de ea și care se află, ca importanță, în imediata vecinătate a problemei morții. Poate doar modalitățile milenare, tocite, pe care gândirea umană, limitată, le adoptă în luminarea acestui teritoriu metafizic pot părea atinse de banal.

Starea de neliniște și, în ultimă instanță, de nimicnicie este o constantă a meditației umane în fața Universului. Creația ni se înfățișază copleșitor de amplă, de complexă, și este aproape imposibil să scapi de ideile teleologice care i-ar da un sens și ar susține-o în fața rațiunii noastre. Or, fără sens, totul pălește și cenușa cea mai perfidă invadează intimele unghere ale conștiinței omenești.

Toate științele, cele mai bizare și subtile, naturale și abstracte, de la fizica ultra tehnologizată a particulelor până la matematicile cele mai elitiste și obscure, îi întăresc legile și acordă credit acelei revelații naturale pe care o evidențiază teologia punând în centrul ei un Creator. Oameni legați de spirit, de stări nemijlocite de trăire, de sentimente și chiar de extaz, nu mai prea avem cum să-L negăm pe Dumnezeu așa cum o făcea în urmă cu câteva decenii Sartre. Expunerea prelungită la pozitivism, la desacralizare ne poartă în vecinătatea demnă de dispreț a existenței mohorâte, terne, o stare aproape sinucigașă în care lumina artificială pe care o construim noi, după puterile noastre, nu este o lumină autentică menită să ne facă a “vedea” și să ne liniștească. Laboratorul imens care este cosmosul, și în care, din punct de vedere fizic, chimic și mai ales biologic, toate par a conlucra cu o finețe extraordinară, eliminând de facto aleatorul și corolarul său aproape mistic Hazardul, ne îndreptățesc la o cursă cel puțin stranie, dacă nu chiar prea puțin precizată: cursa spre o stare la fel de incertă și mistică de-a dreptul, spre Sens, iar interfața acestuia, pentru a utiliza un termen la modă astăzi, cu existența umană poartă numele de *fericire*¹. Trebuie să viețuim pentru a fi fericiți, ne șoptește misterul fără a preciza cel mai adesea ce înseamnă acest lucru în detaliu. Căci numai fericirea, sub diversele ei aspecte, dă măsura plenară a existenței. Cursa, care ambiționează a da la o parte toate angoasele noastre, se arată deosebit de atractivă dar căile ei sunt rar vizualizate, mult mai rar găsite și prea adese acoperite cu starea opusă, starea nefericirii și durerii. De altfel durerea este mult mai bine conceptualizată și mai bine surprinsă în existența noastră. Dacă fericirea încă rămâne sublimată în concept, căpătând prea adese o coajă metafizică, durerea exprimă tot impulsul ceva extrem de concret, ea ni se relevă prin experiență. O apucăm cu mâna minut de minut, ceas de ceas, zi de zi, săptămână de săptămână și câteodată, fapt

☑ foarte trist și revoltător, ani în șir, poate chiar o viață întreagă. Oare e gratuită prea ades expresiva sintagmă “o viață chinuită”? Este ca și când, într-un grafic imaginar, conceput ca o linie pe care “eul” pare a fi un punct variabil, omul se situează mult mai aproape de durere și de componenta ei spirituală nefericirea, ia valori mult mai aproape de ele decât de fericire. Dar dezvoltând prin forța împrejurărilor această analiză ajungem la concluzia că durerea tinde a fi un atribut ubicuu și constant al întregii lumii vii, a ființei în genere. O găsim pretutindeni acolo unde bănuim că ar mai putea exista sistem nevros, și deci capacități de conștiință care-i dau posibilitatea de a fi trăită, ba o intuim chiar mult dincolo, în lumea plantelor și a organismelor foarte mici. Astfel sântem nevoiți să ne mirăm și să constatăm că există o mare contradicție în termenii ce definesc parametrii existenței ființelor vii. Sensul tuturor acestora pare a fi existența și perpetuarea, slujirea unui lanț neîntrerupt întru viață. Iar moartea pare, într-un fel, o negare a acestui deziderat. Și totuși viața nu există altfel decât devorând viață. La modul global ea se autodevoră, își devine propriul combustibil. Un suspin uriaș de durere se ridică de pretutindeni fiindcă nu există altă posibilitate de a supraviețui decât luând viețuirea altuia. Și peste tot durere, durere pură, durere alambicată, precum o secreție nefericită căreia nu-i găsim nici rost, nici explicație. Poate doar dacă ne întoarcem la insensibilul și, foarte important, inconștientul mecanism darwinist al selecției. De ce? continuăm a ne întreba. O lume a durerii este aproape o pledoarie pentru o lume lipsită de Dumnezeu. De ce acest carnagiu și aceste aparate atât de fine și perfecționate, înglobând atâta inteligență în proiect, care sunt organismele dar care nu pot funcționa decât pe principiul distructiv al morții și implicit al durerii? Dar faptele par și mai triste dacă asociem durerea și nefericirea cu nedreptatea clătinând din temelii edificiul, atât de greu încercat, al moralității, edificiu în care se presupune că trebuie să viețuiască ființele raționale precum omul. Si zău că toate răspunsurile date până astăzi greu pot satisface un spirit exigent și mai ales rațional. Toate teodiceele lumii ne lasă cu un gust amar și, în fața naivei afirmații a lui Leibnitz că aceasta ar fi cea mai bună dintre lumi posibile, nu putem decât să zâmbim condescendent. Nu este foarte atractivă și credibilă nici ideea că răul este generat de neant, rupt de Dumnezeu, lipsă a lui Dumnezeu, *malum nihil esse*, cum gândea Fericitul Augustin, ca și când două esențe alăturate ce se întrepătrund și își dispută aproape dialectic întâietatea ar putea fi despărțite ontologic de o existență comună originară. Ce peliculă misterioasă din categoria neantului poate separa ontologic cele două entități pentru a fi îndreptățiți să nu le găsim o origine comună? Și ce răspuns găsim acestui dualism perfid ce ruinează monismul unei divinități atât de ample și unice ca Dumnezeu? Poate neantul să genereze ceva și poate el intra în această subtilă combinație cu Divinitatea? Dar revenind la frământările noastre, de ce e nevoie de moarte și de ce e nevoie de durere? De explicația primeia putem scăpa destul de repede și relativ elegant. Moartea pare a fi o ficțiune, a nu-și afla locul în realitatea ce se găsește dincolo de cele aparente, deci fiind o aparență. Ea poate fi definită ca o stare tranzitorie care ne ascunde eternul spirit dat de Dumnezeu după misterioase paravane ce protejează alte lumi decât a noastră, lumi situate în transcendență. Ea este o iluzie creatoare doar de spaimă în trecătoarea noastră viață fizic-pământeană. Și acest fapt, pentru cel ce nu e ateu și trăiește măcar dintr-o fărâmă de speranță, e credibil și perfect rațional. Dar, din nefericire, durerea nu poate fi în același fel exorcizată din câmpul experienței noastre precum moartea a cărei experiență ne este necunoscută. Pe ea o trăim, ea “este”, devine congruentă trupului și spiritului nostru. Este ceva în sine, trăit și nu doar observat. Ne umple în mod senzitiv timpul și mai ales durata, în sensul bergsonian. Căci fiecare știm că durerea măsoară altfel timpul decât fericirea. Ceasul durerii se scurge mult mai încet. Durerea o trăim la modul cel mai acut. A-i da haina iluziei înseamnă a ne amăgi, a încerca să ne înstrăinăm de propriul organism și de propriul “eu”, de acel sorb subiectiv care-i primește zbuțiumul. Și atunci, de ce această amplă arhitectură a răului, acest eșafod nefericit al unei lumii ce ades își arată și frumusețea? Și încă ce frumusețe! Cui prodest?

De aceea, în încercarea de a da un răspuns la această întrebare am plecat de pe altă poziție. Diametral opusă. Mi-am imaginat, aproape ca într-un basm, ca într-o povestire S.F, existența unei alte lumii, a unei Creații în care durerea să nu-și găsească loc prin însuși proiectul originar. O Creație “perfectă” sub acest aspect. Mi-am creat un paradisiac spațiu fictiv pentru a mă convinge că, dacă eu, nefericitul, îl pot concepe, chiar și mental, cu atât mai ușor îi va fi fost lui Dumnezeu să-l conceapă și să-i dea viață. Iar dacă n-a conceput unul similar, din mulțimea modelelor ce pot fi imaginate și propuse cu inocența unui copil, atunci există o rațiune foarte profundă care-L îndreptățește, să construiască o lume în care-și face loc atât de brutal dure-

☑ rea și universul ei terifiant, o lume prea ades urâtă și rea. Și când zic Dumnezeu, absolut tot timpul mă gândesc la o persoană conștientă de Sine, hiperlucidă, extrem de inteligentă și creativă în cel mai înalt grad, un Dumnezeu plin de existență conștientă ce-și pune în mișcare atributele Sale, așa cum Îl văd cele trei mari religii monoteiste, și nu la un principu abstract, o energie specială impersonală care ar sta la baza universului și creației, principiu găsit destul de des în diverse metafizici orientale și chiar în anumite mistici și filosofi occidentale. Căci numai o persoană conștientă în cel mai înalt grad poate proiecta și construi cu atâta finețe și precizie. Deși ar putea părea de prisos, cred că va trebui să vă spun cum mi-am imaginat eu această lume, cu alte cuvinte să vă pun în fața naivității mele. Spațiul fizic rămâne identic cu cel ce susține complexa lume de azi. Nu este nevoie să schimbăm nimic din datul legilor fizice și chimice actuale. Toată materia anorganică se așază la fel de docilă și cu aceeași parametrii în tabelul lui Mendeleev. O mare parte din legile chimiei organice și chiar din biologie ar putea rămâne valabilă deși aici este tărâmul în care trebuie să facem cele mai profunde schimbări. Corăbierul lui Descartes are la dispoziție o navă performantă și o conduce pe o mare mult mai liniștită. Toate speciile acestei lumii fictive sunt dotate cu altfel de corpuri, cu altfel de organe, cu structuri capabile să folosească în mod mai direct energia din mediul înconjurător, cu precădere cea de la soare. Într-un fel doar va trebui să scurtăm traseul transformărilor energetice, să creăm un nou “metabolism” inspirându-ne, poate, de la travaliul clorofilei în plante. Un fel de organisme dotate cu celule fotoelectrice biologice capabile să obțină, simplu, fără durere, energia necesară deplasării, eforturilor fizice de orice fel, tuturor actelor inclusiv acelor de a gândi și iubi. Totodată mă întreb dacă în acest model își au rostul și alte specii decât doar cele inteligente, conștiente de sine? În zilele noastre chiar omul a reușit să conceapă o serie de mașini și roboți ce se pot deplasa, sunt suficient de mobili și de preciși pentru nivelul actual al tehnologiei, dezvoltă o forță apreciabilă fiind alimentați într-un mod extrem de simplu cu energie electrică. E drept, ei sunt mult, mult mai rudimentari decât o ființă vie. Dar îmi place să cred că Dumnezeu și-ar fi putut organiza astfel țărâna, suflând peste ea Ființa Sa, încât această nouă creatură vie să se poată “hrăni” în mod mai direct cu energie brută, luminoasă de exemplu. Iar efectul celulei fotoelectrice dezcoverit și dezvoltat de Einstein, cu atâta aplicabilitate astăzi în tehnologia cea mai sofisticată, este un atu deosebit de puternic. În spațiul meu fictiv, populat de astfel de ființe, se naște întrebarea dacă acest tip de organisme trebuie să se uzeze și deci mai devreme sau mai târziu să piară, devenind astfel tangente cu nefericirea, sau să aibă o capacitate foarte mare de regenerare având în vedere că celula biologică este, în ciuda fragilității ei în alte medii decât a fost proiectată să viețuiască, “nemuritoare” iar componentele ei, particulele cele mai elementare, pentru a folosi un imposibil grad de comparație, “trăiesc” câteva miliarde de ani fiind parctic indestructibile. Dezideratul uman al nemuririi fizice ar fi foarte aproape de realizare. Însă în mod sigur el nu este și un deziderat divin așa că va trebui să renunțăm la el chiar și în această lume fictivă. Unei astfel de lumii, a “nemuritorilor”, i s-ar putea reproșa faptul meschin, egoist, că nu lasă loc succesiunilor de generații, astfel în cadrul ei nu s-ar mai justifica cu aceeași forță perpetuarea speciilor deși în acest caz, colonizarea cosmosului, ar putea deveni un alt deziderat. Dar chiar dacă-mi imaginez într-un fel că aceste ființe au un organism care va trebui să piară, acest fapt poate fi gândit să se producă după un timp mult mai îndelungat decât la ființele de aici și de acum, un timp amplu care să vină în sprijinul unor acumulări cantitative dar mai ales calitative în studiu, în experiența vieții. Oare aceste ființe, mai dotate și mai exersate, nu ar fi mult mai dispuse spre găsirea, asumarea și trăirea fericirii? Nu ar mai avea grija hranei sau a îmbrăcămintei putând fi dotate cu niște termostate biologice reglatoare de energie încât mediul în care ele ar putea supraviețui ar varia cu o plajă mai amplă, confortul ambiental obținându-se mult mai simplu. Nu ar mai elimina excremente și secreții chiar dacă entropia ar continua să se mărească în alt mod. Astfel mediul lor ar fi mult mai curat, mai estetic și chiar, plecând de aici, mai etic, mai predispus la o relație intimă cu sacralul. Acest lucru ar fi esențial în eliminarea unor timpi morți din punct de vedere spiritual căci este știut, astăzi cea mai mare parte din tehnologie și creativitate este închinată dezvoltării unui mod mai eficient de a avea hrană, îmbrăcămintă și locuințe. Timpul lor s-ar scurge în mod esențial în perimetrul creației și al meditației. Având acest timp la dispoziție componentele lor psihice și spirituale s-ar dezvolta mult mai mult decât sunt acum dezvoltate. Astfel, cred eu, iubirea ar putea fi un fapt mult mai pregnant. Cu alte cuvinte aceste ființe ar putea dezvolta niște colectivități și societăți stabile și admirabile în care durerea, nefericirea și moartea ar reuși să intre mult mai rar sau chiar deloc. Poate că banii și averile

☑ vor căpăta alte conotații mai spirituale iar noțiunea de crimă nu și-ar găsi loc în dicționarele acestei lumii. Totuși, zic poate, fiindcă și într-o astfel de lume care ar elimina durerea, nefericirea, precum și “nedreptatea” venită din partea lui Dumnezeu, ar putea cunoaște răul, durerea și nedreptatea izvorâtă din liberul arbitru al creaturilor sale. Multe pot fi imaginate în astfel de coordonate dacă n-ar exista și pericolul de a părea niște monstruozi ieșiți dintr-o imaginație bolnavă care în subsidiar are tupeul să-L judece pe Dumnezeu și să-I dea lecții de proiectare a ființelor. Numai că însuși Dumnezeu, făcându-ne după chipul Său, ne-a dat magia imaginației și de aici creativitatea, forța proiectului, atât în sens benefic cât și în sens malefic.

În realitate, așa cum sper că ați realizat, nici pe departe nu este vorba despre vreo judecată sau, și mai puțin, despre vreo lecție. Acest spațiu închipuit, ca un fel de demonstrație prin reducere la absurd, ne poartă spre o

concluzie fermă. Credința în Dumnezeu, într-o Persoană Divină conștientă și proiectivă, ne obligă, din nefericire pentru condiția noastră actuală sau poate, privind din altă perspectivă, din fericire, să acceptăm lumea așa cum e ea și să-i căutăm, dacă putem, un sens în modul în care este acum construită. Căutarea acestui Sens ne justifică religiosul și credința, nu ca elemente impuse prin vreo formă oarecare de dogmă sau tradiție, ci ca elemente asumate liber ce ne descoperă traseul autentic al fericirii în însuși raportul acestei legături (*re legare*) cu existența. Poate că o parte din aceste fantezii, și multe altele care mai pot fi închipuite, își găsesc o existență concretă și o exprimare în alte “zone” ale spațiului și timpului cosmic, gândite fiind din eternitate de Dumnezeu. Ele pot fi țelul spre care ne duce un traseu inițiativ. Aceste lumii pot fi, la fel de bine, prototipul imaginar al Edenului, fertilizarea spiritului nostru, atât de des arid, cu această sămință. Ceea ce pare foarte sigur, pentru mine, este că durerea-i o necesitate ontologică a existenței, o indiscutabilă, chiar dacă neplăcută și regretabilă, exprimare a ei, un combustibil misterios pe care Dumnezeu îl consumă în actul perpetuu al susținerii lumii și al creației continue făcându-ne astfel părtași la ea. Acest lucru pare cu atât mai credibil cu cât toate religiile lumii găsesc, compensatoriu, ample modalități de răsplată metafizică a durerii și nefericirii pământene. Dar, așa cum există o mistică a sexualității

(Aurelius) Augustinus Hipponensis
n. 13 noiembrie 354 - d. 28 august 430

cu ample conotații în zona plăcerii și extazului, cu atât mai mult există o mistică a durerii și a nefericirii. Căci ce sens are durerea într-un proiect evident rațional? Putem renunța la raționalitatea ce-l conține când judecăm proiectul Creației doar pe baza că s-a strecurat în el durerea și nefericirea? Eu cred că este foarte greu dacă nu chiar imposibil. Dar mistica este aceea stare care poate face posibilă imposibila conversie nefericire - fericire. Trebuie să acceptăm nefericirea și durerea așa cum sunt și să le legăm, vrem, nu vrem, în mod evident, atât de liberul nostru arbitru dar și de Dumnezeu, acolo unde e cazul, căci nu pot suporta ca, pentru a evita adevăruri zdrobitoare și neplăcute să ne complacem într-un mod artificial de a le judeca și expedia într-un cotlon incert, obscur, traversat de veșnice tensiuni². Căci dacă există durerea și nefericirea există și frumusețea, iubirea și câteodată, ce-i drept mai rar dar, cu atât mai mult, mai ispititor, fericirea.

Note:

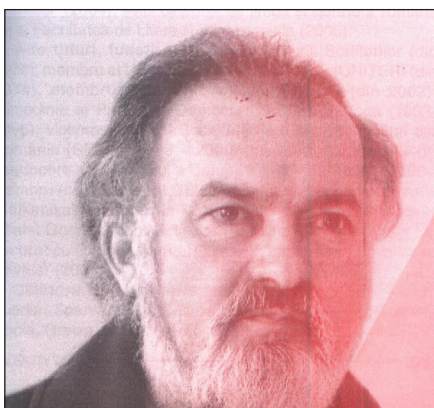
1 Fericirea, *eudaimonia* cum o denumeau grecii, este o noțiune cu multiple conotații și a făcut obiectul multor analize de-a lungul timpului. Una din concluziile cele mai acceptate ar fi că ea este un scop major al vieții omenești, dacă nu chiar singurul ce ar oferi conotații pozitive existenței dând un sens acesteia. Totuși nimeni nu o poate exprima exhaustiv, fericirea luând valori individuale diverse pe o scară situată între fiziologic și spiritual, între orgasm și extaz. Cel mai adesea, evitând extremele, a fost înțeleasă ca stare de echilibru fizic, psihic și spiritual, fiind în general legată de moralitate și de Bine (*Agathon*). Motorul fericirii se manifestă, pentru cei mai mulți, în iubire. Iubire de natură, de aproape, de iubit(ă), de Dumnezeu. Platon afirma că omul drept e fericit iar Aristotel că fericirea este pentru oameni binele practic suprem. În stoicism ea nu este un scop,

☑ ci un fel de stare însoțitoare rezultată din viața armonioasă. Toate religiile și credințele și-au asumat și au dispus de fericire ca stare a celui ce le practică, apropiindu-se astfel de Zeu și implicit de faza paroxistică (extatică) eternă a fericirii, de un climax care să dea, intuitiv, un sens major existenței. Această conotație, ca stare neperisabilă, se menține și astăzi în arealul spiritual al idealismului.

2 Referitor la modul părtinitor în care teologia creștină tratează această problemă extrem de importantă, aș putea cita din lucrarea “Teologia Biblică a Vechiului Testament” a telologului Pr.Prof.Athanasie Negoită, apărută în editura *Credința Noastră*, București 1992, pg.5: “Dumnezeu, fiind Ființa absolută, în afară de **EI** nu poate să existe ceva care să nu aibă cauză în **EI**, adică la care să nu fi dat naștere, pe care să nu-l fi creat **EI**. Dumnezeu este dar autorul sau creatorul a tot ce există. *Numai răul nu este opera lui.*” Sublinierea îmi aparține și pare evident ruptă din context, din unitatea, fără îndoială extrem de reală, a prezentării lui Dumnezeu Chiar prima frază expune explicit că “în afară de El nu poate să existe ceva care să nu aibă cauză în El”. Artificialul ultimei propoziții este evident, căci nu trebuie ca noi, cei care suntem doar praf și cenușă, să-l scuzăm pe Dumnezeu pentru aparentul rău care ni-l face, ci să încercăm a-l înțelege, dacă e posibil și după puterile noastre, în ascunsele Sale rațiuni și mistere. Apropierea și justificarea răului prin speculativa teorie a neînțelegerii, așa cum o face Fericitul Augustin, precum și mulți alții, nu pare a fi un suport convingător.

Restituiri

Valentin TAȘCU

**n. în Petroșani, 1944,
m. 2008 la Tg. Jiu**

PARCUL CENTRAL

Demult, demult au murit
ultimii trompetiști, ultimul purtător de tubă
și toboșarii care ritmău mersul
umbrelor, umbrelor de soare și boncănitul
botinuțelor de satin, precum și căutatul orb
al bastoanelor fără folos, al meloanelor
ușor ridicate aproape la fiecă pas,
pentru că toți se cunoșteau cu toți
și se salutau, ca în satele de unde au venit,
doar cu un fin zâmbet adus de la Paris.
Cimitirul ajuns și el aproape central
îi acoperă cu pământul lui dulce,
dar nu stinge sunetul ultimului marș
sau al ultimului vals vienez.

Pe marginea acestei parade stăteau
în zdrențe cei care nu peste mult vor umple
cu sunetul bocancilor lor, cu șepcile lor
proletare aceleași alei, ignorând
marile lor valori ce veniseră și ele
tot de la Paris, pe sub șapca ponosită
a marelui Constantin. În inima lor băteau
doar inimile nenăscute ale celor ce azi
trec cu platforme greoaie, cu jeanși,
cu addidași ce nu se mai trec
din mode, cu plete în vânt,
dar care nu mai știu drumul la cimitir,
nu mai aduc aminte de fanfara, de vremile
de altădat' și nici nu se sinchiesc
de tăcere, de sărut, de infinituri. Ei
se sărută prelung, pur și simplu, oriunde
oriunde e loc de sărut, fără de teamă,
fără de jenă, fără sărut de fapt.
E două mii unu - anul Brâncuși -
cui să-i mai pese de el și de ce?

Cărți la Alba Iulia. Bipolarismul în cheie mitopoezică:

Nicolae Crepcia

„Drumul cu sens unic al spaimelor”, Editura Ortoepia, Deva

Zărăndeanul Nicolae Crepcia și-a parcurs itinerariul inițial sub un azimut al „stării bosonice”, al intuiției, cu borne baconskiene-rimbaudiene și dinesciene, apoi al regresivității în memorie, spre Sinele-i propriu; toate cărțile lui de poezie sunt ale unor auto-definiri, ars- poetice, ale Drumului-Căii, „ca sens unic al spaimelor”... Ipostaza dualității este „pe contrasens”, a obsesiei capodoperei, ca triumf : „În tăcerea vie/ în tăcerea fără formă/ în tăcerea dominatoare/ din crisalida unei disperări/ iese la timp potrivit/ capodopera”... Binomul, așadar, este în cheia filosofică a lui Mircea Florian („Recesivitatea ca structură a lumii”). Spaima versus Faima, spectrul alienării :” Nimic nu-mi pare mai străin/ ca propriu-mi chip/ poate că-i de vină oglinda/ pe care s-a depus/ un strat gros de timp/ ca un praf nemaistors/ poate vino-vați sunt ochii/ care nu mai știu să vadă/ mă ări-vesc și mă cutremur/ și n-am unde fugi/ mă pitesc după un țipăt/ care mă absoarbe/ mă absoarbe”... Așadar Ochiul obsesional- piramidic- subiectul unui enorm eșalon de poeți, mai ales ai generației lui...Procedural, Crepcia livrescul se exprimă în ecuația sus-amintită, a sindromului bipolar, poetului nepereche, via Eminescu –Labiș- Stănescu. Prospețimea acestui registru auto- scrutător vine, reizvorăște ca un lăntșor de izbucuri montane, pe vâluriri – deliruri semantice de suprafață, mimînd abisul... Talentul lui Nicolae Crepcia este suficient sieși, catharsic, rostirile fiind ale unui oracol ce vine, totuși, din ancestralul Esenian și din mitologia eroului tragic din areal, Avram Iancu, Crăișorul. La marginea pădurilor din Vața, ori la „poiana” „mâinii stângi a întunericului” (v. Ur-

sula K. Le Guin)..., vis- a- vis Nicollas Buda, de Ghe. Grigurcu, Valeriu Bârgău, Ovidiu Genaru, Ladislau Daradici, Gilbert Danco, Silviu Guga, Ioan Barb, Liviu Ofileanu și alții, fără a fi emulul cohorței de înainte- mergători români ori germanii de după Rilke și Holderlin. Bioritmurile lui sunt... algoritmice. Volumul fiind selectiv, probează cu brio maturitatea omului și artei sale.

Ioan Dan Bălan: „Bosonopoeme”, editura Măiastra Tg. Jiu

Știut fiindu-mi de multe decenii, petrileanul Ioan Dan Bălan este foarte apropiat de Nicolae Crepcia, printr-o carte deasemeni axată pe auto-referențe subtile, impregnate de mitologie și pe un traseu de pelerinaj la sanctuarele –codurile paideice: sanctuarul- graalul îi este legănat pe umeri... Prețiozitățile stilistice au ceva din mecanica rostirii folclorice, trans- impresioniste, conceptualiste și SF-iste!, pe-aproape de un Liviu Ioan Stoiciu: „Cantonierul veghează confluența pâraielor/ scriind vârtos(**subl. n**) în registrul trecerii/ toate ofurile care și-au pierdut mireasma,/ alege grijuliu cuvintele rătăcite sub zăpezi târzii...”. Oricât de neașteptat, Ion Dan Bălan este mai aproape de gorjeni, decât de hunedoreni- jieni, de brâncușeni Valentin Tașcu, Aurel Antonie, Gelu Birău, Vasile Ponea, Dumitru Tâlvescu... Postfața poetei Elisabeta Bogățan este practic o exegeză concentrată, analogîndu-l cu citate din Breton, Boson Higgs ș.a. Negreșit, „omul cât un munte”, cum l-a dezmiardat Aurel Pantea, este suprasaturat de cultură poetică, dar și una empirică, cu organon psihanalitic. Următoarea carte este deja previzibilă pe constanta Bi –omului, însă poetul are vigoarea unor posibile surprize.

Eugen Evu

Valențe metafizice ale *pribegiei* în poezia „Duhovnicească”, de Tudor Arghezi

Mircea Bârsilă

În lirica de factură metafizică a lui Tudor Arghezi, *pribegia* este o stare de neliniște proprie atât omului viu („Psalm”, „Pribegie”), cât și duhurilor „ieșite din legi”:

„Se-nmormântă morții, parcă,
Unii morți ieșiți din legi...
E târziu! Sufletul răzleț se-mbarcă
În sicriu
Și vâslește spre pribegi.”

(*Morți în crucea nopții*)

Așadar, noaptea, când s-a făcut târziu și s-a scurs timpul în care sufletelor „derutate” ale morților le este permisă prezența în orizontul obiectiv al acestei lumi, cei „ieșiți din legi” se reîntorc, se reînchid (se înmormântă) în lumea lor.

Însăși existența omului, în accepțiunea de *călătorie* între cele două praguri, nașterea și moartea, este o *pribegie*. Versurile eminesciene din poezia „Mai am un singur dor” sunt elocvente în acest sens:

„Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci înainte”...

Aceeași concepție despre existență avea și Empedocles care, influențat de doctrina orfico-pitagoreică, afirma: „noi suntem niște strămutați aici, niște oaspeți și niște exilați” (*Filosofia greacă până la Platon*, vol I, partea a doua, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978). Însăși trecerea sufletelor dintr-un trup în altul, în ciclul reîncarnărilor orifice, se afla sub semnul *pribegiei*.

În credințele noastre populare, sufletul este un *călător*, un *pribeag*, iar moartea: o călătorie în cursul căreia „dalbul de pribeag” este supus mai multor încercări indispensabile pentru a fi admis în rândul celor din „lumea fără dor”. Aceste încercări, aceste obstacole cu funcție purificatoare fac, pe de altă parte, imposibilă reîntoarcerea sufletelor în această lume.

Un *duh* ieșit din legi este și cel din poezia lui Tudor Arghezi intitulată *Duhovnicească*, o poezie ale cărei rădăcini se află, în primul rând, în concepția populară prezentă în bocetele „propriu-zise”, în care este exprimată o perspectivă subiectivă (și lirică) asupra morții.

Pentru o înțelegere mai exactă a legăturilor subtextuale ale acestei poezii cu bocetele sunt necesare

câteva precizări. 1. Codul de norme colectiv, care reglementează relațiile viilor cu morții, se bazează în egală măsură pe *cinstirea* morților, dar și pe *teama* de ei.

2. Ceremonialul de înmormântare este axat atât pe ideea integrării (agregării) definitive a defunctului în lumea „de dincolo”, cât și pe aceea a dezlegării sale de terestrul „aici”, a „izgonirii” lui din lumea viilor unde prezența celor ce nu mai sunt este malefică.

Pe lângă aceste funcții complementare, ceremonialul de înmormântare are și rolul de a atenua „șocul” despărțirii de „cel plecat”, prin orientarea atenției celor îndurerați, într-o altă direcție – aceea a îndeplinirii obligațiilor ceremoniale imediate. 3. Spre deosebire de bocetele *ceremoniale*, cele „ocasionale” (spontane) sunt adevărate strigăte de revoltă împotriva morții. Prin mesajul pe care-l conțin, ele intră în contrast cu principalele reprezentări colective despre moarte. În principiu, reprezentările colective „apar ca puteri exterioare indivizilor”, prelingându-se, cum preciza Lucian Blaga, „peste formele individuale”.

Bocetul propriu-zis, ca act fictiv de comunicare, ca stare subiectivă de durere, de dor sau revoltă, contravine concepției colective despre moarte și practicilor apotropaice. Prin acest tip de bocete în care defunctul este alintat, în care sunt rememorate anumite evenimente din viața lui și în care

☑ este informat despre cele întâmplate între timp în colectivitatea de care s-a despărțit și în care-i chemat să se întoarcă, este afirmată existența unui mod *bipolar* de raportare a omului din popor la moarte. Chemarea celui plecat ignoră atât realitatea morții, cât și normele colective privind relațiile cu cei de dincolo:

„Să vii , maică, de Rusale

C-o ie de fată mare

Că toate măicuțele”

Își gătesc ficuțele”

sau:

„Fă-ți fereastră prin pământ

Și vino la noi la prânz,

Fă-ți fereastră prin țărână

Și vino la noi la cină.”

Chiar și „ferestrele mortului” (orificiile făcute în sicriu) sunt dependente de perspectiva „individuală” asupra morții. Prin acele ferestre, defunctul vede

Ce se-ntâmplă-n sat

De când ai plecat,

Ce se-ntâmplă acasă,

Ce avem pe masă”¹

În bocetele ocazionale, ce contravin practicilor apotropaice, întoarcerea defunctului este posibilă doar în plan *fictiv*, liric.

Poezia „Duhovnicească” este „fișa psihică” a unui *duh* care nu are curajul integrării în lumea sufletelor și care, rămas în lumea celor vii, este conștient de interdicția încălcată. Speranța în posibilitatea re-integrării în lumea de aici, în care nu mai are ce căuta, dată fiind condiția sa de „ființă” lipsită de trup, este dublată de un firesc sentiment de *culpabilitate*. În toate creațiile pe tema încălcării unei interdicții capitale, un asemenea act – voluntar sau involuntar – nu rămâne nepedepsit, deoarece încălcarea codului prestabilit periclitează liniștea, ordinea și coeziunea colectivității.

Uman, prin drama pe care o trăiește, generată de încălcarea legii, și în afara umanului, prin condiția sa de *duh*, subiectul liric își asumă, sub semnul ambiguității, riscul de a rămâne în lumea de aici. Desigur, aventura duhului din această poezie are un alt înțeles decât „vizitele” nocturne ale strigoilor din literatura populară și cea cultă de factură fantastică. Neliniștea acelor spirite – malefice sau vindicative –

este efectul unor fărmece, al unor păcate comise în timpul vieții sau al neîmplinirii obligațiilor ceremoniale pe care cei vii le aveau față de ele.

Arghezi a surprins cu un acut simț psihologic – dar și al misterului – starea de tensiune, ce evoluează, oscilant, de la neliniște, incertitudine și întunecate presimțiri, la revoltă, și de la revoltă la spaimă, a unui duh care nu a putut schimba, din pricini metafizice, această lume cu necunoscuta lume de dincolo.

Sintagmele „Mi-e limba aspră ca de cenușă”, „mi-e sete”, „rănilile mele” sunt folosite în consens cu străvechea concepție populară potrivit căreia sufletele își păstrează și în lumea cealaltă – opusă acesteia, însă nu întru totul diferită de ea – atribuțiile ontologice. Pe de altă parte, aceste sintagme se constituie în „metafore” ale stărilor tensionale extreme prin care trece „nesupusul” duh. Mai mult, versul „Am fugit de pe cruce” deschide, în portativul mitului literar, paralelismul cu un ipotetic Iisus, care, înspăimântat de moarte, fuge de pe cruce, sustrăgându-se, în felul acesta, Legii divine. Duhul din această poezie își asumă fuga de lege ca pe o *dez-răstignire*:

„Mi-e limba aspră ca de cenușă.

Nu mă mai pot duce.

Mi-e sete.Deschide, vecine.

Uite sânge, uite slavă.

Uite mană, uite otravă.

Am fugit de pe Cruce.

Ia-mă-n brațe și ascunde-mă bine.”

Frica de necunoscutul celeilalte lumi se intensifică până la starea de dramatică răzvrătire față de Legea implacabilă și, totodată, inacceptabilă, iar proiecția ei, printr-o paradoxală analogie, ca fugă a lui Iisus de pe cruce, exprimă teribila încordare psihică a subiectului liric.

Izomorfismul *răstignire* – *moarte* (adormire) este prezent, printr-o negare cu valențe protestatere a morții, și în poezia „Priveghere”:

„Și sfintele femei

Care se vor înălța din călcâie căteștrei

Cu făclii de ceară

Până la geamuri ca să ceară

Trupul tău adormit.

Strigă: - Nu-i adevărat.

Nu sânt răstignit.

Dovadă palmile și tălpile mele

Și sloboade câinii pe ele”.

Oscilanta stare de derută a duhului – de neliniște și ezitări obiectivate în întrebări fără răspuns ☑

¹ Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1985

☑ („Ce vrei? Cine ești./ De vii mut și nevăzut ca-n povești”) – și solilocviile șovăitoare („S-ar putea să fie Cine-știe-Cine.../Care n-a mai fost și care vine/Și se uită prin întuneric la mine/ Și-mi vede cugetele toate”) sunt tipice în desfășurarea așa-numitelor *coșmaruri ale labirintului*.

Ideea de labirint, susținută în „Duhovnicească” de schimbările de direcție ale firului discursiv, cum își schimbă și culoarele labirintului direcția, se împletește cu zbuciumata *dedublare* a duhului pribeag, care, ca *subiect*, are sentimentul că întârzie în mod „clandestin” în lumea de aici, iar ca *obiect*, simte că este căutat de o instanță cu atribute *cenozoriale*. Cel de care se teme duhul pare a fi o fantastică proiecție a *mustrării sale de cuget* și a conștiinței că prezența lui, prelungită prea mult, în această lume, este în afara Firii.

Neliniștea și zbuciumul duhului sunt evidențiate liric, în linia interogațiilor din poemul „Corbul” al lui E.A. Poe, prin aspectul contradictoriu al ipotezelor privind *identitatea insului justițiar*:

„E cineva sau poate mi se pare”;

„Tu ești, mamă? Mi-e frică,

Mamă bună, mamă mică!” ...

„S-ar putea să fie Cine-știe-Cine...

Care n-a mai fost și care vine

Și se uită prin întuneric la mine

Și-mi vede cugetele toate” ...

„Ei! Cine-i acolo în haine întunecate?

Cine scobește zidul cu carnea lui,

Cu degetul lui ca un cui,

De răspunde-n rănille mele?

Cine-i pribeag și ostenit la ușă?”

Stările duhului exprimă, în alternanța lor, o tragică derută. *Nesiguranța* alternează cu vaga *speranță* („Tu ești, mamă?”), *frica* se adâncește până la *crispare*, sugerată de versurile scurte și sacadate „Uite sânge, uite slavă./Uite mană, uite otravă”, iar *revolta*, formulată interogativ, ia aspectul unei umile *rugăminți*: „Cine-i acolo? Răspunde.”

Însăși împerecherea cuvintelor cu valori simbolice opuse (*sânge – slavă* și *mană – otravă*) reflectă cu o mare fidelitate frământarea sufletească a subiectului liric între spaima ce decurge din sentimentul încălcării legii și gândul la posibila izbăvire de osânda „răstignirii”.

Nevoia de securitate îl determină pe duhul pribeag să-și închipuiască lumea ca fiind închisă er-

metic, cum se deduce din interogația „De unde vii și ai intrat pe unde ?” adresată celui de care se simte urmărit și a cărui prezență, fără a putea să fie confirmată sau infirmată, instituie o atmosferă insuportabilă, ambiguă, fantastică, de frică și teroare.

Teama de misterioasă prezență cenozorială îl face pe întristatul și derutatul duh să se simtă rănit ca într-un *labirint ascuțit*, dur:

„Ei! Cine-i acolo în haine întunecate?

Cine scobește zidul cu carnea lui,

Cu degetul lui ca un cui,

De răspunde-n rănille mele?

Cine-i pribeag și ostenit la ușă ?”

Neliniștea și zbuciumul generate de conștiința încălcării interdicției implică apelul la *strategii* cu naive valențe protectoare, iar aceste încercări au, metaforic vorbind, structura unei „păpuși rusești”.

Primul „interior” în care subiectul își caută, în zadar, salvarea este *amintirea mamei*: „Tu ești, mamă? Mi-e frică/ Mamă bună, mamă mică”. Cel de a-l doilea este reprezentat de *gospodăria*, care, păărăginită, nu-l mai poate proteja. Momentul culminant al acestei strategii îl constituie evadarea din spațiile *intime* într-un alt spațiu, care se află în *exterior* – *gospodăria* sau casa vecinului: „Deschide vecine./(...) /Ia-mă-n brațe și ascunde-mă bine”.

Echivalent al stării sufletești – „etat d’ame -, dar și dublet al corpului uman, casa se opune, simbolic, golului și absenței. În principiu, „casa constituie așadar, între microcosmosul trupului omenesc și cosmos, un microcosmos secundar, un termen de legătură a cărui configurație iconografică e tocmai de aceea foarte importantă în diagnosticul psihologic și psiho-social”¹.

În „Duhovnicească”, *gospodăria* (casa) aflată în paragină nu mai poate îndeplini o asemenea funcție. Dimpotrivă, imaginea ei se manifestă ca „metaforă” a unei stări de spirit negative, ca semn al dezagregării, inclusiv dezagregarea trupului („Eu sunt rispit prin spini și bolovani”), și al relației „stricate” a duhului cu această lume. Nostalgia mamei, care, răposată, nu-l mai poate ocroti nici ea, de unde și asocierea cuvântului „mamă” cu epitetul „mică” („Mamă bună, mamă mică”), este provocată tocmai de incapacitatea casei părăsite de a mai avea virtuți protectoare, a locuinței ce nu numai că nu se opune golului (pustiului), timpului distructiv, ci devine

¹ Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarii. Introducere în arhetipologia generală*, Editura Univers, București, 1977, p. 301, traducere de Marcel Aderca. ☑

☑ chiar o „imagine” a acestora.

Remarcabilă întru totul este larga paletă de sinonime ale verbului *a muri* (de tot): a pleca, a se culca (în pământ), a înnopta, a cădea, a se stârpi, a se usca, a zbura, a se pierde, a fi pustiu, a fi cărămiziu (ruginit), a se povârni, a putrezi:

„Tu ești mamă? Mi-e frică,
Mamă bună, mamă mică !

Ți s-a urât în pământ

Toți nu mai sânt.

Toți au plecat de când ai plecat.

Toți s-au culcat, ca tine, toți au înnoptat,

Toți au murit de tot.

Și Grivei s-a învârtit în bot

Și a căzut. S-au stârpit cucuruzii,

S-au uscat busuiocul și duzii,

Au zburat din streășina lunii,

Și s-au pierdut rândunelele, lăstunii,

Știubeiele-s pustii,

Plopilor-s cărămizii,

S-au povârnit pereții. A putrezit ograda...

Versurile prin care este continuată descrierea gospodăriei părgănite („Au murit și numărul din poartă/Și clopotul și lacătul și cheia”) urmează, din imperative stilistice ce țin de evitarea derulării liniare a imaginilor, după o secvență care are o altă menire:

„De unde vii mut și nevăzut ca-n povești?

Aici nu mai stă nimeni

De douăzeci de ani...

Eu sânt risipit prin spini și bolovani...”

Descrierea dezolantei gospodării încadrează, ca într-o ramă, secretul divulgat parcă din greșeală și care este marcat grafic, în mod sugestiv, de punctele de suspensie: „Eu sânt risipit prin spini și bolovani...”

Această „manevră” a subiectului liric are drept scop inducerea în eroare a „urmăritorului”, sugerându-i, prin vicleana legare a pronumelui *eu* doar de fostul său trup, să-l caute printre spini și bolovani unde este risipit de atâția ani.

Pentru o clipă, duhul, căruia i se pare că a auzit cum bate cineva „în fundul lumii” („Ce noapte grosă, ce noapte grea!/A bătut în fundul lumii cineva.”) sau cum, umblând „fără lumină,/fără lună, fără lumânare”, se izbește de pomii din grădină, speră că urmăritorul nu va sesiza că reducerea relației *trup-suflet*, la un singur termen al ei, *trupul*, este imposibilă în lumea pământeană. În același timp, utilizarea pronumelui negativ *nimeni* („Aici

nu mai stă nimeni de douăzeci de ani”) are, chipurile, înțelesul unui argument „indubitabil” în ceea ce privește încercarea de a scăpa de *întunecatul* urmăritor („Ei! Cine-i acolo în haine întunecate?”), trimițându-l să-l caute prin alte locuri, și pe care, spre a-și mai ușura vinovăția, îl socotește a fi și el tot un *pribeag*, un „clandestin” pe aici: „Cine-i *pribeag* și *ostenit* la ușă?” (s.n.).

Rupte sintactic de seria căreia îi aparțin, versurile „A murit și numărul din poartă/ Și clopotul și lacătul și cheia” au funcția textuală de a distrage atenția de la secretul scăpat: din greșeală sau cu intenția voalată de a-i sugera *urmăritorului* să-l caute în altă parte. Dacă pentru celelalte elemente ale universului domestic sunt folosite sinonime ce sugerează agresiunea morții, cele din finalul respectivei descrieri – clopotul, lacătul și cheia – „au murit și ele” (s.n.), adică asemenea celui ce, altădată, pe când viețuia în acea gospodărie, avea și trup, și suflet.

În dezolantul context, din care lipsește, fizic, de douăzeci de ani, duhul este nevoit să procedeze la schimbarea casei pustiite (moarte) cu alta „vie” – cea a vecinului: casă ce nu și-a pierdut calitatea de „imago mundi” și nici pe aceea de spațiu protector al energiilor fizice și morale ale corpului uman. În acest temei este formulată rugămintea „cea din urmă”

„Deschide, vecine.

.....

Ia-mă-n brațe și ascunde-mă bine.”

Imaginea lumii de dincolo, pe care o refuză duhul, un duh lipsit de încrederea în luminoasa concepție despre existența de apoi, o aflăm, spre exemplu, în bocetele din Maramureș, în care „casa cea nouă” este descrisă în cele mai sumbre aspecte:

Dar tu unde-i locui

Soarele nu te-o-ncălzi,

Luna nu te-o străluci,

Vântul nu te-o răcori.

În fundul pământului

Unde soare șohan [niciodată] nu-i.

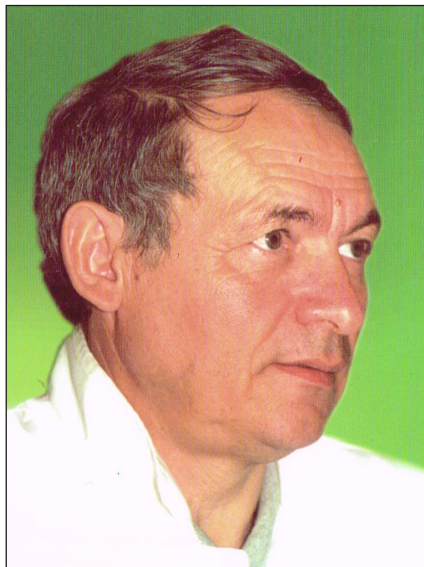
Nice soare, nice răcoare

Numa-ntunecare mare”.

O asemenea reprezentare a lumii sufletelor, în bocetele propriu-zise, și, mai ales, teama de necunoscut – necunoscutul drumului spre lumea cealaltă și, implicit, și cel al lumii de dincolo – justifică umana și dramatica „nesupunere” a duhului „ieșit din legi”.

Spiritul arghezian -tainic urcuș spre Absolut

Doru V. Fometescu

Poetul cel mai semeț dintre gânditori, asemenea unui brad din pieptul muntelui, are aură de nemurire, tocmai din imensa putere de răbdare de a înfrunta furtuna, trăznetul, vântul și uscăciunea mediului aspru dinspre stâncă și stea...

El vine poate, deopotrivă, dinspre viitor (premerge decenii și secole, intuind veacul care vine către acum) și izbucnește dinspre trecut, ca purtător de străvechime și adevăruri rostite cu smerenie...

Dezgustat de viața clericală cu dedesubturile acesteia, Tudor Arghezi caută singurătăți de chilie, prielnice stărilor de creație. Cu o îndrăzneală neobișnuită, marele stilist al unei limbi înmiresmate cu vraja metaforei și-a emoției de „debutant pentru o viață”, scriitorul Tudor Arghezi vibrează

astral pentru permanența adevărului și libertatea slovei. Poezia sa, spațiu de susținere la miracolul vieții prin simplitate și ritmuri de înfrățire cu ceilalți, devine o inscripție nepieritoare în zarea rostogolirilor către dincolo... Parodierea miturilor și răzvrătirea împotriva conceptelor de Divinitate se leagă de stări biografice din tinerețe, când sufletul lui Arghezi a fost atins de maleficul închisorii Văcărești (1919) care, paradoxal, fie zis, a influențat apariția paradisiului numit Mărțișor...

Adept al unei idei cu rădăcini din antichitate precum, Arta „bate” natura unei vieți obișnuite, poetul refuză oarecum divinul (în volumul *Flori de mucigai* - 1931) din pricina unor experiențe sumbre și a unei posibile încorsetări a libertății estetice de către climate prestabilite, unde se evocă lumea infamă a proscrisilor (totuși, vitală...) reprimată indecent de moralității „virtuoși”...

Insă „lupta cu divinitatea” seamănă cu „îmbrățișarea veșniciei” (L. Blaga).

Firește, drumul către Absolut este aspru și crâncen, pentru apropierea, ori ajungerea

la esența Simplității... Intre vechi și durabil, între efemer și înălțare există punți de trăire și rugă fără cuvinte...

Mijloacele artei autentice (condeiul inspirat, în folosul celorlalți) au permis unui „tâlhăr de ceruri” să fie stăpân peste durată, cuceritor de azur și permanența dintre ierburi și stele. Sufletul și spiritul arghezian umblă cutezător „peste vremelnicie și pe sub veșnicie” răscolind sensibilități umane.

Poetul, căutător de Absolut, trăiește într-o tensiune duală, o parte din ordinea lumească, cealaltă parte în perspectiva cosmică:

„Și sufletul bolește în tristețea că nu poate, Ce nu poate să fie și nu va fi să fie, Sătul de ce se vede, flămând de ce nu se vede...” În poemul său, Pisanii pentru proiecte de Biserici, Tudor Arghezi e convins că și-a depășit contingentul și condiția umană, scriind: „Toți au fost un timp. Eu sunt EU în cer. Ei pe pământ...”

Dar adevărata înălțare spirituală, în cele din urmă, este o pogorâre printre oameni. Mărturie aceste însemnări și câte alte regăsiri...

File de reportaj

Padeș, legenda de lângă inimă!

Ion Elena

Ori de câte ori te întorci spre vatra satului în care soarele s-a așezat pentru întâia oară în privirile tale de copil, învăluind-te cu binecuvântarea luminii, ești cuprins de mirajul locului natal, cu tot farmecul lui, cu nostalgiile și amintirile de aici, cu spațiul care ți se pare mai încărcat de viață, de liniște, de încredere și nădejde decât oricare alt loc din lume. Sub pălării de munți și dealuri, sub umbre de nori albi și hoinari, sub albastrul cerului limpede de decembrie, sub cupole de păduri înalte și dese, departe de șuierul viscozelor reci, în amfiteatrul larg și legendar al Câmpiei Soarelui, între murmur de val din cântecele Motrului și strălucirile cristaline ale pârâului Aninoasa, acesta este ținutul de pe Pământ în care s-a născut Padeșul, o așezare străveche de moșneni închegată de istorie la brâu de deal și susur de izvor.

Pășim prin răscoliri reci de pădure și scormonim timpul. Ne-aducem aminte de școală, de profesorul de istorie, foșnim cronicile vechi și aflăm cum a fost la începuturi. În sala de clasă, domnul Gheorghe Bratiloveanu era ca o carte deschisă, vie, din care adevărul curgea clar și sigur, îmbogățindu-ți mintea și sufletul. Acum este un bunic desăvârșit și povestește la fel de frumos despre trecutul localității. Aflăm că domnitorul Radu Voevod, domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul lui Vlad, marele voevod, face pace pe stăpânirea ocinelor de sub coastă, din Dădilești, avându-i ca martori pe Dadul și Mihai de la Padeș. Era prin luna noiembrie a anului 1463. Un alt hrisov, de la anul 1613, amintește de Padeșul de Sus, adică Orzeștii de azi, Padeșul de Jos fiind actualul sat, prin care ne purtăm cu mândrie pașii, să ne împrospătăm gândurile, trăirile, dorințele.

Revenim în istorie prin glasul distinsului nostru profesor și redescoperim în memoria trecutului stăpânirile devălmașe pe pământuri ale locuitorilor din Padeș, după actul din 1833. Se vorbește despre delințele terenurilor curelate din hotărnicia moșne-

nească a așezării de la 1836, pe vremea domnitorului Alexandru Ghica. Despre întinderea satului între dealurile dinspre miazăzi, Brusturi și Valea Mare, dealurile satului Costeni - Scocul, Cioaca lui Baloșin, Mesteacăni și Pleșa, cele dinspre miazănoapte - Cuca, Măgurici și Lolea, până la hotarul de apus cu o altă așezare, Brebina, pe Culmea Motrului. Despre acest hotar, care se numește „Ocolnica” și a fost stabilit de Tudor Vladimirescu în anul 1818, când era vătaf al Plaiului Cloșani.

Satul urcă de la Apa Neagră, însoțind șirul dealurilor, până sub geana munților, pe lângă albia și zăvoaiele de poveste ale râului Motru. Să prindă putere, pătrunde adânc în relief, cu ulițele sale vestite, a Păiușeștilor, a lui Baloșin, a lui Cârjan, a Piriceștilor, a Rizenilor, cu Valea Moregilor. Padeșul este satul cu cea mai prielnică poziționare geografică dintre toate așezările situate la poalele Munților Mehedințului. Numele localității vine, după unele ipoteze, de la cuvântul „Padi” cum se spunea rădăcinilor pinului negru, arbore care crește pe relieful accidentat al munților din apropiere, dar mai ales catranei - un produs vâscos și negru ca păcura - rezultat prin arderea trunchiului și rășinii, cu care se ungeau toate piesele carelor noi, să nu crape de soare și vânt. Profesorul meu susține ipoteza legată de vechiul nume al așezării - Padina de Jos - convingând prin aceea că satul se află pe podișul de jos al râului Motru. Dealul Padina există și azi și este foarte vizibil în detalii de privești, fiind locul unde s-au construit primele locuințe, pe platoul cu mojdreni din Pârva. Pe povârnișurile sale ne încercăm noi, copiii, virtuțile la săniuș și schi în iernile de basm ale anilor de gimnaziu sau în verile toride cu ierburi uscate, când ne dădeam cu șindrila lustruită pe alunecări de pantă abruptă și netedă.

Padeșului i-a fost dat să apară prin faptele locuitorilor săi de mai multe ori în documentele emise de cancelariile domnești ale vremurilor. Astfel, la 10 ianuarie 1511, un grămatic, pe numele său, Tudor, scria în cetatea de scaun Târgoviște zapisul prin care domnul Vlăduț, fiul lui Vlad Călugărul, întărea Mănăstirii Tismana satele Bahna, Precivstia și Bucina. În pricina Mănăstirii Tismana cu „fiii lui Risipă” apar între jurători numele lui Popa Iovan și Vladul din Padeș alături de frunțașii din Tismana, Nadanova, Runcu, Gornovița și Giurești. Padeșul este sigura localitate muntenească din acest document care

☑ dădea doi martori în litigiul amintit mai sus. Se pare că acesta este și actul de naștere al satului.

Revenim pe vechile temelii din Padină, dealul de la care i se trage numele. Coborâm spre răsărit, printre prunii desfrunziți din Măgurici și căutăm în gura ogașului Fântâna lui Muică. Aici, sub prundul coplesit de verdeață, primăvară de primăvară, la umbra unui fag semeț și bătrân, regăsim firul de apă și ni se conturează în memoria vizuală știubeiul de altădată. Se pare că acesta este locul unde se întâlnea Tudor Vladimirescu cu pandurul Radu Muică, luau prânzul împreună și beau apă rece, puneau la cale treburile obștei și ale vătășiei plaiului, apoi programul mării revoluții. Se spune că Radu al lui Muică locuia chiar în Măgurici, unde se mai găsesc și astăzi pietre mari de râu din zidurile caselor construite cu trei secole în urmă.

Padeșul intră pentru totdeauna în istoria neamului românesc la 23 ianuarie 1821, prin vestita „Proclamație de la Padeș” prin care slugerul Tudor Vladimirescu, aflat în fruntea „Adunării orânduite pentru binele și folosul a toată țara”, cheamă poporul la luptă pentru dreptate și slobozenie. Tudor din Vladimir cunoștea foarte bine locurile. El a trăit aproape două decenii în Plaiul Cloșani, remarcându-se ca un bun hotarnic, cu o înaltă viziune și un ascuțit spirit justițiar. Într-o astfel de postură se află în 1806, când cercetează o pricină de pământ în Padeș, dintre Trăilă și Radu Orzești cu verii lor, pe de o parte, și frații Pârveu, Ianoș și Gheorghe, feciorii lui Vasile Licărești, din Padeș, pe de altă parte. Vladimirescu judeca neînțelegerile în lumina adevărului, mai ales pe cele legate de pământ, întărindu-și astfel

legăturile cu oamenii și câștigând încrederea acestora. De aceea, de aici, din Padeș, foarte mulți săteni i s-au alăturat în oastea revoluției izbăvitoare.

Este început de iarnă pe plaiurile dinspre care odinioară răsuna buciumul deznădejdiei. Profesorul Bratiloveanu urcă ușor treptele monumentului zidit în inima câmpiei înconjurată de munți și dealuri. Privim împreună basoreliefurile în bronz care ilustrează momente din timpul adunării istorice de la Padeș. Suntem în mijlocul meterezelor din care a răsunat peste mulțimea osândită glasul justițiar al Domnului Tudor, rostind: „Patria este norodul iară nu tagma jefuitorilor!” În preajmă se zăresc văile și satele, însoțite de tainele și legendele lor. Șușara, Ghereta, Dealul lui Cocârlă, Măgura, Dealul Sohodolului, Tehomirul, Vârful Cerbul, Piatra Cloșani, Cerna Vârf, Rugetul, Vânturișul, Priboaia, Ocolnica, Steiul Spinenilor, Cornul Pietrii sunt numai câteva din reperatele orizontului ce mărginește Câmpia Padeșului, platoul dintre munți în care chiar și firul de iarbă poartă pecetea istoriei.

Mă despart cu greu de profesorul meu de istorie. Îl las la drum de țară, spre casa dintre pădurile care așteaptă zăpezile tămăduitoare ale anotimpului alb. Îmi vin în gând, în imagini mirifice, clipele copilăriei și ale tinereții, când mă legam cu sufletul de spiritul pandur al localnicilor. Și azi vreau să iau Padeșul cu mine, pentru că îmi este legenda de lângă inimă, legenda care îmi întărește crezul în virtuțile binelui, adevărului și dreptății. Dar, în final, renunț și las Padeșul acolo unde a hotărât destinul. Cu certitudinea că voi avea spre cine să revim când îmi este mai greu. Cu dragoste și venerație!

T

traduceri

Diverse definiții

Autobiografie

Eu trec sub cerul lumii – umbră printre cuvinte.

Autobiographie

Je passe sous le ciel du monde – ombre parmi les mots.

Abecedar

Întâia înclinare a frunții sub cuvânt.

Bogăție

Să arunci în patru vânturi agoniseli de gând.

Richesse

Jeter aux quatre vents les graines de la pensée.

Cer

Chemare din adâncuri pentru zboruri de gând.

Ciel

Au vol de la pensée, l'appel de l'infini.

Credință

Să știi că veșnic norul se-ntoarce la izvor.

Certitude

Savoir que les nuages rentrent tous à la source.

Destin

Inutil orice zbucium. Facă-se voia Ta !

Destin

Plus rien à faire, mon âme, tout est déjà réglé !

Abécédaire

Première inclination du front sous le poids du savoir.

Bătrânețe

Să vezi cu ochii minții, s-auzi cu inima.

Vieillesse

Voir par les yeux de la raison, entendre par le cœur.

Dimensiune

O, Doamne, ce înaltă e ruga robului...

Dimension

Seigneur, combien grande la prière des petits...

Dumnezeu

Ne-a dat chip după chipu-l și totuși nu-L cunoaștem...

T

traduceri

Dieu

Visage de Son visage, nous sommes Ses fils aveugles.

Elev

Culegător de roade ce-or înflori cândva.

Élève

Cueilleur des fruits amers qui vont fleurir un jour.

Generozitate

Să pui viță de vie la margine de drum.

Iubire

Senină taină-n care pasărea-suflet cântă.

Amour

Mystère serein dans lequel l'âme-oiseau chante toujours.

Iris

Pajiște a privirii cu jaruri albăstriei.

Iris

Pré du regard aux flammes bleues de fraîcheur.

Înfruntare

In orice zbor căderea pânđește răbdătoare.

Confrontation

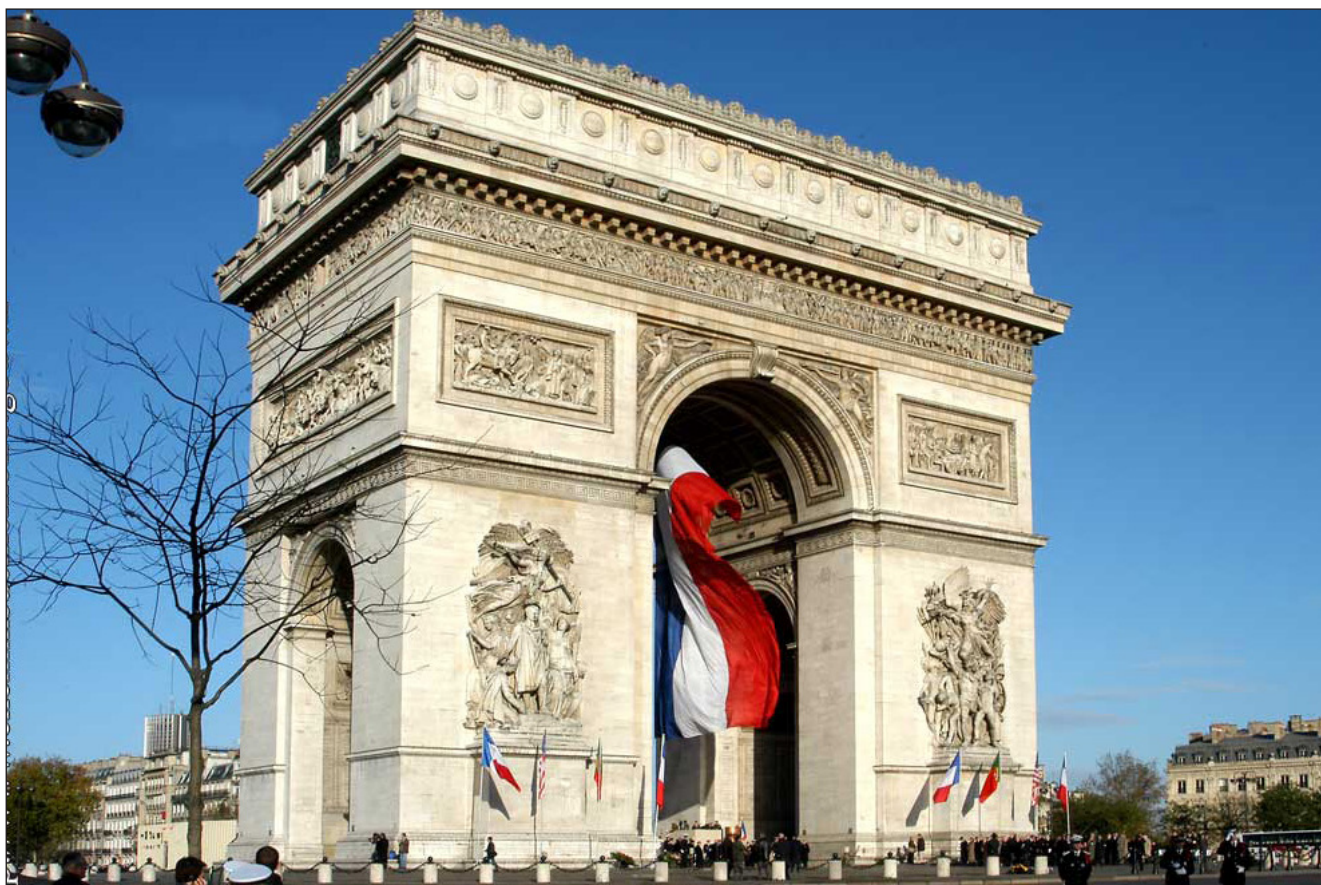
Dans chaque envol la chute attend patiemment.

Înserare

Un greiere-și încearcă arcușul printre ierbi.

Tombée du soir

Une cigale accorde son archet dans les herbes.

Générosité

Planter la vigne pour la soif de tous les inconnus.

Imanență

Ori cerșetor, ori rege, o vamă tot te-așteaptă.

Immanence

Clochard ou roi, la mort ne s'en soucie nullement.

Legendă

In podul palmei mărul îmi spune că odată...

Légende

Aux creux des paumes une pomme d'un il était une fois...

traduceri

Nepăsare

Galben-roșie frunza se leagănă pe ram...

Insouciance

Jaune-rouge la feuille se balance sur la branche...

Oracol

Având răspuns la toate, sporește nențelesul...

Oracle

D'avoir toutes les réponses on n'y comprend plus rien.

Limită

Nu e auz să prindă în scoica lui tăcerea.

Limite

Pour la perle du silence il n'y a pas de coquille.

Lună

Liman spre care valul se zbuciumă s-ajungă.

Lune

Rivage dont toute vague espère de l'atteindre.

Palma

Răvaș prin care soarta-mi trimite vești ciudate.

Paume

Carte où les quelques lignes me donnent d'étranges nouvelles.

Permanențe

Când puii deprind zborul, în cuib e zvon de iarnă.

Permanences

Quand les poussins s'envolent, l'automne fredonne au nid.

Regret

Șarpele de o vreme tot cată înspre cer.

Regret

Depuis longtemps déjà le serpent rêve de cieux...

Risipă

O, cât pustiu de vorbe pentru-a drapa nimicul !

Gaspillage

Quel déluge de paroles pour draper le néant !

Sfârșit

Ultimul fruct sub vălul zăpezilor dintâi.

Fin

Le tout dernier fruit sous la première neige.

Sinele

Un Eu care adesea nu-i de acord cu mine.

Le soi

Un Moi qui trop souvent me montre que j'ai tort.

Supunere

« Să se facă lumină ! ». Și umbra : - Sunt aici !

Obédience

« Que la lumière soit ! ». Et l'ombre : - J'y suis !

Surâs

Nici râs nici plâns și totuși atâtea înțelesuri...

Sourire

Ni pleurs ni rire, pourtant combien de sens cachés...

Temeritate

Bătrânul măr în floare curtează o rândunică.

Témérité

Le vieux pommier en fleur courtise une hirondelle.

Ură

Din zgură și cenușă să-i faci inimii strai ?

Haine

Tisser à son cœur voile de cendre et de boue ?

Vânt

Eternă rătăcire peste vremelnicii.

Vent

Eternelle errance à travers tout s'en va.

Xenon

Din rariștea de ceruri își iau apele clarul...

Xénon

De la claière du ciel les eaux en prennent leur bleu.

Western

Veni și la noi Vestul c-un dolar găurit...

Western

L'Ouest nous trouva enfin par un dollar troué...

Yoga

Minunea de-a fi lotus cu rădăcini de soare !

Yoga

Te voilà blanc lotus aux racines de soleil !

Zenit

Mă ninge cerul 'naltul cu stele căzătoare...

Zénith

Le ciel haut et lointain me neige d'étoiles filantes...

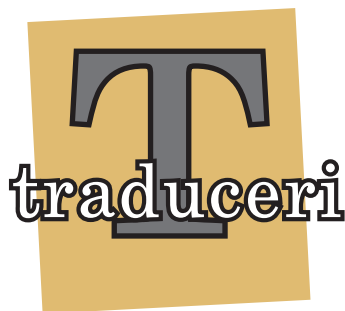
Zodiac

Douăsprezece dansuri, soarele – mare star.

Zodiaque

Ballet aux douze danseurs, le soleil – grand étoile.

traduceri

Sonete

I

Cam greu să-i dai norocului adresă,
Deloc ușor să-i spui iubirii: Pleacă!
Iar dac' având-o, inima săracă
Îți este, e că vrei s-o ții în lesă
Și cântecul de soare să și-l tacă.
Dar cu ce glas s-o chemi când nu e, de să
Răsune tot pustiul, principesă
A nopții – lună albă, dacă
Nici tu nu i-ai aflat sub cer cărarea
De-o veșnicie cât o noapte lungă
De când de dorul tău se frânge marea
Cu brațe-valuri vrând să te ajungă ?

Eu, norocoasă foarte-n ne iubire,
Să-i dau și nenorocului de știre ?

Pas facile de donner à la chance son adresse.
Dire « va-t'en » à l'amour, encore moins
Mais si le cœur se brise en le gardant,
Vaut mieux peut-être le tenir en laisse
Pour qu'il taise son chant de soleil noir
Mais de quelle voix l'appeler lorsque sans cesse
Fait-il le sourd la vie entière, princesse
De la nuit – lune blanche qui, de tout l' temps
Tu ne le vis pas se montrer sur terre
Pour moi ; ô, insouciant solitaire
Dont les vagues rêvent de toute l'éternité
Comme une longue nuit, de t'atteindre quoique,
Toi, belle rêveuse, tu ignores leurs feu.

Moi, riche de non amour et d'amour déchirée
La malchance et l'oubli dois-je aussi les aimer ?

II

Se-adună norii negri. Să mă bucur?
Amenințând c-un nou potop dar, arcă
Nu prea mai știe nimeni cum să facă
Iar omu-i mai ușor decât un flutur.
Se-anunță noi dezastre. Și ce dacă?
Noi ne-agățăm de franjuri de ciucur
Din harta lumii, între-alcool și sucuri
Reîmpărțită, și-n iubiri săracă.

Nu așteptăm nimic, dintotdeauna
Ne-a fost viața lungă așteptare;
De-ajuns ni-s nepriceperea și ura
Și-ajungem sigur la limanul care
Ni-i port de taină. Care Penelopa
Mai pune de-un război prin Europa?!

De gros nuages flottent. Ça alors !
Nouveau déluge va tomber du grand ciel.
Une nouvelle arche qui pourrait bien la faire
Lorsque l'homme pèse pas plus qu'un papillon.
Nouveaux désastres germent. Quelle nouvelle!...
Nous, on s'accroche aux franges et aux pompons
De la vaste carte du monde où l'alcool
Et la drogue se partagent les ruelles.
On n'attend plus rien. Depuis toujours
La vie n'est qu'une trop longue et vaine attente;
Il nous suffit largement le non amour
Et l'ignorance pour lever la tente
Dans le grand port-désert. Quelle Pénélope
Tisse-t-elle tapis de haine dans l'Europe ?

III

De când cu-nțelepciunea nu prea mai dorm în fân
Nici dorul nu mai are învolburări de vis
În patul larg cât zarea mi-e somnul interzis,
Din crânguri cu nefloare numai ciulini adun
Pentru ne-noronarea care mi s-a prezis
Că mă așteaptă-n vreme; dar cât zorii rămân
Aprinși încă de jarul din soare, mai amân
C-o respirare ceasul ce mi s-a fost înscris
În cartea care ține înscrisurile toate
Cu oameni – umbre calde cu lumină-nsemnate
Sau chiar lumini de taină neîntrupate-n stea
Ce-și caută popasul sub ierbi ca într-o doară.

Eu cum s-aleg din cântul de greieri liniștea
Ca-ntregul rug de patimi să uite să mai doară?

Ma sagesse ? Hésiter de dormir dans le foin.
Mon amour ? Ni chagrin, ni caresse, ni merveille ;
Dans mon lit bien trop large, interdit le sommeil,
Aux champs de ma raison fleurissent des char-
dons noirs
Pour le non couronnement d'au-delà du soleil
Promis dès l'aube première sans le vouloir pourtant.
Mais tant que l'aurore vienne, j'ajourne le grand départ
Par un brin de sourire, sous la voûte de la treille
En ignorant le Livre où mon sort est inscrit
Par Celui qui connaît par cœur tout l'univers
Et le tient dans Sa main, bien que du Paradis
Les premiers bienheureux, de leur gré s'en allèrent...

T

traduceri

Reposer sous les herbes ce n'est pas mon idéal.
J'aimerais que les cieux oublient de me faire mal.

IV

Doamnă Singurăitate, mă tem că nu te vreau!
Ia-ți liniștea de fagure albastru de viespar
Bezmeticia oarbă a gândului hoinar
Și lasă-mă în miezul a toate câte au
Noimă cât să mă-mbie la viață iar și iar
Ca-ntr-o beție nouă de taină veche sau
Ca într-o-nmugurire de vreasc stins; mai pe șleau,
Pentr-o zădărnici dulce cu gust amar...

Știu, tu-mi
rămâi alături
discretă,
răbdătoare,
Așteptând să
te-ntâmpin
c-un tandru
bun venit
Când vocile
de-altdată-s
tăcere care
doare
Și sufletul
meu – templu
în care le-am
zidit.

Coșbuc, Elena Coșbuc, Vlahuță, Vaida Voievod, Caragiale

Cândva îți
voi fi sclavă
supusă și... Mă iartă,
E cineva afară, parc-a bătut în poartă...

Madame la Solitude, excusez-moi de peu !
Je n'aime pas votre cour en rayon de guêpier,
Ni cette vaine, inutile errance de la pensée
En préférant brûler de tous les feux
(À part, bien sûr ceux de l'éternité)
Et m'enivrer d'un vin toujours nouveau
Au goût d'amour, de rêve, car c'est si beau
Qu'une main tendre et chaude vienne se poser
Sur mon épaule en infinie caresse
Ou qu'un regard me dise sans mots : vas voir
Si le sourire d'un homme sur terre blesse

Beaucoup plus qu'un cri sourd de désespoir !

Oui, je sais que tu me restes la seule escorte
Jusqu'au ... Excuse-moi, quelqu'un frappe à ma
porte...

V

Port în gând amintirea unui zâmbet subțire
Ce mă-nsoțește ca un câine fără stăpân
Visând un lanț – măsură a traiului cel bun.
Buza ce-l înflorise de mine n-are știre,
Nici de ecoul unei tăceri în care-anin
Cuvinte iluzorii despre o rea iubire
Ca un Hamlet, a fi-ul rimându-l în neștire
Cu a nu fi când sorii spre alte zări apun.
Iată de ce când lumea-mi surâde, gândul meu
Se înlumină ca sub o rază de tandrețe –
Câine sărman ce-și află după un lung drum greu
Stăpânul blând, iubirea prin ghionturi să-l învețe.

Îmi șterg din suflet umbra unui străin surâs

Să pot plânge
în fine cu prea
îndeajuns.

Je garde dans
ma mémoire
un sourire
sans éclat
Qui me suit
comme un
chien bâtarde
Rêvant d'une
chaîne –
preuve d'atta-
chement ;
La lèvre où il
fleurit ne s'en
souvient pas.
L'écho de mon

silence lui reste indifférent
Quoique des mots d'amour en refassent ma voix
Comme un Hamlet avec son être ou ne pas
Etre du tout tait son déchirement.
Voilà pourquoi quand le monde me sourit,
Toute mon âme s'ensoleille sous un flot de
tendresse –
Pauvre chien qui retrouve après un long chemin
Le maître qui l'attache, qui le frappe, qui le blesse.

J'efface de mon cœur l'ombre d'un sourire étranger
Pour pouvoir finalement pleurer de mon plein gré.

Creație și traducere de Paula Romanescu